

วารสารวิจัยรำไพพรรณณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2555 - มกราคม 2556

ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ของการศึกษาระดับพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2	5
บุษบา เหมะวิศิษฐ์ ฉีร์วัลย์ ศิลารัตน์ ศรีสกุล เจียบแหลม	
การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี	12
วรรณ ภูเสดวงษ์	
ผลการฝึกเทคนิควินโดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2	21
ธงชัย เจริญทรัพย์มณี ธงชัย เจริญทรัพย์มณี สมชาย ไกรสังข์	
การศึกษาศาภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง	28
เกศินี สัจจสุขวัฒนา	
การศึกษาศาภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวความคิดทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1	34
ทิพยาภรณ์ เตียวเจริญ เฉลลา ประเสริฐสังข์ วิเชียร พันธุ์เครือบุตร	
การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางกลศาสตร์ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกันของ ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาและครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย	41
ลักขณา อภิบาลศรี	
การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	49
สมเกียรติ แก้วมณี	
การจัดทำ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	56
อิทธิพิพัทธ์ โยระพันธ์	
การรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย	65
นฤนาถ ศรภักย์วานิช	
แนวทางใหม่ของการท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	72
ไพวรรณ เกาศรี	
ความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตและบัณฑิตต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	80
สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน ไพวรรณ เกาศรี	
แม่บ้านจุฬาลงกรณ์กับร้านอาหารยุคใหม่: พลวัตรแห่งพื้นที่ทางวัฒนธรรม 'สาธารณะ' และ 'ปัจเจก' ในบริบทอาหารของกรุงเทพมหานคร	88
ธนภูมิ อติเวทิน	
การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร	96
ลัดดา วีระบุญจพล วิสาขา ภูจินดา	
ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	105
สุमितรา นวลมีศรี	
การศึกษาระบบโลจิสติกส์อย่างพารา กรณีศึกษากลุ่มสมาชิกสหกรณ์ กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี	122
โอภาศ อินทวงษ์ ทรงศักดิ์ มีมกระโทก สำราญ ขำโสม	

ดร.นงนุช ชนะสิทธิ์
ดร.ชวัลรัตน์ สมนึก
ดร.วิกันยา ประทุมยศ
ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี
ดร.สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร
ดร.พรสวัสดิ์ ศิริศาสตร์นันท์
ดร.นงนุช ชนะสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชงโค แซ่ตั้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพล แจ่มสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพรรณิ ไชยอำพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินดา
รองศาสตราจารย์ ดร.ฤเดช เกิดวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา กรุดทอง
ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์เทเวศร์ พิริยะพูนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ มีสมบุรณ์พูนสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัลยาณี กุลชัย
ดร.ลำสัน เลิศกุลประหยัด
ดร.ชฎานิศวรรี กุลรัตนมณีพร
ดร.ดลฤดี สุวรรณศิริ
รองศาสตราจารย์สุวรรณา เลาหะวิสุทธิ
รองศาสตราจารย์วิสนศักดิ์ อ่วมเพ็ง
ดร.สุกิจ โปธิศิริกุล
ดร.บุญรอด บุญเกิด
ดร.ประชา อินัง
ดร.สุกิจ โปธิศิริกุล
ดร.บุญเหลือ ไทโมน

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ออกแบบรูปเล่ม
ปีที่พิมพ์
พิมพ์ที่

นางสาวนิตยา ตับสาย
พ.ศ. 2556
บริษัท สิริติการพิมพ์ จำกัด 83/73 ม.3 ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นวารสารวิจัยที่เผยแพร่บทความบทความวิจัย ของนักวิจัย นักศึกษา บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่สนใจ มาอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 7 โดยบทความทางวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขาวิชา และวารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้จัดอยู่ในฐานข้อมูล TCI เรียบร้อยแล้ว สำหรับการเผยแพร่วารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้เผยแพร่ไปยังเครือข่ายมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความทางวิชาการให้มีความถูกต้อง และขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี ฉบับนี้ ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2555 - มกราคม 2556 จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่าน และหากท่านผู้สนใจต้องการส่งบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี สามารถส่งมายังกองบรรณาธิการวารสาร ซึ่งจะได้ดำเนินการรวบรวม คัดกรอง เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานด้านการวิจัยอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภู
บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์
ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2

Teachers' Opinion towards Learning Reforming according to Strategies
on Teaching and Learning Courses of Basic Education in Educational
Service Area Office 2. Chanthaburi.

บุษบา เหมะวิศิษฐ์¹ อีรวลัย ศิลารัตน์² ศรีสกุล ฉะยบแหลม³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
³วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อ การปฏิรูปการศึกษา ตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และประเภทของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 301 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe') ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี และอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ 2) ทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ยุทธศาสตร์ที่ 2 ทบทวนโครงสร้างสาระหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้และยุทธศาสตร์ที่ 3 ปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษา ตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ข้าราชการครูที่มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวม จำแนกตามประเภทของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, หลักสูตรการเรียนการสอน

Abstract

The purposes of this study were to explore and to compare the opinion of the teachers in Educational Service Area Office 2 Chanthaburi towards learning reforming according to strategies on teaching and learning courses of basic education in the area. The sample consisted of 301 school administrators and teachers. The instrument was a rating scale questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA.

The results were : 1) Most of the sample was in primary schools and had less than 10 years experience in teaching. 2) The opinion of the teachers towards the strategies was at a high level. They rated the first 3 strategies respectively. Strategy 1 create readiness and understanding for school administrators and Teachers. Strategy 2 review structure of course and learning standard and Strategy 3 adjust higher education admission system for supporting teaching and learning in basic education. 3) The school administrators and the teachers had no different opinion towards the reforming. 4) The teachers who were different teaching experience and taught in different sizes of school had different opinion significantly at 0.05 level.

Keywords : Strategy, Learning Course

บทนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 (2554 : 2 – 3) ได้มีวิสัยทัศน์ต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา โดยกล่าวว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียน มีคุณธรรมนำความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยมีพันธกิจ คือ จัดส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง ให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพและพัฒนาสู่มาตรฐานและมีเป้าประสงค์หลัก ดังนี้ ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตร มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีและใช้ทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ ICT ในการแสวงหาความรู้ สู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีฐานข้อมูลพร้อมสำหรับการพัฒนาผู้เรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 และสถานศึกษาบริหารองค์กรและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า โปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งตามวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจต่างๆ จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 15-18) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ยุทธศาสตร์ คือ การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ทบทวนโครงสร้าง สารของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ ปรับระบบการวัดบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเชื่อมโยงเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายใน และการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา ตามข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยใช้กรอบแนวคิดของข้อเสนอยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ยุทธศาสตร์ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การปฏิรูปการศึกษา ตามข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของข้าราชการครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ด้านการเรียนการสอนการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา ตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ ในการทำงาน และประเภทของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2

สมมุติฐานในการวิจัย

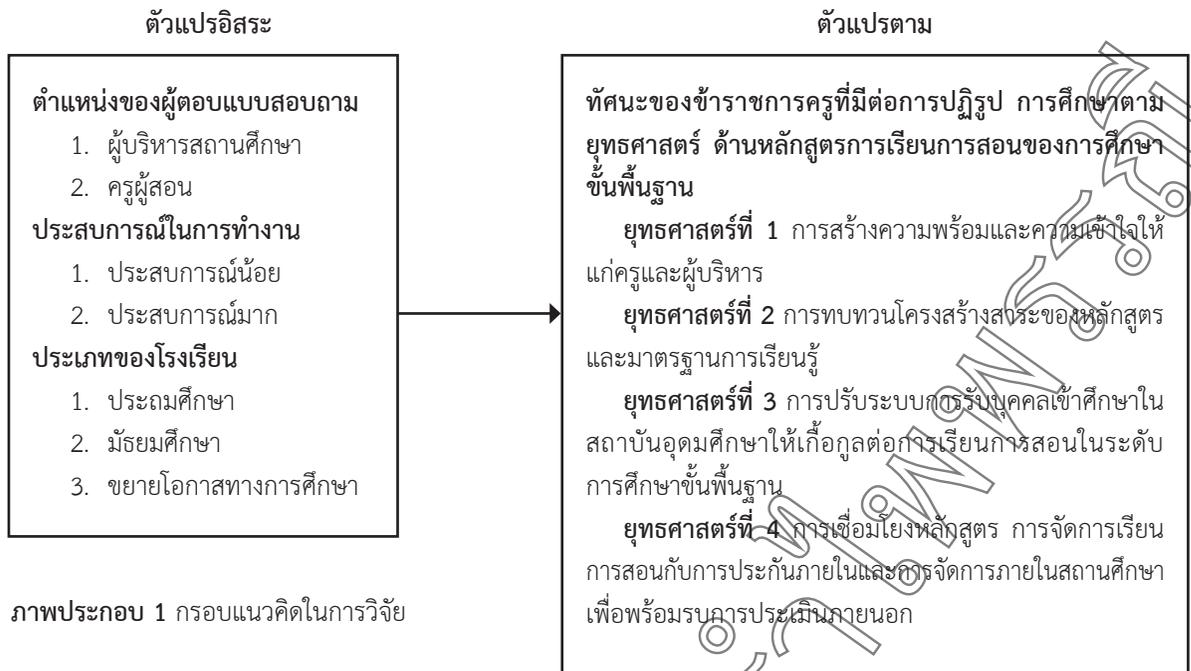
1. ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง มีความแตกต่างกัน
2. ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน แตกต่างกัน
3. ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประเภทของโรงเรียน แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีวิธีดำเนินการดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 2 จำนวน 1,549 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2552 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทของโรงเรียนเป็นชั้นในการแบ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 301 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยสร้างให้ครอบคลุมความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์การปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การทบทวนโครงสร้างของสภาระหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้เกื้อกูลต่อการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเชื่อมโยงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายในและการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และประเภทของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา ตามข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ยุทธศาสตร์ 4 ด้านที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103)

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นภาพรวม .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ขออนุญาตและนัดตัวผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ส่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบสอบถามมาลงรหัสคะแนน โดยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยใช้ ทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยระดับทักษะของข้าราชการครูที่ต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และประเภทของโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 301 คน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 283 คิดเป็นร้อยละ 94.02 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 65.78 และประสบการณ์มาก จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 34.22 และอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 47.18 รองลงมาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และน้อยที่สุดโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 47.18

2. ทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ยุทธศาสตร์ที่ 2 ทบทวนโครงสร้าง สาระหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้และยุทธศาสตร์ที่ 3 ปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อพิจารณาตามยุทธศาสตร์ พบว่า

2.1 ทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ ผู้บริหารมีการกำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้สม่ำเสมอ โรงเรียนให้การสนับสนุนด้านงบประมาณได้สอดคล้องกับแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม โรงเรียนสนับสนุนในการร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่

2.2 ทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ ลดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และปรับมาตรฐานการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติได้จริง โรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่าง โรงเรียนมีการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

2.3 ทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ที่ 3 โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ สถานศึกษามีการนำแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไปใช้ปรับให้เหมาะสมกับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษา สถานศึกษามีการนำแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไปใช้ปรับให้เหมาะสมกับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษา สถานศึกษามีระบบการทดสอบ วัดความรู้ความสามารถพื้นฐานบุคคลที่เข้าศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2.4 ทักษะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ที่ 4 โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ สถานศึกษามีการจัดทำรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา (SAR) ทุกปีการศึกษา สถานศึกษามีการจัดทีมดำเนินการของยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ร่วมกันกำหนด รวมทั้งการนำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันประกอบการดำเนินกาสถานศึกษามีการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร

3. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทักษะต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

3.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน มีทักษะต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผู้บริหารและครูผู้สอน มีทักษะต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 1 และยุทธศาสตร์ที่ 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ข้าราชการครูมีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 แตกต่างจากข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวม จำแนกตามประเภทของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า

5.1 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ในภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างจากครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูโรงเรียนมัศึกษามีทัศนคติน้อยกว่าโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส

5.2 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร เป็นรายคู่ พบว่าครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างจากครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูโรงเรียนมัศึกษามีทัศนคติน้อยกว่าโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส

5.3 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านยุทธศาสตร์ที่ 2 ทบทวนโครงสร้าง สาระหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ จำแนกตามประเภทของโรงเรียน เป็นรายคู่ พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสมีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างจากครู

ผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูโรงเรียนขยายโอกาสมีทัศนคติสูงมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา

5.4 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านยุทธศาสตร์ที่ 3 ปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรายคู่ จำแนกตามประเภทของโรงเรียน เป็นรายคู่ พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างจากครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูโรงเรียนประถมศึกษามีทัศนคติสูงมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส

เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านยุทธศาสตร์ที่ 4 เชื่อมโยงเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายใน และการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก เป็นรายคู่ จำแนกตามประเภทของโรงเรียน เป็นรายคู่ พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 แตกต่างจากครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูโรงเรียนประถมศึกษามีทัศนคติน้อยกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีประเด็นสำคัญ สมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ยุทธศาสตร์ที่ 2 ทบทวนโครงสร้าง สาระหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้และยุทธศาสตร์ที่ 3 ปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ข้าราชการครูให้ความสำคัญการสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร ในด้านนี้เป็นอันดับแรกเป็นไปตามที่ กรมวิชาการ (2545 : 7) กล่าวถึง และกำหนดให้ผู้บริหารและครู ต้องนำ

หลักสูตรไปใช้จะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ภารกิจแรก คือ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการตั้งนี้การสร้างควมตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา ทุไพเราะ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่าในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการดำเนินการตามหลักสูตรอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อม และด้านการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นลำดับสุดท้าย เปรียบเทียบการปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนะต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่รายด้านแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในยุทธศาสตร์ที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในยุทธศาสตร์ที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ครูผู้บริหารให้ความสำคัญในยุทธศาสตร์ที่ 3 มากกว่าครูผู้สอน แต่สำหรับในยุทธศาสตร์ที่ 4 ครูผู้สอนกลับให้ทัศนะที่มากกว่าผู้บริหาร เพราะผู้บริหารอาจยึดเป้าหมายโดยรวมของสถานศึกษา สำหรับครูผู้สอน ยึดตามแนวทางการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเป็นหลัก ดังเห็นได้จากการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 15-20) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในด้านแรกกล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จึงทำให้ผู้บริหารมองเห็นว่า ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วย การปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ให้เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องให้ผู้เรียน มีพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญเป็นไปตามมาตรฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 17)

กำหนด คือ ปรับระบบการคัดเลือกเข้าโดยลดวิธีการสอบให้น้อยลง หากจะมีการสอบให้จัดสอบเฉพาะเพื่อวัดความถนัดเท่านั้น และผู้เรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาแล้วสามารถเปลี่ยนคณะวิชาได้ง่ายหากพบว่าไม่ถนัด ไม่สามารถ หรือไม่เหมาะสมกับตนเองในภายหลัง แต่เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนะไม่แตกต่างกันต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 สอดคล้องกับวิจัยของบุญเลิศ บุญโญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีทัศนะต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการรายงานผล มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

3. ข้าราชการครูมีทัศนะต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า มีทัศนะที่แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์มากกว่า โดยผลการวิจัยของผู้วิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์น้อย มีทัศนะในการต่อการปฏิรูปตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน มากกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ ชนะมาร (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ปัญหา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 10 - 15 ปี และมีปัญหาในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี และมีปัญหาน้อยกว่าผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี

4. ทัศนะของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมจำแนกตามประเภทของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ข้าราชการครูอยู่ในโรงเรียนที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอน และระดับชั้น

การสอนที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิรูปการศึกษาตาม ยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ แตกต่างกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ จันทรสงค์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การดำเนินการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง พบว่า ในการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กความคิดเห็นของครู ในการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ชนะมาร (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา สภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 2 พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ ประสบผลสำเร็จด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. นำผลการวิจัย โดยเฉพาะ ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยการเชื่อมโยงเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายใน และการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกไปเสนอแนะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษจันทบุรี เขต 2 ให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง เพื่อส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ในด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ว่าด้วยการเชื่อมโยงเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายใน และการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกอย่างจริงจัง

3. ครูควรให้ความสำคัญในการดำเนินการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ว่าด้วยการเชื่อมโยงเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนกับการประกันภายใน และการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาทัศนคติของข้าราชการครูที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะโรงเรียนเชิงเจาะลึก

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- จิราภรณ์ จันทรสงค์. (2547). **การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง**. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา). สภบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,
- บุญเลิศ บุญใหญ่. (2546). **การปฏิบัติงานตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ประเวศ วะสี. (2538). **ปฏิรูปการศึกษาไทยการยกเครื่องทางปัญญา**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ปรีดา ทัพไพเราะ. (2548). **การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษจันทบุรี เขต 2. (2554). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2554**. จันทบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษจันทบุรี เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุดารัตน์ ชนะมาร. (2550). **สภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 2**. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities," **Education and Psychological Measurement**. 30(3) : 607-610.

การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
A Study of Problems of Local Government on Educational Management in Chanthaburi Province

วราญา ภูเสตวงษ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อมด้านประสิทธิภาพ ด้านวิธีการบริหาร และด้านการจัดสรรรายได้ โดยจำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพเพศ และวุฒิการศึกษา ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ทุกหน่วยงาน ใช้วิธีการเลือกแบบเป็นชั้นภูมิและไม่เป็นสัดส่วน (Disproportional Stratified Random Sampling) จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.49 – 0.89 มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 – 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพและด้านวิธีการบริหาร ซึ่งมีปัญหาอยู่ในลำดับเดียวกัน ส่วนด้านที่มีปัญหาลดสุด คือ ด้านการจัดสรรรายได้ 2) ปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพ และเพศ โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงปัญหาด้านการจัดสรรรายได้เพียงด้านเดียวที่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ที่อยู่ในลำดับสูงสุดของการดำเนินการจัดการศึกษาแต่ละด้าน คือ มีการวางแผนด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการใช้งบประมาณในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ : ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเตรียมความพร้อม ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ การจัดสรรรายได้

Abstract

The purposes of this research were to study problems and trends of the local Government on educational management in Chanthaburi province as perceived by concerned persons in 4 aspects : readiness preparation in educational provisions, experience and participation in educational provisions, administration and management of education and educational budget allocation. They were classified by the working unit, status, gender and education of concerned personnel. The sample consisted 400 concerned personnel with disproportional stratified random samplings. The research instruments were a checklist, opened questionnaire and a rating scale questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The following major results of the study have been revealed. 1) The problem of the local government on educational management in Chanthaburi for the overall and individual variables was at a moderate level. The higher average results were readiness preparation in educational provisions, experience and participation in educational and administration and management of education respectively and educational budget allocation was the lowest. 2) The comparison of problems of the local government on educational management in Chanthaburi province classified by the working unit, status and gender for the overall and the individual variables were not significant. Classified by the education of concerned personnel showed significant difference at 0.05 level except the educational budget allocation was not. 3) The higher trends of local government on educational management in Chanthaburi province in 4) were budget planning, high vision of the administrators, team working and using budget efficiently.

Keywords : Problems of Local Government, Readiness Preparation, Experience and Participation, Administration and Management, Educational Budget Allocation

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของ วัด วัง บ้าน โดยมีลักษณะเป็นกลุ่มๆ ไม่มีระบบ ไม่มีหน่วยงานกลาง รับผิดชอบ การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนในประเทศ เริ่มมีขึ้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ในปี พ.ศ.2423 (พงศัตถิต ชิตพงศ. ออนไลน์. 2553) ซึ่งในขณะนั้น ได้มีการจัดการศึกษาเฉพาะในเขต กรุงเทพมหานคร และได้มีการสถาปนากรมศึกษาธิการขึ้น (ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ) สำหรับพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2451 โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้น อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้รับผิดชอบ ในการดูแลการจัดการศึกษาตามมณฑลต่างๆ เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่ประชาชน เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ ส่วนการศึกษาที่สูงกว่าขึ้นไปนั้น เป็นภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ การดูแลการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ถูกโอนกลับไปกลับมา ภายใต้การดูแลระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยเป็นระยะๆ ตามนโยบายของทางรัฐบาล และตามสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

หลังจากที่การจัดการศึกษาของไทย โอนมาอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ.2523 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น. ออนไลน์. 2553) ได้บัญญัติสิทธิของประชาชน ในด้านการศึกษาและการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้บุคคลมีสิทธิเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาและมีกรอบตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งรัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น มีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง มีอำนาจเป็นของตนเองโดยเฉพาะ สำหรับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่น โดยกระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน การบริหารการปกครองท้องถิ่น จึงได้จัดทำแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 - 2559 ขึ้น โดยได้จัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 อีกทั้งพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท ได้แก่เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการปกครองรูปแบบพิเศษ โดยครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับศักยภาพ ภูมิความพร้อม และนำไปปฏิบัติได้

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1-13) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น และกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในมาตรา 41 ระบุว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น” ในมาตรา 42 ยังระบุด้วยว่า “กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ประสานงาน ส่งเสริม ให้ท้องถิ่นจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน” และในมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติกำหนดแผนงานและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 (กระทรวงมหาดไทย. 2542 : 24) ระบุว่า “รัฐจะต้องถ่ายโอนภารกิจสาธารณะที่ซ้ำซ้อน ระหว่างรัฐกับท้องถิ่น ภายใน 4 ปี” ซึ่งในปี พ.ศ.2547 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดองค์ประกอบของเกณฑ์ในการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) ประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดหรือการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 2) แผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา หรือแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับ ระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา 3) วิธีการบริหารและการจัดการศึกษา 4) การจัดสรรรายได้เพื่อการศึกษา 5) ระดับและประเภทการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและ 6) ความเห็นของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แต่จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่า สภาพโดยรวมของความพร้อม ในด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ๆนั้น ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ ในการบริหารจัดการทั้งทางด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ ทำให้การถ่ายโอนภารกิจมีการหยุดชะงักลง ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ยกเว้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง เช่น เทศบาล ซึ่งมีการจัดการศึกษาอยู่ก่อนแล้ว ก็สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ

เทศบาล การศึกษาระดับอนุบาล หรือศูนย์เด็กเล็กบางส่วนนั้น ก็ได้อยู่ในความรับผิดชอบของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว ได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง นโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษาระดับ 15 ปีนั้น ก็ยังไม่มีวิธีการที่ชัดเจนว่า จะดำเนินการอย่างไรที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีครูและนักวิชาการบางส่วนทำการประท้วง แสดงความไม่เห็นด้วยกับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษา

เนื่องจากผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีซึ่งมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู และให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านการจัดศึกษา ให้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรีอยู่ด้วย ซึ่งย่อมจะต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแน่นอน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและแนวทางการดำเนินงาน ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี 4 ด้าน คือ ด้านแผนการในการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา ด้านประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ด้านวิธีการบริหารการศึกษา และด้านการจัดสรรรายได้ ซึ่งผลการวิจัยจะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการศึกษา หรือภารกิจการถ่ายโอนสถานศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของรัฐธรรมนูญ และตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ อันจะนำมาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศ จะได้มีศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันกับต่างประเทศในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม ด้านประสิทธิภาพ ด้านวิธีการบริหาร และด้านการจัดสรรรายได้
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพ เพศ และวุฒิการศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นบุคลากรที่

เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ทุกหน่วยงาน จำนวน 400 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิและไม่เป็นสัดส่วน (Disproportional Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสำรวจ และแบบสอบถามปลายเปิด สอบถามเกี่ยวกับ ปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี 4 ด้าน คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม ด้านประสิทธิภาพ ด้านวิธีการบริหาร และด้านการจัดสรรรายได้ ข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนก 0.49 - 0.89 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามแต่ละด้าน 0.94 - 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกวิธีการทางสถิติ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ใช้ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางพร้อมคำอธิบายประกอบ
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี จะหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษา โดยจำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพ เพศ และวุฒิการศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้วยค่าสถิติ t (t-test) โดยจะนำเสนอเป็นรายด้าน รวมทุกด้าน และเป็นรายข้อ ในรูปของตาราง พร้อมคำอธิบายประกอบ
4. วิเคราะห์แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแจงความถี่ หากค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายประกอบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพและด้านวิธีการบริหาร ซึ่ง มีปัญหาอยู่ในลำดับเดียวกัน ส่วนด้านที่มีปัญหาลดสุด คือ ด้านการจัดสรรรายได้

6.3 ด้านวิธีการบริหาร บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษามากที่สุด ลำดับ 1 และ 2 สอดคล้องกันเกือบทุกกลุ่ม คือ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องและผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ตามลำดับ มีเพียงความคิดเห็นลำดับที่ 2 ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหญิงและบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีเพียง 2 กลุ่มที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มอื่น กล่าวคือความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหญิง คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการเพื่อให้ระดับผู้ปฏิบัติงานเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนความคิดเห็นของบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คือ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสามารถในการนำนโยบายทางการจัดการศึกษาดีดัดแปลงไปสู่การปฏิบัติได้ สำหรับความคิดเห็นลำดับสุดท้าย ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกือบทุกกลุ่ม คือ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสามารถในการนำนโยบายทางการจัดการศึกษา ดัดแปลงไปสู่การปฏิบัติได้ มีเพียงความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีเพียงกลุ่มเดียวที่แตกต่างออกไป คือ การนำระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.4 ด้านการจัดสรรรายได้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษามากที่สุด ลำดับ 1 และ 2 สอดคล้องกันเกือบทุกกลุ่ม คือ การใช้งบประมาณในการปฏิบัติงานขององค์กรจัดกระทำได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และผู้บริหารสามารถวางระบบการใช้งบประมาณได้ชัดเจนเหมาะสม เพื่อให้ระดับปฏิบัติเกิดความเข้าใจตรงกัน ตามลำดับ มีเพียงบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าเพียงกลุ่มเดียว ที่มีความคิดเห็นมากที่สุด ลำดับ 1 และ 2 แตกต่างออกไป คือ ผู้บริหารสามารถวางระบบการใช้งบประมาณได้ชัดเจนเหมาะสม เพื่อให้ระดับปฏิบัติเกิดความเข้าใจตรงกัน และการใช้งบประมาณในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นลำดับสุดท้ายของบุคลากรที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกันทุกกลุ่ม คือ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดหารายได้จากหลายๆวิธีทาง นอกเหนือจากรายได้จากภาษีอากร หรือที่รัฐจัดสรรให้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ตามความมุ่งหมายและสมมุติฐานของการวิจัย มีดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม ด้านประสบการณ์ ด้านวิธีการบริหาร และด้านการจัดสรรรายได้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการก่อตั้งมานานหลายปีแล้ว ได้รับรู้ ทำความเข้าใจ และเตรียมการเกี่ยวกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 ที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำขึ้น ภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนการศึกษาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพ ตามความพร้อมและนำไปปฏิบัติได้ ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ส่วนใหญ่ก็มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาในบางระดับมาแล้วรวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 (ออนไลน์ : 2554) ที่ทำการศึกษาวิจัยความพร้อมเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เทศบาลที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว ส่วนใหญ่มีจุดเด่นในเรื่องมีรายได้สูง มีความพร้อมในด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษา มีความพร้อมด้านบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ประชาชนให้ความร่วมมือและมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาอยู่แล้ว สำหรับเทศบาลที่ไม่เคยจัดการศึกษา พบว่า มีจุดเด่นในเรื่องมีการประสานงานได้ดี มีความพร้อมด้านงบประมาณ สำหรับเทศบาลที่มีรายได้สูง ผู้บริหารท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ประชาชนให้ความร่วมมือและมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพการศึกษาได้ ในส่วนขององค์กรบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่จะมีจุดเด่นในเรื่องความสามารถ ในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาได้ด้วยตนเอง จากประเด็นเหล่านี้จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศรดา คำนิงธรรม (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในการรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลมีความพร้อม ในการรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของยุทธการ ศิริเวษมงคล (2545 : บทคัดย่อ)

ที่ศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าระดับความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทุกกลุ่มมีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผดุงศักดิ์ อุปบาศย์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการรับโอนงานด้านการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลลพบุรี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมในการรับโอนงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการเตรียมความพร้อมในระดับปานกลาง ในขณะที่ประยูร ศรีประสาธน์ และคนอื่นๆ (2544 : บทคัดย่อ) ก็ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม และในแต่ละระดับชั้น มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลลิตทิพย์ ศุภฤกษ์ (2544 : 60) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. เมื่อพิจารณาปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและเป็นรายด้าน ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพ เพศ และวุฒิการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกกลุ่ม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ ปะสังข์ชอบ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องการศึกษาสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สมรรถภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อจำแนกตามสถานภาพ เพศ และวุฒิการศึกษา โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้การที่ผลการศึกษาค้างนี้ พบว่า มีเพียงบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีเพียงกลุ่มเดียวที่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาด้านวิธีการบริหารอยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีส่วนใหญ่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร จึงไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือรับทราบปัญหาและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารมากนัก ประกอบกับการมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาน้อย ทำให้ขาดวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร จึงอาจจะให้ความสำคัญกับงานบริหารน้อยกว่างานประจำของตนเอง

3. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพ และเพศ โดยรวมและเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในทั้ง 3 กรณีนี้ ได้รับรู้ถึงภารกิจในการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมานานแล้ว อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการศึกษา ศึกษาดูงาน ประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาบ้างแล้ว ในระดับหนึ่งด้วย จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ เนื้อหาสาระ หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการดำเนินการจัดการศึกษาตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย สามารถปฏิบัติไปได้ในทิศทางเดียวกัน ทำให้ปัญหาในการดำเนินการจัดการศึกษา เกิดขึ้นในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ ปะสังข์ชอบ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องการศึกษาสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สมรรถภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม และเป็นรายด้านตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพและเพศต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยุทธกร ศิริเวชมงคล (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ค่าเฉลี่ยความพร้อมในการจัดการศึกษาโดยรวม และด้านการบริหารงานกับด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับที่ พิษณุ ก่อเกียรติยากุล (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12. ออนไลน์ : 2554) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ในเขตการศึกษา 2 พบว่า ผู้นำกลุ่มบุคคลในองค์กรทางการศึกษาและในองค์กรชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในเขตการศึกษาที่มีเพศต่างกันตำแหน่งหน้าที่การงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านเกือบทุกด้าน พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีความคิดเห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาด้านแผนในการเตรียมความพร้อม ด้านประสบการณ์

และด้านวิธีการบริหารมีปัญหามากกว่าความคิดเห็นของ บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินการจัดการศึกษา ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบของไทย ยังมีปัญหาสะสมมานานหลายด้าน กล่าวคือ ด้านทฤษฎีและปฏิบัติในการบริหารจัดการไม่ค่อยสอดคล้องกัน บางแห่งยังบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจ ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือหน่วยงาน ชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาไม่อาจจะตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม มีปัญหาการขาดการประสานงานในการดำเนินงาน บางหน่วยงานยังมีการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องของแผนการดำเนินงาน นโยบายของภาครัฐ กฎระเบียบ บางเรื่องไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา การจัดสรรรายได้หรือการจัดสรรงบประมาณยังไม่เป็นธรรม หรือขาดความเหมาะสม โดยอาจจะนำไปใช้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่นๆ มากกว่าการจัดสรรเพื่อการศึกษา อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งระบบการประกันคุณภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็ยังมีประสิทธิภาพไม่เต็มที่ ฯลฯ ประกอบกับความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษา ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า ส่วนใหญ่ อาจจะมีมากกว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จึงเป็นที่มาของความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาด้านแผนในการเตรียมความพร้อม ด้านประสบการณ์ และด้านวิธีการบริหารที่แตกต่างกัน ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ ปะสิงขอบ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี พบว่าเมื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นว่าสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีเพียงแต่ปัญหาในการจัดสรรรายได้เพียงด้านเดียวที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และต่างกับผลการวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ ปะสิงขอบ (2551 : บทคัดย่อ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัญหาในการจัดสรรรายได้ในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน อาจจะมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม สามารถเห็นได้ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานในระดับเดียวกัน เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับขนาดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว จำนวนประชากรในแต่ละองค์กร

หลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษี ฯลฯ อนึ่ง งบประมาณหรือรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ ก็มีจำนวนไม่สูงมากนัก ทำให้วิธีการหรือขั้นตอนในการจัดสรรรายได้สำหรับงานแต่ละประเภท อาจจะไม่มีความซับซ้อนมากจนเกินไปในการทำความเข้าใจจากเหตุผลดังที่กล่าวมา จึงทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ปัญหา และแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลกรวิจัยไปใช้

หน่วยงาน ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรจัดดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ด้านต่างๆ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับประเด็นการดำเนินการจัดการศึกษา เรียงตามลำดับลงมาเรื่อยๆ คือ ด้านแผนในการเตรียมความพร้อมด้านประสบการณ์ ด้านวิธีการบริหาร และด้านการจัดสรรรายได้ตามลำดับ
2. ด้านแผนในการเตรียมความพร้อม : มีการวางแผนด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม ชัดเจน, มีการจัดเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, มีการจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในการรับโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจจัดเป็นเครือข่ายที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ด้านประสบการณ์ : หน่วยงาน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการจัดหาบุคลากรที่มีสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ผู้บริหารควรจะสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน, ผู้บริหารควรส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรจะมีหรือหาวิธีการที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ในการจัดทำแผน นโยบาย วิธีการดำเนินการจัดการศึกษา รวมทั้ง การพัฒนาหลักสูตรในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ด้านวิธีการบริหาร : มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง, มีการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด, มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา,

ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการประสานงานการถ่ายโอนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารต้องมีความรู้ด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่จัดหรือเตรียมจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถแก้ไข ปรับปรุง หลักเกณฑ์และกฎหมายต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน

5. ด้านการจัดสรรรายได้ : การใช้งบประมาณในการปฏิบัติงานขององค์กร ต้องมีการวางแผนจัดกระทำได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด, ผู้บริหารต้องวางระบบการใช้งบประมาณได้ชัดเจน เหมาะสม เพื่อให้ระดับผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจตรงกันในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย, การจัดสรรรายได้ให้แก่ทางสถานศึกษาควรจัดกระทำให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษาตามท้องที่ปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ และผู้บริหารต้องจัดเตรียมแผนการจัดหารายได้ สามารถจัดหารายได้จากหลายวิถีทาง นอกเหนือจากรายได้จากภาษีอากร หรือที่รัฐจัดสรรให้ เพื่อรองรับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบอื่นๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ ชัดเจน ครอบคลุม ปัญหาทุกด้านและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับประชากรกลุ่มอื่นๆ ในจังหวัดจันทบุรี เพิ่มเติม เช่น กลุ่มของชุมชนที่มีอาชีพแตกต่างกันผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานอื่น เป็นต้น

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มเติม เช่น ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 นโยบายของภาครัฐในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หรืออิทธิพลทางด้านการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นต้น

4. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ควรศึกษาวิจัยปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น และเปรียบเทียบปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในแต่ละจังหวัดในภาคตะวันออก เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

บุญยิ่ง ประทุม. การศึกษาด้านการถ่ายโอนการศึกษา. เข้าถึงได้จาก : <http://www.onec.go.th>. 30 สิงหาคม 2553

ประยูร ศรีประสานและคนอื่นๆ. 2544. ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ผดุงศักดิ์ อุปบายลับ. 2544. ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการรับโอนงานด้านการจัดการศึกษา สู่ท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี. ปัญหาพิเศษ ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ลพบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

พงศ์ชิต ชิตพงศ์. การจัดการศึกษาของท้องถิ่นในปัจจุบัน. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thailocaladmin.go.th>. 27 สิงหาคม 2553.

ยุทธการ ศิริเวชมงคล. 2545. ความพร้อมของอบต. ในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย สงขลบุรีราชภัฏอุบลราชธานี.

สลิษฐ์พิชญ์ ศุภฤกษ์. 2544. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิริศา คำนิงธรรม. 2546. ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศักดิ์สิทธิ์ ปะสังข์ชอบ. 2551. การศึกษาสมรรถภาพในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12. บทคัดย่องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในห้องสมุดคุรุสภามหาการ. เข้าถึงได้จาก : <http://www.inspect12.moe.go.th>. 8 เมษายน. 2554.

แหล่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก : <http://www.images.com>. 27 สิงหาคม 2553.

ผลการฝึกเทควันโดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2
The Effect of Taekwondo Training Upon Physical Fitness of Level 2
Female Students

ภูมิสิทธิ์ ยุทธพิชญเปรม, ธงชัย เจริญทรัพย์มณี, สมชาย ไกรสังข์
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลการฝึกเทควันโดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนบ้านหนองคอก จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงด้วยความสมัครใจเข้าร่วมการฝึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นโปรแกรมการฝึกเทควันโดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึก เป็นเวลา 8 สัปดาห์, สัปดาห์ละ 3 วัน, วันละ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way Analysis of Variance with Repeated) เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของบอนเฟอรอนี (Bonferroni's Method) และกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของกลุ่มตัวอย่างในความสามารถในการวิ่ง 50 เมตร ก่อนการฝึกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.94 วินาที หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.67, 10.03, 9.83 และ 9.46 วินาที ความสามารถในการยืนกระโดดไกล ก่อนการฝึกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 128.32 เซนติเมตร, หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133.28, 138.04, 142.72, และ 150.80 เซนติเมตร ความสามารถในการวิ่งเก็บของ ก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 14.66 วินาที หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.44, 14.21, 13.54 และ 12.99 วินาที ความสามารถในการกรนึ่งงอตัว ก่อนการฝึกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.42 เซนติเมตร หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.20, 11.41, 11.86 และ 13.76 เซนติเมตร ความสามารถในการลูกนึ่ง 30 วินาที ก่อนการฝึกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.72 ครั้ง หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.84, 16.80, 18.60 และ 20.92 ครั้ง ตามลำดับ

2. ค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงหลังการฝึก 8 สัปดาห์สูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ทุกรายการ

คำสำคัญ : ผลการฝึก สมรรถภาพทางกาย เทควันโด

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of Taekwondo training on physical fitness of level-2 female students. The sample consisted of 25 level-2 female students (grade 4-6) in Bannongkok School. The instruments used in this research were a Taekwondo Training Program, and Physical Fitness Test of Physical Education Department. The students were trained for 8 weeks, 3 days per week, and 1 hour to 1 hour 30 minutes per day. The data were analyzed in terms of mean, standard deviation, One-way Analysis of Variance with Repeated, and multiple means comparison with Bonferroni's Method. The statistical significant differences were considered at the level of .05.

The results were as follows.

1. Means of the female students' physical fitness, for the 50 Meter Sprint, before training was 10.94 seconds. Means after training, at the end of the 2nd, 4th, 6th and 8th week, were 10.67, 10.03, 9.83, and 9.46 seconds respectively. Means for the Standing Long Jump before training was 128.32 centimeters. Means after training, at the end of the 2nd, 4th, 6th and 8th week, were 133.28, 138.04, 142.72, and 150.80 centimeters respectively. Means for the Shuttle Run before training was 14.66 seconds. Means after training, at the end of the 2nd, 4th, 6th and 8th week, were 14.44, 14.21, 13.54, and 12.99 seconds respectively. Means for the Trunk Forward Flexion before training was 8.42 centimeters. Means after training, at the end of the 2nd, 4th, 6th and 8th week, were 10.20, 11.41, 11.86, and 13.76 centimeters respectively. Means for the 30 Second Sit Up before training was 12.72 times. Means after training, at the end of the 2nd, 4th, 6th and 8th week, were 14.84, 16.80, 18.60, and 20.92 times respectively.

2. After 8 weeks of training, the mean of the female students' physical fitness was higher than before training significantly at the level of .05.

Keywords : The effect of training / Physical fitness / Taekwondo

บทนำ

การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ ที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชาติได้เป็นอย่างดี เพราะการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การออกกำลังกายที่เพียงพอเป็นประจำสม่ำเสมอเป็นการช่วยให้ร่างกายมีสุขภาพและสมรรถภาพดีขึ้น อีกเหตุผลหนึ่งก็เนื่องมาจากการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายนี้เป็นไปตามหลักการของการใช้และไม่ใช้ (Law of Use and Disuse) คือถ้ากล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายได้เคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายอยู่เสมอแล้ว กล้ามเนื้อส่วนนั้นจะโตขึ้น หนาขึ้นมีความแข็งแรงขึ้น มีสมรรถภาพในการทำงานดีขึ้น (วรศักดิ์ เพียรชอบ. 2548 : 13) ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงเล็งเห็นความสำคัญและส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย โดยมีการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย ศูนย์ฝึกกีฬา และสโมสรสุขภาพ เพื่อให้บริการประชาชนตามพื้นที่ต่างๆ

เทควันโดเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายประเภทหนึ่ง เป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่ปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มของเยาวชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะพบได้ตามสถานศึกษา สโมสรต่างๆ ที่มีการสอนอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเทควันโดมีปรัชญาของเกาหลีแทรกอยู่ในชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตอยู่อย่างชัดเจนซึ่งปรัชญาเหล่านั้นได้แก่ กตัญญูตบเวทีต่อบิดามารดา การนับถือผู้อาวุโส ความเป็นมิตรแท้ ความมีระเบียบวินัย มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งต่อมากลายเป็นบทบัญญัติเทควันโดที่ใช้กันในปัจจุบันเพราะฉะนั้นการแข่งขันจึงไม่รุนแรงแต่คงความเฉียบคมและความสวยงามของเทคนิคการเตะ การต่อยั่วได้ (กรมพลศึกษา. 2531 : 2) นอกจากนี้ยังเป็นกีฬาที่จัดให้มีการแข่งขันเป็นประจำทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น กีฬานักเรียน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ กีฬาแห่งชาติ ซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ โอลิมปิกเกมส์ เป็นต้นซึ่งเทควันโดเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่มีลักษณะการต่อสู้คล้ายคลึงกับมวยไทย เป็นการออกกำลังกายรูปแบบหนึ่งที่ฝึกจิตใจและระเบียบวินัยได้เป็นอย่างดี ผู้ที่ฝึกฝนจะมีสุขภาพและสมรรถภาพทางกายดีขึ้น เพราะเป็นการบริหารร่างกายในทุกส่วน มีใช้เฉพาะแขนหรือขาเท่านั้น (สมศักดิ์ ศิริอนันต์; และภาวีน พจนอารี. 2546: 2) บุญส่ง ยอดวงษ์ (2547: 27 - 34) ยังได้กล่าวว่า เทควันโดเป็นทั้งกีฬา และศิลปะการป้องกันตัว ที่ให้ผลดีแก่ผู้ฝึกทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถฝึกได้โดยไม่จำกัดเพศและวัย การฝึกเทควันโดจะทำให้มีการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ซอย (Choi, H. H. 2009: Online.) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกเทควันโดไว้ว่า การฝึกเทควันโดจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ ระบบกล้ามเนื้อที่มีความอ่อนตัวดีขึ้น ส่งเสริมระบบไหลเวียนโลหิตให้ทำงานดีขึ้น ทำให้ปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้หลอดเลือดขยายตัว ทั้งยังช่วยยับยั้งหนองหลับและขับของเสียในร่างกายได้ดีขึ้นอีกด้วย

กีฬาเทควันโดได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มนักเรียนหญิง เนื่องจากมีนักกีฬาเทควันโดทีมชาติไทยสามารถคว้าเหรียญทองแดงได้จากการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ครั้งที่ 28 ปี 2004 ณ กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ และเหรียญเงินจากการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ครั้งที่ 29 ปี 2008 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน จึงทำให้กลุ่มนักเรียนหญิงให้ความสนใจในการฝึกกีฬาเทควันโดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงอายุ 10 - 12 ปี การส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายที่เหมาะสมจะส่งผลให้ระบบต่างๆ ของร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงด้วย

จากคำกล่าวดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่านักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้รับการฝึกเทควันโดจะมีสมรรถภาพทางกายเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ทั้งนี้เพื่อต้องการให้นักเรียนได้รู้ถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น การทดสอบสมรรถภาพทางกายจะทำให้นักเรียนรู้ถึงสมรรถภาพทางกายของตนเองว่าอยู่ในระดับใด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนหญิงสนใจในการออกกำลังกายในรูปแบบต่างๆ และเป็นแนวทางในการเลือกกิจกรรมการออกกำลังกายกับตนเองเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบผลการฝึกเทควันโดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ก่อนการฝึกและหลังการฝึกเทควันโด

สมมติฐานในการวิจัย

ค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงหลังการฝึกเทควันโด 8 สัปดาห์สูงกว่าก่อนการฝึก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental design) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านหนองคอก จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงด้วยความสมัครใจเข้าร่วมการฝึก กลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึกเทควันโดเป็นเวลา 8 สัปดาห์, สัปดาห์ละ 3 วัน, วันละ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นโปรแกรมการฝึกเทควันโดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แก่ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปปรึกษากับคณะกรรมการควบคุมปริญญาพันธ์ ซึ่งในโปรแกรมการฝึกเทควันโด 8 สัปดาห์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งประกอบทักษะพื้นฐานและการฝึกโดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้านดังนี้

1. การชกหมัดตรง
2. การเตะพื้นฐาน 3 ท่า ได้แก่ เตะตรง เตะด้านข้างและเตะเฉียง
3. การป้องกัน 6 ท่า ได้แก่ การป้องกันด้านล่าง การป้องกันกลางลำตัว การป้องกันจากด้านในสู่ด้านนอก การป้องกันจากด้านนอกสู่ด้านใน การป้องกันเหนือศีรษะและการป้องกันแบบสองมือ
4. ฟึกการต่อสู้ที่ใช้ในการป้องกันตัว การต่อสู้ที่ใช้ในการแข่งขันและทำรำลำดับที่ 1
5. ฟึกโดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้าน 4 ท่า ได้แก่ ดันพื้นนอนตะแคงคู่ ยืนเขย่งปลายเท้าแล้วย่อและยืนย่อเข้าสลับและแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาของกรมพลศึกษา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบอยู่ที่ระดับ 0.73 (กรมพลศึกษา. 2543 : 30) ประกอบด้วยแบบทดสอบ 5 รายการ ได้แก่ วิ่ง 50 เมตร (50 Meter Sprint) นั่งงอตัว (Trunk Forward Flexion) วิ่งเก็บของ (Shuttle run) ยืนกระโดดไกล (Standing Board Jump) ลูก-นั่ง 30 วินาที (30 Second Sit-Up) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way Analysis of Variance with Repeated) เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของบอนเฟอโรนี (Bonferroni's Method) และกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2, 4, 6 และ 8

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการวิ่ง 50 เมตรของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 10.94 และ 0.14 วินาที หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเท่ากับ 10.67 และ 0.17, 10.03 และ 0.12, 9.83 และ 0.12, 9.46 และ 0.11 วินาที ตามลำดับ
2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการยืนกระโดดไกลของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 128.32 และ 2.95 เซนติเมตร หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเท่ากับ 133.28 และ 2.92, 138.04 และ 2.53, 142.72 และ 2.43, 150.80 และ 2.85 เซนติเมตร ตามลำดับ
3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการวิ่งเก็บของของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 14.66 และ 0.18 วินาทีหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเท่ากับ 14.44 และ 0.19, 14.21 และ 0.19, 13.54 และ 0.12, 12.99 และ 0.12 วินาที ตามลำดับ

4. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการนั่งงอตัวของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 8.42 และ 0.97 เซนติเมตร หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเท่ากับ 10.20 และ 0.82, 11.41 และ 0.85, 11.86 และ 0.92, 13.76 และ 0.94 เซนติเมตร ตามลำดับ

5. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการลุกนั่ง 30 วินาที ของกลุ่มตัวอย่างก่อนการฝึกมีค่าเท่ากับ 12.72 และ 0.67 ครั้ง หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีค่าเท่ากับ 14.84 และ 0.71, 16.80 และ 0.75, 18.60 และ 0.73, 20.92 และ 0.59 ครั้ง ตามลำดับ (ตาราง 1)

6. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำของสมรรถภาพทางกาย 5 รายการ ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 มีดังนี้

6.1 ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการวิ่ง 50 เมตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 ไม่แตกต่างกัน หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 กับ 6 ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงเวลา (ตาราง 2)

6.2 ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการยืนกระโดดไกล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การทดสอบยืนกระโดดไกลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงเวลา (ตาราง 3)

6.3 ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการวิ่งเก็บของ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การทดสอบวิ่งเก็บของ ก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 ไม่แตกต่าง หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 กับ 4 ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงเวลา (ตาราง 4)

6.4 ค่าเฉลี่ยความสามารถในการนั่งงอตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การทดสอบนั่งงอตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงเวลา (ตาราง 5)

6.5 ค่าเฉลี่ยความสามารถในการลุก – นั่ง 30 วินาที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า การทดสอบลุก – นั่ง 30 วินาที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงเวลา (ตาราง 6)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนที่ได้จากการทดสอบสมรรถภาพทางกายแต่ละรายการก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8

รายการทดสอบ	ก่อนการฝึก		หลังการฝึกสัปดาห์ที่							
			2		4		6		8	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
วิ่ง 50 เมตร (วินาที)	10.94	0.14	10.67	0.17	10.03	0.12	9.83	0.12	9.46	0.11
ยืนกระโดดไกล (เซนติเมตร)	128.32	2.95	133.28	2.92	138.04	2.53	142.72	2.43	150.80	2.85
วิ่งเก็บของ (วินาที)	14.66	0.18	14.44	0.19	14.21	0.19	13.54	0.12	12.99	0.12
นั่งงอตัว (เซนติเมตร)	8.42	0.97	10.20	0.82	11.41	0.85	11.86	0.92	13.76	0.94
ลุก-นั่ง 30 วินาที (ครั้ง)	12.72	0.67	14.84	0.71	16.80	0.75	18.60	0.73	20.92	0.59

ตาราง 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายรายการวิ่ง 50 เมตร ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 โดยใช้วิธีของบอนเฟอโรนี

ระยะเวลาในการฝึก	ค่าเฉลี่ย	ก่อนการฝึก	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	10.94	-	0.26	0.91 *	1.10 *	1.47 *
สัปดาห์ที่ 2	10.67		-	0.64 *	0.83 *	1.20 *
สัปดาห์ที่ 4	10.03			-	0.19	0.56 *
สัปดาห์ที่ 6	9.83				-	0.36 *
สัปดาห์ที่ 8	9.46					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายรายการยืนกระโดดไกล ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 โดยใช้วิธีของบอนเฟอโรนี

ระยะเวลาในการฝึก	ค่าเฉลี่ย	ก่อนการฝึก	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	128.32	-	-4.96 *	-9.72 *	-14.40 *	-22.48 *
สัปดาห์ที่ 2	133.28		-	-4.76 *	-9.44 *	-17.52 *
สัปดาห์ที่ 4	138.04			-	-4.68 *	-12.76 *
สัปดาห์ที่ 6	142.72				-	-8.08 *
สัปดาห์ที่ 8	150.80					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายในการวิ่งเก็บของ ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 โดยใช้วิธีของบอนเพอโรนี

ระยะเวลาในการฝึก	ค่าเฉลี่ย	ก่อนการฝึก	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	14.66	-	0.21	0.45 *	1.11 *	1.66 *
สัปดาห์ที่ 2	14.44		-	0.23	0.89 *	1.44 *
สัปดาห์ที่ 4	14.21			-	0.66 *	1.21 *
สัปดาห์ที่ 6	13.54				-	0.55 *
สัปดาห์ที่ 8	12.99					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายในการนั่งอตัว ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 โดยใช้วิธีของบอนเพอโรนี

ระยะเวลาในการฝึก	ค่าเฉลี่ย	ก่อนการฝึก	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	8.42	-	-1.78 *	-2.99 *	-3.44 *	-5.34 *
สัปดาห์ที่ 2	10.20		-	-1.21 *	-1.66 *	-3.56 *
สัปดาห์ที่ 4	11.41			-	-0.44 *	-2.34 *
สัปดาห์ที่ 6	11.86				-	-1.90 *
สัปดาห์ที่ 8	13.76					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายรายการลุก - นั่ง 30 วินาที ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 2 4 6 และ 8 โดยใช้วิธีของบอนเพอโรนี

ระยะเวลาในการฝึก	ค่าเฉลี่ย	ก่อนการฝึก	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 8
ก่อนการฝึก	12.72	-	-2.12 *	-4.08 *	-5.88 *	-8.20 *
สัปดาห์ที่ 2	14.84		-	-1.96 *	-3.76 *	-6.08 *
สัปดาห์ที่ 4	16.80			-	-1.80 *	-4.12 *
สัปดาห์ที่ 6	18.60				-	-2.03 *
สัปดาห์ที่ 8	20.92					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ผลการฝึกเทควันโดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงชั้นปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงภายหลังการฝึกเทควันโด 8 สัปดาห์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะ โปรแกรมการฝึกเทควันโดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นได้ยึดถือหลักการออกกำลังกาย คือ ความบ่อยในการฝึกซึ่งในการวิจัยกำหนดการฝึก 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ความหนักของกิจกรรม ความนานในการฝึก ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกจะใช้เวลาในการฝึก 1 ชั่วโมงถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที

และรูปแบบของการฝึกที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายในทุกส่วนที่ช่วยพัฒนาระบบต่างๆ ของร่างกาย เช่น ระบบกล้ามเนื้อ ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบโครงสร้างของร่างกาย สอดคล้องกับวันใหม่ ประพันธ์ บัณฑิต (2551: 111) ว่าการออกกำลังกายอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลัก FITT ได้แก่ ความบ่อยที่จะต้องออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ความหนักในการปฏิบัติกิจกรรม ระยะเวลา และรูปแบบของการฝึก และสอดคล้องกับฉลอง ชาตรูปประชีวิน (2542: ออนไลน์) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การออกกำลังกายทำให้ระบบต่างๆ ของร่างกายทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการสร้างโปรแกรมการฝึกผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงหลักการฝึกที่มีการกำหนดทักษะการฝึกจากทักษะที่ง่ายไปหาทักษะยาก ฝึกจากเบาไปหาหนัก และฝึกจากน้อยไปหามาก สอดคล้องกับ ธาตุมิ ปลื้มสำราญ (2542: 52) กล่าวว่า การฝึก คือ การทำให้ ส่วนของร่างกายที่ใช้ในการเคลื่อนไหว มีการทำงานมากกว่าภาวะปกติอย่างเป็นระบบ เป็นผลให้ส่วนของร่างกายนั้นๆ และอวัยวะที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปร่างและการทำงานเพื่อให้เหมาะสมกับการเล่นกีฬาที่ฝึก การฝึกซ้อมมิได้หมายถึงการให้นักกีฬาฝึกปฏิบัติกิจกรรมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งซ้ำๆ กันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุมความหนักเบาในการฝึกซ้อมให้เป็นไปตาม ตารางฝึกที่วางไว้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน การฝึกที่มีการ กำหนดความหนักเบาที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาการเคลื่อนไหว และระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพขึ้น

แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกเทควันโดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ได้ เพราะเริ่มตั้งแต่ช่วงของการอบอุ่นร่างกายและช่วงคลายอุ่น มีการ กำหนดทำการยืดกล้ามเนื้อแบบอยู่กับที่ที่ทำให้สมรรถภาพทางกาย ด้านความอ่อนตัวมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสนธยา สีละมาต (2547: 440) ได้กล่าวว่า เวลาที่ดีที่สุดของการยืดกล้ามเนื้อ จะเกิดขึ้นเมื่อกกล้ามเนื้อมีการอบอุ่น ถ้ากล้ามเนื้อไม่มีการ อบอุ่นก่อนที่การยืดกล้ามเนื้อ การปฏิบัติจะทำให้ยากและอาจเกิด การบาดเจ็บจากการฝึกขาดของกล้ามเนื้อ ในช่วงการฝึกการ กำหนดท่าทางการเคลื่อนไหวในรูปแบบของกีฬาเทควันโด มี การเคลื่อนไหวในส่วนล่างของร่างกายที่โดยเฉพาะกล้ามเนื้อขา ต้องทำงานอยู่ตลอดเวลา เช่น การกระโดดฟุตเวิร์ค การเตะ การถีบ เป็นต้น ทำให้กล้ามเนื้อขาที่มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ สนธยา สีละมาต (2547: 49) ได้กล่าวว่า การฝึกซ้อมจะส่งผลให้ กล้ามเนื้อมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวเพิ่มความสามารถมากขึ้น โดยจะขึ้นอยู่กับรูปแบบของการออกกำลังกาย และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โสภา กุศลวงค์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของ โปรแกรมการฝึกต่างแบบที่มีผลต่อพลังกล้ามเนื้อและเวลาตอบสนองของการเตะเฉียดในการกีฬาเทควันโด พบว่า การฝึกเตะ เฉียดในกีฬาเทควันโดตามโปรแกรมทำให้พลังกล้ามเนื้อดีขึ้น และ สมรรถภาพทางกายด้านอื่นๆ ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลรักษ์ เลิศวิสัย (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผล การฝึกกายบริหารท่าแม่ไม้มวยไทย 2 รูปแบบ ที่มีต่อสมรรถภาพ ทางกายของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการฝึกกาย บริหารท่าแม่ไม้มวยไทย 2 รูปแบบส่งผลต่อสมรรถภาพทางกาย ของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาสูงขึ้น ในโปรแกรม การฝึกเทควันโดยังมีการเพิ่มการฝึกโดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้าน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงของร่างกายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซึ่ง ได้แก่ การฝึกเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต้นขาจากการยืน เขย่งปลายเท้าแล้วย่อเข่า การฝึกเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ หน้าท้องด้วยการนอนหงายเตะเท้าคู่ เป็นต้น ทั้งนี้หากจะให้มีการพัฒนา ทางด้านร่างกายหรือสมรรถภาพทางกายที่ดีกว่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องมีการกำหนดโปรแกรมการฝึกที่ดี ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร ต่างๆ เช่น การกำหนดความถี่ในการฝึก ความหนัก ความนานและ รูปแบบที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เข้ารับการฝึกยังได้ ทักษะในการต่อสู้ป้องกันตัว สอดคล้องกับบุญส่ง ยอดวงศ์

(2547: 14) กล่าวว่า ผู้ที่ฝึกเทควันโดนอกจากจะได้บริหารร่างกาย ทุกๆ ส่วนเพื่อสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แล้ว ยังได้เรียนรู้ปรัชญา และกฎของเทควันโด ซึ่งจะช่วยขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้มีระเบียบ วินัย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีวิจารณ์ญาณอันสุขุมรอบคอบ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าและรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม อีกด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกเทควันโด สำหรับนักเรียนหญิงช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนา สมรรถภาพทางกายของนักเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงควรนำโปรแกรม การฝึกเทควันโดไปเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งในกิจกรรมการ ออกกำลังกาย ที่สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักเรียน หญิงช่วงชั้นที่ 2 ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาค้นคว้าการฝึกเทควันโดที่มีผลต่อ สมรรถภาพทางกายของนักเรียนชายช่วงชั้นที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. 2543. กิจกรรมการทดสอบและสร้างเสริมสมรรถภาพ ทางกาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ฉลอง ชาตบุษยชีวิน. ชีวิตกับการออกกำลังกาย. [online] เข้า ถึงได้จาก http://www.nu.ac.th/course_hp/001151/page/4-1.htm (4 กุมภาพันธ์ 2552)
- ชาตุมิ ปลื้มสำราญ. 2542. เอกสารประกอบการสอนวิชา พล 422 เวชศาสตร์การกีฬา. ภาควิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญส่ง ยอดวงศ์. 2547. คู่มือวิชาเทควันโด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ศุภสุภา
- มลรักษ์ เลิศวิสัย. 2550. ผลการฝึกกายบริหารแบบแม่ไม้มวยไทย 2 รูปแบบที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต (พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. 2548. รวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ วิธีสอนและการวัดผลเพื่อประเมินทางพลศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันใหม่ ประพันธ์บัณฑิต. 2551. เวท เทรนนิ่ง (Weight Training). กรุงเทพฯ: โอกรูป เพรส.
- สนธยา สีละมาต. 2547. หลักการฝึกกีฬาสำหรับผู้ฝึกสอนกีฬา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศิริอนันต์ และภาวีน พจนอารี. 2546. ศิลปะการป้องกัน ตัวเทควันโด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสานมิตร.
- โสภา กุศลวงค์. 2543. ผลของโปรแกรมการฝึกต่างแบบที่มีต่อพลัง กล้ามเนื้อและเวลาตอบสนองของการเตะเฉียดในการกีฬา เทควันโด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- Choi, H. H. Taekwon-Do and Physical Fitness. [online] available:<http://www.itf-information.com/information20.htm>. 2009.

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง
A Study of Mainstreamed Education for Early Childhood
Students in Rayong.

เกศินี สัจจสุขวัฒนา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพทางตำแหน่ง เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง และขนาดโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ของโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัย ในจังหวัดระยอง 15 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 15 คน และ ครูผู้สอน เลือกแบบเจาะจง 15 โรงเรียน จำนวน 75 คน รวมทั้งสิ้น 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนร่วมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารและครูที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต่างกันและอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : สภาพการจัดการเรียนร่วม ระดับปฐมวัย จังหวัดระยอง

Abstract

The objectives of this research were to study and to compare of mainstreamed education for early childhood students in province clarified separated by position status, school size and education area in Rayong. The population in this research were administrators and teachers of 15 schools which mainstreamed education for early childhood students in Rayong province. The sample was 15 administrators and 75 teachers. The instrument was a 5 rating scale questionnaire. The statistics used were frequencies, percentage, mean, standard deviations (S.D), t-test, and One-way Analysis of Variance

The results of the study were :

- 1) The mainstreamed education for early childhood students was at a moderate level.
- 2) The administrators and teachers who were different positions had different opinion significantly at 0.05 level where as the rests had no different opinion.

Keywords : Mainstreamed Education Early Childhood Student Rayong Province

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยที่รัฐจะต้องจัดให้โดยทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กล่าวว่า รัฐต้องจัดการศึกษาให้กับทุกคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็เด็กกลุ่มพิการหรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 วรรคสอง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ ร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเอง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก บริการอื่นใดทางการศึกษาตามคนพิการร้องขอ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งมีหลักการจัดการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญมากที่สุด โดยที่ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 1) มีนโยบายปฏิรูปการศึกษารอบ 2 ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยคือ มาตรการหลัก : ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลานในทุกระดับประเภทการศึกษา โดยมีมาตรการ คือ การพัฒนาและเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัยอย่างมีคุณภาพ และมีความพร้อมในการศึกษาและเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ กระทรวงศึกษาธิการมีแนวทางที่จะปรับพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อให้ระบบการศึกษาทุกระดับเชื่อมโยงกัน และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทันกับสังคมโลก โดยมีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาคน สร้างพลเมืองยุคใหม่ ปลุกฝังให้เป็นพลเมืองดี เคารพกติกา มีวินัยต่อตนเอง เพราะฉะนั้นเมื่อจะสร้างคนตามคุณลักษณะนี้จะต้องเริ่มสร้างตั้งแต่ระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึง การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะเริ่มแรกเพื่อวางรากฐานของชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการอย่างสมวัย ดังปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่กำหนดไว้ว่า "การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ด้วยความรัก ความเอื้อ

อาทร และความเข้าใจทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยมีครอบครัวเป็นแกนหลัก และมีหน้าที่ดูแลเด็ก รวมถึงทุกภาคส่วนของสังคม ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปี พ.ศ.2551 จึงทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายปี พ.ศ.2551 ไว้ดังนี้ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึง มีคุณภาพและขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยมีเป้าหมายให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพการศึกษาสูงขึ้นทุกระดับและประเภทการศึกษา การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 : 7-11) นโยบายและเป้าหมายของกระทรวงศึกษาดังกล่าวทำให้สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทบทวนสภาพแวดล้อมขององค์กรโดยการนำผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ปี 2550 มาปรับปรุงงานหลักสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป้าประสงค์ไว้ดังนี้ คือ ประชากรวัยเรียนทุกคนทั้งปกติ พิการและด้อยโอกาสเพื่อให้ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษา ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551: 17-19) กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการระยะ 5 ปี คือระหว่าง ปี พ.ศ.2550 - 2554 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้ คือ ยุทธศาสตร์การขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาให้กับคนพิการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการให้แก่หน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านคนพิการและการส่งเสริม สนับสนุนให้คนพิการ ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนร่วมกันพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษา (แผนพัฒนาจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ 2551: กระทรวงศึกษาธิการ) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการฉบับนี้มีเป้าประสงค์ชัดเจนในการพัฒนาคนพิการ คือ คนพิการได้รับโอกาสและบริการทางการศึกษาในทุกระบบ โดยมีรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามสมรรถภาพสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล

สถานศึกษามีการบริหารจัดการด้านหลักสูตรด้าน กระบวนการเรียนการสอน ด้านบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่น ๆ ทาง การศึกษา มีสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค คนพิการได้รับการพัฒนาการศึกษาและทักษะการดำรงชีวิตจนสามารถประกอบ อาชีพ พึ่งตนเองได้ มีคุณธรรมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา คนพิการ ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนร่วมกัน พัฒนาและสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาจึงนับว่าแผน พัฒนาดังกล่าวมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ คนพิการ

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับนโยบายให้จัดการ เรียนร่วม (แผนพัฒนาจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ 2551 : กระทรวงศึกษาธิการ) ศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ ศูนย์การศึกษา พิเศษ เขตการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ ได้เกลี้ยอัตรากำลังของกระทรวงศึกษาธิการ โดยไม่ขอจัดตั้งอัตราใหม่ นอกจากนี้ตามมาตราการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จึงได้เสนอความเห็นชอบกับ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และ โครงสร้างการบริหารงานขององค์การศึกษาเพื่อคนพิการเอาไว้ ด้วย (เป็นโครงสร้างเฉพาะกิจ) การจัดการเรียนร่วมของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง จังหวัดระยอง สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการ ศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็ก ทั่วไปในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยไม่จำกัด หรือแยกประเภทความพิการหรือบกพร่อง เพราะเป็นการเปิด โอกาสทางการศึกษา โดยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อป้องกันอย่าง แท้จริง ซึ่งยึดหลักของคุณธรรมที่ว่า ทุกชีวิตที่เกิดมาอยู่รวมใน สังคม ซึ่งสังคมของคนเหล่านั้นต้องมีสิทธิและเสรีภาพทางการ ศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีขีดจำกัด จากสภาพการจัดการร่วม ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง ให้สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน สาระสำคัญ ประการหนึ่งในโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ คือ ให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดระยอง ทำหน้าที่ เป็น ศูนย์เตรียมการ นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจัดทำ และจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ ให้บริการการศึกษาบำบัด พื้นฟู และดำเนินการระบบส่งต่อ โรงเรียน และชุมชน เร่งพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการภายในระยะ เวลาอันรวดเร็วให้มิตถุภาพทัดเทียมกับคนปกติ เสริมสร้างความรู้ ฟื้นฟูร่างกาย มุ่งหมายสู่การศึกษาพัฒนาร่างกายและจิตใจให้ แนวทางดำรงดำเนินชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมี ความสุข

เกศินี ลัจจุชัชฌา

จากแนวทางการจัดการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จขึ้น อยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้การจัดการเรียน การสอนแบบเรียนร่วมได้พัฒนาขึ้นผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการศึกษา จะสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์และนโยบายดังกล่าวจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในจังหวัดระยอง เพื่อให้การวางแผนการจัดการศึกษา การเรียนร่วมให้มีคุณภาพเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดทุกระดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของ โรงเรียนในจังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับ ปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพทาง ตำแหน่ง เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง และขนาดโรงเรียน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของ โรงเรียนในจังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็น ผู้บริหารและครูผู้สอน ของโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัย ในจังหวัดระยอง 15 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร เลือกแบบเจาะจง 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมเป็น 15 คน และ ครูผู้สอนใน 15 โรงเรียน จำนวน 75 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจง 15 โรงเรียนในในจังหวัดระยอง ได้ความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่ (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย รายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นครู ผู้สอน จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 และสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 85 คน คิด เป็นร้อยละ 94.40 และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30
2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพ การจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= 3.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนักเรียน (=3.44) ด้านสภาพแวดล้อม (=3.40) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (=3.25) และด้านเครื่องมือ (=3.14) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ด้านนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (=3.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ โรงเรียนจัดเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเรียนร่วมด้านการช่วยเหลือตนเอง (=3.91) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กเรียนร่วมและเด็กปกติทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (=3.84) และโรงเรียนจัดเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเรียนร่วมด้านอารมณ์สังคม (=3.79) ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= 3.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ โรงเรียนจัดให้นักเรียนเรียนร่วมได้เข้าเรียนกับเด็กปกติ (= 3.92) ผู้บริหารโรงเรียนของท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศในการเรียนร่วม (=3.70) และโรงเรียนมีการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยให้ถือเป็นปริมาณงาน (=3.64) ตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (=3.24) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ (=3.69) ครูมีการนำเทคนิคการสอน เช่น การวิเคราะห์งานการสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน มาใช้กับนักเรียนเรียนร่วม (=3.51) และโรงเรียนจัดการอบรมครู/บุคลากร/ส่งไปสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนร่วม (=3.49) ตามลำดับ

2.4 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ด้านเครื่องมือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (=3.14) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ โรงเรียนจัดให้มีการช่วยเหลือด้านอื่นๆ ทางการศึกษา เช่น การฝึกการพูด การปรับพฤติกรรม เป็นต้น (=3.61) โรงเรียนมีการนำกฎ

กระทรวงมาเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงาน (=3.49) และโรงเรียนมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล (=3.46) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ที่จำแนกตามสถานภาพทางตำแหน่ง เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยองและขนาดโรงเรียน ปรากฏผลดังนี้

3.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ที่จำแนกตามสถานภาพทางตำแหน่ง โดยรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านเครื่องมือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยองที่จำแนกตามสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยองโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนในจังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูผู้สอนมีความพร้อมต่อการจัดการเรียนร่วมพอสมควร อีกทั้งยังได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำจัด ทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ส่งผลให้มีสภาพการจัดการเรียนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล วันดี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนเรียนร่วมสู่มาตรฐานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนเรียนร่วมสู่มาตรฐานการศึกษาพิเศษของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนในจังหวัดระยอง โดยจำแนกตามสถานภาพทางตำแหน่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดระยอง และขนาดของโรงเรียน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ที่จำแนกตามสถานภาพทางตำแหน่ง โดยรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่บริหารโรงเรียนในภาพรวมทุกด้าน โดยมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก เป็นผู้นำ ผู้สนับสนุน ส่วนครูผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติงานสอนเด็กเรียนร่วม แม้โรงเรียนจะบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและดำเนินงานต่างๆ ก็ตาม แต่ภารกิจหลักของครูมีขอบข่ายสำคัญและจำกัดที่การสอนโดยตรง ซึ่งในสภาพจริงของโรงเรียน ครูต้องรับผิดชอบสอนเด็กปกติที่เป็นภาระรับผิดชอบที่มากอยู่แล้ว แต่ต้องทำการสอนเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติเพิ่มเติม อาจทำให้ครูปฏิบัติงานได้ไม่เท่าที่ควร รวมทั้งการขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 39 – 84) ที่พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมว่าครูในโรงเรียนเรียนร่วมทุกสังกัดต้องการความรู้ การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาการสอนเด็กพิการ ซึ่งโรงเรียนทุกสังกัดขาดบุคลากรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ดังกล่าวรวมทั้งด้านหลักสูตร ยังพบว่าโรงเรียนทุกสังกัดใช้หลักสูตรปกติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียนและด้านสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่าง ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วิมาลา ชโยดม (2543 : นพคตย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเด็กพิการในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในด้านนักเรียน ด้านงบประมาณ ด้านภูมิหลังของครอบครัวเด็กพิการ ด้านสภาพแวดล้อมและด้านความร่วมมือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ เพื่อพิจารณาตามตัวแห่งงาน พบว่า มีทรศนะต่อปัญหาไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ที่จำแนกตามสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังกัด

เขตพื้นที่การศึกษาระยอง ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนของการจัดการเรียนร่วมต่อการศึกษาดำเนินการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง เพราะผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมมีประสบการณ์พื้นฐานเหมือนกัน คือ มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนพิการด้วยการให้การศึกษที่เหมาะสมตามศักยภาพ จึงมีผลต่อการแสดงออกความรู้สึกที่ไม่แตกต่าง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ที่ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” และรวมถึง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง และสังคม” ซึ่งการจัดการศึกษาการเรียนร่วมของโรงเรียนระดับปฐมวัยเป็นการวางพื้นฐานการศึกษาขั้นเริ่มต้นเพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป โดยที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในทุกด้าน ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมจะสามารถทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีความพร้อมเพื่อที่จะต่อยอดการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปได้ และสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ทั้งนี้ ทางสถานศึกษาจึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนในส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กมีความพร้อม เพื่อต่อยอดได้ในอนาคตต่อไป สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการด้วยความถูกต้องและยุติธรรมโดยไม่หวังผลที่สูงเกินไปสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพิจารณาจากความบกพร่องและความสามารถที่แตกต่างกันของเด็กในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย หนูรัตน์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับ

เด็กปกติ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับระดับปานกลาง ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัยของโรงเรียนในจังหวัดระยอง ที่จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังกัดขนาดของโรงเรียน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนของการจัดการเรียนร่วมต่อการศึกษาดำเนินการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดระยอง จึงมีผลต่อการแสดงออกความรู้สึกที่ไม่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทณี คนฉลาด (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง เจตคติของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษาต่างก็มีเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานการจัดการเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเครือข่ายในการให้บริการทั้งภาครัฐ เอกชน มูลนิธิและหน่วยงานอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาทดลองรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนร่วมแบบเจาะลึก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2543). **คู่มือการคัดแยกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- ประมวล วันดี. (2545). การศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนเรียนร่วมสู่มาตรฐานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ (บริหารการศึกษา). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชนี คนฉลาด. (2551). การศึกษาเจตคติของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม, วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วินัย หนูรัตน์. (2544). **ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ**, วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิมลลา ชโยดม.(2543). **รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตภาคเหนือตอนล่าง**. พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ นโยบายคนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- _____. (2551). **แผนพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ 2551**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- _____. (2551). **พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาพิเศษคนพิการ 2551** กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา
ที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

A Study of Academic Administration According to Juristic School Approach of Schools Under
the Office of Rayong Educational Service Area 1.

ทิพยาภรณ์ เตียวเจริญ¹ เฉลา ประเสริฐสังข์¹ วิเชียร พันธุ์เครือบุตร³

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ² วิทยาลัยนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และประเภทของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 สุ่มตัวอย่าง จากตารางสุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและประเภทของสถานศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : สภาพการบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

Abstract

The objectives of this research were to study and to compare academic administration according to juristic school approach of schools under the Office of Rayong Educational Service Area 1 classified by administrators' work experiences and school types. The sample was 105 school administrators by stratified random sampling and Krejcie and Morgan's table. The research instrument was a 5-rating questionnaire with reliability value at 0.92. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test and One-way Analysis of Variance. The results of the research were as follows : 1) Academic administration according to juristic school approach of schools under the Office of Rayong Educational Service Area 1 in overall and most aspects were at a high level. 2) Academic administration according to juristic school approach of schools under the Office of Rayong Educational Service Area 1 classified by administrators' work experiences and school types were not statistically significant different.

Keywords : Academic Administration, Juristic School Approach

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร เพราะเชื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 3) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ก : 32) การกระจายอำนาจจะทำให้สถานศึกษา มีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ในมาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นสถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาดังวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข : 14)

การบริหารสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการทั้ง 4 งานคืองานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ เป็นอันดับแรก เพราะการบริหารวิชาการเป็นงานสร้างทักษะด้านภูมิปัญญาให้เด็กได้มีความรู้ คนสามารถในการแก้ปัญหา มีเหตุผลสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการบริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารงานวิชาการตามขอบข่าย ซึ่งจำแนกออกเป็น 17 งาน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 7)

1. การวางแผนงานด้านวิชาการ

2. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ได้กระจายอำนาจการบริหารงานทั้ง 4 งานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ให้สถานศึกษา เพื่อความสะดวกคล่องตัวในการบริหารจัดการ แต่ในการดำเนินงานของสถานศึกษา ยังมีปัญหาอุปสรรคบางประการที่ไม่ได้บรรลุเป้าหมายตามแนวนโยบายของเขตพื้นที่ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2551 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 51.06 คณิตศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 46.99 รวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ย 51.06 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.08 คณิตศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.20 วิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.87 ภาษาอังกฤษคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.41 รวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คะแนนเฉลี่ย 50.20 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.21 คณิตศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 36.86 วิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.18 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.58 ภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 29.26 รวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คะแนนเฉลี่ย 50.21 และจำนวนโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ระดับคุณภาพดี ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีน้อยมาก จากผลการวิเคราะห์คุณภาพ

การศึกษาของนักเรียนจากผล NT และ O-net ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2551 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในสังกัดดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขได้ตามมาตรฐานการศึกษา หรือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ยังไม่บรรลุเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. 2552 : 32-35)

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยมุ่งหวังที่จะนำผลการศึกษามาใช้พัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 ที่จะนำไปเป็นข้อมูลประกอบการนิเทศ ติดตาม ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ ตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็น นิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และประเภทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 129 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 105 คน จากตารางสุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607-610) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

1. ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

3. ผู้วิจัยไปปรับแบบสอบถามคืนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้วยตนเอง ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและประเภทของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert. 1993 : 247) ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 17 งาน

การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาประสบการณ์มาก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 และบริหารงานอยู่ในประเภทของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 72.40

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำรายวิชา คำอธิบายรายวิชา และจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ และศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อทราบจุดเน้นและแนวทางการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและวิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดไว้ ตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม และประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และนโยบาย ตามลำดับ

2.4 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครูทุกคนเป็นครูแนะแนว จัดการเรียนการสอนมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และศึกษา วิเคราะห์ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ

2.5 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศการเรียนการสอนแก่ครูแบบกัลยาณมิตรและส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูตามลำดับ

2.6 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ภาวะกระบวนการปฏิบัติและผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ตามแนวที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐานตามลำดับ

2.7 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ คุณภาพการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน และศึกษา วิเคราะห์ วิจัยพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาตามลำดับ

2.8 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สืบหาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และจัดทำเอกสาร เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ ตามลำดับ

2.9 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ พัฒนาระบบและกระบวนการ

นิเทศ งานวิชาการและการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดระบบนิเทศการศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายและ ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศ ตามลำดับ

2.10 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การแนะแนว โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ นิเทศติดตามกระบวนการแนะแนว จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา และดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคน ตามลำดับ

2.11 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่องวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและจัดระบบ โครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

2.12 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลครอบครัว และชุมชน สำรวจความต้องการความรู้ทางวิชาการของชุมชนและส่งเสริมให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการของสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน ตามลำดับ

2.13 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อย 3 อันดับ ได้แก่ ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ กับสถานศึกษาอื่น ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ องค์กรต่างๆ และท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการ พัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรต่างๆ ตามลำดับ

2.14 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดย รวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษาของครอบครัวและหน่วยงาน อื่นๆ สำรวจความต้องการสนับสนุนกับวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่น และ ส่งเสริมการพัฒนาวิชาการในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่นตาม ลำดับ

2.15 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงลำดับค่า เฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลการเรียน จัดทำคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จัดทำเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

2.16 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ พิจารณาเนื้อหาไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติและไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดี พิจารณาหนังสือ แบบเรียนที่สอดคล้องกับสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้และพิจารณาเนื้อหา ภาษาที่ใช้ของหนังสือ แบบเรียนมีความถูกต้องตามหลักวิชาและทันสมัยตามลำดับ

2.17 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้าน การพัฒนาสื่อและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับ มาก ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ประเมินผล การพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและ การศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการ เรียนการสอน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และประเภทของสถานศึกษา ปรากฏผลดังนี้

3.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประเภทสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษา สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็น นิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จนั้นสถานศึกษามีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารเป็นผู้นำในทุกด้านและที่สำคัญคือการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เป็นผู้อำนวยการความสะอาดในทุกด้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย ส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองเสมอ จัดให้มีการนิเทศติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมสร้างแรงจูงใจและเสริมสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่เพื่อนร่วมงาน สนับสนุนให้มีการวิจัย เผยแพร่ข่าวสารผลงานของสถานศึกษา ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวก ชี้แนะ กระตุ้นผู้เรียน ช่วยเหลือให้ความรักความเมตตา เอาใจใส่ต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการศึกษาค้นคว้า มีการพัฒนาตนเองเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช สมธองพันธ์ (2542 : 191-201) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาท การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครู อาจารย์ พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู อาจารย์อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและวิธีสอนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดหาอาคารสถานที่และบริบทเพื่อเสริมสร้างวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอนและการใช้ห้องสมุด

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และประเภทสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละหลักสูตรซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นหลักและสถานศึกษาสามารถดำเนินการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ตลอดจนสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เห็นว่าจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาจึงได้ดำเนินการกำหนดแนวทางและดำเนินการในการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา โดยจัดทำโครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปรีชา กระจ่างโพธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ตามประสบการณ์การบริหาร โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่จำแนกตามประเภทสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถทั้งในเชิงวิชาการและเชิงการบริหารงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาประเภทใด จึงทำให้การบริหาร

งานวิชาการมีระดับการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็จะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาที่เท่าเทียมกันทำให้สถานศึกษามีความพร้อมและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพงศ์รัตน์ จุลนวล (2533 : 114) ได้ทำการศึกษารื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสตูล พบว่าการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประเภทต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 นั้น ควรนำผลการศึกษาไปใช้และศึกษาค้นคว้าวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษา ควรประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนางานวิชาการให้ครอบคลุมรอบงานทั้ง 17 งาน โดยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ให้มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูอาจารย์ และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทและร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการ ตลอดจนจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายในการพัฒนางานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเพื่อการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ก). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- _____. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546. กรุงเทพฯ : สยามสปอร์ตซินดิเคท.
- ปรีชา กระจำงโพธิ์. (2550). การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ปทุมธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พงศ์รัตน์ จุลนวล. (2533). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรัช สุเมธพันธุ์. (2542). บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. (2552). เอกสารรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552. ระยอง : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). แนวทางการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษานิติบุคคลในสังกัดสำนักงานเขตสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการประชุมบทบาทนักวิจัยในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Earyle W. (1970). Educational and Psychological Measurement. New York : Minnisota University.
- Likert, R. (1993). New Patterns of Management. New York : McGraw-Hill.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษมากขึ้นเห็นได้อย่างชัดเจนจากแนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตร พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารควบคู่กัน 2 ด้าน คือ ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความได้ถูกต้องตามหลักภาษาและเหมาะสมกับสถานการณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) แต่ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษก็ยังเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทยทั้งในด้านการสื่อความ และการออกเสียงภาษาอังกฤษ (ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ, 2525; กฤติกา ปานสีทอง, 2539 ; เพ็ญสินี กิจคำ, 2547; สุธีร์ คำแก้ว, 2552) ในด้านการออกเสียงงานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสนใจกับปัญหาการออกเสียงสระ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับการออกเสียงสระภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยยังมีไม่มากนัก ประกอบกับเสียงสระในภาษาอังกฤษและภาษาไทยมีลักษณะการออกเสียงที่แตกต่างกันหลายประการซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุของความผิดพลาดในการพูดภาษาอังกฤษอันอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารได้

ในการศึกษาเสียงสระนักภาษาศาสตร์มักพิจารณาจากลักษณะดังต่อไปนี้ (Avery and Ehrlich, 1994 ; Reet and Jongman, 2009)

1. ความสูงของลิ้น (tongue height) ในการออกเสียงสระ จำแนกได้เป็น สระลิ้นระดับสูง (high vowel) กลาง (mid vowel) และต่ำ (low vowel)
2. ตำแหน่งของลิ้นที่ใช้ในการออกเสียง (frontness) จำแนกได้เป็น สระหน้า (front vowel) สระกลางลิ้น (central vowel) และสระหลัง (back vowel)
3. ลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) จำแนกได้เป็น สระริมฝีปากห่อ (rounded) และสระริมฝีปากไม่ห่อ (unrounded)
4. ความตึงของกล้ามเนื้อ (tenseness) ในการออกเสียง จำแนกได้เป็น สระเกร็ง (tense) และสระคลาย (lax) ทั้งนี้การที่จะบอกความแตกต่างระหว่างสระทั้งสองชนิดนี้ เราสามารถนำมาเทียบคู่สระเกร็งและสระคลายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยในภาษาอังกฤษมีคู่สระเกร็งและสระคลายที่น่าสนใจ คือ /i - ɪ/, /e ɛ - ɐ/ และ /u - ʊ/

เนื่องจากการยากที่จะบอกลักษณะความแตกต่างของเสียงสระแต่ละเสียงโดยอาศัยเพียงการสังเกตการทำงานของอวัยวะในการออกเสียง การศึกษาเสียงสระโดยมุ่งอธิบายลักษณะของคลื่นเสียง (acoustic description) จึงเกิดขึ้น เช่น Peterson and Barney (1952), Gunnar and Fant (1967), Hilenbrand, J. Getty, A. L. Clark, J. M., and Wheeler, K. (1995), Kent and Read (1996), Ladefoged (2005), วีระพันธ์ ล.ทองคำ (2554) และนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความถี่ฟอร์เมนท์กับการออกเสียงสระซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ลักขณา อภิบาลศรี

1. ค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 1 (F1) จะมีค่าต่ำเมื่อบริเวณส่วนหน้าของช่องทางเดินเสียงแคบลง นั่นคือในการออกเสียงสระที่มีการยกลิ้นในระดับที่สูงจะส่งผลให้ค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 1 ต่ำ ดังนั้นสระสูง (high vowel) จะมีค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 1 ต่ำกว่า สระต่ำ (low vowel) เช่น /i/ จะมีค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 1 ต่ำกว่า /a/ เป็นต้น

2. ค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 2 (F2) จะสัมพันธ์กับตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ นั่นคือในเสียงสระที่มีการออกเสียงโดยการเคลื่อนที่ของลิ้นไปข้างหน้ามากเท่าไรจะยิ่งส่งผลให้ค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 2 สูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นสระหน้า (front vowel) จะมีค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 2 สูงกว่าสระหลัง (back vowel) เช่น /i/ จะมีค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 2 สูงกว่า /u/

3. ค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 3 (F3) จะช่วยเสริมให้เห็นลักษณะพิเศษอื่น ๆ ของสระ โดยสัมพันธ์กับลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) และตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ กล่าวคือ ในเสียงสระที่มีการห่อปาก (rounded vowel) และมีตำแหน่งของลิ้นที่เคลื่อนที่ไปข้างหลังมากจะมีค่าความถี่ฟอร์เมนท์ที่ 3 ต่ำ

นอกจากค่าความถี่ฟอร์เมนท์แล้วในการศึกษาเสียงสระนักภาษาศาสตร์ยังพิจารณาความสั้นยาวของเสียงสระประกอบด้วย สำหรับความสั้นยาวของสระในทางกลศาสตร์ คือ ค่าระยะเวลา (duration) โดยค่าระยะเวลาในการออกเสียงจะช่วยให้เราสามารถคาดคะเนจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการออกเสียงได้ แม้ว่าในการศึกษาการออกเสียงการเจาะจงถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการออกเสียงจะเป็นเรื่องยาก เนื่องจากค่าระยะเวลาในการออกเสียงพยัญชนะหรือสระไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ เพราะมีความสัมพันธ์กับเสียงแวดล้อมอันจะส่งผลให้การออกเสียงแต่ละครั้งมีความแตกต่างกันไป (Ashby and Maidment, 2005)

สำหรับการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรมวิเคราะห์เสียง Praat วิเคราะห์การออกเสียงสระของกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากการวิเคราะห์เสียงโดยใช้การฟัง (hearing evaluation) เพียงอย่างเดียวอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนชาวไทยมีลักษณะและแนวโน้มในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและแก้ไขข้อบกพร่องในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนท์ (formant frequency) และค่าระยะเวลาในการออกเสียง (duration) สระภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกันของผู้เรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา และกลุ่มที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบการออกเสียงสระภาษาอังกฤษระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุ 14 - 15 ปี ซึ่งเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา และครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย

2. ศึกษาเสียงสระภาษาอังกฤษในสำเนียงอเมริกันโดยจำแนกตามแนวคิดของ Reetz and Jongman (2009) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1) เสียงสระภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกัน 8 หน่วยเสียง คือ /i/, /ɪ/, /e/, /ɛ/, /E/, /ou/, /o/, /u/ และ /ʌ/ ในคำศัพท์ 1 พยางค์ ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVd และ CVt

2.2) เสียงสระภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกัน 5 หน่วยเสียง คือ /i/, /e/, /ou/, /o/ และ /u/ ในคำศัพท์ 1 พยางค์ ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CV

2.3) เสียง schwa /ə/ ในคำศัพท์ 2 พยางค์

วิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุ 14 - 15 ปี มีผลการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา จำนวนกลุ่มละ 10 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาในการเรียนภาษาอังกฤษในกลุ่มดังกล่าวติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) มีบิดามารดาเป็นคนไทย และเริ่มเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา ผู้วิจัยสุ่มจากโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทยสุ่มจากโรงเรียนเขมรสมิงวิทยาคม ทั้งสองโรงเรียนตั้งอยู่ในจังหวัดตราด โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เนื่องจากเป็นวิธีการสุ่มที่สมาชิกทั้งหมดเป็นอิสระต่อกัน และแต่ละครั้งที่สุ่มสมาชิกแต่ละหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าเทียมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

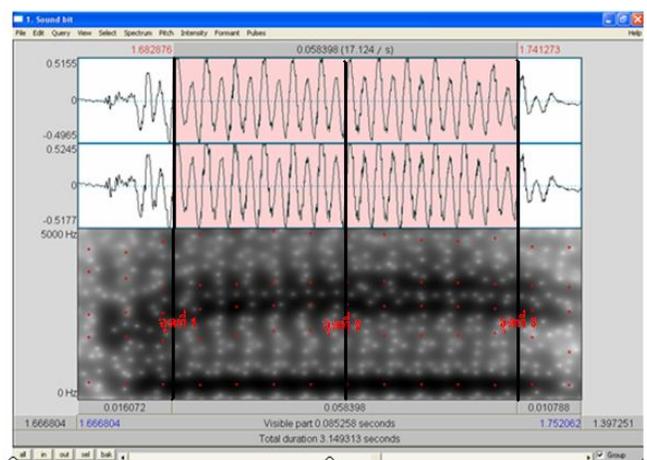
ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยสร้างรายการคำที่ใช้ในการศึกษาโดยคัดเลือกมาจากคำศัพท์ในแบบเรียนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเป็นคำศัพท์ที่พบได้บ่อย ทั้งนี้รายการคำทั้งหมดจะบรรจุอยู่ในกรอบประโยค (carrier sentence) "Students repeat the word _____ after their teacher." โดยคำหนึ่งคำจะได้รับการอ่านซ้ำ 3 ครั้ง (ปรากฏผลแยกกันในรายการคำ) และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างอ่านประโยคทีละประโยค แล้วบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง sony รุ่น ICD-UX 200F ในห้องที่ปราศจากเสียงรบกวน ในการบันทึกเสียงดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างครั้งละ 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางกลศาสตร์ศาสตร์ ในคำเป้าหมาย 3,480 คำ (58 คำ x 3 ครั้ง x 20 คน) ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์เสียง Praat อันประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ค่าระยะเวลาในการออกเสียง (duration) จุดที่ทำการวัด (cursor) ค่าระยะเวลาจะอยู่ระหว่าง 2 ตำแหน่งคือ ช่วงเริ่มต้นของเสียงสระที่มีความสม่ำเสมอคงที่ (steady state) และช่วงสิ้นสุดของเสียงสระ ทั้ง 2 จุดถูกกำหนดเลือกในระยะเวลาเมื่อคลื่นเสียงมีลักษณะเต็มรอบ (full cycle) และตัดกับแกน x ที่ศูนย์ (zero crossing) ในภาพที่ 1 ช่วงเริ่มต้นของเสียงสระจะตรงกับจุดที่ 1 และช่วงสิ้นสุดของเสียงสระจะตรงกับจุดที่ 3 จากนั้นนำค่าระยะเวลาของคำเป้าหมายคำเดียวกันจาก 3 ครั้ง (repetition) มาหาค่าเฉลี่ย

2. การวิเคราะห์ค่าความถี่ฟอร์แมนท์ (formant frequency) จุดที่ทำการวัดค่าความถี่ฟอร์แมนท์ที่ 1, 2 และ 3 จะอยู่ในช่วงที่เสียงสระมีความสม่ำเสมอคงที่ (steady state) โดยแบ่งการวัดเป็น 3 จุด คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากช่วงที่เสียงสระมีความสม่ำเสมอคงที่ได้ดังนี้ จุดที่ 1 = 0% จุดที่ 2 = 50% จุดที่ 3 = 100% แต่ละจุดถูกกำหนดเลือกในระยะเวลาเมื่อคลื่นเสียงมีลักษณะเต็มรอบ (full cycle) และตัดกับแกน x ที่ศูนย์ (zero crossing) ในภาพที่ 1 จุดที่ 1 จะตรงกับช่วงเริ่มต้นของเสียงสระที่มีความสม่ำเสมอคงที่ และจุดที่ 3 ตรงกับช่วงสิ้นสุดของเสียงสระที่มีความสม่ำเสมอคงที่ ส่วนจุดที่ 2 เป็นจุดที่อยู่กึ่งหนึ่งของค่าระยะเวลาระหว่างจุดที่ 1 และจุดที่ 3 จากนั้นนำค่าความถี่ฟอร์แมนท์ที่ 1, 2 และ 3 ในทั้ง 3 จุด ของคำเป้าหมายแต่ละคำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วจึงนำค่าเฉลี่ยนี้ของคำเดียวกันจากการอ่านทั้ง 3 ครั้งมาหาค่าเฉลี่ยอีกครั้ง

ภาพที่ 1 การวัดค่าความถี่ฟอร์แมนท์ที่ 1, 2 และ 3 ในจุดที่ 1, จุดที่ 2 และจุดที่ 3 ของคำว่า /bit/

นำค่าที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของเสียงสระแต่ละเสียงในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม จากนั้นจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์แมนท์ และค่าระยะเวลาของสระแต่ละเสียงระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test independent) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานของผลต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 คำนวณผ่านโปรแกรม SPSS 13.0 for Windows ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบค่าระยะเวลา

ผลการศึกษาเปรียบเทียบค่าระยะเวลาของสระแต่ละเสียงของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนชาวไทย (Thai) และกลุ่มที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) มีดังต่อไปนี้

ผลการทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า กลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าระยะเวลาในการออก /i, , e , , u, , o , , (stress1) และ (stress2)/ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าระยะเวลา หรือความสั้นยาวในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษทุกเสียง /i, , e , , u, , , (stress1) และ (stress2)/ ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าสระ / / (stress2) มีความยาวเฉลี่ยน้อยที่สุด และสระ /o / มีความยาวเฉลี่ยมากที่สุด สำหรับการกระจายตัวของเสียงสระโดยพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่ม Thai มีการกระจายของค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระมากกว่ากลุ่ม Eng

2. การเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์แมนท์ที่ 1 (F1)

การเปรียบเทียบความถี่ฟอร์แมนท์ที่ 1 ของเสียงสระแต่ละเสียงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) สามารถสรุปได้ดังตาราง 2

สระ	กลุ่มผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t	p
/i/	Thai	155.12	51.20	.72	.865
	Eng	150.90	52.82		
/ /	Thai	85.67	20.56	.933	.365
	Eng	78.02	13.49		
/e /	Thai	161.30	49.62	.387	.704
	Eng	152.57	46.04		
/ /	Thai	118.15	32.63	1.928	.072
	Eng	94.07	18.40		
/u/	Thai	156.52	47.89	.354	.728
	Eng	148.44	48.96		
/ /	Thai	106.83	34.06	-.251	.805
	Eng	110.36	25.05		
/o /	Thai	163.12	52.70	.273	.788
	Eng	156.85	44.37		
/ /	Thai	158.74	43.52	1.347	.197
	Eng	134.05	33.62		
/ / (stress1)	Thai	130.50	34.62	.961	.351
	Eng	116.29	27.70		
/ / (stress2)	Thai	58.52	11.07	1.084	.294
	Eng	52.80	11.30		

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบค่าระยะเวลา (msec) ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษแต่ละเสียง โดยใช้สถิติทดสอบ t-test ของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng)

ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 ของเสียงสระภาษาอังกฤษในสำเนียงอเมริกันระหว่างกลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng ด้วยสถิติทดสอบ t - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่ากลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 ในการออกเสียงสระ /i, ɪ, e, u, ʌ, oʊ, ɔ, ɒ (stress1) และ ə (stress2)/ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติพบในการออกเสียงสระ /ə/ การเปรียบเทียบดังกล่าวสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษใกล้เคียงกัน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 จะสัมพันธ์กับระดับความสูงของลิ้น (tongue height) มีเพียงเสียงสระ /ə/ ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการยกลิ้นที่มีความสูงของลิ้น (tongue height) แตกต่างกันชัดเจน โดยกลุ่ม Thai มีการยกลิ้นในระดับที่สูงกว่ากลุ่ม Eng

3. การเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 (F2)

การเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 ของเสียงสระแต่ละเสียงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) สามารถสรุปได้ดังตาราง 3

ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 ของเสียงสระภาษาอังกฤษในสำเนียงอเมริกันระหว่างกลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng ด้วยสถิติทดสอบ t - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่ากลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 ในการออกเสียงสระ /i, ɪ, e, u, ʌ, oʊ, ɔ, ɒ (stress1) และ ə (stress2)/ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในการออกเสียงสระ /u/ และ /ʌ/ พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าความถี่ฟอร์เมนท

สระ	กลุ่มผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t	p
/i/	Thai	435.20	23.87	-.347	.733
	Eng	439.19	24.95		
/ɪ/	Thai	439.83	27.22	-.687	.502
	Eng	448.30	25.09		
/e/	Thai	511.90	40.30	-2.078	.054
	Eng	547.69	32.31		
/ə/	Thai	518.60	41.32	-3.373	.004*
	Eng	594.46	53.32		
/u/	Thai	478.84	20.14	-1.048	.310
	Eng	490.17	25.42		
/ʌ/	Thai	481.80	28.01	-.932	.365
	Eng	496.06	36.38		
/oʊ/	Thai	566.39	52.86	-1.528	.146
	Eng	598.06	32.77		
/ɔ/	Thai	729.41	81.71	-1.737	.102
	Eng	786.05	53.76		
/★/ (stress1)	Thai	729.29	120.84	-1.925	.084
	Eng	811.00	40.27		
/★/ (stress2)	Thai	699.68	68.12	-1.186	.253
	Eng	737.12	65.84		

* หมายถึง ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 (Hz) ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษแต่ละเสียงโดยใช้สถิติทดสอบ t-test ของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng)

ที่ 2 ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษค่อนข้างใกล้เคียงกัน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 2 จะสัมพันธ์กับตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระแต่ละเสียงใกล้เคียงกัน มีเพียงเสียงสระ /u/ และ /ʊ/ ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีตำแหน่งของลิ้น ในการออกเสียงแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยกลุ่ม Thai มีการเคลื่อนที่ของลิ้นไปข้างหน้ามากกว่ากลุ่ม Eng

4. การเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 (F3)

การเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 ของเสียงสระแต่ละเสียงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) สามารถสรุปได้ดังตาราง 4

ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 ของเสียงสระภาษาอังกฤษในสำเนียงอเมริกันระหว่างกลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng ด้วยสถิติทดสอบ t - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่ากลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 ในการออกเสียงสระ /i, ɪ, e, ɛ, u, ʊ, o, ɔ, ɔ̃, ɒ (stress1) และ ɒ̃ (stress2)/ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษใกล้เคียงกัน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 จะช่วยเสริมให้เห็นลักษณะพิเศษอื่น ๆ ของสระ โดยสัมพันธ์กับลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) และตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการออกเสียงโดยใช้ตำแหน่งของลิ้น (frontness) และมีลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) ในการออกเสียงสระแต่ละเสียงคล้ายคลึงกัน

สระ	กลุ่มผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t	p
/ɪ/	Thai	1,909.44	192.22	1.355	.194
	Eng	1,796.63	159.43		
/ɪ̃/	Thai	1,940.45	180.77	.262	.796
	Eng	1,918.63	171.69		
/ẽ/	Thai	1,893.07	275.49	.460	.652
	Eng	1,847.08	118.86		
/ɛ̃/	Thai	1,874.63	255.56	-.309	.761
	Eng	1,905.90	163.40		
/u/	Thai	1,421.13	93.28	2.383	.030*
	Eng	1,317.66	90.91		
/ʊ/	Thai	1,476.10	87.04	3.582	.002*
	Eng	1,323.19	93.93		
/õʊ/	Thai	1,333.92	102.75	1.740	.101
	Eng	1,261.33	71.48		
/ɔ̃/	Thai	1,399.31	80.36	.118	.908
	Eng	1,395.37	60.28		
/★/ (stress1)	Thai	1,675.15	138.84	-.069	.946
	Eng	1,680.68	194.67		
/★/ (stress2)	Thai	1,767.91	116.42	1.260	.226
	Eng	1,698.54	117.07		

* หมายถึง ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 2 (Hz) ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษแต่ละเสียงโดยใช้สถิติทดสอบ t-test ของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลของผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า

1. **ค่าระยะเวลา (duration)** กลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระ /i, e^{high} , e^{mid} , u , t , o^{high} , e^{low} , a (stress1) และ a (stress2)/ ไม่แตกต่างกัน โดยเสียง / a / (stress2) มีความยาวเฉลี่ยน้อยที่สุด และสระ / o^{high} / มีความยาวเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้ Adank, Smits and Hout (2004) กล่าวว่า ผู้พูด (speaker) และสำเนียง (accent characteristic) มีผลต่อค่าระยะเวลาในการออกเสียง แสดงให้เห็นว่าแม้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะเรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่ต่างกัน แต่ด้วยเหตุที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีภาษาและสำเนียงในการพูด

เดียวกัน จึงเป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าระยะเวลาในการออกเสียงที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระเป็นเรื่องยากเนื่องจากอิทธิพลของภาษาและสำเนียงของผู้พูด ทำให้ใน การออกเสียงสระแต่ละครั้งผู้ออกเสียงมักจะมีการออกเสียงตามความเคยชินของตน ดังนั้นแม้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะมีครูผู้สอนแตกต่างกัน แต่ความต่างดังกล่าวยังไม่ทำให้การออกเสียงสระในภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างเกิดความแตกต่างในด้านของค่าระยะเวลา

2. **ค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 1 (F1)** กลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 1 ในการออกเสียงสระ /i, e^{high} , e^{mid} , u , t , o^{high} , e^{low} , a (stress1) และ a (stress2)/ ใกล้เคียงกัน ส่วนเสียงสระ / a / พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 1 จะสัมพันธ์กับระดับความสูงของลิ้น (tongue height) ในการออกเสียงสระ จากความสัมพันธ์ดังกล่าว

สระ	กลุ่มผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t	p
/i/	Thai	2,790.94	54.90	-1.232	.236
	Eng	2,837.46	99.02		
/e ^{high} /	Thai	2,734.04	74.29	-.391	.701
	Eng	2,748.77	85.26		
/e ^{mid} /	Thai	2,721.90	93.89	.265	.794
	Eng	2,710.73	84.48		
/e ^{low} /	Thai	2,628.52	99.59	.525	.607
	Eng	2,596.13	156.18		
/u/	Thai	2,627.20	83.60	.259	.799
	Eng	2,617.53	74.63		
/t/	Thai	2,648.28	83.95	1.680	.112
	Eng	2,565.39	121.91		
/o ^{high} /	Thai	2,618.18	115.04	-.095	.925
	Eng	2,623.77	132.84		
/e ^{low} /	Thai	2,603.43	114.61	-1.577	.134
	Eng	2,693.57	127.57		
/a/ (stress1)	Thai	2,573.92	91.01	-.568	.578
	Eng	2,635.15	310.22		
/a/ (stress2)	Thai	2,662.93	81.49	-.357	.726
	Eng	2,682.19	140.04		

* หมายถึง ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าความถี่ฟอร์เมนที่ 3 (Hz) ในการออกเสียงสระภาษาอังกฤษแต่ละเสียงโดยใช้สถิติทดสอบ t-test ของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng)

สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการยกลิ้นที่มีความสูงของลิ้น ในการออกเสียงสระแต่ละเสียงค่อนข้างใกล้เคียงกัน มีเพียงเสียงสระ / ๒ / ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการยกลิ้นที่มีความสูงของลิ้นแตกต่างกันชัดเจน โดยกลุ่ม Thai มีการยกลิ้นในระดับที่สูงกว่ากลุ่ม Eng

3. ค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 (F2) กลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 ในการออกเสียงสระ /i, ๓, e๓, e๓, ๒, o๓, ๒, ๑ (stress1) และ ๑ (stress2)/ ใกล้เคียงกัน แต่ในการออกเสียงสระ /u/ และ / ๕ / พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 จะสัมพันธ์กับตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนทั้งสองกลุ่มมีตำแหน่งของลิ้นที่ใช้ในการออกเสียงสระแต่ละเสียงใกล้เคียงกัน มีเพียงเสียงสระ /u/ และ / ๕ / ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีตำแหน่งของลิ้นแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยกลุ่ม Thai มีการเคลื่อนที่ของลิ้นไปข้างหน้ามากกว่ากลุ่ม Eng

4. ค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 3 (F3) กลุ่ม Thai และกลุ่ม Eng มีค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 3 ในการออกเสียงสระ /i, ๓, e๓, ๒, u, ๕, o๓, ๒, ๑ (stress1) และ ๑ (stress2)/ ใกล้เคียงกัน ซึ่งค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 3 จะสัมพันธ์กับลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) และตำแหน่งของลิ้น (frontness) ที่ใช้ในการออกเสียงสระ จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการออกเสียงโดยใช้ตำแหน่งของลิ้น (frontness) และมีลักษณะริมฝีปาก (lip rounding) ในการออกเสียงสระแต่ละเสียงคล้ายคลึงกัน

โดยสรุปกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นชาวไทย (Thai) และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา (Eng) มีค่าระยะเวลาและค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 3 ในการออกเสียงสระ /i, ๓, e๓, ๒, u, ๕, o๓, ๒, ★ (stress1) และ ★ (stress2)/ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 1 ในเสียงสระ / ๒ / ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งค่าความถี่ฟอร์เมนทที่ 2 ในเสียงสระ /u/ และ / ๕ / เป็นเสียงสระที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างในตัวครูผู้สอนในกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอิทธิพลต่อการออกเสียงสระในภาษาอังกฤษกับสระจำนวนหนึ่งเท่านั้นแต่ไม่มีผลกับภาพรวมของการออกเสียง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.
 กฤติกา ปานสีทอง. 2539. การพัฒนาชุดฝึกทักษะการออกเสียงสระและพยัญชนะในคำภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ. 2525. การวิเคราะห์การออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ชีระพันธ์ ล.ทองคำ. 2554. เสียงภาษาไทย : การศึกษาทางกลศาสตร์. รายงานการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 เพ็ญสินี กิจคำ. 2547. การออกเสียงและการรับรู้สระเดี่ยวภาษาอังกฤษของผู้พูด ภาษาไทยที่มีประสบการณ์ภาษาอังกฤษต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุธีร์ คำแก้ว. 2552. ความต้องการและปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟังและพูด กรณีศึกษาของตำรวจนครบาล ณ ศูนย์บริการประชาชนและนักท่องเที่ยว สถานีตำรวจขนส่งนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 Avery, P. and Ehrlich, S. 1994. *Teaching American English Pronunciation*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press.
 Ashby, M. and Maidment, J. 2005. *Introducing phonetic science*. Cambridge : Cambridge University Press.
 Gunnaf, C., and Fant, M. 1967. *On the predictability of formant levels and spectrum envelopes from formant frequencies*. In *Reading in acoustic phonetics*. Lehiste, I. (ed.) Massachusetts : Massachusetts Institute of Technology.
 Hiltenbrand, J., Getty, A. L., Clark, J. M., and Wheeler, K. 1995. *Acoustic characteristics of American English vowels*. *The journal of the acoustical society of America*, 97 (May) : 3099 -3110.
 Kent, D. R. and Read, C. 1996. *The acoustic analysis of speech*. San Diego : Singular Publishing.
 Ladefoged, P. 2005. *Vowel and consonants : An introduction to the sounds of languages*. 2nd ed. Victoria : Blackwell Publishing.
 Peterson, E. G., and Barney, L. H. 1952. Control methods used in a study of the vowels. *The journal of the acoustical society of America*, 24 (March), 175 -184.
 Adank, P., Smits, R. and Hout, R. 2004. A comparison of vowel normalization procedures for language variation research. *The journal of the acoustical society of America*, 116 (November), 3099.
 Reetz, H. and Jongman, A. 2009. *Phonetics : transcription, production, acoustic, and perception*. Chichester : Blackwell.

การพัฒนาแบบการเสริมพลังการทำงานของครู สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Development of an Empowerment Model of The Teacher Under Office of
The Basic Education Commission

สมเกียรติ แก้วมณี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการเสริมพลังการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยมี 3 ขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบ มี 3 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมพลังการทำงานของครู 3) ร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบ มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ตรวจสอบความถูกต้อง 2) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 3 ทบทวนและปรับปรุงรูปแบบ มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ทบทวนรูปแบบ 2) ปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เพื่อจัดทำร่างรูปแบบ จำนวน 12 คน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 20 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จำนวน 200 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทบทวนรูปแบบ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และคู่มือการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่า t

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครู มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อิงประกอบ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การส่งเสริมภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมตัดสินใจ 3) การปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียน ได้แก่ การให้ความอิสระ การสร้างบรรยากาศ การสร้างขวัญกำลังใจ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างและพัฒนาเครือข่าย 4) การฝึกอบรมและพัฒนา ได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้า การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการฝึกอบรม 5) การประเมินผลและปรับปรุง ได้แก่ การประเมินผลและการปรับปรุง และพัฒนา

คำสำคัญ : รูปแบบ การเสริมพลัง ครู

Abstract

This research was aimed to developing a model of empowering teachers under the Office of Basic Education Commission. The research methodology was divided into 3 steps: (1) developing a model, including a survey of the documents and researches concerned, a study of the conditions and problems concerning their teaching practice, and a design of a model; (2) examining the model qualities including its validity, suitability, and feasibility; and (3) reviewing and improving the model. The sample include 12 experts interviewed for designing a model; 20 specialists examining its validity; 200 school administrators and specialist teachers examining its suitability and feasibility; and 9 experts reviewing the model. The research instruments were an interview, a questionnaire, and a handbook for group discussion. Percentage, mean, standard deviation, and t-test were used to analyze the data.

The result revealed that the developed model of empowering teachers consisted of 5 components: (1) setting objectives and strategies concerning the participate management; (2) improving a school structure by encouraging participation, delegating authority and responsibility, promoting leadership, and participating in decision making; (3) improving a working system by encouraging independence, building effective atmosphere, enhancing motivation, supporting resources, as well as creating and developing a network; (4) providing training courses to gain knowledge and skills; and (5) evaluating for further improvement and development.

Keywords : Model Empowerment Office of the Basic Education Commission

บทนำ

ครูเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญทางการศึกษาในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาบุคคลพลเมืองให้มีคุณลักษณะ สอดคล้องกับความต้องการ และการจะทำให้ครูทำหน้าที่ได้อย่าง เข้มแข็ง ครูต้องมีพลังการทำงาน ครูต้องได้รับการสนับสนุนปัจจัย และการเสริมพลังการทำงานที่สามารถทำให้ครูจัดการเรียนการสอน ดำเนินงานการศึกษาให้บรรลุความมุ่งหมายของทั้งผู้เรียนและ สถานศึกษา (Lee & Reigeluth. 1994 : 62) สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ มาตรา 80 (3) ได้กำหนดบทบัญญัติว่ารัฐต้องพัฒนา คุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติกฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. 2550. 2552 : 50) และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดไว้ในหมวด 7 การพัฒนาครู ครูอาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับ การเป็นวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 24-25) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาใน ทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มี ระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครู ที่มีคุณภาพมาตรฐาน เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความมั่นคง ในอาชีพ มีขวัญกำลังใจ อยู่ได้อย่างยั่งยืน(สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา. 2552 : 18-19)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องหาแนวทางที่จะ ทำให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากที่สุด ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจในงานให้กับองค์กร เป้าหมายสำคัญก็ คือการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานให้กับบุคลากรในองค์กร ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงองค์กรที่เป็นโรงเรียน เป้าหมายที่จะต้องเสริมสร้าง พลังอำนาจการทำงานก็คือ ครู ผู้บริหาร และครูคือกุญแจสำคัญที่ จะต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในงาน เพราะครู คือผู้ที่เข้าถึง นโยบาย ความต้องการของโรงเรียน และเป็นผู้นำนโยบายไปสู่ การปฏิบัติอย่างถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงความคิด รวบรวมย่อต่าง ๆ จากหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนานักเรียน และที่สำคัญ ที่สุด ครู ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในงาน เพื่อให้ครูมีโอกาสดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็น “ครูมืออาชีพ” ทั้งในและนอกโรงเรียน การเสริมสร้างพลังอำนาจในงาน ให้กับครู ครูจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตัดสินใจ ซึ่ง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูมีความสัมพันธ์กับ

ระดับการตัดสินใจ และรู้สึกถึงความเสมอภาค รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในทุกกระบวนการ การเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานให้ กับครู จะก่อให้เกิดความรู้สึกยึดมั่น ผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของ โรงเรียน (ศิริรัตน์ จุลสร. 2544 : 7) มีความพึงพอใจในงาน ทำให้ เกิดขวัญ และกำลังใจในการทำงาน อันจะส่งผลต่อคุณภาพการ จัดการเรียนการสอนและการพัฒนาเด็กนักเรียน การที่ครู จะมี ลักษณะเช่นนี้ได้ผู้บริหารต้องใช้กลยุทธ์ในการให้แรงจูงใจคือ ให้ครู มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้อิสระ ในการทำงาน ให้การสนับสนุน ริเริ่มสร้างสรรค์ ให้ขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องยอมรับให้ โอกาสในการพัฒนาตนเอง ให้การติดต่อสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการทำงาน รวมทั้งการ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้ครูรู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่า และมีพลังอำนาจในการทำงาน ผู้บริหารเป็นผู้ที่ สำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานให้กับครู ผลของการ เสริมสร้าง พลังอำนาจในงานนั้นทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อ องค์กร (Organization commitment) และมีความรู้สึกว่าการตน เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความพึงพอใจในงาน และภาคภูมิใจในงาน ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานอันส่งผลต่อคุณภาพใน การทำงาน ทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จ เมื่อบุคคลได้รับการ เสริมพลัง ในการทำงานแล้วจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม ขององค์กร จะแสดงถึงการมีขวัญและกำลังใจสูงขึ้น และการเสริม พลังในงานยังทำให้เกิดความร่วมมือ ความเสียสละ ความผูกพัน ต่อองค์กร ซึ่งความผูกพันองค์กรนี้เป็นลักษณะของการมีความเชื่อมั่น อย่างแรงกล้า ในการยอมรับเป้าหมายและคุณค่าขององค์กร การมี ความเต็มใจที่จะใช้ความเพียรพยายามอย่างสูงเพื่อ ทำประโยชน์ ให้กับองค์กรและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำรงรักษา การเป็นสมาชิกภาพขององค์กร (Steers. 1977 : 6) หากหน่วยงาน ใดมีบุคลากรที่มีลักษณะนี้ ย่อมเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็ม ศักยภาพซึ่งส่งผลทำให้หน่วยงานมีคุณภาพไปด้วย ความผูกพันต่อ องค์กรที่มีต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจ ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน การเปลี่ยนงาน และความเฉื่อยชา ในการปฏิบัติงานของบุคลากรลดลง (มณฑนา มานะประสพสุข. 2546 : 2)

จากการศึกษาของ สก็อตและเจฟเฟ (Scott & Jaffe. 1991:14) พบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นภายในองค์กร คือ บุคลากรเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ สิ้นหวังในการทำงานและ เอาใจออกห่างองค์กรเนื่องจากองค์กรมีกฎระเบียบที่เข้มงวดยึดถือ เคร่งครัดและมีการเปลี่ยนแปลงยากทำให้บุคลากรขาดความมั่นคง ขาดความก้าวหน้าในการทำงาน องค์กรมีการบริหารจัดการแบบ รวมศูนย์อำนาจผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย วางแผน ควบคุม สั่งการและการตัดสินใจสั่งการเพียงผู้เดียว

บุคลากรไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของครูจากการศึกษาของ วิสเทอร์สปูน (Witherspoon. 1997 : 140-141) พบว่า ปัญหาการทำงานของครู คือ ครูไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทรัพยากรที่เหมาะสมไม่เพียงพอและขาดการสนับสนุน ครูขาดทักษะความสามารถที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลง ขาดเทคโนโลยีและขาดทักษะที่ต้องใช้ในการทำงานภาระงานเกินกำลังของครู ครูชอบทำงานตามลำพัง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลกระทบและบั่นทอนการทำงาน ของครู สอดคล้องกับปัญหาการศึกษาของไทยในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานพบว่า การศึกษาของไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางวิชาต่ำกว่านานาชาติประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 2-6) พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำและมีปัญหาขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลไม่สนใจการคัดเลือกคนเก่ง มาเรียนวิชาชีพครูและขาดการเสริมพลังการทำงานให้กับครู และพบว่า ในการพัฒนาครูขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อ เนื่องและขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพียงพอ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. 2545 : 6) ปัญหาในการจัดการศึกษาส่วนหนึ่ง มีสาเหตุจากคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของครูที่เป็น ผลมาจากขาดการเสริมพลังการทำงานให้ครูในสถานศึกษา ดังนั้น การจะช่วยให้ครูมีการพัฒนาตามความคาดหวังและความต้องการ ต่างๆ ของสังคมต้องทำให้ครูมีพลังการทำงานที่ทำให้ครูสามารถ เรียนรู้ พัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเอง เปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีทำงาน สามารถศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งที่เป็นเครือข่ายทางเทคโนโลยีและองค์กรบุคคลเพื่อพัฒนา คุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานด้านการให้การศึกษา (Office of the National Education Commission. 2000 : 106) การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนจึงเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ปัจจัย หลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพครูซึ่งทุกคน ต่างยอมรับว่าเป็นตัวจักรหลักในการผลักดัน ให้การปฏิรูปการ ศึกษาประสบความสำเร็จ (Reimers. 2003 :12) ผู้บริหารต้องทำ หน้าที่ความคุมและกระตุ้นให้ครูทำงานได้อย่างราบรื่น ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสำคัญมากในการที่จะเสริมพลังการทำงานแก่ครู บทบาทของผู้บริหารในเสริมพลังแก่ครูนั้นไม่ใช่เพียงแค่การส่งผ่าน อย่างเดียวหากได้รับคำสั่งหรือโครงการอะไรมาแล้วก็จะต้องกรอง ก่อนว่างานนั้นๆ เหมาะสมกับครูคนใด ฝ่ายใด ต้องพูดและ แสดงออกให้กำลังใจครู (สวธ. เงินฉ่ำ : 2553: 1-3)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับ เปลี่ยนรูปแบบการบริหารโดยนำแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน มาใช้กับครูเนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัด การศึกษา ทั้งด้านการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งอบรมสั่งสอนนักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพตาม

นโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา ด้วยเหตุนี้แนวคิด การเสริมพลังการทำงานจึงเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง การบริหารงานในองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและเป็น แนวทางในการพัฒนาคุณภาพขององค์กร การพัฒนาทุนและ บุคลากร ในองค์กร (Scott & Jaffe. 1991: 16) ทำให้บุคลากรมี พลังในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการ เสริมพลังการทำงาน ผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีใครพัฒนารูปแบบ การเสริมพลังการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดการเสริมพลัง การทำงานมาพัฒนารูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครูที่มี ความเหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับใช้เป็นแนวทางการเสริมพลัง การทำงานของครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครูสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนารูปแบบ 2) ตรวจสอบรูปแบบ 3) ทบทวนและปรับปรุงรูปแบบ

1. พัฒนารูปแบบ การพัฒนารูปแบบผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบและการเสริมพลังการทำงาน ผู้วิจัย ได้ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 -2561) แนวคิดทฤษฎี เรื่องรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ แนวคิดทฤษฎีการเสริมพลังการทำงานและการเสริมพลัง การทำงานของครู และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาและ วิเคราะห์เอกสารต่างๆ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 5 คน ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและนำมาปรับปรุง แก้ไขโดยปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องมี ความตรงของแนวคิด ทฤษฎีรูปแบบและองค์ประกอบการเสริม พลังการทำงานของครู

1.2 ศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมพลังการทำงาน ของครู ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างที่ปรับปรุงแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน โดยสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (depth interview) เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการเสริมพลัง การทำงานของครูในสถานศึกษา

1.3 ผู้วิจัยร่างรูปแบบ โดยการนำข้อมูลจากการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเสริมพลังการทำงาน และศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมพลังการทำงาน และผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษามาร่างเป็นรูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครู

2. ตรวจสอบรูปแบบ

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องผู้วิจัยนำรูปแบบที่ร่างแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน ตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นของความตรงของแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบและองค์ประกอบ การเสริมพลังการทำงานของครูโดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง IOC

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยสอบถามผู้บริหารสถานและครู ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 200 คน เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตรวจสอบความเหมาะสม ในประเด็นความมีคุณค่า/ความมีประโยชน์/ความสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาได้ และความเป็นไปได้ตรวจสอบในประเด็น การมีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้จริง

3. ทบทวนและปรับปรุงรูปแบบ

3.1 ทบทวนรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยให้มีความสมบูรณ์และเป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือไม่แน่ชัด เพื่อช่วยให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่เกี่ยวข้องทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทั้งแนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ ประกอบด้วยผู้แทนจากนักวิชาการ ด้านการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนจากศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้แทนจากครู จำนวน 2 คนและผู้แทนจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 9 คน

3.2 ปรับปรุงรูปแบบ โดยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยรวบรวมประเด็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และได้พิจารณาทบทวนร่วมกับที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และคณะกรรมการ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

พบว่า การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียนได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การ

ส่งเสริมภาวะผู้นำ และ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 3) การปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียน ได้แก่ การให้ความอิสระ การสร้างบรรยากาศ การสร้างขวัญกำลังใจ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้าง และพัฒนาเครือข่าย 4) การฝึกอบรมและพัฒนา ได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้า การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการฝึกอบรม 5) การประเมินผลและปรับปรุง ได้แก่ การประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย รูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ 2) การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน 3) การปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียน 4) การฝึกอบรมและพัฒนา 5) การประเมินผลและปรับปรุง ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ ผลการวิจัย พบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการเสริมพลังการทำงานของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของคินลอว์ (Kintlaw, 1995 : 23-25) ได้กล่าวถึง การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ระดับทุกองค์การจะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความยึดมั่นผูกพันองค์กรรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้และมุสลิสม์ และ สันการัน (Mouly Smith & Sankaran, 1999 : 125-127) จากผลการศึกษาการเสริมพลังการทำงานของบุคลากรในองค์กร พบว่า ปัจจัยเสริมพลังการทำงานของบุคลากรในองค์กรได้แก่ การมีเป้าหมายของงาน เป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจนบุคลากรทุกฝ่ายรับรู้ภารกิจ ที่ชัดเจนเข้าใจการทำงานตรงกัน และ ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของบราวน์ (Brown, 1998 : 195-196) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจข้าราชการตามการรับรู้ของผู้บริหาร พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจข้าราชการนั้นต้องให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการขององค์กรถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน เบลสและเบลส (Blasé & Blasé, 1994 : 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของครูเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาเสริมพลังที่มีในครูให้เพิ่มมากขึ้นและเกิดประโยชน์ในการทำงาน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการทำงานของครูโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมพลัง ในการทำงานของครูและสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่าการปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งขององค์

ประกอบในการเสริมพลังการทำงานของครูและสอดคล้องกับงานวิจัยของซอร์ทและไรน์ฮาร์ท (Short & Rinchart. 1992 : 954) ได้ศึกษาพลังการทำงานของครูในสถานศึกษา พบว่า สิ่งที่มีผลในการเสริมพลังการทำงานของครู ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และวิทเกอร์และโมเสส (Whitaker & Mases. 1994 : 55) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานของครูโดยการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานภายในองค์กร และผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การส่งเสริมภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมตัดสินใจ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซอร์ทและไรน์ฮาร์ท (Short & Rinchart. 1992 : 954) ได้ศึกษาพลังการทำงานของครูในสถานศึกษา พบว่า วิธีเสริมสร้างพลังการทำงานของครู ได้แก่ การพัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ในการทำงานและ เบอร์ควิสต์ (Bergquist. 1995 : 257) ได้กล่าวถึง ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันและให้ความช่วยเหลือให้เพื่อนร่วมงานในการทำงานต่างๆ จะทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อวาลอส (Avalos.1997:77-81) ได้กล่าวถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่มีผลเสริมสร้างคุณภาพการทำงานการทำงานของครูให้ครูทำหน้าที่ที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถที่จะสร้างงานที่มีคุณภาพ การส่งเสริมภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของเดย์ (Day. 1999 : 88) ได้กล่าวถึง การกระทำของผู้บริหารที่ช่วยเสริมพลังการทำงานของบุคลากร ได้แก่ การส่งเสริมภาวะผู้นำให้โอกาสแสดงออกในความรับผิดชอบ และวิสัยทัศน์การทำงาน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจสอดคล้องกับงานวิจัยของเออร์บาช (Erbach. 1997 : 1) ได้ศึกษาเจตคติผู้บริหารที่มีต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู พบว่า ผู้บริหารจะมีเจตคติที่ดีต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจ การทำงานของครูเมื่อปรากฏผลในทางปฏิบัติ เช่น ผลจากการที่ให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานก่อให้เกิดประโยชน์และงานบรรลุวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารงานโรงเรียนเพื่อให้ครูเกิดพลังในการทำงานโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การส่งเสริมภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ของครูและสถานศึกษา

3. การปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงระบบ การทำงาน ของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการเสริมพลังการทำงานของครูและสอดคล้องกับงานวิจัยของซอร์ทและเมลวิน (Short Greer & Melvin. 1994 : 39-49) ได้ศึกษาการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบ

มีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลจากการเสริมสร้างพลังอำนาจ พบว่า โรงเรียนที่มีความเข้าใจในการเสริมสร้างพลังอำนาจ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงาน และวัฒนธรรมในการทำงานได้อย่างชัดเจนและผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูมีองค์ประกอบ คือ การวางระบบการทำงานใหม่ และผลการวิจัย พบว่า การปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การให้ความอิสระการสร้างบรรยากาศการสร้างขวัญกำลังใจ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างและพัฒนาเครือข่าย การให้ความอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดัสท์ (Dust. 1991 : 157) ได้ศึกษาพบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจบุคลากรประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือการให้ความอิสระในการทำงานเพื่อให้ข้าราชการได้แสดงความสามารถของตนออกมาในการทำงาน การสร้างบรรยากาศสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิต เอรารวรรณ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูมีองค์ประกอบ คือ การสร้างบรรยากาศให้มีการสื่อสารแบบเปิดและเป็นประชาธิปไตยระหว่างครูกับผู้บริหาร การสร้างขวัญกำลังใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบลสและเบลส (Blase & Blase. 1994 : 1) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานของครูประกอบด้วย การสร้างขวัญกำลังใจให้ครูใช้ความเพียรพัฒนาอุปสรรคการทำงาน การยอมรับในคุณค่าผลการทำงานของครู และการสนับสนุนทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของปราวัต (Prawat. 1991 : 748-749) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานของครูได้แก่ การมีทรัพยากรสนับสนุนการทำงาน และ เบลสและเบลส (Blase & Blase. 1994 : 1) ได้กล่าวถึงการเสริมพลังการทำงานของครูประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร ที่ใช้ในการทำงานของครูให้เพียงพอ และไรทซึก (Reitzug. 1994 : 292) ได้ศึกษาการเสริมพลังการทำงานของครู พบว่า การเสริมพลังการทำงานของครูได้เปลี่ยนแปลงวิธีการจากการบอกให้ปฏิบัติมาเป็นการจัดสภาพที่เอื้อให้เกิดการปฏิบัติผู้บริหารนำมาใช้ในทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากร ได้แก่ การสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งจำเป็นในการทำงาน การสร้างและพัฒนาเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ คูเซสและโพสเนอร์ (Kouzes & Posner. 1987 : 252 -257) ได้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพราะข้อมูลข่าวสาร คือ สิ่งที่จะช่วยเสริมพลังการทำงานของบุคลากร

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับปรุงระบบการทำงานของโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานและวัฒนธรรมในการทำงานที่ทำให้ครูเกิดพลังการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยการให้ความอิสระ การสร้างบรรยากาศ การสร้างขวัญกำลังใจและการสร้างและพัฒนาเครือข่ายในการทำงาน

4. การฝึกอบรมและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมและพัฒนา เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการเสริมพลังการทำงานของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของเทรซี (Tracy. 1990 : 24-46) ได้กล่าวถึง การฝึกอบรมและพัฒนาให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองและการทำงานตามความสนใจ และความสามารถ ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมและพัฒนา มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้า การพัฒนาความรู้ ทักษะและการฝึกอบรม การส่งเสริมความก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ คลีคเกอร์และโลดแมน (Klecker & Loadman. 1998a : 4-10) ได้ศึกษาผลการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา พบว่าพลังอำนาจการทำงาน ได้แก่ ความก้าวหน้าในวิชาชีพ ครูรับรู้วิถีความก้าวหน้าและพัฒนาตนเองในทางวิชาชีพการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความสามารถและเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา การพัฒนาความรู้ ทักษะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สโตนและแซคส์ (Stone & Sachs. 1995 : 39-40) ได้กล่าวถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของบุคลากรประกอบด้วย การอบรมพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะความสามารถแก่บุคลากรในการทำงาน เบลสและเบลส (Blasé & Blasé. 1994 : 137-138) ได้กล่าวถึง แนวคิดในหลักการปฏิรูป คือ การปรับปรุงพัฒนาบุคลากรและองค์กรแบบต่อเนื่องให้สอดคล้อง ทันกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมพลังของบุคลากรและองค์กรในการทำงาน การฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเทรซี (Tracy. 1990 : 24-46) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานโดยการฝึกอบรมและพัฒนา ให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองและการทำงานตามความสนใจและความสามารถ และคินลอว์ (Kinlaw. 1995 : 23-25) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานโดยฝึกอบรมให้ปฏิบัติงานมีบทบาทและปฏิบัติแบบใหม่ การอบรมเพื่อเสริมพลังนั้นเป็นการฝึกอบรมเทคนิคในการปรับปรุง และการสร้างสรรค์การปฏิบัติงานตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน และอวาลอส (Avalos. 1997 : 77-81) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานของครู ประกอบด้วย การฝึกอบรมเสริมสร้างการทำงานของครูในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน

สรุปได้ว่า การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม และพัฒนาให้ครูมีความรู้ ทักษะในการทำงาน เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในการทำงานของครู

5. การประเมินผลและปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลและปรับปรุงเป็นส่วนหนึ่ง ขององค์ประกอบในการเสริมพลังการทำงานของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของเทบบิท (Tebbit. 1993: 18-23) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังประกอบด้วย การประเมินองค์กรและบุคลากรในการประเมินองค์กรจะประเมินได้จากความคาดหวังที่มีต่อองค์กร ส่วนการประเมินบุคลากรจะดูได้จากผลต่อความมุ่งมั่นตั้งใจ และความสามารถในการปฏิบัติงาน ผลจากการวิจัยพบว่า การประเมินผลและปรับปรุง มีองค์ประกอบย่อยได้แก่ การประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา การประเมินผลสอดคล้องงานวิจัยของปราวัต (Prawat. 1991 : 748-749) ได้กล่าวถึง การเสริมพลังการทำงานของครูมีการประเมินการทำงานของตนเองและแคนโพล (Kanpol. 1999 : 52) ได้กล่าวถึง การเสริม

พลังการทำงานของครู ประกอบด้วย การให้ครูประเมินผลงานของตนเองการปรับปรุงและพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ โจนส์ และโคลเวอร์ (Goens & Clover. 1991 : 234-235) ได้กล่าวถึงการเสริมพลังการทำงานของครู ในกรณีที่การปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดต้องได้รับการให้อภัยให้การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา

สรุปได้ว่า การประเมินผลและปรับปรุงเป็นขั้นตอนสำคัญ ของการปฏิบัติงานที่นำผลการประเมินมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมพลัง การทำงานของครูไปกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาครูที่เกิดพลังในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำรูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครู ไปกำหนดเป็นนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำรูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครูไปทดลองใช้ ในสถานศึกษา
3. สถานศึกษาควรนำรูปแบบการเสริมพลังการทำงานของครู ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูในสถานศึกษา ให้เกิดพลังในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ควรวิจัยพัฒนาองค์ประกอบการเสริมพลังการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาองค์ประกอบการเสริมพลังการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประวิต เอราวรรณ์. 2548. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มณฑนา มานะประสพสุข. 2546. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูสายงานสอนในจังหวัดสมุทรปราการ. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริรัตน์ จุลจร. 2544. การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของงานและความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถาบันพระปกเกล้า. 2552. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. 2553, ธันวาคม 11. กรรมการสภาการศึกษา. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. ปทุมธานี เมื่อ 11 ธันวาคม 2553.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2551. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ 5 ปี (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ คุรุสภา. 10/มิถุนายน/2551, สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552- 2561). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. 2545. สถานะการศึกษาไทยกับนานาชาติประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- Avalos, Beatrice. 1997. "Professionalism and Empowerment of Teachers : Views And Experiences," In Teachers, Teacher Education and Training, Education Dilemmas : Debate and Diversity. (Volume 1, Edited by Keith Watson, Celia Mogul and Sohan Modgil. p.68-84). London : Cass ell.
- Bergquist, William H. 1995. Quality Through Access, Access With Quality : The New Imperative for Higher Education. San Francisco : Jossey-Bass.
- Blasé, Joseph & Jo Blasé, Roberts, blasé.1994. Empowering Teachers : What Successful Principals Do. Thousand Oaks, California : Corwin Press.
- Brown, G.J. & J. Hawkins. 1998. "Positive Confirmation: Empowering other," Contemporary Education. 59(1) 195-196.
- Day, Christopher. 1999. Developing Teachers : The Challenges of Lifelong Learning. London : Falmer Press.
- Dunst, R. I. 1991, February. Presentation Before the annual Meeting of Childrens , Mental Health and Service Policy Convention, Tampa.
- Erbach, David M. 1997, July. The Attitudes of Principals of Catholic Secondary Schools Toward Teacher Empowerment : A Study of Principals in the Western Region of the National Catholic Education. Dissertation Abstracts, Ed.D. University of Nevada. Available : DAI - A 58 (01) : 40.
- Goens, George A. & Clover, S. L.R. 1991. Mastering School Reform. Boston : Allyn and Bacon.
- Kouzes, James M. & Barry, Z. P. 1987. " Strengthen Others : Shairing Information and Power," in Skyhooks for Leadership. (Edited by John A. Shtogren, 235-260). New York : AMACOM.
- Lee, In-Sook & Reigeluth , C M. 1994. "Empowering Teachers for New Roles in a New Educational System," Educational Technology. 34 (1) : 61-72.
- Mouly, V. Suchitra Smith, Amelia C. & Sankaran, J. (1999). Perceptions of Empowerment : Insights from Two New Zealand Organisations, in Business Ethics in Theory and Practice : Contributions from Asia and New Zealand. Edited by Patricia H. werhane and Alane E.singer. p. (113-130). Dordrecht : Kluwer Academic.
- Office of the Nation Education Commission. (2000). Education In Thailand 2000/2001. Bangkok : Office of the National Education Commission.
- Prawat, Richard S. 1991, Winter. "Conversations with Self and Setting : A Framework for Thinking About Teacher Empowerment," American Educational Research Journal. 28(4) : 737 -757.
- Reimers, Elconora Villegas 2003. Teacher Professional Development : An International Review of the Literature. Paris. CHEMS.
- Reitzug, Ulrich C. 1994, Summer. "A Case Study of Empowering Principal Behavior," American Educational zResearch Journal. 31(2) : 283-307.
- Scott, C.D. & Jaffe, D. 1991. Empowerment : Building a committed workforce. California : Kogan Page.
- Short, P.N., Greer, J.T & Melvin, W.N. (1994). "Creating Empowerd Schools : Lessons in Change," Journal of Educationl Adminstration. 32 : 38-52.
- Short, P. & Rinehart, J. S. 1992, November. "School Participant Empowerment Scale : Assessment of Level of Empowerment within the School Environment," Educational and Psychological Measurement. 52(4) : 951-960.
- Steers, Richard M. 1977. "Antecedent amd Outcome Job Organizational Commitment," Administrative Science Ougterly. 22(1) : 46-75.
- Stone, Florence M. & Sachs, R. T. 1995. The High-value Manager "Developing The Core Competencies Your Organization Demands. New York : Amacom.
- Tebbit.1993. "Demystifying organization empowerment," Journal of Nursing Administration. (23) :18 -23.
- Tray, D. 1990. 10 Step to Empowerment : A Common -Sense Guide to Managing people. New York : William Morrow.
- Whitaker. Kathryn S. & Moses, Monte C. 1994. The Restructuring Handbook : A Guide to School Revitalization. Boston : Allyn & Bacon.
- Witherspoon. Patricia D. 1997. Communicating Leadership : An Organiztional Perspective. Boston : Allyn & Bacon.

การจัดทำ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Sar Online Development of Humanities and Social Science Faculty. Burapha University.

อิทธิพัทธ์ โยระพันธ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การจัดทำ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษาและรูปแบบการเขียนรายงานการประเมินตนเองคุณภาพการศึกษาภายใน รวมทั้งการนำเสนอผลประเมินคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นระบบออนไลน์

การพัฒนาระบบนี้ได้ศึกษาจากสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่ใช้ระบบสารสนเทศมาใช้กับงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในรูปแบบระบบอีเอสเออาร์ (e-SAR) ได้แก่ สำนักประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด มหาวิทยาลัยเดอร์แฮม สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด วิทยาลัยแพทย์และทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม

จากการศึกษาพบว่าระบบฐานข้อมูลประกันคุณภาพการศึกษาต้องประกอบด้วย ระบบข้อมูลย่อยอย่างน้อย 29 ข้อมูลได้แก่ ข้อมูลทั่วไป งบประมาณ ข้อมูลบุคลากร การศึกษาต่อของบุคลากร โครงการพัฒนาบุคลากร โครงการบริการวิชาการ วิทยากร วิจัย ทุนวิจัย อาจารย์นำเสนอผลงาน บทความเผยแพร่ทางวิชาการ กรรมการวิชาชีพ โครงการงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประมวลรายวิชา ตำรา เอกสารประกอบการสอน หลักสูตร สาขาวิชาเอก ระบบประกันคุณภาพภาควิชา ข้อมูลนิสิตรับเข้าใหม่ นิสิตที่สำเร็จการศึกษา นิสิตรักษาสุขภาพ นิสิตได้งานทำ นิสิตที่ได้รับการยกย่อง วิทยานิพนธ์ที่นิสิตได้รับรางวัล ทุนการศึกษานิสิต โครงการพัฒนานิสิต โครงการแนะนนวนิสิต วิทยานิพนธ์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รูปแบบการเขียนรายงานการประเมินตนเองคุณภาพการศึกษาภายในแบบออนไลน์ จะต้องแสดงรายละเอียดตามตัวบ่งชี้และมีข้อมูลเอกสารหลักฐานอ้างอิงจริงประกอบ ซึ่งจะส่งผลต่อหน่วยงานคือการสะสมและรวบรวมหลักฐานเอกสารต่างๆ แต่ละรอบปีการศึกษาไว้ในระบบสารสนเทศ ง่ายต่อการเรียกใช้และตรวจสอบประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกและการเปรียบเทียบข้อมูลประกันคุณภาพการศึกษาย้อนหลังได้

คำสำคัญ : SAR Online, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ระบบฐานข้อมูล, การประกันคุณภาพการศึกษา, ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

Abstract

The aim of the research was to develop The database system for educational quality assurance and the form of a self-assessment report online. The database system was studied and developed from the office of Quality Assurance of Kasetsart University, the Faculty of Humanities of Naresuan University, the Faculty of Law of Payap University, the Office of Educational Quality Development of Chiang Mai University, University of Oxford, Durham university, the Office of Quality Assurance of Stanford University, the College of Physicians and Dentists, and University of Birmingham.

According to the study found that, the quality assurance database system had to be composed with Information systems, at least 29 information such as general information, budget, information personnel, personnel education, human resource development program, project outreach, speakers, research, research scholar, academic training of faculty research presentations, published scientific articles, profession, cultural preservation projects, course syllabus, textbooks, quality assurance department, information for new students, graduated students, students in the state, students who got career, honored students, win thesis of student, student scholarship, developing students project, guidance student project, conservation of natural resources and environment, self-assessment of internal educational quality online report form. These had to show the details of the indicators and the actual reference documents.

The data and the references were best in the information system which was easy to be recalled.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานโดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการคุ้มครองรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2551, หน้า 1-11)

การประกันคุณภาพภายนอก เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดย “สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียกชื่อย่อว่า “สมศ.” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกรอบ 5 ปีการศึกษา นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก (พ.ศ. 2544-2548) เสร็จสิ้นไปแล้ว

คณะกรรมการระดับนโยบายและผู้บริหารสูงสุดของสถาบันที่จะต้องให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพที่ชัดเจนและทำความเข้าใจร่วมกันทุกระดับ โดยมอบหมายให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการรับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการหรือหน่วยงานนี้คือการจัดระบบประกันคุณภาพพร้อมทั้งตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับสถาบันระบบประกันคุณภาพที่ต้องสามารถเชื่อมโยงให้เกิดคุณภาพการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับภาควิชาหรือสาขาวิชา ระดับคณะไปจนถึงระดับสถาบัน โดยอาจจำเป็นต้องจัดทำคู่มือคุณภาพในแต่ละระดับเพื่อกำกับการทำงาน แต่ที่สำคัญคณะกรรมการหรือหน่วยงานนี้ต้องประสานงานและผลักดันให้เกิดระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถใช้งานร่วมกันได้ในทุกระดับ

การวิเคราะห์และวัดผลดำเนินงานเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา การวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานจะไม่สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพหากปราศจากฐานข้อมูลสารสนเทศที่เป็นจริง ถูกต้องตรงกันทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ภาควิชา คณะ และมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา และส่งผลต่อคุณภาพในทุกขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงานประจำ การตรวจสอบประเมิน ตลอดจนถึงการปรับปรุงและพัฒนา

หน่วยประกันคุณภาพการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนางานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของคณะฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของคณะฯ ภาควิชา หน่วยงาน บุคคล มีฐานข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกัน และเรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพ และข้อมูลการบริหารจัดการทุกระดับ หน่วยประกันคุณภาพการศึกษา จึงได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศประกันคุณภาพการศึกษาของคณะฯ โดยใช้ชื่อระบบว่า “ระบบ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา” และนำมาใช้กับรอบการประเมินผลคุณภาพการศึกษา ทั้งในระดับภาควิชา ศูนย์ หน่วยงาน และระดับคณะฯ ในปีการศึกษา 2551 เป็นต้นไป ขอบเขตการศึกษา

ระบบ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นระบบฐานข้อมูลสารสนเทศงานประกันคุณภาพการศึกษาของคณะฯ แบบออนไลน์ มีขอบเขตการพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลตั้งแต่เอกสารหลักฐาน โครงสร้างต่างๆ ที่ใช้ประกอบการอ้างอิงแต่ละองค์ประกอบ ตาราง ข้อมูลพื้นฐาน (Common Data Set) จนถึงรายงานผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน ข้อมูลข่าวสารงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา ตารางคำนวณคะแนนตามตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลเอกสารหลักฐานโครงการต่างๆ ที่ใช้ประกอบการอ้างอิงตามตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา 9 องค์ประกอบ โดยการสแกนเป็นไฟล์ PDF จากเอกสารจริง หรือไฟล์ชนิดอื่นๆ ก็ได้ เช่น Word, Excel, Power point ไฟล์รูปภาพ และตารางข้อมูลพื้นฐาน (Common Data Set) ซึ่งเป็นตารางสรุปเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ ได้แก่ จำนวนโครงการ กิจกรรม แผนงาน การเรียนการสอน โครงการบริการวิชาการ โครงการพัฒนา นิสิต โครงการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ข้อมูลการบริหารจัดการ ข้อมูลการเงินและงบประมาณ ข้อมูลระบบประกันคุณภาพการศึกษา ข้อมูลวิจัย รายงานผลการดำเนินงานซึ่งได้วิเคราะห์ และประเมินผลตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 9 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินการ

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน

- องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย
- องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม
- องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและการจัดการ
- องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ
- องค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

รายงานการประเมินตนเองย้อนหลังได้แก่ปีการศึกษา

2548 2549 2550
ข้อมูลข่าวสารงานประกันคุณภาพการศึกษา

ทฤษฎีงานวิจัยหรือผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทฤษฎี งานวิจัยหรือผลงานสร้างสรรค์ที่ใช้เป็นแนวทางการศึกษา ได้แก่

1. มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบ 2 (องค์การมหาชน)
2. มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551
3. สถาบันการศึกษา ได้ใช้ระบบสารสนเทศมาใช้กับงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในรูปแบบระบบอีเอสเออาร์ (e-SAR) ซึ่งใช้ในการรายงานผลการดำเนินงาน ตามตัวบ่งชี้ของระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และได้นำข้อมูลหลักฐานเอกสารอ้างอิงในแต่ละตัวบ่งชี้ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สำนักประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันการศึกษาในต่างประเทศที่นำระบบสารสนเทศมาใช้กับระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด มีสถาบันประกันคุณภาพการศึกษาที่มีหน้าที่พัฒนาคู่มือประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นกรอบการจัดการคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาจะกำหนดให้มหาวิทยาลัยกำหนดพันธกิจ และมาตรฐานการจัดการคุณภาพการจัดการศึกษาด้านต่างๆ มหาวิทยาลัยเดอร์แฮม มีสำนักงานสนับสนุนวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งหลักการระบบประกันคุณภาพการศึกษาจะวางแนวทางไว้ 3 ประการหลักๆ คือ การกำหนดมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบ ตามกระบวนการที่วางไว้ การรายงานผลและการประเมินผลทางการศึกษา สำนักงานประกัน

คุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ได้กำหนดพันธกิจของคณะกรรมการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับระบบการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในด้านการบริหารจัดการต่างๆ และการบริการ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานในระบบต่างๆ ของมหาวิทยาลัยและของคณะวิชาต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดจัดระบบการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัย คณะกรรมการฯ มีความอิสระในการเสนอเป้าหมายหรือมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ เติบโตและได้ผลลัพธ์จากการตรวจประเมินที่เป็นจริงและเหมาะสมกับระยะเวลา และสามารถนำข้อมูลที่ได้ข้อเท็จจริงมาใช้ในการบริหารจัดการ ใช้ในการตัดสินใจ ได้ขอผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดได้นำระบบสารสนเทศมาใช้ในระบบประกันคุณภาพ 4 ด้านหลักๆ คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงใช้ในการจัดการสิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อน การจัดการปัญหา การวิเคราะห์สิ่งที่ล้มเหลว การพัฒนากระบวนการดำเนินงาน ใช้ในการทบทวนกระบวนการบริหารจัดการตามหลักการวงจรการพัฒนา ระบบ การตรวจสอบและประเมินผลใช้ในการทดสอบการรวมระบบ ทดสอบการยอมรับของผู้ใช้ ทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรและระบบ และทดสอบอัตโนมัติ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายลูกค้าของมหาวิทยาลัย ใช้ในการนำเสนอข้อมูลของมหาวิทยาลัยให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยแพทย์และทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา พัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมการประกันคุณภาพ กำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านประกันคุณภาพโดยเฉพาะ และการดำเนินงานของวิทยาลัยอยู่ภายใต้มาตรฐานของระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาและอนุกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ดี และทำการรายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยต่อมหาวิทยาลัย จุดมุ่งหมายการประกันคุณภาพการศึกษา คือเป็นการประกันคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา ความเชื่อมั่นของผู้ป่วย ให้อยู่ตลอดไป มีการกำหนดมาตรฐานและขอบเขตการดำเนินงานประกันคุณภาพ

จากการศึกษาพบว่าหลายสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้นำระบบสารสนเทศมาใช้กับระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ในด้านการนำเสนอข้อมูล การจัดการข้อมูลเป็นระบบฐานข้อมูลและใช้เป็นระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่ง

การศึกษาในครั้งนี้ได้นำแนวคิดและรูปแบบแต่ละแห่งมาประยุกต์ในการพัฒนาระบบ SAR Online คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีของคณะที่มีอยู่ และความรู้ด้านสารสนเทศของบุคลากรของคณะ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณลงทุนเพิ่มเติมทั้งเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางด้านระบบสารสนเทศของคณะและการพัฒนาความรู้ด้านสารสนเทศเพื่อใช้งานระบบ SAR Online การพัฒนาเน้นให้ผู้ใช้งานใช้งานง่าย แต่ได้ประโยชน์และข้อมูลครบในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของภาควิชาและของคณะ

วิธีการดำเนินการจัดทำ SAR Online

การจัดทำ SAR Online จัดทำตามกรอบนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาเรื่องการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งได้ให้นโยบายว่าการวิเคราะห์และวัดผลดำเนินงานเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา การวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานจะไม่สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพหากปราศจากฐานข้อมูลสารสนเทศที่เป็นจริง ถูกต้องตรงกันทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ภาควิชา คณะ และมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา และส่งผลต่อคุณภาพในทุกขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงานประจำ การตรวจสอบประเมิน ตลอดจนถึงการปรับปรุงและพัฒนาและเป็นการพัฒนาระบบงานให้สนับสนุนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (Strategy Map) พ.ศ.2551- 2560 ในเป้าประสงค์การพัฒนาคณะฯ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และองค์กรอัจฉริยะที่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สมบูรณ์แบบและเป้าประสงค์ระบบบริหารงานมีประสิทธิภาพสูง วัฒนธรรมองค์กรเข้มแข็ง และมีความเป็นเอกภาพยึดหลักธรรมาภิบาลและความพอเพียง

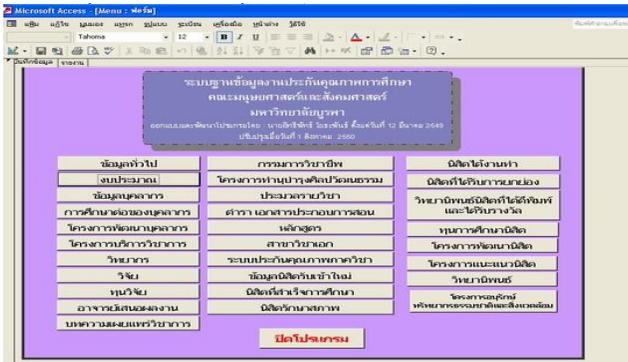
การจัดทำ SAR Online ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือการจัดทำฐานข้อมูลหลักฐานเอกสารอ้างอิงการเขียนรายงานการประเมินตนเองแต่ละตัวบ่งชี้ การเขียนรายงานเพื่อนำเสนอถึงการดำเนินงานของคณะฯ ตามมาตรฐานแต่ละตัวบ่งชี้ทุกองค์ประกอบ

การจัดทำฐานข้อมูลหลักฐานเอกสารอ้างอิงการเขียนรายงานการประเมินตนเองแต่ละตัวบ่งชี้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเขียนรายงานการประเมินตนเองต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ต้องแสดงให้เห็นคณะกรรมการตรวจประเมินให้ได้รับทราบอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะหลักฐานนั้นจะอยู่ในรูปของเอกสาร หรือจากระบบการทำงานจริง หรือเป็นภาพวิดีโอ หรือเป็นเอกสารที่เก็บเป็นระบบดิจิทัล ซึ่งจะต้องจัดเก็บ

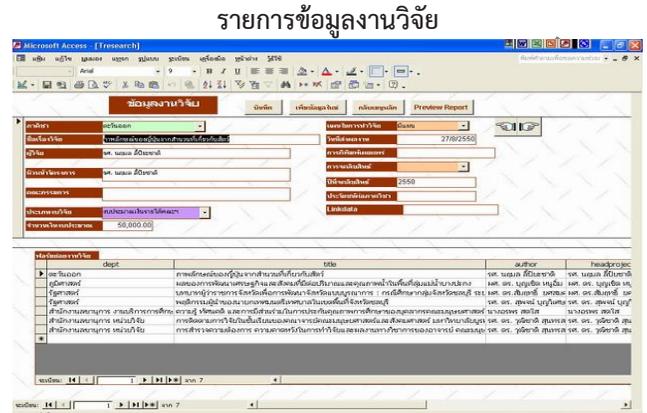
และแสดงเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบและเรียกดูได้ง่าย หน่วยประกันคุณภาพการศึกษา ได้มองเห็นความสำคัญเรื่องดังกล่าวและทิศทางในอนาคตหากนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บระบบเอกสารหลักฐานเอกสารอ้างอิงได้อย่างครบถ้วน ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และต่อระบบการบริหารจัดการทั้งในระดับภาควิชาและระดับคณะฯ หน่วยประกันคุณภาพการศึกษาจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงตารางข้อมูลพื้นฐาน (Common Data Set) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 และมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเพื่อให้ระบบฐานข้อมูลเก็บข้อมูลหลักฐานได้สอดคล้องกับระบบสอดคล้องกับตารางข้อมูลพื้นฐานซึ่งระบบฐานข้อมูลประกันคุณภาพการศึกษาจะแสดงให้เห็นดังภาพที่ 1

ระบบฐานข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ออกแบบให้เป็นหมวดหมู่ข้อมูลแต่ละข้อมูลก็เก็บรายละเอียดต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่การเขียนรายงานการประเมินตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถแปลงเอกสารเป็นไฟล์ที่สามารถนำเสนอในระบบอินเทอร์เน็ตโดยเป็นตารางข้อมูลและเชื่อมโยงหลักฐานเอกสารจริงที่ป้อนเข้าระบบฐานข้อมูลโดยการสแกนข้อมูลเก็บไว้ทั้งหมด ซึ่งระบบฐานข้อมูลจะเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ดังนี้ ข้อมูลทั่วไป งบประมาณ ข้อมูลบุคลากร การศึกษาต่อของบุคลากร โครงการพัฒนาบุคลากร โครงการบริการวิชาการ วิทยากร วิจัย ทนุวิจัย อาจารย์ นำเสนอผลงาน บทความเผยแพร่ทางวิชาการ กรรมการวิชาชีพ โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประมวลผลรายวิชา ตำรา เอกสารประกอบการสอน หลักสูตรสาขาวิชาเอกระบบ ประกันคุณภาพภาควิชา ข้อมูลนิสิตรับเข้าใหม่ นิสิตที่สำเร็จการศึกษา นิสิตรักษาสภาพ นิสิตได้งานทำ นิสิตที่ได้รับการยกย่อง วิทยานิพนธ์ที่นิสิตได้รับรางวัล ทนุการศึกษานิสิต โครงการพัฒนานิสิต โครงการแนะนนวนิสิต วิทยานิพนธ์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทั้งหมด 29 หมวดหมู่ข้อมูลด้วยกัน ซึ่งถ้าหากเก็บข้อมูลทุกหมวดหมู่ก็จะได้ข้อมูลครอบคลุมที่จะเขียนรายงานการประเมินตนเอง ตัวอย่างฐานข้อมูลดังภาพที่ 2-3

การเขียนรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์เป็นการเขียนรายงานการประเมินตนเองที่นำเสนอในระบบอินเทอร์เน็ต โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ได้แก่เว็บเซิร์ฟเวอร์และโปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงานรองรับได้กับเว็บเซิร์ฟเวอร์ ได้แก่ ภาษาเอชทีเอ็มแอล (HTML) ภาษาพีเอชพี (PHP) ภาษาเอเอสพี (ASP) ภาษาจาวา (Java) การเขียนรายงานการประเมินตนเองโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยจะทำให้การนำเสนอข้อมูลได้ครอบคลุมและสามารถเรียกดูได้ง่ายทั้งรายละเอียดการเขียนรายงานการประเมินตนเองทุกองค์ประกอบ

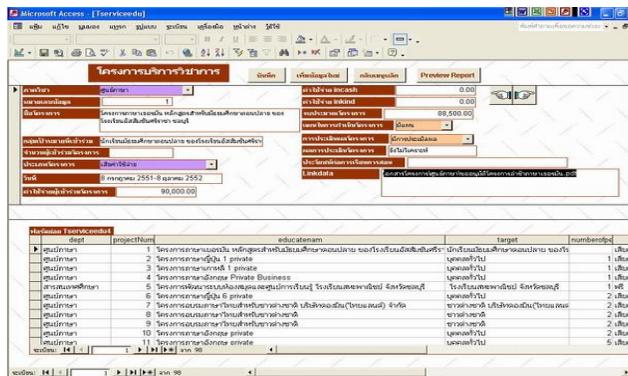

ภาพที่ 1 ระบบฐานข้อมูลประกันคุณภาพการศึกษา

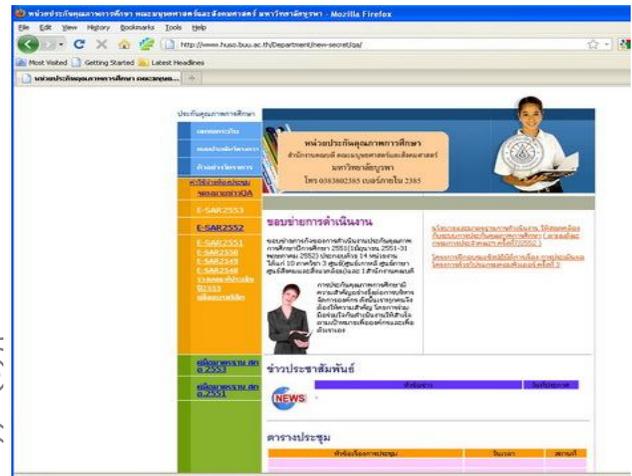

ภาพที่ 3 รายการข้อมูลงานวิจัย

โครงการบริการวิชาการ

ภาพที่ 2 รายการข้อมูลโครงการบริการวิชาการ

ภาพที่ 4 แสดงหน้าหลักของระบบรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์

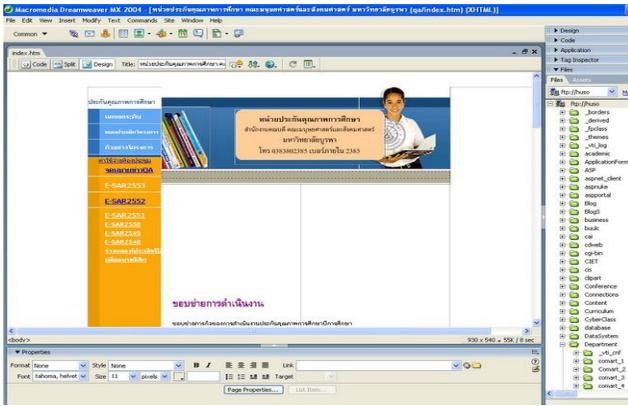
และยังสามารถนำข้อมูลเอกสารหลักฐานอ้างอิงมาไว้ในเว็บเซิร์ฟเวอร์และอ้างอิงในระบบออนไลน์ได้ ในการเขียนรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์ได้ใช้โปรแกรมมาโครมีเดียดรีมวีฟเวอร์ (Macromedia Dreamweaver) ในการแปลงข้อมูลรายงานการประเมินตนเองเป็นภาษาคอมพิวเตอร์ในระบบเว็บเบสซึ่งข้อมูลจะสามารถเผยแพร่ในเว็บเซิร์ฟเวอร์ได้และมีข้อจำกัดทางเรื่องภาษาน้อยและมีเครื่องมือในการเขียนเว็บเพจในรูปแบบต่างๆ จำนวนมาก หน้าหลักของระบบรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังภาพที่ 4

การออกแบบหน้าจอหลักของระบบรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Macromedia Dreamweaver สามารถออกแบบเมนูการนำเสนอข้อมูลได้หลายรูปแบบโดยการเลือกรูปแบบจากโปรแกรมที่มีให้หรือการออกแบบเอง ระบบรายงานการประเมินตนเองในระบบออนไลน์ ได้

ออกแบบเมนูต่างๆ ไว้ด้านซ้ายของหน้าเว็บเพจประกอบด้วย แผนยกระดับ แบบประเมินโครงการ ตัวอย่างโครงการ ค่าใช้จ่ายห้องประชุม จดหมายข่าว E-SAR ปีการศึกษาต่างๆ คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา และข้อมูลประชาสัมพันธ์ของงานประกันคุณภาพการศึกษา การออกแบบเว็บเพจสำหรับรายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2552 การออกแบบเว็บเพจสำหรับการรายงานการประเมินตนเองออนไลน์ จะต้องสอดคล้องกับเอกสารรายงานการประเมินตนเองที่มหาวิทยาลัยกำหนดการเรียงลำดับเนื้อหาในสารบัญชีย่อยๆ เพื่อความเข้าใจง่าย มีความเป็นระเบียบและเป็นมาตรฐานเดียวกับเอกสารแตกร้านนำเสนอในระบบออนไลน์เนื้อหาและรายละเอียดจะใส่ได้มากกว่าและมีความยืดหยุ่นและนำเสนออ้างอิงมาเสนอได้อย่างเป็นระบบกว่ารายงานการประเมินตนเองที่เป็นเอกสาร

การออกแบบหน้าจอหลัก

ภาพที่ 5 แสดงการออกแบบหน้าจอหลัก

การออกแบบหน้าแรกของรายงานประเมินตนเองปีการศึกษา 2552

ภาพที่ 6 แสดงหน้าแรกของรายงานประเมินตนเองปีการศึกษา 2552

การกำหนดเนื้อหาข้อมูลที่จะนำเสนอ โดยการออกให้ใกล้เคียงกับรูปแบบเอกสารเพื่อความเข้าใจง่ายของผู้ใช้งานเพราะมีความเข้าใจระบบการจัดลำดับเนื้อหาในเอกสาร สำหรับการรายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2552 ซึ่งได้กำหนดเนื้อหาการรายงานข้อมูลดังนี้

- ชื่อข้อมูลเว็บเพจคือ รายงานการประเมินตนเองออนไลน์ปีการศึกษา 2552 (e-SAR2552)

- บทสรุปผู้บริหาร

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

- ประวัติและความเป็นมา
- ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ
- โครงสร้างการบริหาร
- โครงสร้างองค์กร
- คณะกรรมการประจำคณะ
- คณะกรรมการบริหารคณะ
- หลักสูตร
- บุคลากรของส่วนงาน
- จำนวนนิสิตปัจจุบัน
- งบประมาณของส่วนงาน

แผนที่กลยุทธ์ (Strategic Map)

ตัวชี้วัดระดับคณะ

ผลประเมินคุณภาพปี2551

การพัฒนาจากผลการประเมินปี2551

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงาน

- ตารางสรุปผล ส1
- องค์กรประกอบที่ 1
- องค์กรประกอบที่ 2

- องค์กรประกอบที่ 3
- องค์กรประกอบที่ 4
- องค์กรประกอบที่ 5
- องค์กรประกอบที่ 6
- องค์กรประกอบที่ 7
- องค์กรประกอบที่ 8
- องค์กรประกอบที่ 9
- องค์กรประกอบที่ 10

ส่วนที่ 3 สรุปผลการประเมินตนเอง

- ตารางสรุปผล ส2 - ส4
- จุดเด่นแผนการส่งเสริมฯ

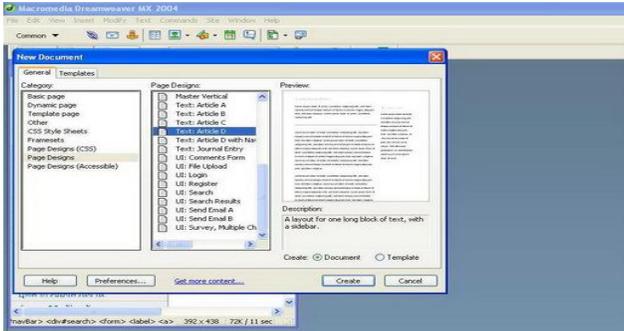
ส่วนที่ 4 ภาคผนวก

- คำสั่งแต่งตั้งกรรมการประกันฯ
- คณะกรรมการดำเนินงานประกันฯ
- คณะกรรมการประสานงานประกันฯ
- นโยบายและมาตรฐานการดำเนินงาน
- ข้อมูลพื้นฐานของคณะ
- ผลตรวจประเมินระดับคณะ

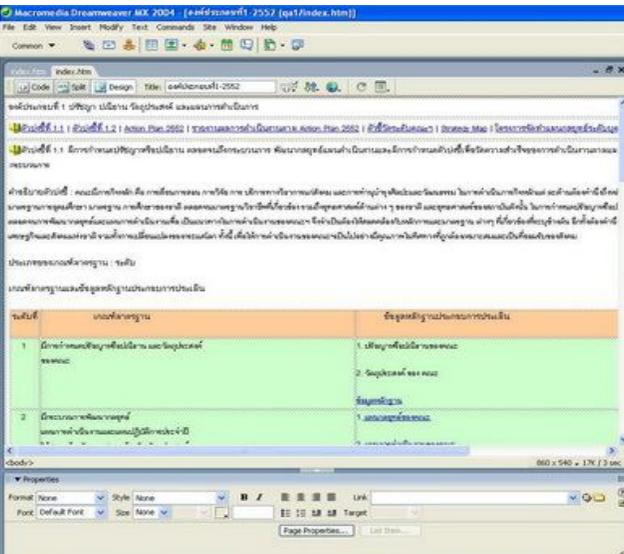
การออกแบบเว็บเพจข้อมูลองค์กรประกอบที่ 1

การออกแบบเว็บเพจข้อมูลองค์กรประกอบที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนประกอบของรายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2552 โดยการใช้คำสั่ง File → New Document → เลือก Page Design → คลิก Create ซึ่งจะแสดงขั้นตอนดังภาพที่ 7

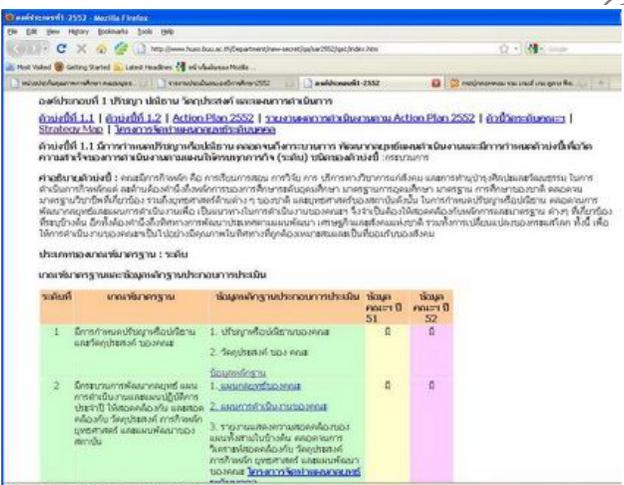
จากนั้นทำการพิมพ์รายละเอียดข้อมูลองค์กรประกอบที่ 1 เมื่อจัดรูปแบบหน้าเอกสารเสร็จ ทำการบันทึกข้อมูลชื่อไฟล์ qa1/index.htm รายละเอียดดังภาพที่ 8

ภาพที่ 7 แสดงวิธีการสร้างเว็บเพจข้อมูลองค์ประกอบที่ 1

ภาพที่ 8 แสดงวิธีการสร้างเว็บเพจข้อมูลองค์ประกอบที่ 1

ภาพที่ 9 เว็บเพจข้อมูลรายงานประเมินตนเององค์ประกอบที่ 1

เว็บเพจข้อมูลรายงานประเมินตนเององค์ประกอบที่ 1

แสดงข้อมูลการเขียนรายงานการประเมินตนเองและหลักฐานเอกสารอ้างอิงที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ขององค์ประกอบที่ 1 ประจำปี ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินการ โดยองค์ประกอบนี้มี 2 ตัวบ่งชี้ด้วยกัน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีการกำหนดปรัชญาหรือปณิธาน ตลอดจนถึงกระบวนการ พัฒนากลยุทธ์แผนดำเนินงานและมีการกำหนดตัวบ่งชี้เพื่อวัดความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนให้ครบทุกภารกิจ ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ร้อยละของ

การบรรลุเป้าหมายตามตัวบ่งชี้ของงานปฏิบัติที่กำหนด รายละเอียดดังภาพที่ 9

สรุปผล

ระบบ SAR Online ช่วยให้คุณฯ มีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศสำหรับงานประกันคุณภาพการศึกษาของภาควิชาศูนย์ สำนักงานคณบดี และของคุณฯ ซึ่งทำให้มีฐานข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกัน เรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว เป็นการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของคุณฯ และสามารถนำข้อมูลจากระบบไปใช้กับระบบ U-CheOA ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทำคุณฯ ให้มีข้อมูลในปีการศึกษาที่ผ่านมาได้

อย่างไรก็ตามถึงแม้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่สถาบันการศึกษาต้องดำเนินการ ยิ่งพบว่าบุคลากรของสถาบันการศึกษายังขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมกับการดำเนินงานตามหน้าที่ของแต่ละคน ยังมีมุมมองที่ว่าระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานที่นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาไม่ก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร และยังส่งผลต่อการพัฒนาระบบ SAR Online เพราะระบบ SAR Online เป็นการพัฒนางานต่อยอดจากระบบประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน เพราะหากได้ข้อมูลครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบการนำเสนอข้อมูล SAR Online จะเป็นประโยชน์ต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาในระดับภาควิชา ระดับคณะและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการของหน่วยงานเป็นอย่างมาก จะสามารถเรียกดูข้อมูลย้อนหลังเปรียบเทียบกันได้หลายๆ ปี

แนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงานการจัดทำ SAR และ SAR Online

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือการบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษาซึ่งได้มีรายละเอียดแต่ละตัวบ่งชี้ว่าหน่วยงานต้องดำเนินการอย่างไร ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือการบริหารของผู้บริหารโดยตรง และบุคลากรทุกคนในหน่วยงานต้องให้การสนับสนุนการบริหารงานตามกรอบของมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาตามภาระหน้าที่ของตน ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบและให้บุคลากรทุกคนยึดถือนโยบายการปฏิบัติงานตามกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเคร่งครัด มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง และบุคลากรคนใดที่ทำดีก็ควรที่จะเชิดชูยกย่องเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจจะเป็นแบบอย่างต่อคนอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานตามกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเคร่งครัด มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังแล้ว ผู้บริหารหน่วยงานควรศึกษาว่าแต่ละปีสถาบันการศึกษาของรัฐและของเอกชนใดที่มีผลประเมินคุณภาพการศึกษาได้ระดับมาตรฐานในระดับต้นๆ ของประเทศควรที่จะขอความอนุเคราะห์จากสถาบันดังกล่าวเพื่อทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการบริหารจัดการและการดำเนินงานในตัวบ่งชี้ที่คุณภาพยังไม่ค่อยเป็นที่พอใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการในภาพรวม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานให้ใกล้เคียงกับสถาบันที่มีผลการประเมินคุณภาพในผู้นำของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
อุดมศึกษา. (2551). คู่มือการประกัน

คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ:
สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการอุดมศึกษา.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549).
คู่มือการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา.
กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา.

(2550). E-SAR. วันที่ค้นข้อมูล 16 ธันวาคม 2551, เข้า
ถึงได้จาก <http://www.epd.cmu.ac.th>.

มหาวิทยาลัยพายัพ. คณะนิติศาสตร์. (2551). E-SAR. วันที่ค้น
ข้อมูล 16 ธันวาคม 2551, เข้าถึงได้จาก [http://law.payap.
ac.th/QA/e-SAR.htm](http://law.payap.ac.th/QA/e-SAR.htm).

มหาวิทยาลัยนเรศวร. คณะมนุษยศาสตร์. (2549). E-SAR. วันที่
ค้นข้อมูล 16 ธันวาคม 2551, เข้าถึงได้จาก [http://www.
info.human.nu.ac.th/e-SAR/](http://www.info.human.nu.ac.th/e-SAR/).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สำนักประกันคุณภาพ. (2551). E-SAR.
วันที่ค้นข้อมูล 16 ธันวาคม 2551, เข้าถึงได้จาก [http://
www.qa.ku.ac.th/index1.htm](http://www.qa.ku.ac.th/index1.htm).

Oxford University. (1997). **Quality Assurance Handbook**.
Retrieved December 18, 2008, from [http://www.
admin.ox.ac.uk/epsc/handbook/handbook.shtml](http://www.admin.ox.ac.uk/epsc/handbook/handbook.shtml).

Nottingham University.(2008). **Quality Manual**. Retrieved
December 18, 2008, from [http://www.
nottingham.
ac.uk/quality-manau/index.htm](http://www.nottingham.ac.uk/quality-manau/index.htm).

การรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ในประเทศไทย

Perception towards Audit Quality of SME Entrepreneurs in Thailand

นฤนาถ ศราภย์วานิช

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การสอบบัญชีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ธุรกิจจัดทำงบการเงินอย่างครบถ้วน และถูกต้อง การรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs จึงช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการสอบบัญชี และมีความต้องการจัดทำงบการเงินที่ถูกต้องครบถ้วน ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการ SMEs และผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจ มีความแข็งแกร่งสามารถยืนหยัดและแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างประเทศ ซึ่งจะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ประเทศไทยกำลังจะเปิดตัวสู่ประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 นี้

การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ SMEs รับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีสามารถทำได้ผ่านการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้ทางการบัญชี จึงไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการ และประโยชน์ของการสอบบัญชีอย่างแท้จริง ผู้ประกอบการจึงรับรู้ถึงคุณภาพของการสอบบัญชีจากการสื่อสารของผู้สอบบัญชี การสื่อสารทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในความต้องการและรับรู้ข้อมูลของแต่ละฝ่าย โดยทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ประกอบการ SMEs มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs มีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ และกระบวนการสอบบัญชีมากขึ้นเช่นกัน เมื่อแต่ละฝ่ายต่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ก็จะทำให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน และนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทั้งสองฝ่าย

คำสำคัญ : การรับรู้ คุณภาพการสอบบัญชี ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

Audit plays an important role in supporting business to prepare financial statements more accurately and completely. Perception towards audit quality of SME entrepreneurs encourages them to recognize the benefits and importance of audit and motivates them to prepare financial statement completely. The completeness of financial statements will bring about an economic benefit to the SME entrepreneurs and investors who use financial statement in making decisions. They will be able to develop their strength and competitive advantages over international competitors. This will be an important foundation in further developing Thailand economy, especially when Thailand is preparing to enter ASEAN Economic Community (AEC) in 2015.

The perception of SME entrepreneurs towards audit quality can be encouraged through communication between auditors and SME entrepreneurs. This is due to the fact that most of the SME entrepreneurs do not have accounting knowledge therefore; they do not understand the objectives, processes and benefits of audit. SME entrepreneurs can perceive the audit quality by communicating with auditors. Communication assists auditors and SME entrepreneurs to understand each other in term of their requirements and information. Auditors will be more understand SME entrepreneurs' need and expectation. Concurrently, SME entrepreneurs will understand more clearly about the objectives and processes of audit. When both parties understand and trust each other, a good relationship between them will be developed eventually.

Keywords: Perception, Audit Quality, SME Entrepreneurs

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็นวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศไทยซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 92 ของจำนวนวิสาหกิจที่กระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนในจำนวนที่ไม่มาก อีกทั้งยังช่วยสร้างงานและรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2555)

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการ SMEs ที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบของนิติบุคคล เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดทำและการแสดงผลการประกอบกิจการในรูปงบการเงินให้ถูกต้องตามที่ควรตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน รวมถึงการจัดให้มีการควบคุมภายในที่จำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งงบการเงินที่ผู้ประกอบการ SMEs จัดทำขึ้นมาั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ถือหุ้น นักลงทุน และเจ้าหนี้ ดังนั้นงบการเงินดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการบัญชี และมีความเป็นอิสระในการตรวจสอบรายงานและหลักฐานที่จำเป็น เพื่อให้มั่นใจได้ว่าว่างบการเงินที่ผู้บริหารของกิจการได้จัดทำขึ้นมีความถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ รวมถึงมีการปกปิดข้อมูลที่ผิดพลาดหรือมีการแสดงข้อมูลทางการเงินเพื่อทำให้ผู้ใช้งบการเงินหลงผิด ไม่ว่าจะเนื่องจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดหรือไม่ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2554, สุขาย ยังประสิทธิ์กุล, 2550)

แม้ว่าผู้ประกอบการ SMEs เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดทำงบการเงินเพื่อแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่เข้าใจว่าหน้าที่นี้เป็นของผู้ทำบัญชีและผู้สอบบัญชี และเข้าใจแต่เพียงว่าผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินในรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อยืนยันส่วนราชการให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ไม่คิดว่าการสอบบัญชีมีประโยชน์ต่อธุรกิจ จึงไม่สนใจที่จะให้ความร่วมมือกับผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติงานสอบบัญชี และไม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของงานสอบบัญชี ทำให้การสอบบัญชีของธุรกิจ SMEs ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีคุณภาพ (Wooten, 2003 และ McEnroe และ Martens, 2001)

บทบาทของการสอบบัญชี

พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี (ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กระทำการแทนนิติบุคคล) ต้องจัดให้มีผู้ทำบัญชีที่มีคุณสมบัติและจัดทำงบการเงิน ผู้ทำบัญชีต้องจัดทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีให้ตรงตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี ส่วนผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องตรวจสอบงบการเงินและแสดงความเห็นต่องบการเงินที่จัดทำขึ้นมาโดยผู้ทำบัญชี แต่ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญของงบการเงินที่จัดทำภายใต้ความรับผิดชอบของผู้บริหาร

การสอบบัญชีเป็นกระบวนการรวบรวม และประเมินหลักฐาน ได้แก่ สมุดบัญชี เอกสารประกอบงบการเงิน และหลักฐานอื่นๆ โดยผู้สอบบัญชี ตามแนวทางปฏิบัติงานที่วิชาชีพได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถวินิจฉัย และแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีได้ว่างบการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นได้แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลในงบการเงินได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการนำข้อมูลดังกล่าวไปตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจต่อไป (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2554) การตรวจสอบงบการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบว่า งบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นขัดกับข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ ผู้สอบบัญชีจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชี เพื่อสนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรของงบการเงิน (Management's Financial Assertions หรือ Financial Statements Assertions) (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2554, สุขาย ยังประสิทธิ์กุล, 2550) ซึ่งแยกตามลักษณะ ได้ดังนี้

(1) ความมีอยู่จริง (Existence)

รายการในงบการเงิน ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง (ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน) มีอยู่จริง หมายความว่า สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่อย่างแท้จริง ความมีอยู่จริงมุ่งเน้นไปยังยอดคงเหลือของบัญชี (Account Balance) หรือของรายการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวดบัญชี ความมีอยู่จริงไม่ได้หมายถึง ความมีตัวตนหรือจับต้องได้เท่านั้น สินทรัพย์บางรายการไม่มีตัวตน หรือจับต้องไม่ได้ แต่มีอยู่จริงก็ได้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ค่าความนิยม เป็นต้น

(2) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations)

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม หรืออำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองตามกฎหมาย สิทธิเป็นของกิจการ หรือกิจการมีสิทธิเหนือสินทรัพย์ หรือกิจการมีอำนาจควบคุมสินทรัพย์และใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ได้ ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง (ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน)

ภาระผูกพัน หมายถึง ความผูกพันหรือหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่จะต้องกระทำการ (หรือปฏิบัติ) อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตกลงไว้ หนี้สินเป็นของกิจการ หรือกิจการมีภาระผูกพันที่ต้องจ่ายหรือชำระหนี้สิน ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง (ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน)

(3) เกิดขึ้นจริง (Occurrence)

รายการค้าหรือรายการบัญชี หรือเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ (ในอดีต) ของกิจการซึ่งได้บันทึกบัญชีไว้ได้เกิดขึ้นจริงและเกี่ยวข้องกับกิจการ ในระหว่างงวด (หรือรอบระยะเวลาบัญชี) โดยทั่วไปคือ 1 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม)

(4) ความครบถ้วน (Completeness)

สินทรัพย์ หนี้สิน รายการค้าหรือรายการบัญชีทุกรายการ หรือเหตุการณ์(ทางเศรษฐกิจ)ทุกเหตุการณ์ ได้บันทึกบัญชีไว้ทั้งหมด หรือเปิดเผยข้อมูลไว้ทั้งหมดในงบการเงินแล้ว กล่าวคือ กิจการไม่มีการละเว้นการบันทึกบัญชี หรือมิได้เปิดเผยข้อมูลที่ควรเปิดเผยไว้ในงบการเงิน ซึ่งก็คือการไม่ปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน

(5) การแสดงมูลค่าหรือการตีราคา (Valuation)

สินทรัพย์และหนี้สินบันทึกไว้ในมูลค่าหรือราคาที่เหมาะสม กล่าวคือการค้ากิจการบันทึกสินทรัพย์ หรือหนี้สินในราคาที่เหมาะสม ณ วันที่ใดวันที่หนึ่ง (ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน) ซึ่งมาตรฐานการบัญชีได้กำหนดให้มีการตีราคาหรือบิมูลค่าแตกต่างกันไป เพื่อให้สินทรัพย์และหนี้สินสะท้อนมูลค่าหรือราคาที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น

- ลูกหนี้การค้า ต้องแสดงด้วยมูลค่าสุทธิราคาเมื่อหนี้สงสัยจะสูญ
- สินค้าคงเหลือ ต้องตีมูลค่าตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่ได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า
- ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ต้องแสดงด้วยราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมและค่าเผื่อการด้อยค่าของสินทรัพย์ (แนวทางที่กำหนดให้ถือปฏิบัติ) หรือราคาที่เป็นใหม่ (แนวทางที่อาจเลือกปฏิบัติ)

(6) การวัดมูลค่า (Measurement)

กิจการบันทึกรายการ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ในจำนวนเงินที่ถูกต้องเหมาะสม และกิจการบันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่ถูกต้องหรือตรงตามงวดบัญชี และเป็นไปตามเกณฑ์ที่อ้าง

(7) การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure)

กิจการได้เปิดเผย จัดประเภท และบรรยายลักษณะของรายการในงบการเงิน ตามแม่บทการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

ผู้สอบบัญชีจะรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี เพื่อสนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้คำรับรองเกี่ยวกับงบการเงินทั้ง 7 ข้อ ดังนั้นถ้าสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ดังกล่าวบิดเบือนหรือผิดพลาดไป งบการเงินดังกล่าวอาจแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากผู้ใช้งบการเงินนำข้อมูลในงบการเงินดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจ ก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือผิดพลาดไปได้

คุณภาพการสอบบัญชี

ความหมายของคุณภาพการสอบบัญชีที่ถูกอ้างถึงมากที่สุดคือความหมายที่ DeAngelo (1981) ได้กล่าวไว้ว่าคุณภาพการสอบบัญชี หมายถึง โอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะสามารถค้นพบและรายงานข้อผิดพลาดที่อยู่ในงบการเงิน จากคำนิยามนี้จะเห็นได้ว่า คุณภาพการสอบบัญชีจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้สอบบัญชีได้มีการปฏิบัติงานสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี และมาตรฐานการรายงาน เพราะการปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวจะทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถค้นพบข้อผิดพลาดที่สาระสำคัญ ที่อยู่ในงบการเงินได้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถรายงานข้อผิดพลาดดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

การศึกษาในอดีตได้แสดงให้เห็นว่ามีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้คุณภาพการสอบบัญชี ได้แก่ การวางแผนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี (นฤนาถ ศรภักย์วานิช, มณฑิพย์ ตั้งเอกจิต และ สุวรรณ เลาหะวิสุทธิ, 2554, พรรณราย คำจันทร์ดี, 2552) การเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการของผู้สอบบัญชี (Granbling and Stone, 2001, นฤนาถ ศรภักย์วานิช และคณะ, 2554, พรรณราย คำจันทร์ดี, 2552) ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับกิจการของลูกค้า (Jensen and Payne 2005, Granbling and Stone, 2001, พรรณราย คำจันทร์ดี, 2552) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (O'Keefe and Westort, 1992, นฤนาถ ศรภักย์วานิช และคณะ, 2554) ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้สอบบัญชี (Lowensohn et al, 2007) การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในกระบวนการสอบบัญชี (Lowensohn et al, 2007) ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี (Catanach and Walker, 1999) และ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Hackenbrack et al, 2000, นฤนาถ ศรภักย์วานิช และคณะ, 2554)

การวางแผนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและการเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการของผู้สอบบัญชี เป็น 2 ปัจจัยที่มักพบว่า มีผลต่อการรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจากการสอบบัญชีเป็นงานที่มีระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนั้นการที่ผู้สอบบัญชีมีการวางแผนการปฏิบัติงาน และมีความเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่

เกี่ยวข้องกับกำเนินงานของกิจการ ย่อมจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงไว้กับผู้ประกอบการ SMEs ได้ ทำให้กิจการสามารถนำส่งงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีแล้วให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันตามกำหนดระยะเวลา จึงทำให้ผู้ประกอบการเห็นว่าปัจจัยทั้งสองนี้มีความสำคัญกับคุณภาพการสอบบัญชี

Lowensohn และคณะ (2007) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี (Auditor Specialization) และการรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชี (Perceived Audit Quality) ในองค์กรของรัฐ (Local Government) ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาของคุณภาพการสอบบัญชีในองค์กรของรัฐในประเทศต่างๆ มักถูกกล่าวถึงว่ามีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และต่ำกว่าการสอบบัญชีของธุรกิจเอกชนทั่วไป ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรของรัฐถูกมองว่าเป็นสาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวนี้ Lowensohn และคณะ (2007) จึงได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งนี้ โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพการสอบบัญชีจากผู้แทนขององค์กรของรัฐ คือผู้อำนวยการการเงินของหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐจำนวน 241 แห่งในรัฐฟลอริดา และทำการวัดการรับรู้ถึงคุณภาพของการสอบบัญชีโดยใช้ตัวแปร 10 ตัว ดังนี้ 1) ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีกับหน่วยงานนั้นๆ 2) ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี 3) ความเพียงพอในการวางแผนการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี 4) การให้ข้อเสนอแนะของผู้สอบบัญชีแก่หน่วยงานในหนังสือรายงานจุดอ่อนที่พบจากการตรวจสอบ 5) การมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการวางแผนและการปฏิบัติงานสอบบัญชี 6) ความรู้ความเข้าใจของผู้สอบบัญชีต่อระบบบัญชี และระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานที่ตรวจสอบ 7) ความช่างสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชี 8) การมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการการเงินในการคัดเลือกผู้สอบบัญชี 9) ขนาดสำนักงานสอบบัญชี และ 10) ความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีในอุตสาหกรรมของหน่วยงาน ผลจากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่าข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้สอบบัญชี และการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในกระบวนการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในกระบวนการสอบบัญชี และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี การที่ผู้ประกอบการ SMEs เห็นว่าการสอบบัญชีจะมีคุณภาพหากได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการจากผู้สอบบัญชานั้น แสดงว่าผู้ประกอบการ SMEs ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้รับเพียงรายงาน

การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชียุคนั้น แต่ยังคงคาดหวังว่าจะได้รับข้อเสนอแนะที่ได้จากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีด้วย เนื่องจากข้อเสนอแนะดังกล่าวอาจเป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องเกี่ยวกับการควบคุมภายใน หรือการทุจริตในกิจการให้ผู้บริหารได้ทราบด้วยการศึกษาที่ผ่านมาจึงพบว่าความหมายของ “คุณภาพการสอบบัญชี” แตกต่างกันในมุมมองของแต่ละบุคคล (Wooten, 2003 และ McEnroe และ Martens, 2001) เช่นนักลงทุนมีความเห็นว่าการที่ผู้สอบบัญชีจะปฏิบัติงานสอบบัญชีได้อย่างมีคุณภาพ คือการที่ผู้สอบบัญชีสามารถรับรองหรือให้ความมั่นใจได้อย่างเต็มที่ว่างบการเงินที่ตรวจสอบและแสดงความเห็นไม่มีข้อผิดพลาดหรือทุจริตอันเป็นสาระสำคัญน้อยอยู่เลยแม้แต่น้อย ในขณะที่ผู้สอบบัญชีกลับมองว่า การปฏิบัติงานสอบบัญชีให้มีคุณภาพ คือการตรวจสอบว่างบการเงินของกิจการได้มีการปฏิบัติตาม กฎหมายหรือข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด

Reisch (2000) ได้ทำการศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชีในอดีตที่ผ่านมา พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชีสามารถแบ่งได้เป็นสองด้านคือ การศึกษาด้านผู้ให้บริการการสอบบัญชี (Supply-Side Studies) ซึ่งได้แก่ ผู้สอบบัญชี การศึกษาในด้านนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี และการศึกษาด้านผู้ใช้บริการการสอบบัญชี (Demand-Side Studies) ได้แก่ กิจการเจ้าหนี้ หน่วยงานของรัฐ และนักลงทุน Reisch (2000) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชีในอนาคต ว่าควรมุ่งเน้นที่การศึกษาว่าปัจจัยทางด้านผู้ใช้บริการการสอบบัญชี (Demand-Side Factors) ว่ามีผลต่อความต้องการของกิจการที่มีต่อความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้สอบบัญชีหรือไม่ และควรทำการศึกษาที่รวบรวมปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีให้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีปัจจัยต่างๆ มากมาย ที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีได้

ในการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของประสิทธิภาพของการสื่อสารและคุณภาพการให้บริการที่มีต่อการใช้บริการการสอบบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs พบว่าผู้ประกอบการ SMEs จะสามารถรับรู้ถึงคุณภาพการให้บริการการสอบบัญชีได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs เนื่องจากการสื่อสารจะทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกัน รับรู้ความต้องการของแต่ละฝ่าย และเกิดความไว้วางใจต่อกันมากขึ้น และเมื่อผู้ประกอบการ SMEs สามารถรับรู้ถึงคุณภาพของการให้บริการได้ ก็จะทำให้เกิดการกลับมาใช้บริการอีกครั้งหรืออาจก่อให้เกิดการใช้บริการเป็นประจำ (นฤนาถ ศรภักย์วานิช และคณะ, 2555)

ผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงว่าผู้ประกอบการ SMEs เห็นว่าการสอบบัญชีมีประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการ และยังคงพบว่า

หลายปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs เช่น ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับกิจการของลูกค้า การวางแผนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี การเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการของผู้สอบบัญชี และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้สอบบัญชี แต่เนื่องจากการสอบบัญชีมีลักษณะที่ผู้สอบบัญชีซึ่งเป็นผู้ให้บริการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางในเรื่องการบัญชีเป็นอย่างสูง ในขณะที่ผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องบัญชี ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ไม่สามารถรับรู้ถึงคุณภาพของการสอบบัญชีได้โดยตรง เนื่องจากตนเองไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและกระบวนการตรวจสอบบัญชีมากนัก

ดังนั้นการที่ผู้ประกอบการ SMEs จะสามารถรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีได้จะต้องเกิดจากการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้ทางด้านบัญชี จึงทำให้ไม่สามารถรับรู้ถึงคุณภาพของการให้บริการสอบบัญชี รวมถึงกระบวนการสอบบัญชีอย่างแท้จริง ผู้ประกอบการจึงรับรู้ถึงคุณภาพของผลลัพธ์การให้บริการสอบบัญชี และกระบวนการสอบบัญชี จากการสื่อสารของผู้สอบบัญชี ได้แก่ การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะทางบัญชีมากเกินไป มีความเป็นกันเอง เข้าใจประเด็นที่ผู้ประกอบการสื่อสารหรือแจ้งให้ทราบ ตอบข้อสงสัยหรือข้อซักถามของผู้ประกอบการอย่างทันทั่วทั้งที่ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของกิจการ

การสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการและผู้สอบบัญชีทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในความต้องการและรับรู้ข้อมูลของแต่ละฝ่าย โดยทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ประกอบการ SMEs มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs มีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ และกระบวนการสอบบัญชีมากขึ้นเช่นกัน เมื่อแต่ละฝ่ายต่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ และสร้างความไว้วางใจต่อกัน และนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทั้งสองฝ่าย ยิ่งมีการสื่อสารระหว่างกันมากขึ้นก็ยิ่งเพิ่มความเข้าใจในความต้องการของแต่ละฝ่าย นอกจากนี้การสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs ยังมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจของผู้ประกอบการ SMEs ที่มีต่อผู้สอบบัญชี

การสอบบัญชี เป็นธุรกิจบริการชนิดหนึ่ง ซึ่งคุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ที่ผู้สอบบัญชีส่งมอบให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อธุรกิจสอบบัญชี ผลลัพธ์จากการส่งมอบบริการการสอบบัญชีที่ดีให้ผู้ประกอบการ SMEs จะทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เกิดความพึงพอใจ และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน รวมทั้งเป็นการ

กระตุ้นให้ผู้ประกอบการ SMEs เหล่านี้กลับมาใช้บริการสอบบัญชีอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างฐานให้ผู้ประกอบการ SMEs มีความสัมพันธ์ในระยะยาวและก่อให้เกิดความจงรักภักดีกับบริการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีนั้นๆ ตลอดไป (Patterson, 2000)

แนวทางในการเพิ่มการรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชี

ผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่ไม่รับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจากขาดการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs รับรู้และให้ความสำคัญกับคุณภาพของการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีจึงควรมีการสื่อสารถึงคุณภาพการสอบบัญชีที่สามารถทำการสื่อสารถึงคุณภาพการสอบบัญชีตามลักษณะคุณภาพการให้บริการ 2 ลักษณะ (Gronroos, 1990, Sharman และ Patterson, 1999, และ Patterson, 2000) คือ

1. คุณภาพของผลลัพธ์การให้บริการ (Outcome Quality) อันเกี่ยวกับผลลัพธ์หรือสิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจากบริการนั้น และเนื่องจากผลลัพธ์ของการสอบบัญชี คือรายงานการสอบบัญชี ดังนั้นคุณภาพของผลลัพธ์การให้บริการสอบบัญชีจึงหมายถึง คุณภาพของรายงานการสอบบัญชี
2. คุณภาพของกระบวนการให้บริการ (Process Quality) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของการส่งมอบบริการ ซึ่งกระบวนการสอบบัญชีสามารถแบ่งได้เป็น 3 กระบวนการ ซึ่งก็คือ การวางแผนงานตรวจสอบ การปฏิบัติงานสอบบัญชี และการเสร็จสิ้นการสอบบัญชี ดังนั้นคุณภาพของกระบวนการให้บริการสอบบัญชีจึงหมายถึง คุณภาพของกระบวนการทั้ง 3 นี้

สำหรับคุณภาพของผลลัพธ์การให้บริการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในระหว่างการให้บริการสอบบัญชีเกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของรายงานการสอบบัญชี ทั้งนี้เนื่องจากการสอบบัญชีเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการ SMEs โดยทั่วไปไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ดังนั้นการที่ผู้สอบบัญชีมีการสื่อสารให้ผู้ประกอบการเข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของรายงานการสอบบัญชี โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และพยายามเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่ผู้ประกอบการ SMEs พยายามสื่อสารหรือแจ้งให้ทราบ รวมทั้งการแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการตอบข้อซักถาม และการให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของกิจการ โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีที่มีผลกระทบต่อกิจการของผู้ประกอบการ SMEs จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs รับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีได้ดียิ่งขึ้น

ในด้านคุณภาพของกระบวนการให้บริการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรสื่อสารให้ผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการและกระบวนการตรวจสอบ และแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการที่ตรวจสอบ ซึ่งทำให้สามารถระบุ และเข้าใจรายการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีของกิจการที่ตรวจสอบ สามารถวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่จะต้องใช้เวลาประเมินความเสี่ยงเป็นพิเศษตามลักษณะการดำเนินงานของแต่ละกิจการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีต้องมีการวางแผนกระบวนการปฏิบัติงานตรวจสอบและแจ้งให้ผู้ประกอบการ SMEs ได้รับทราบล่วงหน้าถึงแผนเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบที่ได้วางไว้ ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงาน วิธีการและเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบ เพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs จะสามารถเตรียมความพร้อม เข้าใจถึงขั้นตอนการทำงาน และวัตถุประสงค์การสอบบัญชีในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการสอบบัญชี การเตรียมการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม และทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีเสร็จสิ้นได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือภายในระยะเวลาที่ได้ตกลงไว้กับผู้ประกอบการ SMEs เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs รับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีที่ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการ SMEs เกิดความไว้วางใจในตัวผู้สอบบัญชี ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นงานที่มีกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้ตามกำหนดระยะเวลา จึงเป็นสิ่งที่มีผู้ประกอบการ SMEs ให้ความสำคัญ และมีผลต่อการรับรู้ถึงคุณภาพงานสอบบัญชี

สรุปผล

การกำหนดให้ผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นผู้มีความเป็นอิสระและมีความรู้ ความสามารถ และเชี่ยวชาญทางการบัญชีได้เข้าตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชี และหลักฐานอื่นๆตามแนวทางปฏิบัติงานที่วิชาชีพได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากิจการต่างๆ รวมถึง SMEs ได้มีการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี นอกจากนี้ในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีอาจพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับการควบคุมภายใน หรือพบการทุจริตในกิจการ ผู้สอบบัญชีก็จะสามารถเสนอข้อสังเกตต่อผู้ประกอบการ SMEs ให้ทราบถึงข้อบกพร่องเกี่ยวกับการควบคุมภายในดังกล่าว และรายงานการทุจริตหรือข้อผิดพลาดให้ผู้ประกอบการ SMEs ได้ทราบด้วย

เนื่องจากการสอบบัญชีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ธุรกิจจัดหางบการเงินอย่างครบถ้วน ถูกต้อง สอดคล้องกับ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการสอบบัญชี และมีความต้องการจัดหางบการเงินที่ถูกต้องครบถ้วน ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการ SMEs และผู้ใช้งบการเงินในด้านการตัดสินใจและการลงทุน มีความแข็งแกร่งสามารถยืนหยัดและแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างประเทศ ซึ่งจะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ประเทศไทยกำลังจะเปิดตัวสู่ประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 นี้ ซึ่งการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ SMEs เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพการสอบบัญชีสามารถทำได้ผ่านการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ประกอบการ SMEs

เอกสารอ้างอิง

- นฤนาถ ศรีภักย์วานิช และคณะ. 2555. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารระหว่างบุคคล การรับรู้ถึงคุณภาพการสอบบัญชี และการใช้บริการสอบบัญชี ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. วารสารคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ 7, 2. นฤนาถ ศรีภักย์วานิช, มณฑิพย์ ตั้งเอกจิต และสุวรรณา เลาหะวิสุทธิ. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้คุณภาพการสอบบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารการประชุมผลงานวิจัยด้านการจัดการธุรกิจ 2, 2 (ธันวาคม): 114-127.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. 2554. การสอบบัญชี. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- พรรณราย คำจันทร์ดี. 2552. ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bus.rmutt.ac.th/thai/journal/2009/article6.pdf> (20 พฤษภาคม 2554).
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2555. นิยาม SMEs. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.ismed.or.th/SME2/src/bin/controller.php?view=generalContents.GeneralContent&form=&rule=generalContents.FMGeneralContent.bctrl_Id=273 (12 กันยายน 2555)
- สุชาย ยังประสิทธิ์กุล. 2550. การสอบบัญชี. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- Catanach, A.H, Walker, P.L. 1999. The International Debate Over Mandatory Auditor Rotation : A Conceptual Research Framework : *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 8, 1: 43-66.

- DeAngelo, L.E. 1981. **Auditor Size and Audit Quality.** Journal of Accounting and Economics. 3, 3: 183-200.
- Granbling, A.A and Stone, D.N. 2001. Audit Firm Industry Expertise: A Review and Synthesis of the Archival Literature. **Journal of Accounting Literature.** 20: 1-29.
- Gronroos. C. 1990. Relationship Approach to Marketing in Service Contexts: The Marketing and Organizational Behavior Interface. **Journal of Business Research** 20, 1: 3-17.
- Hackenbrack, K., Jensen, K.L., Payne, J.L. 2000. The Effect of a Bidding Restriction on the Audit Services Market. **Journal of Accounting Research.** 38, 2: 355-374.
- Jensen, K.L and Payne, J.L. 2005. Audit Procurement: Management Audit Quality and Audit Fees in Response to Agency Costs. Auditing: **A Journal of Practice and Theory** 24, 2: 27-48.
- Lowensohn, S; Johnson, L E; Elder, R J. and Davies, S P. 2007. Auditor specialization, perceived audit quality, and audit fees in the local government audit market. **Journal of Accounting and Public Policy.** 26, 6 (November-December): 705-732.
- McEnroe, J E. and Martens, S C. 2001. Auditors' and investors' perceptions of the expectation gap. **Accounting Horizons.** 15, 4 (December): 345-358.
- O'Keefe, T.B., Westort, P.J. 1992. Conformance to GAAS Reporting Standards in Municipal Audits and the Economics of Auditing: The Effects of Audit Firm Size, CPA Examination Performance, and Competition. **Research in Accounting Regulation.** 6: 39-77.
- Patterson, P. G. 2000. A contingency approach to modeling satisfaction with management consulting service. **Journal of Service Research** 3, 2: 138-153.
- Reisch, J. T. 2000. Ideas for future research on audit quality. **The Auditor's Report,** 24, 1 (Fall): [Online]. Available: <http://aaahq.org/audit/Pubs/Audrep/00fall/Item04.htm> (September 1, 2009).
- Sharma, N. and Patterson, P G. 1999. The Impact of Communication Effectiveness and Service Quality on Relationship Commitment in Consumer, Professional Services. **The Journal of Services Marketing** 13, 2: 151-170.
- Wooten, J. 2003. Research about audit quality. **The CPA Journal,** (January): [Online]. Available: <http://www.nysscpa.org/cpajournal/2003/0103/dept/d014803.htm> (September 1, 2009).

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวทางใหม่ของการท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ New Concept of Tourism : Creative Tourism

ไพพรรณี เกาศรี

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Travel Paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการท่องเที่ยวแบบเดิมที่มุ่งการพักผ่อน หย่อนใจ มาสู่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคต่อมา คือ การท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (Sustainable Tourism) มากขึ้น จนกระทั่งพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเปิดมุมมองที่กว้างขึ้นของประสบการณ์ชีวิตและทักษะของการมีชีวิตรอยู่ โดยการเข้าไปสัมผัสประสบการณ์ชีวิตศิลปินเท่านั้น หรือในท้องถิ่นซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้พัฒนาประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลายและเห็นคุณค่าชีวิตที่แตกต่างกันได้

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

Creative Tourism is a new travel paradigm and a new direction of travel. In the past, the travelling of tourists was aimed at relaxation and entertainment. However in a later day it was, instead, aimed at cultural and sustainable tourism which concentrated more on environmental impacts. Until present day, it changes to a new trend of tourism; Creative tourism. The approach of Creative tourism provides opportunities for tourists to develop their real life experiences and attitudes by interacting with artists in communities. This will allow the tourists to experience the diversity of living and acknowledge the values of lives.

Keywords : Tourism Creative Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่กำลังสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากทุกๆ ปี และยังเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดในการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการสร้างสรรคนี้ก็คือ การค้นหา “ความโดดเด่นที่เลียนแบบไม่ได้” เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งปัจจุบันได้ถูกกล่าวถึงมากขึ้นทั้งในระดับนโยบายรัฐบาลที่กล่าวถึงเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างมูลค่าจากสิ่งที่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ และมุ่งเน้นในการสร้างคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยว

Crispin Raymond และ Greg Richards เป็นผู้ซึ่งสร้างแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยพวกเขาได้ทราบจากการเขียนบอกเล่าประสบการณ์ที่น่าประทับใจของลูกสาวของ Crispin Raymond ที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวในทวีปเอเชีย ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย ในระหว่างปี พ.ศ. 2542 - 2543 กับการที่เธอได้มีส่วนร่วมในการนวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่หลายสัปดาห์ และการเข้าเรียนรู้การทำอาหารมังสาวิโรติที่บาหลี่ รวมถึงการเข้าร่วมอบรมการเป็นผู้ดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ในออสเตรเลีย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจในการคิดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่นี้ขึ้นมา นั่นก็คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards and Raymond, 2000).

กระทั่งในปี พ.ศ.2544 องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ทำข้อตกลงด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration of Cultural Diversity) และยอมรับให้มีการกำหนดมาตรฐานนานาชาติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ต่อมา UNESCO ได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรระดับโลกเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จนกระทั่งปี พ.ศ.2547 UNESCO ได้เสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก และส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชน เอกชน สาธารณะและประชาคม เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่ม โดยเมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City)

ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโกจะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2555) ดังนี้

1. วรรณกรรม (Literature)
2. งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art)
3. งานออกแบบ (Design)
4. ดนตรี (Music)
5. อาหาร (Gastronomy)
6. ภาพยนตร์ (Cinema)
7. สื่อศิลปะ (Media Arts)

โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ของ UNESCO มีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาในระดับนานาชาติและเพื่อตั้งหลักฐานรับผลกระทบในระดับโลกโดยความพยายามที่จะเชื่อมโยงเมืองต่างๆ เข้าด้วยกัน และสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้นๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง (องค์ความรู้เกี่ยวกับกรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ . 2555)

ในปี 2551 ได้มีการจัดประชุมนานาชาติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ขึ้นครั้งแรก ณ เมืองซานตา เฟ ประเทศสหรัฐอเมริกา (Santa Fe International Conference on Creative Tourism) ระหว่างวันที่ 28 กันยายน ถึงวันที่ 2 ตุลาคม 2551 ซึ่งเมืองซานตา เฟ เป็นเมืองแรกของสหรัฐอเมริกาที่ UNESCO ประกาศให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ทางด้านงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน จากการประชุมต่างให้ความเชื่อมั่นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะสามารถเชื่อมโยงคุณสมบัติทางวัฒนธรรมของเมืองสร้างสรรค์ทั้ง 7 ประเภทเข้าด้วยกันได้ ดังนี้

- 1) ประเภท Folk Art ได้แก่ เมืองอัสวานประเทศอียิปต์
  - 2) ประเภท Music ได้แก่ เมืองโบโลญญา ประเทศอิตาลี
  - 3) ประเภท Design ได้แก่ กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี กรุงบัวโนสไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา และเมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา
  - 4) ประเภท Gastronomy ได้แก่ เมืองโปปายัน ประเทศโคลอมเบีย
  - 5) ประเภท Music ได้แก่ เมืองเซวีญา ประเทศสเปน
- จากหลักแนวคิดข้างต้นจะเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการท่องเที่ยว (New Travel Paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการท่องเที่ยวแบบเดิมในยุคแรก ๆ ที่ให้ความสนใจกับการพักผ่อนหย่อนใจ มาสู่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคที่สองที่ให้ความสนใจกับ

วัฒนธรรม (Cultural Tourism) และใส่ใจกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (Sustainable Tourism) และยุคที่สามได้พัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Visitor-Guest) กับเจ้าบ้าน (ผู้ถูกท่องเที่ยว-Host) และส่งเสริมประสบการณ์แท้/ปฏิบัติการณ์จริงให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว อันเป็นผลให้เกิดความจดจำ และประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2555)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

Crispin Raymond และ Greg Richards ได้นิยามการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้เดินทางมาเยือนได้พัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว เช่น การทดลองทำอาหาร การทดลองทำศิลปหัตถกรรม ดังเช่นคนในพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนการทดลองใช้ชีวิตตามแบบอย่างผู้คนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้นๆ ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งเรียกว่าเป็นเวทีการเรียนรู้แบบมีชีวิตนั่นเอง (ภัทรพงศ์ อินทราภิณและคณะ, 2553)

นอกจากนี้ยังมีผู้นิยามคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” อีกหลายท่านแต่ยังคงยึดหลักสำคัญของนิยามแรกของ Crispin Raymond และ Greg Richards ที่เน้นเกี่ยวกับประสบการณ์และความจริงแท้ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ดังนี้

ยูเนสโก (UNESCO, 2003) ได้ให้ความหมาย “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ผ่านประสบการณ์ตรง และการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม

วูร์เบอร์เกอร์ (Wurzbüger, 2009) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่

เออร์รี่ (Urry, 1990) ได้นิยาม “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ว่าเป็น การท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น วิธีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปะหัตถกรรม และอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน และผู้คนเจ้าของพื้นที่โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ผ่านการพูดคุยสนทนาและผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติ

แคมป์เบล (Campbell, 2012) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้จัดการโครงการ Kent’s Creative Coast ให้ความหมายเพิ่มเติมว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่มอบกิจกรรมในด้านการสร้างสรรค์ให้กับผู้เดินทาง รวมทั้งกิจกรรมด้านศิลปะ หัตถกรรม และกิจกรรมอาหาร พร้อมด้วยที่พักคุณภาพดี และการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ นอกจากนี้คณะกรรมการวางแผนการประชุม Santa Fe International Conference on Creative Tourism ได้ร่วมกันพัฒนานิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่มุ่งสู่ความผูกพัน และประสบการณ์อันแท้จริงจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่

ส่วนในประเทศไทยได้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว รวมถึงนักวิจัยอิสระต่างๆ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

นาฬิกาตักตัก แสงสนธิ (2554) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ว่าหมายถึง “การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม”

บุทธิกา พงศ์ษาพงษ์ (2554) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” คือ “การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ ผ่านประสบการณ์ตรง และการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม”

สำหรับผู้เขียนเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นอกจากจะเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นเกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเที่ยวแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงคุณค่าของความหลากหลายในวัฒนธรรม และเสริมแรงให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนเอง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของการสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้จากการเดินทางท่องเที่ยวไปใช้ในวิถีชีวิตของตนเองอีกด้วย

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Properties of Creative Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพกับศิลปินในท้องถิ่นได้ตลอดทั้งปี
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เช่น หมู่บ้านอัสวาน นูเบีย ในอียิปต์ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสบรรยากาศแบบสวนในทะเลทราย ซ็อฐุ ชมวิถีชีวิตของผู้หญิงชาวนูเบีย และเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน
3. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว เช่น การลองทำถ้วยเตียวพระร่วง หรือข้าวเป็ป ซึ่งเป็นอาหารโบราณพื้นเมืองของศรีสะเกษ เป็นต้น

4. มีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม เช่น ฟาร์มโชคชัย เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการรีดนมวัวและขี่ม้า

5. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและส่งผ่านต่อเป็นประสบการณ์ เช่น นักท่องเที่ยวใช้เวลาสร้างประสบการณ์ในชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมเพื่อเรียนรู้เรื่องราวในอดีตของพวกเขา แลกเปลี่ยนโลกทัศน์ และความรู้ที่มีเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับชนพื้นเมือง

6. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe) เช่น การนำนักท่องเที่ยวชมโรงงานเชรามิค แต่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้และลงมือทำการปั้นเชรามิคด้วยเอง

7. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น นักท่องเที่ยวในอัมพวามีส่วนร่วมในกิจกรรมการนำใบเตยมาพับเป็นดอกกุหลาบ การพับที่ไซ่ พั้นท์เสื่อ เป็นต้น

8. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์เป็นผลงานแท้จริงที่เกิดจากประสบการณ์จริง เช่น กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าที่ได้จะเกิดจากความใส่ใจ ทุ่มเทของนักท่องเที่ยวที่มุ่งหวังจะให้สินค้านั้นเกิดขึ้นมาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งของชีวิต

9. มีการจดจำประทับใจ และเข้าใจในกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น การนำชิ้นงานที่ทดลองทำเองกลับบ้านไปเป็นของที่ระลึก

10. เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 10 - 12 คน

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Types)

องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2555) ได้แบ่งประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคม แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ

1.1) กลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression) เช่น ศิลปะงานฝีมือ เทศกาล งานประเพณีต่างๆ

1.2) กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural sites) เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

2. ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

2.1) งานศิลปะ (Visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ เป็นต้น

2.2) ศิลปะการแสดง (Performing arts) เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงละคร เป็นต้น

3. ประเภทวิถีชีวิต (Lifestyles) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิตหรือวิถีการทำมาหากินของคนในชุมชนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

3.1) วิถีชีวิตของสังคมเมือง เช่น ย่านการค้าโบราณ ย่านสำเพ็ง ย่านเยาวราช ย่านบางลาพู ย่านเมืองเก่า ย่านเมืองเก่าแปดริ้ว และย่านถนนนางงาม สงขลา เป็นต้น

3.2) วิถีชีวิตสังคมชนบท เช่น หมู่บ้านช่างตาลกลาง อำเภอบางมูลนาก จังหวัดสุรินทร์ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก การเลี้ยงนกเขา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา การทำนา การทอผ้า และการทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. ประเภทสื่อ (Media) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่หรือสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

4.1) งานสิ่งพิมพ์ที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Publishing and Printed Media) เช่น คู่มือท่องเที่ยว นิตยสารการท่องเที่ยว หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆที่มีส่วนสร้างความน่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและสามารถสื่อในสิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดความน่าสนใจ เป็นต้น

4.2) งานโสตทัศน (Audiovisual) สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การเป็นมาของต้นแบบ (Originality) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่นั้นๆ เป็นต้น

5. ประเภทการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Functional creation) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อยคือ

5.1) กลุ่มการออกแบบ เช่น การออกแบบห้องพักในโรงแรม รีสอร์ท การออกแบบสินค้าของที่ระลึก ให้มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น หรือแหล่งท่องเที่ยวที่นั้นๆ

5.2) กลุ่มสื่อสมัยใหม่ เช่น ระบบดิจิทัล ซอฟต์แวร์ เกมส์ต่างๆ

5.3) กลุ่มบริการทางความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การบริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณานันทนาการ และบริการแนวคิดเชิงสร้างสรรค์อื่นๆ

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Greg Richards, (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวแบบใหม่เป็นการปรับเปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิมที่นานวันเข้าก็ยิ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่ำลง เนื่องจากการกลายเป็นการท่องเที่ยวมวลชนที่ใช้เวลาเดินทางไปกับการเข้าชมและถ่ายภาพตามสถานที่ที่น่าสนใจและมีความสำคัญในทาง

ธรรมชาติและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นหาดทราย มรดกทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถาน แต่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มีความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ตนเองไปเที่ยว หรือในอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ในภาพรวมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเปลี่ยนไปจากเดิมคือ จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมคือจับต้องได้ ไปสู่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมคือจับต้องไม่ได้

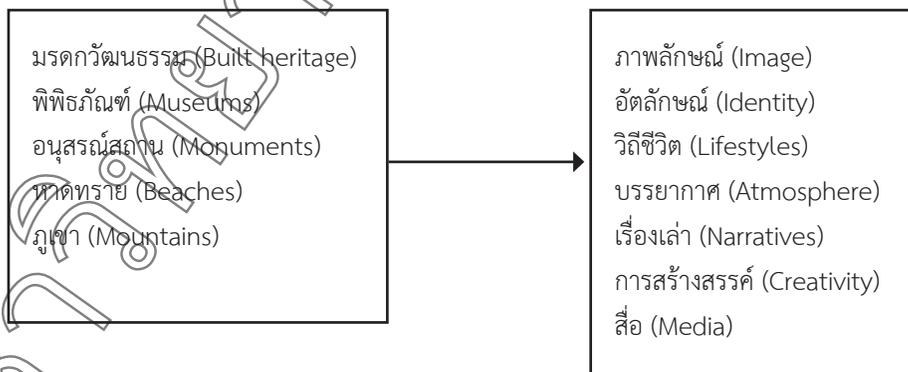
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสทำความรู้จักกับตัวเองมากขึ้นจากได้เห็นสิ่งแปลกใหม่รอบตัว แต่การท่องเที่ยวแบบรีบเร่งก็ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีเวลามากพอในการซึมซับหรือเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของสถานที่ที่ได้ไปเยือน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่หวือหวา หลายครั้งพบว่ากิจกรรมธรรมดาๆ เช่น การพินิจวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนที่ไปเยือน วิธีการเข้าคิวชั้นรถ การซื้ออาหาร การยืนคุยกันของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ก็ทำให้เราเกิดการเรียนรู้ได้ และนักท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นผู้ท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ ยังสามารถเข้าไปช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีๆ กับผู้คนในท้องถิ่น และมีโอกาสที่จะทดแทนสิ่งดีๆ ให้กับถิ่นที่ไปเยือนได้

การเคลื่อนจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (รูปธรรม) ไปสู่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (นามธรรม) เป็นการเคลื่อนจากความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เคยสนใจการเยี่ยมชมสิ่งก่อสร้างมรดกวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถาน หาดทรายหรือภูเขา หันไปให้ความสนใจกับภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์และสื่อ ความสนใจเดิมที่ให้คุณค่ากับวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น ปราสาท ราชวัง หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่หันมาให้ความสนใจกับวิถีชีวิตสามัญเพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน และวิถีชีวิตชุมชน ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วมใน “ชีวิตจริง” ของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นแต่ผู้ชม นักท่องเที่ยวเรียกกรองที่จะมีกิจกรรมในสถานที่ตนเองท่องเที่ยวในระยะเวลายาวนานขึ้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2555)

Greg Richard ได้เปรียบเทียบลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ในปี พ.ศ.2552 โดยอ้างอิงมิติของผู้ผลิตและผู้บริโภค กล่าวคือ

1) ผู้ผลิต มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงเทรนด์ในการท่องเที่ยวจากการนำเสนอวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น พิพิธภัณฑ์ อาคารแสดงผลงานศิลป์ รูปปั้น อนุสาวรีย์และอื่นๆ ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องเข้าชม มาสู่สถานที่ท่องเที่ยวแบบหายากและยังไม่ค่อยมีให้ดูได้ ซินชม (Unseen destinations) เช่น ร้านอาหารท้องถิ่น ตลาดขายของสดประจำพื้นที่ และสถานที่ที่ผู้คนในท้องถิ่นใช้ในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่มากขึ้น

การเคลื่อนจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมไปสู่ทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม

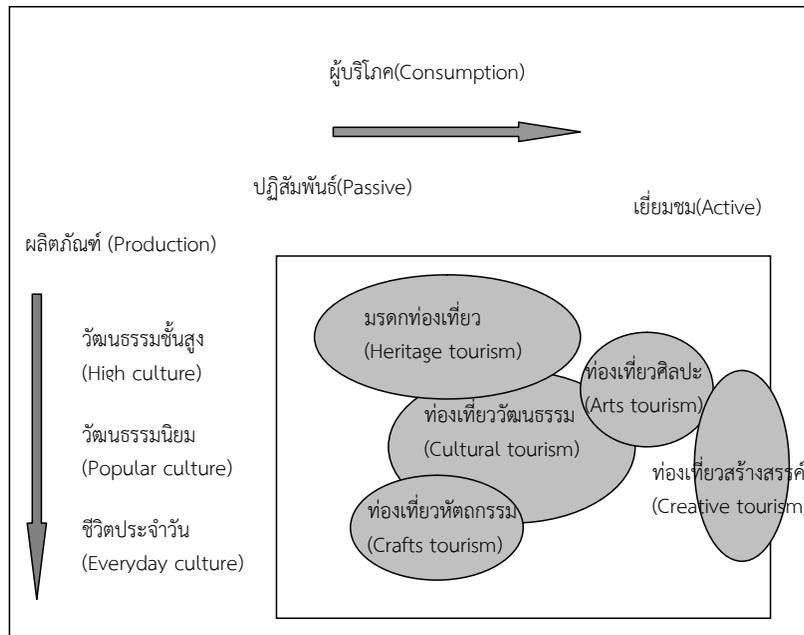

ภาพที่ 1 แสดงการเคลื่อนของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวจากแบบเดิมสู่แบบใหม่

ที่มา : ดัดแปลงจาก Richards Greg, 2010

ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative tourism)

ภาพที่ 2 แสดงการเปลี่ยนผ่านจากการท่องเที่ยววัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ที่มา : ดัดแปลงจาก Richards Greg, 2010

2) ผู้ไปเยือนหรือนักท่องเที่ยวเริ่มมีความอยากที่จะเข้าไปสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ที่ตนได้ไปเยี่ยมชม (active consumption) มากกว่าที่จะเป็นเพียงนักท่องเที่ยวที่มาเยือน หรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และไม่

ได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ (passive consumption) ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะมีราคาสูงเมื่อเทียบกับตลาดการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียด้วยกัน แต่นักท่องเที่ยวจำนวนมากหลงเสน่ห์ในสภาพบ้านเมือง ศิลปะ วัฒนธรรม อาหาร ตลอดจนขนบธรรมเนียมต่างๆ ใครได้ไปเยือนญี่ปุ่นควรต้องได้ลองชิมอาหารพื้นเมือง ได้ลงแช่ในบ่อน้ำร้อน ได้ชื่นชมวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นซึ่งมีเอกลักษณ์สูง สิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดถึงการให้ความสำคัญของการมีประสบการณ์ร่วมในวัฒนธรรมของสถานที่ที่ได้ไปเยือนและแสดงออกถึงความสนใจต่อเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่และชุมชนที่ในบางครั้งจับต้องไม่ได้ มากกว่าจะสนใจแต่เพียงรูปปั้น อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถานเป็นรูปธรรมเท่านั้น (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิดและคณะ, 2553).

จากการข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำให้มองเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพราะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแบบเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่การท่องเที่ยวมวลชน (mass tourism) ผู้ผลิต

จำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ สถานที่ท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ทรัพยากรหรือต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แบบสร้างสรรค์ได้

Crispin Raymond ได้ปรับใช้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ประเทศนิวซีแลนด์ โดยเขานักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourist) เป็นนักท่องเที่ยวที่กระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของประเทศหรือชุมชนที่เข้าไปเยี่ยมชม เช่น ในขณะที่นักท่องเที่ยววัฒนธรรมสนใจการเยี่ยมชมห้องทำงานหรือโรงงานเซรามิค แต่นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สนใจที่จะเรียนรู้และลงมือทำการปั้นเซรามิคด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การลงมือทำและมีความสุขเพื่อที่จะได้บรรลุการพัฒนาความสามารถใหม่ๆ ของตนเอง (Richards and Raymond, 2000)

นอกจากนี้ Crispin Raymond ยังได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท่องเที่ยวประจำภาค (Regional Tourist Office) และเครือข่ายการตลาดทางศิลปะเนลสัน เบย์ (NBAM-Nelson Bays Art Marketing Network) ประเทศนิวซีแลนด์ ให้จัดเครือข่ายของศิลปินพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การจัดอบรม (Workshop) เกี่ยวกับงานศิลปะหัตถกรรมให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ที่

องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2555)

เข้าถึงได้จาก http://www.dasta.or.th/th/News/detail_knowledge.php?ID=1415 (26 สิงหาคม 2555)

องค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. 2555. เข้าถึง

ได้จาก <http://creativetourism.circlecamp.com/index.php?page=aboutus> (15 สิงหาคม 2555)

Campbell. 2012. **Creative tourism**. As Presented at the 2008 <http://santafecreativetourism.org/?cat=1023> (26 สิงหาคม 2555)

Richards, G., and C. Raymond, C. 2000. **Creative tourism**. ATLAS news.

UNESCO. 2003. **Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage**, As Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico USA.

Urry. 1990. **Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide**. As Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico USA.

Richards, Greg. 2010. **Creative Tourism: A Global Conversation : How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide**. As Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico USA.

Wurzburger, Rebecca; et al. 2009. **Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide**. As Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe, New Mexico USA.

ความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตและบัณฑิตต่อการบริการของ
ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Satisfaction and Needs Assessment of Undergraduate and Graduate Students Towards Service
of Business Administration Department, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, ไพพรรณ เกาศรี
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของของนิสิตและบัณฑิตต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการสาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร สาขาการเงิน สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม จำนวน 630 คน และบัณฑิตภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2553 จำนวน 135 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเองโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่านิสิตและบัณฑิตตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นิสิตและบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นิสิตและบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ ความต้องการจำเป็น นิสิต บัณฑิต บริหารธุรกิจ

Abstract

The purpose of this research was to examine undergraduate and graduate students' satisfaction and need assessment toward services of Business Administration Department under the Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University. There were two types of sample collected. Firstly, the samples were 630 undergraduate students, majored in Accounting, Marketing, Finance and Tourism and hotel management. Secondly, the samples were 135 graduate students who received bachelor degree in 2010. The self administered questionnaires were used as a research tool which was then analyzed by SPSS/PC. Hypothesis tests were conducted by using statistical techniques t-test and F-test. The research results revealed that most of the undergraduate and graduate students were female. They rated overall satisfaction towards services of Business Administration Department at moderate level. However, they rated overall need assessment towards services of Business Administration Department at high level.

Keywords : Satisfaction and Needs Assessment, Undergraduate student, Graduate student, Business Administration

บทนำ

สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษานอกจากมีหน้าที่หรือภาระงานหลักในการพัฒนาผลิตบัณฑิตให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และหลายสถาบันการศึกษาได้พยายามพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานต่างๆ แล้วแต่ยังไม่เพียงพอสิ่งที่สำคัญในยุคแห่งการแข่งขัน การบริการในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอนแล้วการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ก็ถือว่าเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาต้องใส่ใจมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนิสิต จะเห็นได้ว่าปัจจุบันหลายสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ได้พยายามปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการบริการมากยิ่งขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของตนเองมากขึ้น แต่การที่สถาบันการศึกษาจะสามารถพัฒนาหลักสูตรและการบริการ เพื่อผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และให้การบริการที่ตอบสนองความต้องการของนิสิตได้นั้น จำเป็นต้องทราบถึงความพึงพอใจของนิสิตในสิ่งที่สถาบันการศึกษาให้บริการในปัจจุบัน และต้องทราบความต้องการต่อการบริการจากสถาบันการศึกษาของนิสิตและบัณฑิต เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการบริการในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีความพร้อมที่จะเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าของประเทศในอนาคต คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญข้างต้นดังกล่าว จึงสนใจจะดำเนินการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนิสิตและบัณฑิต ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อประเมินความพึงพอใจและสำรวจความต้องการของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2554 และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2553 ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนการสอน และการบริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 6 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตการบริการ ด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษา ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า ด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต และด้านกายภาพและภูมิทัศน์ภายในมหาวิทยาลัย

3. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของนิสิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 6 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตการบริการ ด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษา ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า ด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

4. เพื่อศึกษาความต้องการของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และ ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต

5. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการของนิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตาม เพศ สาขาวิชาเอก และรายได้ต่อเดือน

6. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนก เพศ สาขาที่สำเร็จการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2554 และบัณฑิตภาควิชาบริหารธุรกิจ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2553 ต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การทบทวนวรรณกรรม

โดยทั่วไปการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจมักนิยามศึกษากันใน 2 มิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และความพึงพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติความพึงพอใจในการรับบริการ โดยความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นได้รับการตอบสนอง (ซิริณี เดชจินดา, 2535) นอกจากนี้แล้ว Aday and Andersen (1978: 175-176) กล่าวถึงทฤษฎีที่ชี้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ และความรู้สึกที่ผู้ใช้บริการได้รับจากบริการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยประเมินระบบบริการว่าได้มีการเข้าถึงผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจนั้นคือ

1. ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจากบริการซึ่งแยกออกเป็น
    - 1.1 การใช้เวลารอคอยในสถานที่บริการ
    - 1.2 การได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ
    - 1.3 ความสะดวกสบายที่ได้รับในสถานบริการ
  2. ความพึงพอใจต่อการประสานงานของการบริการ ซึ่งแยกออกเป็น
    - 2.1 การได้รับบริการทุกประเภทในสถานที่เดียวคือผู้ใช้บริการสามารถขอรับบริการตามความต้องการของผู้ใช้บริการ
    - 2.2 ผู้ให้บริการให้ความสนใจผู้ใช้บริการ
    - 2.3 การติดตามผลงาน
  3. ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับการบริการ
  4. ความพึงพอใจต่ออัยยาศัยไมตรี ความสนใจของผู้ให้บริการ ได้แก่ การแสดงอัยยาศัยไมตรีท่าทางที่ดีเป็นกันเองของผู้ให้บริการ และความสนใจ ห่วงใยต่อผู้ใช้บริการความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการ ได้แก่ คุณภาพของการบริการต่อผู้ใช้บริการ
  5. ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นของผู้ใช้บริการ
- สัวัฒนา ไบเจริญ (2540: 35) ได้กล่าวเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อการให้บริการในด้านต่างๆ คือ ด้านความสะดวกที่ได้รับ ด้านตัวเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านคุณภาพของบริการที่ได้รับ ด้านระยะเวลาในการดำเนินการให้บริการ และด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ กมล ชูทรัพย์ และ เสถียร เหลืองอร่าม (2516: 552-553) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้คนพอใจในการบริการประกอบไปด้วย
1. ผู้ใช้บริการได้รับคำตอบแทนจากการให้บริการคุ้มกับการมาใช้บริการ
  2. ลักษณะการให้บริการ ผู้ใช้บริการบางคนเห็นว่าการให้บริการที่มีคุณภาพย่อมสำคัญกว่าการบริการจากเทคโนโลยี
  3. ผู้ใช้บริการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้ให้บริการ
  4. ผู้ใช้บริการมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในธุรกิจที่ใช้บริการ เพราะผลตอบแทนจากการใช้บริการ
  5. ประชาธิปไตยจากการใช้บริการคือผู้ใช้บริการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบริการ
  6. ความมีระเบียบในการบริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง (Self-Administered Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านความพึงพอใจและ ด้านความต้องการจำเป็น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย นิสิตระดับปริญญาตรี ทุกชั้นปี จำนวน 689 คน (นิสิตตอบแบบสอบถาม จำนวน 630 คน) และบัณฑิตภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2553 จำนวน 153 คน (บัณฑิตผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 135 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 3 ตัวเลือกโดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของนิสิตระดับปริญญาตรี ทุกชั้นปี ของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยลักษณะคำถามเป็นการให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี ต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต ด้านแนะแนวและการให้คำปรึกษา ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและศิษย์เก่า ด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต และด้านการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับบัณฑิตภาควิชาบริหารธุรกิจที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2553 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2553 ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยลักษณะคำถามเป็นการให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของบัณฑิตภาควิชาบริหารธุรกิจ ที่สำเร็จการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่บัณฑิต

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ของนิสิตและบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตและบัณฑิต โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. เปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิต จำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ สาขา วิชาเอก และรายได้ต่อเดือนโดยใช้สถิติ t-test และ F-test
4. เปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของบัณฑิต จำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ สาขาที่สำเร็จการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนโดยใช้สถิติ t-test และ F-test

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : นิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการบริการกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต ด้านการบริการการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและศิษย์เก่า ด้านการบริการการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการบริการการแนะแนวและการให้คำปรึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจด้านการเรียนการสอนในระดับมาก ส่วนด้านหลักสูตรและด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่บัณฑิต มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของนิสิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: นิสิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่านิสิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจในระดับมากในทุกด้าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: บัณฑิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการของนิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : นิสิตที่เรียนหลักสูตรต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า ด้านการบริการการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต และด้านการบริการการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิสิตทุกสาขาวิชาเอกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และด้านการบริการการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นิสิตทุกชั้นปีต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิสิตทุกระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และด้านการบริการการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วน และสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิสิตที่เรียนหลักสูตรต่างกันมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมและด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นิสิตทุกสาขาวิชาเอกมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการการแนะแนวและการให้คำปรึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิสิตที่ทุกชั้นปีต่างกันมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และด้านการบริการการแนะแนวและการให้คำปรึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นๆ แตกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิสิตที่ทุกระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 6 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการของบัณฑิตในการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: บัณฑิตที่มีเพศอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ บัณฑิตที่สำเร็จสาขาการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บัณฑิตที่มีเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่านิสิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยเป็นนิสิตหญิงร้อยละ 76.70 และเป็นนิสิตชายร้อยละ 24.30 ส่วนมากเป็นนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตร้อยละ 73.80 สาขาวิชาเอกการบัญชี ร้อยละ 25.20 ซึ่งมีนิสิตชั้นปีที่ 1 มากที่สุดร้อยละ 37.90 ซึ่งมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 2,501-5,000 บาท และนิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความต้องการจำเป็นต่อการบริการ

ของภาควิชาบริหารธุรกิจของนิสิตทั้ง 6 ด้านในกลุ่มตัวอย่างเดียวกันพบว่านิสิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก อันแสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในคุณภาพการบริการที่เพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการที่นิสิตได้รับการและได้ประเมินคุณภาพบริการและเกิดความพึงพอใจในระดับปานกลาง อันส่งผลให้เกิดความคาดหวังและความต้องการที่จะได้รับบริการที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Parasuraman และคณะ (อ้างถึงใน กลุณฐ ศิริบุญธรรม 2550: 20-21) กล่าวหาผลลัพท์ที่เกิดจากการที่ลูกค้าประเมินคุณภาพของการบริการที่ลูกค้าได้รับเรียกว่า คุณภาพของการบริการที่ลูกค้ารับรู้ (Perceived Service Quality) ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ลูกค้าทำการเปรียบเทียบบริการที่ได้รับ (Perceived Service) ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ลูกค้าได้รับบริการแล้วกับความคาดหวังต่อบริการที่จะได้รับ (Expected Services) ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ ทั้ง 6 ด้าน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะแตกต่างกันออกไป จึงขออภิปรายผลเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาและการบริการเป็นอย่างมาก ทำให้ระบบการเรียนการสอนหรือการค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ ต้องมีความรวดเร็ว ทันสมัย คล่องตัว เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนิสิต และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อดังนี้ ระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย แหล่งข้อมูลวิชาการที่มีคุณภาพ สำหรับการศึกษาค้นคว้า, ระบบงานทะเบียนที่สามารถให้บริการได้รวดเร็วคล่องตัว ศูนย์การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ในขณะที่นิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิ ศิริพกุล (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจในการให้บริการการศึกษาของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยพบว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นขั้นตอนการสมัครได้รับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการลงทะเบียนเรียนพบว่า การใช้ระบบ Barcode ได้รับความพึงพอใจสูงสุด

2. ด้านการบริการกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สภาพแวดล้อมต่างๆ ได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีเพื่อพร้อมที่ให้บริการกับนิสิตและเพียงพอต่อความต้องการของนิสิต และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อดังนี้ ห้องเรียนเพียงพอสำหรับนิสิต ห้องเรียนมีแสงสว่างที่เพียงพอ, สื่อเทคโนโลยีและอุปกรณ์ภายในห้องเรียน บริการสถานที่ออกกำลังกายที่หลากหลาย สถานที่สำหรับการรวม

กลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน มีระบบดูแลสุขภาพและการให้บริการอนามัยที่สะดวก, สภาพแวดล้อมภายในภาควิชาบริหารธุรกิจมีความสวยงามและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีการบำรุงดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตลอดเวลา และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาภาณท์ นวลสิงห์ (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง นิสิตชายและนิสิตหญิง ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่างกัน สภาพการพักอาศัยต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ด้านการบริการการแนะแนวและการให้คำปรึกษา พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีระบบการช่วยเหลือนิสิตที่มีปัญหาทั้งทางด้านวิชาการ และ ด้านอื่นๆ มีผู้รับผิดชอบบริการระดับสาขาให้คำปรึกษาทั้งที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ โดยผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษามีตารางเวลาการให้นักศึกษาเข้าพบเพื่อให้คำปรึกษาด้านวิชาการ และรองลงมาคือมีอาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่มีปัญหาการเรียนหรือปัญหาส่วนตัว และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน

4. ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โดยข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือการบริการด้านทุนกู้ยืมการศึกษาทุกระบบ รองลงมาตามลำดับคือมีระบบการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว ทันสมัย, การบริการด้านแหล่งทุนการศึกษาต่อ มีการจัดหน่วยบริการด้านข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวในและนอกมหาวิทยาลัย การบริการด้านแหล่งข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ บริการด้านข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวในและนอกมหาวิทยาลัยและลำดับสุดท้ายคือการบริการด้านการจัดหางานพิเศษ และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

5. ด้านการบริการการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อเช่นกันคือ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน จัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษา มี

ระบบดูแลความปลอดภัยของนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีอาจารย์รับผิดชอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีปริมาณสนับสนุนนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีระบบการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

6. ด้านการบริการการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางคือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสิ่งแวดล้อมเช่น กิจกรรมปลูกป่า ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ค่ายอาสาพัฒนาโลก ร้อน กิจกรรมกีฬาและส่งเสริมสุขภาพเช่น กีฬาน้องใหม่ กีฬาคณะประกวดกองเชียร์ ชมรมกีฬาต่างๆ ตามความถนัดและความสนใจ กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเช่น ไหว้ครู ชนโตก ลอยกระทง ขบวนแห่สงกรานต์ กิจกรรมวิชาการเช่น นิทรรศการวิชาการ การแนะนำการใช้ห้องสมุด การทบทวน (ติว) ก่อนสอบ การปัจฉิมนิเทศ นักศึกษาที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา การปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ฝึกอบรมพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความสามารถด้านภาษา กิจกรรมนันทนาการเช่น ค่ายศิลปะ ดนตรี การประกวดความดีงาม กิจกรรมแสดงละคร ฯลฯ และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงทอง วุฒิเดช (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนมากมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากต้องการพัฒนาตัวเองให้มีความรอบรู้ รอบคอบ มีความอดทน มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยและแบบแผนอันดีงาม เพิ่มพูนประสบการณ์ด้านคิด ทำ สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องตั้งตามตลอดจนปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

กลุ่มบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่าบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยเป็นบัณฑิตหญิงร้อยละ 70.40 เป็นบัณฑิตชายร้อยละ 29.60 ส่วนมากเป็นบัณฑิตสาขาวิชาเอกการบัญชีร้อยละ 30.40 โดยบัณฑิตส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 81.50 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท จากการศึกษาเชิงสถิติพบว่าบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการเรียนการสอน ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านหลักสูตร รายข้อพบว่า ข้อสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษามีแหล่งงาน

รองรับ บัณฑิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ พบว่าบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันแสดงให้เห็นถึงความต้องการในคุณภาพการบริการที่เพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการที่นิสิตได้รับบริการและได้ประเมินคุณภาพบริการและเกิดความพึงพอใจในระดับปานกลางส่งผลให้เกิดความคาดหวังและความต้องการที่จะได้รับบริการที่ดีขึ้น ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของบัณฑิตต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ ทั้ง 3 ด้าน โดยบัณฑิตมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะแตกต่างกันออกไป จึงขออภิปรายผลเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร พบว่าบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจระดับมากในรายข้อสาขาที่สำเร็จการศึกษามีแหล่งงานรองรับ และรายข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางคือ หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน, ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชากับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชากับสภาพปัจจุบัน รายวิชาที่เรียนมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่ดี หลักสูตรและรายวิชาที่เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และประยุกต์ใช้ได้จริง, จำนวนหน่วยกิตในหลักสูตรมีความเหมาะสม, เนื้อหาในหลักสูตรสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน โดยบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

2. ด้านการเรียนการสอน พบว่าบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจระดับมากในรายข้ออาจารย์ผู้สอนมีความเป็นกันเองกับนิสิต และรายข้ออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางคือ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้และเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน, กระบวนการสอนของอาจารย์ส่งเสริมและพัฒนาความคิดให้แก่นิสิต, อาจารย์มีการใช้สื่อต่างๆ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอน, กระบวนการสอนของอาจารย์มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของนิสิต กิจกรรมเสริมหลักสูตรของสาขาวิชาเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าปรึกษาเรื่องต่างๆ โดยสะดวก สถานศึกษามีวัสดุ อุปกรณ์ การเรียน การสอนที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในแต่ละหลักสูตร โดยบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

3. ด้านบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา พบว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายข้อพบว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับ

ปานกลางคือ สถานศึกษามีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อท่านอย่างสม่ำเสมอ การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ ที่เป็นที่ตั้งของงานด้านการบริการต่างๆ มีความเหมาะสมและสะดวกต่อการติดต่อ อาจารย์และบุคลากรของสถานศึกษามีความสุภาพ พุดจาไพเราะและเต็มใจให้บริการช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่บัณฑิตอยู่เสมอ ความรวดเร็วของการให้ข้อมูลและทันต่อเวลา ความสะดวกในการใช้บริการ การเผยแพร่ข้อมูล กฎระเบียบและขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาอย่างทั่วถึง การให้บริการงานด้านเอกสารมีความรวดเร็วและจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสม และบัณฑิตมีความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิจารณาในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ควรปรับปรุงและให้บริการด้านระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความทันสมัย สะดวกรวดเร็วมากขึ้นเพื่อรองรับจำนวนนิสิตที่เข้ามาใช้งานศึกษาค้นคว้าได้อย่างพอเพียง

2. ด้านการบริการกายภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต ควรปรับปรุงให้สภาพแวดล้อมภายในมีความสวยงาม สะดวกสบาย ถูกสุขอนามัย มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอกับจำนวนนิสิต

3. ด้านการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษา ควรปรับปรุงให้นิสิตสามารถติดต่อหรือขอคำปรึกษาจากอาจารย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้สะดวกยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในช่องทางใด

4. ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิตและศิษย์เก่า ควรปรับปรุงให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ มีข่าวสารข้อมูลใหม่ในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับนิสิตอยู่เสมอ

5. ด้านการบริการจัดโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นิสิต ควรปรับปรุงให้มีการจัดฝึกอบรมในประสบการณ์วิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในทางได้

6. ด้านการบริการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ควรปรับปรุงให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้นิสิตได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

7. ด้านการบริการหลักสูตร ควรปรับปรุงให้หลักสูตรการเรียนการสอนมีความทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน บัณฑิตสามารถเรียนรู้และศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และประยุกต์ใช้ในการทำงาน

8. ด้านการบริการการเรียนการสอน ควรปรับปรุงให้อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน มีเทคนิคการเล่นต่างๆ ในการสอนเพื่อให้นิสิตเกิดความเข้าใจและตั้งใจเรียน

9. ด้านการบริการแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต ควรปรับปรุงการให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ข้อมูลข่าวสาร และบริการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ อาจารย์และบุคลากรมีความสุภาพอ่อนโยนในการพูดคุยอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา การสำรวจความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตและบัณฑิตต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้เต็มรูปแบบเพื่อจะได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกและการทำวิจัยเชิงคุณภาพเช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อนำมาศึกษาประยุกต์ใช้ในการประเด็นต่างๆ

2. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัย และภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงบริการอันจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพนิสิต

เอกสารอ้างอิง

- กมล ซูทรัพย์ และเสถียร เหลืองอร่าม. 2516. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทพดุงวิทยา จำกัด.
- กฤษณ์ ศิริบุญธรรม. 2550. **ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการใช้บริการของธนาคารกรุงเทพ สาขาซอยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ชญาภาณต์ นวลสิงห์. 2547. **ความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชรีณี เดชจินดา. 2535. **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรม แขวงสามตำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

พวงทอง ตั้งจิตติกุล. 2542. **ความพึงพอใจของผู้รับบริการบัตรประกันสุขภาพโดยความสมัครใจต่อการบริการของสถานีนามัย ในเขตจังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

หลุย จำปาเทศ. 2533. **จิตวิทยาการจูงใจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามัคคีสาส์น.

สมชาติ กิจยรรยง. 2536. **สร้างบริการ สร้างความประทับใจ**. กรุงเทพมหานคร: เดช-เอกการพิมพ์.

สุวิมล ว่องวานิช. 2548. **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ.

สุวัฒนา ไบเจริญ. 2540. **ความพึงพอใจต่อการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรรณิ์ ศรินพกุล. 2544. **ความพึงพอใจในการให้บริการการศึกษาของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 4, ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2544), หน้า 143-158.

Aday, L.A. and Andersen R. 1978. **Development of Indices of Access to Medical Care**. Michigan : Health Admintstration Press.

Suarez, C.M. 1990. **Needs Assessment Studies**. In The International Encyclopedia of Educational Evaluation. New York: Pergamon .

แม่บ้านถูกลาสดึงกับร้านอาหารยุคใหม่: พลวัตแห่งพื้นที่ทางวัฒนธรรม ‘สาธารณะ’
และ ‘ปัจเจก’ ในบริบทอาหารของกรุงเทพมหานคร

‘Plastic Housewives and Modern Restaurants: Dynamic of ‘Public’ and ‘Private’ Spaces in
Bangkok Foodscapes’

ธนภูมิ อติเวทิน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอกลยุทธ์ของอาหารในบริบทความเป็นเมืองที่ท้าทายระหว่างพื้นที่ทางวัฒนธรรมของ “สาธารณะ” และ “ปัจเจก” โดยอาศัยกรณีตัวอย่างจากภาพทางวัฒนธรรมของสังคมกรุงเทพมหานครที่อาหารเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่มีพลวัตการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา เน้นการอธิบายความแตกต่างของเพศกับระบบอาหาร โดยเฉพาะการรับประทานอาหารนอกบ้าน แต่เดิมเพศชายและหญิงต่างก็มีตำแหน่งทางสังคมภายในระบบอาหารที่แตกต่างกัน แต่สิ่งเหล่านี้กลับเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการมาถึงของกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ ในกรณีแรก กระแสของแม่บ้านถูกลาสดึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้อธิบายการทับซ้อนของพื้นที่ “สาธารณะ” และ “ปัจเจก” ของกรุงเทพฯ กรณีถัดมาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของ “ร้านอาหารชั้นสูง” ซึ่งแสดงออกถึง “คุณภาพ” ของความทันสมัยที่ผสมผสานระหว่างการตกแต่งที่เน้นการถวิลหาอดีต กับองค์ประกอบร่วมสมัยเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้กลับมิได้สะท้อนบทบาทดั้งเดิมทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หญิง ในทางกลับกัน ร้านอาหารชั้นสูงเหล่านี้ได้นำความเป็นเพศหญิงมาใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอภาพผู้หญิงในฐานะศิลปินตัวยงปรใช้ประโยชน์จากพรสวรรค์ “ก้นครัว” ของผู้หญิง ขณะที่ผู้ชายซึ่งเป็นส่วนน้อยของผู้ประกอบกิจการร้านอาหารกลับมีบทบาทโดดเด่นในการประกอบธุรกิจร้านอาหารขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ทิศนะของ “สาธารณะ” และ “ปัจเจก” เช่นเดียวกับเส้นแบ่งความแตกต่างของความทันสมัยในบริบทกรุงเทพฯ จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันภายใต้บริบทวัฒนธรรมไทยที่พลวัตทางเพศมีความชัดเจนอย่างยิ่ง

คำสำคัญ : อาหาร เพศ พื้นที่ทางสังคม

Abstract

This article focused on the challenging urban food strategy between the social space of “public” and “private” space in Bangkok, where food has crucially functioned as dynamic cultural element, especially in terms of gender differences of dining out behaviors. Traditionally, males and females possessed different position in the social food system, but change has occurred from an emergence of modern culture. Firstly, trends of “plastic housewives” have become the critical examples of blurring boundaries between “public” and “private” space of Bangkok. Secondly, it has also come up with development of “elite restaurants” with high quality of modernity blended with nostalgia decorating styles. However, changing social position does not represent ordinary economic and social roles of females, on the other hand, these elite restaurants have utilized the presence of femininity as a tool for attracting customers including presentation of women’s artistic skills in culinary, whereas men who have been minorities in term of food business are more successful as big restaurant owners. Consequently, notions of “public” and “private” as well as boundaries of modernity in Bangkok could not be separated under Bangkok’s dynamic gender-oriented cultural context.

Keywords : Food, Gender, Social space

บทนำ

จุดประสงค์หลักของบทความนี้คือ การศึกษาพฤติกรรม การรับประทานอาหารเช้าของคนเมืองจากมุมมองทางสตรีศึกษา ในมุมมองรูปแบบกิจกรรมของเพศสภาพและผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นกับการกระจายอำนาจภายในกลุ่มสังคม โดยประเด็นสำคัญจะมุ่งไปที่การตีความลักษณะของ “วัฒนธรรมร้านอาหาร” และความเชื่อมโยงของพฤติกรรมรับประทานอาหารเช้านอกบ้านกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับอัตลักษณ์และวิถีของเพศปฏิบัติซึ่งเป็นสิ่งที่มีคู่ขนานกันมา ทั้งนี้ ความหมายทางวัฒนธรรมของพฤติกรรม การบริโภคแบบไทยภายใต้บริบทของกรุงเทพมหานครแสดงออกอย่างชัดเจนถึงทัศนะของ “สาธารณะ” และ “ปัจเจก” ซึ่งมีความทับซ้อนกันอยู่ โดยแสดงออกอย่างชัดเจนทั้งในรูปของแผงลอยร้านอาหารขนาดเล็กราคาประหยัดที่พบได้ทั่วไปหรือภัตตาคารชั้นสูง

ในประเทศไทยและส่วนใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทบทบาทวิถีและทางเท้าของถนนหนทางเส้นต่างๆ ของเมือง ทั้งในฐานะของการเป็นผู้บริโภคและผู้จำหน่ายอาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน ในขณะที่ในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออก ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมักถูกจำกัดบทบาทส่วนใหญ่ไว้ในครัวเรือน (Sheridan and Salaff, 1984; Papanek and Minault, 1982) ด้วยเหตุนี้ การศึกษานบนพื้นฐานด้านชาติพันธุ์วิทยา การวิจัยเชิงสำรวจและการเก็บข้อมูลเชิงสถิติจึงได้ถูกดำเนินการเพื่อทำความเข้าใจมุมมองของพื้นที่ทางวัฒนธรรมระหว่าง “พื้นที่ปัจเจก” กับ “พื้นที่สาธารณะ” ผ่านพฤติกรรมบริโภคอาหาร ด้วยวิถีแห่งการบริโภคอาหารในบริบทของกรุงเทพฯ ได้สร้างความคลุมเครือและทับซ้อนระหว่างพื้นที่ปัจเจกและพื้นที่สาธารณะรวมถึงอัตลักษณ์ทางเพศของผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การก่อตัวของร้านอาหารที่มีรูปแบบการตกแต่งสวยงามทันสมัยนำไปสู่การสร้าง “simulacra” ตามทัศนะของ Baudrillard (1981) ซึ่งมีส่วนช่วยในการอุปมาอุปไมยลักษณะให้กับเมืองสมัยใหม่เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยอธิบายมุมมองของผู้คนที่ต้องสังคมนัยหลังสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

ความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยในการผลิตและบริโภคอาหารปรุงสำเร็จพร้อมรับประทานเป็นผลซ้อนทับกันในพื้นที่ทางสังคม โดยที่เราสามารถสังเกตเห็นหลักฐานเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน ทั้งในบริบทภายในหรือภายนอกประเทศ ในกรณีของอาหารปรุงสำเร็จพร้อมรับประทานในกรุงเทพฯ ก็ยังพบว่า เป็นระบบที่ยังคงเน้นการผลิตด้วยแรงงานคน โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อยเหล่านี้ เป็นผู้หญิงที่จัดหาอาหารให้กับกลุ่มลูกค้าที่รู้จักกันในนาม “แม่บ้านถุงพลาสติก” ผู้หญิงนิรนามกลุ่มนี้จัดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยที่เกิดขึ้นใหม่ภายใต้วิถีสังคมเมือง โดยพวกเขาเหล่านี้ทำหน้าที่เปรียบเสมือน “ร้านค้าอาหารเคลื่อนที่” ผู้ซื้ออาหารปรุงสำเร็จ บรรจุลงในถุงพลาสติกนำกลับไปให้สมาชิกใน

ครอบครัวได้รับประทาน ในขณะที่อีกด้านหนึ่งของวิถีชีวิตที่ตรงกันข้ามกัน เราอาจได้เห็นพัฒนาการและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของร้านอาหารสมัยใหม่หรือสวนอาหารที่เป็นปัจจัยส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตให้กับชนชั้นกลางสมัยใหม่ นอกจากนี้ ในอีกด้านหนึ่งก็ยังคงมีลักษณะที่โดดเด่นอีกประเภทหนึ่งของร้านอาหารชั้นสูงที่มีความหรูหราและราคาแพง เป็นที่รู้จักกันอย่างดีภายใต้แนวคิดของ “อาหารตำราฝรั่ง”

เมื่อย้อนกลับไปในช่วงเวลาที่ผ่านมามีงานวิจัยว่า มินงานศึกษาทางวิชาการจำนวนไม่มากนักที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริโภคอาหารของผู้คนในเขตเมือง (Konvitz, 1987) โดยงานศึกษาในช่วงไม่นานนี้ได้เริ่มจุดประเด็นความสนใจในการศึกษาความสำคัญของอาหารในเชิงภูมิศาสตร์ ทั้งในขอบเขตระดับภูมิภาค ระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ (Cook, 1994, Wagner, 1994) ในช่วงแรกเริ่ม Simoons (1961, 1991) ถือได้ว่าเป็นนักวิชาการท่านแรกที่บุกเบิกการศึกษาภูมิศาสตร์ของอาหาร จากนั้น คิงมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ให้ความสนใจศึกษาระบบการกระจายตัวของอาหารโดยอาศัยกรอบของระบบอาหารเป็นตัววิเคราะห์บนพื้นฐานที่สำคัญว่า การเตรียมและการบริโภคอาหารจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่และก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางกิจกรรมขึ้นมา ขณะเดียวกัน ดูเหมือนว่า นักวิชาการท่านท่านจะละเลยความสัมพันธ์ระหว่างอาหารและผู้หญิง ทั้งที่ในความเป็นจริงแทบจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า “อาหารเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงอย่างแท้จริง” (Sargeant, 1985: 150) ทั้งนี้ แม้เรายังไม่จำเป็นจะต้องลงลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งงานทางเพศที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดเตรียมอาหาร รวมไปถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจับจ่ายใช้สอยหรือการช้อปปิ้ง เพราะเมื่อพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์จะพบได้ทันทีว่าการจัดหาและจัดเตรียมอาหารเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนถูกให้คำนิยามอย่างชัดเจนในฐานะกิจกรรมหลักของผู้หญิง รวมไปถึงบทบาททางสังคมที่กำหนดให้กับผู้หญิงด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อกลับมาที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงพบว่า แม้ผู้หญิงจะมีบทบาทหลักในกิจกรรมดังกล่าว แต่กิจกรรมด้านอาหารก็ยังเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยืดหยุ่นได้ทั้งกับผู้หญิงและผู้ชาย (Hauck, Saovane and Hamks, 1958, Klopfer, 1993, McKay, 1994)

เพศกับวิถีของอาหาร

ในปัจจุบัน อาจเป็นการค่อนข้างชัดเจนในมุมมองทางวิชาการแล้วว่า รูปแบบของงานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่และสถานที่ต่างๆ เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดด้วยมิติทางเพศ (Yasmeen, 2008: 525) ด้วยเพศนั้นเป็นองค์ประกอบทางสังคมที่มีพลวัตในตนเองซึ่งมากไปกว่าการเป็นเพียงแค่เกณฑ์ที่ใช้แบ่งแยกความแตกต่างในทางชีววิทยา (Butler, 1990, Spivak, 1992, Rose, 1993,

England, 1994) ในกรณีนี้ อาหาร สถาบันทางสังคม ตลอดจน ผู้คนที่เกี่ยวข้องในระบบการกระจายและบริโภคอาหาร ก็คือ ผู้ที่เป็นตัวกลางที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในสังคม นั้นๆ นั่นเอง (Douglas, 1984, Walker, 1991, Van Esterik, 1992b) ทั้งนี้ ประเด็นที่เราต้องทำความเข้าใจอาจไม่จำกัดเพียงแค่รำกัลังรับประทานอะไร หากแต่รวมไปถึง อาหารนั้นถูกนำไปรับประทานที่ไหน และภายใต้บริบททางสังคมหรือเศรษฐกิจในลักษณะใด ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีของอาหาร (Foodways) หรือกฎระเบียบต่างๆ ที่มีความซับซ้อนที่ถูกสร้างหรือกำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่เงื่อนไขของความปรารถนาที่จะสร้างความอยู่ดีกินดีในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มิติของอาหารหรือ Foodscape จึงเป็นคำที่ช่วยให้เราเกิดความเข้าใจต่อพื้นที่ทางสังคมของระบบอาหารและความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คน อาหารและสถานที่ โดยการใช้อาหารเป็นเครื่องมือในการมองผ่าน มิติความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของผู้คนที่เกี่ยวข้อง

บริบทอาหารของกรุงเทพฯ

บริบทของกรุงเทพมหานครก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่นำ ทำท่ายิ่งในการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเพศ อาหารและพื้นที่ทาง สังคม ภาพลักษณ์ที่อยู่ในความคิดคำนึงและยังคงยึดติดกับอดีต หากแต่สร้างจุดสนใจทางการท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยมให้กับกรุงเทพฯ ก็คือ ภาพของแม่ค้าผู้หญิงในตลาดสดที่นำสินค้าหลากหลาย ประเภทออกมาจำหน่ายในลำเรือ ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่เหมาะสมของ “เวนิสแห่งตะวันออก” ขึ้น ไม่เช่นนั้น ภาพอื่นๆ ที่เรายัง พบเห็นได้ทั่วไปก็คือ ภาพของพ่อค้าแม่ค้าตามบาทวิถี ตรอกซอย หรือตลาดสดที่กำลังขมกัเข้มกับกิจกรรมการค้าขายอาหารอยู่ ตลอดทั้งวัน ทั้งนี้ สิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนก็คือ บทบาทหรือตัวตน ทางสังคมของผู้หญิงในฐานะของผู้ประกอบธุรกิจการค้าขนาดย่อม เช่นเดียวกันกับในภูมิภาคอื่นๆ เช่น แอฟริกาตะวันตก หมู่เกาะแค ริเบียน หรือบางส่วนของอเมริกากลาง ซึ่งเป็นภาพที่ค่อนข้างตรง กันข้ามกันอย่างมาที่เดียวเมื่อเปรียบเทียบกับในวัฒนธรรมของ อินเดีย จีน หรือภูมิภาคยุโรปที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักประหลาดใจที่สามารถพบเห็นผู้หญิงทำ กิจกรรมต่างๆ อยู่ทั่วไปทุกแห่งมากกว่าการเก็บตัวอยู่ในบ้านเรือน ‘ตำแหน่งทางสังคมของผู้หญิง โดยเฉพาะในสังคมเกษตรกรรมนับ ได้ว่า มีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้หญิงมักเป็นเสียงที่ แสดงออกได้อย่างมีน้ำหนักในเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน สามารถแสดงบทบาทเป็นตัวแทนของสามีในยามที่ เขาไม่อยู่ รวมทั้งยังเป็นผู้ประกอบกิจกรรมหลักในตลาด ทั้งในการ เป็นผู้ขายและลูกค้า (ซึ่งเป็นบทบาทที่สังคมมิได้คาดหวังสำหรับ ผู้ชายและมักก่อให้เกิดเสียงตำหนิหากผู้ชายจะกระทำกิจกรรม เหล่านี้) และด้วยบทบาททางการค้านี้เองที่ทำให้ผู้หญิงในสังคม

เกษตรของไทยกลายเป็นผู้หาเลี้ยงที่นำรายได้เข้ามายังครัวเรือนใน จำนวนที่ไม่น้อยเลย และไม่เพียงแต่ทำหน้าที่จัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ในบ้านเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการเก็บออมและ ควบคุมการใช้จ่ายอีกด้วย’ (De Young, 1995: 24)

อาจไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจนักที่ผู้หญิงมักได้รับตำรายอมรับ เกี่ยวกับการบทบาทในการควบคุมกิจกรรมเชิงพาณิชย์ส่วนใหญ่ ส่วน หนึ่งก็เนื่องมาจากคุณสมบัติสำคัญของผู้หญิงในการแสดงความรับ ผิดชอบต่อการบริหารจัดการ ทั้งทางด้านทรัพย์สินและความรับ ผิดชอบทางสังคมได้ดีกว่าผู้ชาย อย่างน้อยก็ในระดับของครัวเรือน ตนเอง

บทบาทของผู้หญิงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แต่เดิมในอดีต ผู้หญิงไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเกี่ยวข้องโดยรวมกับกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและการค้า ในขณะที่สังคมกำหนดบทบาทให้ผู้ชาย แสดงหน้าที่ในทางการเมืองหรือการทำงานบำรุงศาสนา (Kirsch, 1982, Van Esterik, 1982) ความสัมพันธ์ที่วุ่นวาย เมื่อถูกนำมา ผสมเข้ากับระบบการนับญาติฝ่ายหญิงและการสืบสายตระกูล แบบสองด้าน ได้ส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงในวงกว้างในเรื่องของสภ าพทางสังคมที่ “สูง” ของผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่ง เมื่อเราพิจารณาในแง่มุมหนึ่งอาจพบว่า ผู้หญิงในสังคมไทยหรือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเชิงบทบาท ใน ด้านหนึ่ง สังคมค่อนข้างเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีอิสระและเสรีภาพใน ทางการเงินมากพอสมควร แต่ในทางกลับกัน ผู้หญิงถูกสกัดช่อง ทางการเข้าถึงตำแหน่งในบางขอบเขต เช่น ขอบเขตทางศาสนา การเมือง การค้าขนาดใหญ่ และการทหาร อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบว่า ระบบภาษา รูปแบบการเลี้ยงดูเด็ก รวมไปถึงการแบ่งงานระหว่าง เพศในมิติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงมีความยืดหยุ่นค่อนข้าง สูง จนอาจกล่าวได้ว่า ระบบการแบ่งเพศในเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้มักถูกเกณฑ์ทางกายภาพหรือทางสังคมเข้ามาเป็นข้อพิจารณา น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมุมมองหรือแนวปฏิบัติของกลุ่ม วัฒนธรรมอื่นๆ ในโลก

สำหรับหนึ่งในกิจกรรมด้านการค้าขายซึ่งเป็นที่แพร่หลาย ในกลุ่มผู้หญิงของภูมิภาคนี้ในปัจจุบันก็คงจะหนีไม่พ้นการค้าขาย อาหารสำเร็จรูปในลักษณะกิจการขนาดย่อม ในความเป็นจริง กว่า ร้อยละ 80 ของผู้ประกอบการและลูกจ้างธุรกิจจำหน่ายอาหารก็ คือ ผู้หญิงนั่นเอง โดยเนื้อหาของธุรกิจขนาดย่อมที่เกิดขึ้นนี้ก็ขยับ ขยายมาจากกิจกรรมภายในครัวเรือนนั่นเอง ทั้งนี้ อาจเพราะผู้ หญิงได้รับการคาดหวังจากสังคมต่อหน้าที่ในการหารายได้เพิ่มเติม ให้กับครอบครัว จึงเป็นคำตอบที่ช่วยอธิบายถึงทักษะหรือความ เป็นผู้มีหัวเขี้ยวชาญต่อการริเริ่มกิจการทางธุรกิจได้เป็นอย่างดี มิติความเป็นเพศหญิงในสังคมไทยจึงดำเนินไปในแนวทาง

คล้ายคลึงกับสังคมฟิลิปปินส์กล่าวคือ ผู้หญิงจะต้องแสดงบทบาทของการเป็นผู้จัดหาปัจจัยทางเศรษฐกิจได้ด้วย ดังนั้น ผู้หญิงไทยจึงมีหน้าที่ “ส่วนตน” ในการเป็นผู้ดูแลบ้าน เลี้ยงดูเด็ก ควบคู่ไปกับหน้าที่ “สาธารณะ” ในการหารายได้เข้าบ้าน ภาพของมิติอาหารในกรุงเทพฯ ที่ซึ่งการประกอบอาหารและการรับประทานอาหารมักจะเกิดขึ้นนอกบ้าน จึงเป็นสิ่งเตือนใจโดยมิได้เจตนาที่สื่อถึงกิจกรรมส่วนตนและสาธารณะ ตลอดจนมิติทางพื้นที่ที่ถูกนำมารวมเข้าไว้ด้วยกัน

กลยุทธ์การผลิตอาหารสำหรับผู้บริโภคตลาดรวม

เช่นเดียวกับเมืองขนาดใหญ่อื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชากรในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ใช้จ่ายงบประมาณด้านอาหารกว่าร้อยละ 50 ในแต่ละเดือนไปกับการบริโภคอาหารที่ปรุงสำเร็จเรียบร้อยแล้ว และบ่อยครั้งก็มักเป็นการรับประทานนอกบ้านมากกว่าการซื้อกลับบ้านมารับประทานที่บ้าน ด้วยจากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารในปี 1990 ได้บ่งชี้ว่า ประชากรร้อยละ 11 ของกรุงเทพฯ ไม่เคยประกอบอาหารรับประทานเองที่บ้านเลย (Walker, 1990) กระแสความนิยมในการซื้ออาหารปรุงสำเร็จจากนอกบ้านน่าจะเริ่มต้นขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตลอด 20 ปีที่ผ่านมา พร้อมๆ กับจำนวนของผู้หญิงที่ผ่นตนเองเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มมากขึ้น (Van Esterick, 1992a) โดยรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นกันอย่างชินตาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ เครื่องขายของการจัดส่งอาหารที่ประกอบด้วย อาหารจานน้ำ 1 อย่าง อาหารจานผัก 1 อย่าง และอาหารจานเนื้อสัตว์อีก 1 อย่างถูกบรรจุลงในภาชนะแยกชั้นและจัดส่งให้กับลูกค้าตามเวลาที่นัดหมายเป็นประจำ ที่เรารู้จักเป็นอย่างดีในชื่อของ “อาหารปิ่นโต” (Tiffin)

ในเวลาต่อมา ธุรกิจอาหารปิ่นโตได้ถูกขบถับความสำคัญลงจากการขยายตัวของร้านอาหารขนาดเล็กที่เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา (ในปัจจุบันมีร้านข้าวแกงหรือร้านอาหารที่เปิดจำหน่ายได้ตลอด 24 ชั่วโมงแล้ว) ซึ่งกลายเป็นกลยุทธ์หลักที่ช่วยตอบโจทย์ให้กับกรุงเทพฯ ซึ่งการจราจรกลายเป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้คนทุกระดับโดยเฉพาะในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน โดยเรามักพบเห็นภาพของผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่แวะร้านอาหารในช่วงเย็นก่อนกลับบ้านเพื่อซื้ออาหารกลับไปรับประทานสำหรับตนเองและ/หรือสมาชิกในครอบครัว (ส่วนใหญ่มักจะเลือกซื้อกับข้าวที่ถูกบรรจุลงในถุงพลาสติก ส่วนข้าวก็สามารถไปหุงที่บ้านได้อย่างไม่ลำบากมากนัก เป็นคำหยอกเย้าที่ฟังดูตลกร้ายว่า “แม่บ้านถุงพลาสติก” (Plastic-bag housewives) (Van Esterick, 1992a) อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงกลุ่มนี้กลับมิได้มองตนเองว่าเป็นแม่บ้านเนื่องจากพวกเขาก็ประกอบอาชีพในสถานที่ราชการ บริษัท ห้างร้านหรือธุรกิจส่วนตัวเกือบทั้งสิ้น

ด้วยเหตุผลหลักที่การรับประทานอาหารตามร้านหรือแผงจำหน่ายอาหารริมทางมักเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศที่ไม่ใช่บรรยากาศที่ไม่น่ารื่นรมย์เท่าใดนัก ผู้บริโภคชนชั้นกลางส่วนใหญ่จึงประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงจากสภาวะดังกล่าวด้วยการเลือกไปรับประทานอาหารในบ้านที่เงียบสงบและติดตั้งเครื่องปรับอากาศที่ให้ความเย็นสบายของตัวมากกว่า ประกอบกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของชนชั้นกลางผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ ทนายความ อาจารย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของการแต่งกายที่ดูดี จึงยอมไม่เหมาะกับการแต่งกายเช่นนี้เพื่อไปรับประทานอาหารในแผงค้าข้างทางแน่นอน นอกจากนี้ มลภาวะ สภพปัญหาจากการจราจรของกรุงเทพฯ ก็ยังเป็นตัวกระตุ้นให้การรับประทานอาหารบริเวณริมบาทวิถีไม่น่าสามารถเติมเต็มมิติทางสุนทรียภาพของผู้บริโภคได้เลยแม้แต่น้อย ชัยยังอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้ในอีกทางหนึ่ง สิ่งนี้จึงสอดคล้องกับการอธิบายของ Walker's FCS (1990) ว่า สถานที่ในอุดมคติสำหรับกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกครอบครัวก็คือ บ้านนั่นเอง อย่างไรก็ตาม อาจมีการไปฉลองโอกาสพิเศษในภัตตาคารที่มีความพิเศษได้ด้วย

ทั้งนี้ ผู้คนในเมืองส่วนใหญ่มักพาตนเองไปสัมผัสกับอาหารที่จำหน่ายตามถนนและซอยต่างๆ จากทั้งรถเข็นขายกับข้าวหรือร้านกับข้าวที่ตั้งอยู่อย่างถาวร รวมทั้งร้านอาหารเฉพาะประเภทขนาดเล็กที่จำหน่ายถ้วยเดียว ข้าวราดแกง หรืออาหารอื่นๆ โดยจากการศึกษาเพิ่มเติมได้ยืนยันความเข้าใจนี้ให้หนักแน่นยิ่งขึ้น โดยระบุว่า ร้านถ้วยเดียวและร้านอาหารตามสั่งเป็นร้าน 2 ประเภทที่อยู่ในความนิยมมากที่สุดในกรุงเทพฯ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 91 และร้อยละ 84 ตามลำดับ จากการสำรวจผู้บริโภคจำนวน 4,198 ราย ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ประเภทของร้านอาหาร	จำนวนร้อยละของผู้ตอบ
ร้านถ้วยเดียว	91
ร้านอาหารตามสั่ง	84
ภัตตาคาร/สวนอาหาร	65
ภัตตาคารอาหารภาคต่างๆ	63
ภัตตาคารจีน	47
ร้านอาหารจานด่วนแบบตะวันตก	44
ภัตตาคารอาหารตะวันตก	27
อื่นๆ	3

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนความนิยมในประเภทร้านอาหารในกรุงเทพมหานคร (Walker, 1990)

ร้านอาหารขนาดเล็กที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากนี้โดยแท้ที่จริงจัดว่ามีความแตกต่างกันออกไป ทั้งในด้านของอาหารที่จำหน่าย วิธีการให้บริการลูกค้า รวมถึงรูปแบบในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น ร้านเหล่านี้จึงไม่สามารถที่จะถูกนำไปจัดประเภทหรือจัดกลุ่มเข้ากับ “เศรษฐกิจภาคนอกระบบ” หรือ “อาหารริมบาทวิถี” ได้ (McGee, 1971, Napat and Szanton, 1986, Tinker, 1987, Amin, 1991) โดยร้านเล็กๆ กลุ่มนี้มักแทรกตัวอยู่กับศูนย์การค้า สถาบันการศึกษา ย่านอาคารสำนักงาน ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมต่อของเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างธุรกิจในกลุ่มครอบครัวหรือเครือญาติในแบบที่ไม่เป็นทางการ กับผู้ประกอบการธุรกิจประเภทอื่นๆ (Yasmeen, 1995) และช่วยให้เกิดเส้นแบ่งระหว่างมิติของความเป็นส่วนตัวและสาธารณะโน้มเอียงเข้าหากันได้มากขึ้น เส้นกั้นพรมแดนที่พร่ามัว : การรับประทานอาหารเช้าในที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน

ในกรุงเทพฯ ผู้คนทั้งชายและหญิงอาจสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกลุ่มผู้หญิงที่ประกอบอาชีพจำหน่ายอาหารด้วยการบอกรับปันโต หรือถ้าเป็นรูปแบบที่พบเห็นโดยทั่วไปก็คือ การแวะซื้ออาหารปรุงสำเร็จจากร้านข้างแกงสำหรับอาหารเช้า ส่วนอาหารมื้อกลางวันมักจะเป็นการซื้อจากแผงก๊อแล็คเคียงของสถานที่ทำงาน เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยวหรือร้านอาหารตามสั่งขนาดเล็กที่มีราคาออมเยว่ แม้แต่อาหารตักบาตรยามเช้าสำหรับภิกษุสงฆ์ก็มักจะมีกลุ่มลูกค้าหลักเป็นผู้หญิงทำงานที่ซื้ออาหารเช้าจากร้านในย่านชุมชนที่ตนพักอาศัยอยู่ และหากอาหารที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งที่นำมาจำหน่ายกันได้ ในอีกทางหนึ่งก็ยังมีความวิตกกังวลในมิติของอาหารให้เราได้เห็นอีกเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏได้จากร้านขายอาหารยวมดึกหรือร้านใต้รุ่งที่อยู่รอบๆ โรงนวดหรือบาร์ ที่อาจถูกมองได้ว่าเป็นการฉวยโอกาสในการประกอบธุรกิจจากธุรกิจอื่นๆ ที่ไม่ค่อยโปร่งใสสักทีเดียว เช่นเดียวกัน ร้านอาหารอีกหลายแห่งกลับเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในฐานะหน้าฉากของธุรกิจบริการทางเพศ ในการศึกษามิติของอาหารเช้าจึงไม่สามารถแยกออกจากมิติอื่นๆ ทางสังคมของเมืองได้เลย

อาจกล่าวได้ว่า กรุงเทพฯ เป็นเสมือนบ้านให้กับร้านอาหารขนาดเล็กที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำรงชีพให้กับผู้คนในเมืองจำนวนมากไม่น้อย โดยเฉพาะหน้าที่แฝงในเชิงสังคมที่มากกว่าการเป็นเพียงแค่แหล่งที่จัดหาอาหารเพื่อเติมเต็มความหิวเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น มีเด็กจำนวนมากที่ถูกเลี้ยงและเติบโตมาภายใต้สภาพแวดล้อมของร้านอาหารเนื่องจากความจำเป็นในการประกอบอาชีพของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ในขณะที่เด็กโตหรือกลุ่มวัยรุ่นก็สามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือในการประกอบอาหารหรือทำความสะอาด โดยเป็นการส่งเสริมทักษะในการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

อย่างดี แม้แต่การแลกเปลี่ยนข่าวสารต่างๆ ก็มักเกิดขึ้นอย่างมีสีสัน ณ ที่แห่งนี้ ร้านอาหารจึงเป็นอาณาจักรของผู้หญิงอย่างแท้จริงตามนัยของการเป็นสถานที่ประกอบอาชีพของผู้หญิง ตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในร้านขนาดเล็กนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ร้านอาหารจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ของ “กิจกรรมประจำวัน” ให้กับผู้คนในเมืองส่วนใหญ่ ขณะที่ร้านอาหารขนาดใหญ่ค้ำจุนองการเป็นพื้นที่แห่ง “กิจกรรมตามโอกาสสำคัญ” มากอง

ในส่วนของการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับกลุ่มให้อยู่บนความเป็นกึ่งกลางระหว่างพื้นที่ส่วนตนและสาธารณะ ด้วยในสถานที่แห่งนี้มักเป็นการนำกิจกรรมที่เคยปฏิบัติในบ้านมาแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นกิจกรรมในพื้นที่กิจกรรมเชิงพาณิชย์ ภาพของชาวบ้านในชุมชนที่รับประทานอาหารจากร้านข้างทางชุดลำลองหรือชุดนอนจึงเป็นสิ่งที่เราพบเห็นได้อย่างชินตา โดยมีความคล้ายคลึงกับภาพชีวิตที่ปรากฏจากการสังเกตพฤติกรรมโดยนักศึกษาของมหาวิทยาลัย de Ceteau ในเมือง Lyon ของประเทศฝรั่งเศส (Giard and Mayol, 1980) พบว่า ในช่วงเช้ากลุ่มแม่บ้านที่มารวมตัวกัน ณ จุดรัฐ Croix-Rousses มักเข้าไปซื้อขนมและขนมพายในเสื้อคลุมชุดนอน รองเท้าแตะและโรลม้วนผม ทั้งนี้ ร้านขนมและพายอบถูกมองในฐานะของกิจกรรมในครัวเรือนหรือกิจกรรมส่วนตัวที่ขยายออกมาสู่ภายนอก และคงมีแบบแผนของการแบ่งงานตามเพศไว้ได้เช่นเดิม สำหรับร้านอาหารหลายแห่ง ในบางครั้งลูกค้าประจำอาจแสดงบทบาทอื่นๆ ได้นอกเหนือจากบทบาทโดยปกติ เช่น เตรียมอาหาร ล้างจาน รวมถึงช่วยบริการอาหารให้ลูกค้ารายอื่นๆ ด้วย (ในกรณีนี้ลูกค้าที่กล่าวถึงมักเป็นผู้อาศัยในละแวกใกล้เคียงกับเจ้าของร้านหรืออาจมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ) ดังนั้น ร้านอาหารจึงทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ ทั้งการเป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ปัจเจก ร้านอาหารในเขตชุมชนจึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการอธิบายถึงขอบเขตที่คลุมเครือระหว่างขอบเขตของความเป็นสาธารณะและความเป็นปัจเจก การขยายกิจกรรมจากขอบเขตของบ้าน และการแปรเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะให้กลายเป็นบ้านนั่นเอง

“Habermas กล่าวว่า การขยายตัวของวัฒนธรรมเมืองที่เกิดขึ้น ณ สถานที่นัดพบ โรงดนตรี โรง โอเปร่า ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ ร้านเหล้าและอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เป็นสิ่งที่แสดงถึงการขยายตัวของความเป็นพื้นที่สาธารณะได้เป็นอย่างดี” (Howell, 1993: 310)

ในที่นี้ การรับประทานอาหารเช้าในศูนย์อาหารจึงเป็นประสบการณ์ที่สร้างต้นทุนได้สูงกว่าการรับประทานอาหารเช้าจากร้านริมทาง นอกจากนั้น ยังเป็นการรับประทานที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมอย่างเป็นระบบที่เพียงพอไปด้วยระบบรักษาความปลอดภัย กล้องวงจรปิดและเครื่องปรับอากาศ

ขณะที่ร้านอาหารริมทางได้รับแรงกดดันอย่างมากจากทั้งเจ้าของพื้นที่ ตำรวจและเจ้าหน้าที่เทศกิจ ผู้ควบคุมการเข้าถึงพื้นที่เจ้าของร้านอาหารที่อยู่ในพื้นที่อาคารต่างๆ ก็จะต้องยินยอมและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดโดยเจ้าของสถานที่ด้วยเช่นกันผู้ประกอบการทั้งสองประเภทจึงมีจุดร่วมที่ต่างก็อยู่ภายใต้สภาพการแข่งขันที่รุนแรงที่ต้องอาศัยความต้องการของลูกค้าเป็นตัวตัดสินหลัก จึงดูเหมือนว่า เจ้าของธุรกิจเหล่านี้ต่างก็มีอำนาจในการต่อรองในระดับที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าของพื้นที่หรือห้างร้านขนาดใหญ่ต่างๆ (Jellinek, 1991)

บริบทอาหารชั้นสูงของกรุงเทพมหานคร

หากเราจินตนาการย้อนกลับไปยังกรุงเทพฯ เมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา การหาร้านอาหารนอกบ้านที่ “ดี” ซึ่งเราไปรับประทานร่วมกับครอบครัวหรือในโอกาสพิเศษอื่นๆ นับว่าเป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่าที่เดี๋ยวนี้ ภัยพิบัติในยุคนั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นภัยพิบัติจากจีน เช่น สมบูรณ์ภัยพิบัติหรือสีฟ้า ยังคงเป็นร้านยอดนิยมที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงมาจนปัจจุบัน สมบูรณ์ภัยพิบัติเป็นภัยพิบัติจากจีนที่มีชื่อเสียงโด่งดังโดยเริ่มเปิดกิจการครั้งแรกใกล้กับสนามมวย ความหมายของ “ภัยพิบัติ” แต่เดิมนักใช้กับภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่ให้บริการอาหารแบบโต๊ะจีน แม้ว่าคำนิยามในปัจจุบันจะขยายขอบเขตให้ครอบคลุมรวมถึงการรับประทานอาหารในรูปแบบอื่นๆ ได้ด้วยก็ตาม ส่วนสีฟ้าในปัจจุบันได้ขยายธุรกิจในรูปแบบของร้านสาขาที่พบได้ทั่วไป โดยมีเบหมีเป็นอาหารยอดนิยม จนกระทั่งประมาณ 40 ปีที่ผ่านมาธุรกิจภัยพิบัติที่ใช้แนวคิดการบริการอาหารแบบภัยพิบัติจากจีนหรือภัยพิบัติตะวันตกจึงมีการขยายตัวมากขึ้น พร้อมกับทำให้บริการอาหารไทยและอาหารนานาชาติด้วย

นอกจากภัยพิบัติในรูปแบบดั้งเดิม กระแสนิยมในปัจจุบันของการบริโภคอาหารยังส่งผลต่อการขยายตัวของสวนอาหารแบบเปิดโล่งย่านชานเมือง ซึ่งมักมีการออกแบบร้านเป็นซุ้มอาหารหรือศาลาไทยเพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความสดชื่นและปลอดโปร่ง อย่างไรก็ตาม แม้เมื่อพิจารณาจากรูปแบบแล้ว เราจะรู้สึกได้ว่า สวนอาหารเหล่านี้เป็นภาพจำลองของวิถีไทยในอดีต แต่ในความเป็นจริงก็กลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น ภายใต้หลังคาเรือนไทย สวนอาหารเหล่านี้ให้บริการลูกค้าด้วยอาหารหลากหลายชาติไม่เพียงแต่อาหารไทยเท่านั้น อาหารนานาชาติต่างๆ ได้ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรายการอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เช่น การเพิ่มซุ้มอาหารญี่ปุ่นหรือสลัดบาร์ ตลอดจนองค์ประกอบอื่นๆ ตามรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนสมัยใหม่ เช่น ห้องคาราโอเกะ ดนตรีสด การแสดงพิเศษ เหล่านี้ยังไม่รวมถึงการสร้างบรรยากาศภายใต้แนวคิดที่ใกล้เคียงกัน โดยเน้นร้านที่มี

พื้นที่ขนาดใหญ่ มีบึงน้ำขนาดใหญ่ล้อมรอบ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ให้ความร่มรื่น มีตู้ บ่อสัตว์น้ำ หรือชั้นแสดงสินค้าอาหารทะเลหน้าร้านเพื่อรับประกันความสดใหม่ อาจมีร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกของฝากหรือของเล่นเด็กเพิ่มเติม เน้นกลุ่มลูกค้าหลักเป็นชนชั้นกลางที่มากับครอบครัวหรือเพื่อนฝูง

กลุ่มลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการสวนอาหารชานเมืองกรุงเทพฯ ต่างก็มีความต้องการสัมผัสกับประสบการณ์ด้านพื้นที่ที่ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะแบบไทยดั้งเดิมประยุกต์หรือร่วมสมัยก็ตาม โดยปรากฏการณ์ในลักษณะนี้สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ท่ามกลางกระแสของการท่องเที่ยวแบบไฮโซที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วโดยได้รับแรงขับเคลื่อนจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ ส่งผลให้คนเมืองสมัยใหม่แสวงหาแหล่งที่กินใหม่ๆ ที่มีการออกแบบสถานที่สวยงาม เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นรูปแบบย้อนยุค เพื่อหาหมุมในการถ่ายภาพเป็นที่ระลึกและนำไปเผยแพร่ให้กับบุคคลที่ติดต่อกันในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีการรับประทานอาหารในร้านแปลกใหม่ บรรยากาศดีหรืออาหารอร่อยเป็นกิจกรรมหลัก และหลังจากที่มีการส่งต่อข้อมูลไปอย่างไร้ที่สิ้นสุดก็สามารถส่งผลให้ร้านอาหารนั้นๆ กลายเป็นร้านยอดนิยมที่มีผู้คนไปรับประทานเป็นจำนวนมากได้ภายในระยะเวลาเพียงช่วงข้ามคืนเท่านั้น ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ในลักษณะนี้กำลังบอกเราว่า พื้นที่ของกิจกรรมการรับประทานอาหารและกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจกำลังแสดงบทบาทในการสร้างสุนทรียภาพ รูปแบบการดำเนินชีวิตและอัตลักษณ์ใหม่ให้กับกลุ่มชนชั้นกลาง โดยที่อัตลักษณ์เหล่านี้ก่อตัวขึ้นร่วมกับการสะสมความมั่งคั่ง สถานภาพทางสังคม ความเป็นสากลนิยมและการก่อตัวซ้ำของความเป็นไทยแบบดั้งเดิมที่ถูกให้ความหมายใหม่ผ่านการประกอบอาหาร การแสดงหรือภาพลักษณ์ในทางศาสนา เช่น การนำสัญลักษณ์ของพระภูมิหรือเจ้าที่มาใช้ในการออกแบบสมัยใหม่ เป็นต้น (Askew, 1994, Walker, 1991)

บทสรุป

มิติอาหารของกรุงเทพมหานครได้แสดงภาพที่น่าสนใจได้อย่างน่าชัดเจนเกี่ยวกับวัฒนธรรมการรับประทานอาหารนอกบ้านที่เชื่อมโยงเข้ากับรูปแบบพฤติกรรมบริการบริโภคภายใต้บริบทสังคมเมืองสมัยใหม่ ภายใต้ต้องค้ประกอบของร้านอาหารไทย โดยเฉพาะร้านขนาดเล็ก มักทำให้เรานึกไปถึงกิจการที่ดำเนินการโดยผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ ควบคู่ไปกับกลยุทธ์ที่นำมาให้บริการอาหารปรุงสำเร็จให้กับลูกค้าในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เครือข่ายของการส่งปันโตไปจนถึงร้านข้าวแกง หรือเด่นที่อาหารที่มุ่งให้บริการกลุ่มคนทำงาน นักเรียนนักศึกษาหรือผู้คนทั่วไปที่เดินจับจ่ายใช้สอยสินค้าในทางกลับกัน ดูเหมือนว่าผู้ประกอบการจำหน่ายอาหารปรุง

สำเร็จขนาดย่อมในกรุงเทพฯ เหล่านี้ จะเรียนรู้และพัฒนากลยุทธ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการอาหาร เพื่อการบริโภคประจำวันได้เป็นอย่างดี และนับเป็นระบบที่มีความ ยืดหยุ่นและออกแบบมาเพื่อให้แต่ละฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ การบริหารจัดการของผู้หญิงเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม มิได้ หมายความว่า เจ้าของธุรกิจเหล่านี้จะสามารถควบคุมเงื่อนไขทาง เศรษฐกิจทั้งหมดได้ แต่มีจำนวนไม่น้อยกลับแทบจะไม่สามารถ เลี้ยงชีพหรือดำรงอยู่ได้ด้วยซ้ำ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนอาหาร รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง ส่งเงินกลับไปช่วยเหลือครอบครัวหรือญาติที่อาศัยอยู่ในต่าง จังหวัดด้วย

และไม่ว่าการตีความเกี่ยวกับมิติอาหารของกรุงเทพฯ จะ เป็นอย่างไร ก็ยังคงเหมือนว่า มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมกันโดยตรง ระหว่างขนาดและกำไรที่จะเกิดขึ้นของกิจการร้านอาหาร รวมถึง ระดับในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ชายที่เช่นกัน ทั้งนี้ บทบาทของผู้หญิงจะแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงเมื่อกล่าวถึง กรณีของธุรกิจขนาดเล็กที่ผู้หญิงมีบทบาทหลักในการจัดการเรื่อง ต่างๆ ทางธุรกิจแทบทั้งหมด กับกรณีของภัตตาคารขนาดใหญ่ที่ บทบาทของผู้หญิงเริ่มจำกัดลง ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหาร รับรอง ดูแลลูกค้า ซึ่งเป็นการเพิกเฉยต่อบทบาทแต่เดิมของการ เป็นผู้บริหารการเงินและกิจการของผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกัน บทบาทของผู้ชายในปัจจุบันกลับอยู่ใน สภาวะกึ่งกลางระหว่างมุมมองแบบอนุรักษ์นิยมในอดีตกับมุมมอง วัตถุนิยมที่ให้ความสำคัญกับการสะสมทรัพย์สินและความมั่งคั่ง อย่างเห็นได้ชัด และกำลังท้าทายบทบาททางเพศของสังคมไทยที่มี มาตั้งแต่อดีต จากการที่ผู้ชายเริ่มให้ความสนใจต่อการควบคุม กิจการทางเศรษฐกิจ ซึ่งแต่เดิมเป็นหน้าที่หลักของผู้หญิงมากขึ้น นั้นเอง

กรณีของกรุงเทพฯ แสดงถึงการปฏิรูประบบแนวทางการคิด ดั้งเดิมเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ปัจเจกภายใต้บริบทเมือง ซึ่งมักเข้าใจกันเป็นส่วนใหญ่ว่า ผู้หญิงมักมีความเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมในครัวเรือนและผู้ชายเป็นผู้ออกไปประกอบกิจกรรมหา เลี้ยงครอบครัวนอกบ้าน โดยผู้หญิงไทยมีบทบาทสำคัญใน ขอบเขตของครัวเรือนและธุรกิจขนาดเล็กมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้ การศึกษาระบบอาหารในบริบทวัฒนธรรมไทยร่วมสมัยได้สร้างค่านิยามให้กับการเปลี่ยนแปลงความหมายของพื้นที่ภายนอกให้ กลายเป็นพื้นที่บ้าน (Domesticity) โดยที่กิจกรรมการประกอบ อาหารถูกโยกย้ายออกไปนอกบ้านและกลายเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจ ความพยายามในการศึกษาและ ตีความด้านการบริโภคภายใต้มิติพื้นที่ของกรุงเทพฯ จึงมีส่วนช่วย ให้เราได้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นของเพศ อาหารและ สถานที่ซึ่งเชื่อมโยงกับลักษณะทางชาติพันธุ์ ชนชั้นและปฏิสัมพันธ์

ที่เกิดขึ้นระหว่างเพศที่ก่อให้เกิดพื้นที่ การตีความหมายซ้ำและการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Askew, M. (1994). *Interpreting Bangkok: The Urban Question in Thai Studies*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et simulation*. Paris: Editions Galilee.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Cook, I. (1994). 'New fruits and vanity: The role of symbolic production in the global food economy' in A. Bonanno et al. (Ed.) *From Columbus to ConAgra: The Globalization of Agriculture and Food*. Lawrence, KS: University Press of Kansas.
- De Young, J. (1955). *Village Life in Modern Thailand*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Douglas, M. (Ed) (1984). *Food in the Social Order: Studies of Food and Festivities in Three American Communities*. New York: Russell Sage Foundation.
- England, K. (1994). 'Getting personal: Reflexivity, positionality, and feminist research' in *Professional Geographer*, Vol. 46, 80-89.
- Hauck, H.M., Saovanees Sudsaneh and Hanks, J.R. *Food Habits and Nutrient Intakes in a Siamese Rice Village: Studies in Bang Chan, 1952-54*. Ithaca, NY: Cornell University Southeast Asia Program, Data Paper No.29 (1958).
- Howell, P. (1993). 'Public Space and the public sphere: Political theory and the historical geography of modernity' in *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol. 11, 303-322.
- Jellinek, L. (1991). *The Wheel of Fortune: The History of a Poor Community in Jakarta*. Sydney: Allen and Unwin.
- Kirsch, A.T. (1982). 'Buddhism, sex-roles and Thai Society' in Van Esterik, P. (Ed.) *Women in Southeast Asia*. De Kalb, IL: Northern Illinois University Series on Southeast Asia, Occasional Paper No.9,16-41.
- Klopfer, L. (1993). 'Padang restaurants: Creating 'ethnic' cuisine in Indonesia' in *Food and Foodways*, Vol. 5, 293-304.

- Konvitz, J. (1987). 'Gastronomy and Urbanization' in **South Atlantic Quarterly**, Vol. 86, 44-56.
- McKay, D. (1994). **Endangering ecologies: Interpretations from the uplands of the Philippines**. Paper presented to the annual meeting of the Canadian Asian Studies Association, Calgary.
- Napat Sirisambhand and Szanton, C. (1986) **Thailand's Street Food Vending: The Sellers and Consumers of 'Traditional Fast Foods'**. Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute, Publication No. 5/1990.
- Papanek, H. and Minault, G. (1982). **Separate Worlds: Studies of Purdah in Southeast Asia**. Delhi: Chanakya Publications.
- Rose, G. (1993). **Feminism and Geography: The Limits of Geographical Knowledge**. Cambridge, UK: Polity Press.
- Sargeant, S. (1985). **The Foodmakers**. Sydney: Penguin Books.
- Sheridan, M. and Salaff, J. (Eds.). **Chinese Working Women**. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Simoons, F.J. (1961). **Eat Not This Flesh: Food Avoidances in the Old World**. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Spivak, G. (1992). 'Acting bits/identity talk' in **Critical Inquiry**, Summer, 770-803.
- Van Esterik, P. (1992a). 'From Marco Polo to McDonald's: Thai cuisine in transition' in **Food and Foodways**, Vol. 5, 177-193.
- (1992b). **Nurturance and Reciprocity in Thai Studies: A Tribute to Lucien and Jane Hanks**. Downsview, Ont: York University, Paper Number 8, Working Paper Series, Thai Studies Project, Women in Development Consortium in Thailand.
- Wagner, P.L. (1994). 'Foodways: Culture and geography' in **Western Geography**, Vol. 4, 84-93.
- Walker, M. (1991). **Thai Elites and the Construction of Socio-cultural Identity**: Unpublished Ph.D. Dissertation, York University.
- Wathana, W. (1990). 'Tenants in rental apartments in Bangkok' in **Journal of Social Research** (Chulalongkorn University, Bangkok), Vol. 13, 58-61.
- Yasmeen, G. (2008). 'Plastic Housewives' and Postmodern Restaurants?: Public and Private in Bangkok's Foodscape' in Counihan, C. and Van Esterik, P. (Eds.) **Food and Culture: A Reader** (2nd Edition). New York: Routledge.
- (1995). 'Exploring a foodscape: The case of Bangkok' in **Malaysian Journal of Tropical Geography**, Vol. 26, 1-11.

การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน
ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

Adaptation to Low Carbon Society in an Energy Consumption Sector of Bangkok Residents

ลัดดา วีระเบญจพล, วิชาสา ภูจินดา

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงปริมาณเรื่อง การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน และหาแนวทางการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ประชาชนในกรุงเทพมหานครจำนวน 400 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดมาตรการหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test, Anova และ Chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 21 – 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 – 15,000 บาท จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1–5 คน มีค่าใช้จ่ายการใช้พลังงานในครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทขึ้นไป และค่าใช้จ่ายในการคมนาคมขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทขึ้นไป มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานโดยผ่านทางโทรทัศน์มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความรู้ ความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในระดับปานกลาง และมีการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในระดับสูง ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษา ความรู้ ความตระหนักและจิตสำนึก และทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานที่ต่างกันมีการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานต่างกัน และประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานที่ต่างกันมีความตระหนักและจิตสำนึก และทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

แนวทางการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ 2 ด้าน คือ การลดการใช้พลังงานและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน นอกจากนี้ยังต้องมีการศึกษาปรับปรุงเทคโนโลยี เช่น การพัฒนารถยนต์ที่มีประสิทธิภาพการประหยัดน้ำมันสูงขึ้น และการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ประหยัดพลังงานมากขึ้น

Abstract

The objectives of this study were to study knowledge, attitude and behavior of Bangkok residents on low carbon society and also to investigate relevant factors for adaption to low carbon society in an energy consumption sector. And then, the adaptation measures to low carbon society in an energy consumption sector of Bangkok residents are addressed. The sample consisted of 400 Bangkok residents. The instruments were a questionnaire and an indepth interview. The statistics used were percentage, mean, t-test, Anova, Chi-square.

The results of this study showed that a majority of sample was female, between 21 to 30 years old. In addition, they obtained a bachelor's degree, with the income between 10,001 to 15,000 bath per month and there were 1 – 5 people in a family. According to their energy expense, most of them spent more than 3,000 bath per month and for their transportation, they spent more than 5,000 bath per month. The results also showed that their information perception on low carbon society in an energy consumption sector was transferred from television most. From this study, it was found that their knowledge, awareness and conscious on low carbon society in an energy consumption sector was at a medium level, however, a feasibility of Bangkok residents to adapt to low carbon society was at a high level.

Bangkok residents who had different education, knowledge and perception, awareness, consciousness and attitude of low carbon society in an energy consumption had different adaptation behavior where as they had different knowledge on low carbon society had different awareness and consciousness and attitude in an energy consumption significantly at 0.05 level.

The adaptation to low carbon society of residents in Bangkok can be summarized in two approaches : reduction of energy consumption of Bangkok residents and encouragement of using renewable energy. Furthermore, other sectors like an industrial sector can help Bangkok residents to apply low carbon society for example improving automobile in order to save fuel and developing electrical appliances that use energy less.

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้นำเข้าพลังงานกว่าร้อยละ 60 ของการใช้พลังงานทั้งประเทศ โดยภาคการขนส่งมีส่วนการใช้พลังงานสูงถึงร้อยละ 36 (กระทรวงพลังงาน, 2553) ของการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายทั่วประเทศ โดยเป็นการใช้พลังงานในการคมนาคมขนส่งทางบกกว่าร้อยละ 79 โดยในภาคการขนส่งนี้ ได้ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึง 53.2 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ถึงร้อยละ 0.73 (กระทรวงพลังงาน, 2553) กรุงเทพมหานคร มีประชากร 5,674,843 คน (กรมการปกครอง, 2554) คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งประเทศ และเมื่อรวมประชากรแฝงแล้วจะมีประชากรประมาณ 10 ล้านคน ทำให้มีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากถึง 43 ล้านตันต่อปี ด้วยเหตุนี้กรุงเทพมหานครจึงถือว่าเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ การใช้พลังงานโดยส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การใช้พลังงานในครัวเรือน อาคารและสำนักงาน และการคมนาคมขนส่ง โดยในส่วนภาคครัวเรือนและอาคารนั้น มีปริมาณการใช้ไฟฟ้ารวมกันถึง 31,066 GWh และในส่วนการคมนาคมขนส่ง เป็นระบบที่ใช้การจราจรทางบกเป็นหลัก การใช้นยานพาหนะส่วนบุคคลมีส่วนถึงร้อยละ 53 ในขณะที่การใช้ระบบขนส่งมวลชนมีส่วนถึงร้อยละ 47 การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ดังจะเห็นได้ว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้น และคาดว่า หากปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังเป็นเช่นปัจจุบัน อุณหภูมิโลกเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1.5-4.5 องศาเซลเซียส ภายในปี ค.ศ. 2100 (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2550) จากความผันแปรของสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลก ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคตสามารถลดความรุนแรงให้อยู่ในระดับที่พอจะรับมือได้ และอาจจะชะลอการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ช้าลง ใช้เวลานานขึ้น สิ่งที่สามารถจะทำได้ปัจจุบันนี้ก็คือ พยายามลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเนื่องจากก๊าซเรือนกระจกเกิดจากกระบวนการใช้พลังงานเป็นสำคัญ จึงควรมีการเตรียมตัวและกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรมในภาคพลังงานที่มีส่วนในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ให้เข้ารีปสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน นั่นก็คือ การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society)

สังคมคาร์บอนต่ำ หรือ Low Carbon Society (LCS) มีแนวคิดมาจากการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่บรรยากาศให้น้อยที่สุด (Low Carbon Society Vision Thailand 2030, 2010) โดยเฉพาะการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกจากภาคอุตสาหกรรมและภาคการขนส่ง จึงควรทำให้ผู้คนใน

สังคมมีความตระหนักถึงคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีปริมาณคาร์บอนต่ำ การก้าวเข้าสู่สังคมคาร์บอนต่ำ จึงต้องเริ่มด้วยการช่วยกันลดความต้องการในการใช้พลังงานของทุกภาคส่วน เช่น ภาคครัวเรือน อาคารพาณิชย์ ภาคคมนาคมขนส่ง ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคครัวเรือน อาคาร และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งมีการปล่อยคาร์บอนจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรมีการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคครัวเรือน อาคาร และการคมนาคมขนส่ง เช่น สนับสนุนการใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงานและพลังงานหมุนเวียน การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว ระบบขนส่งมวลชนและอื่นๆ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ จะสามารถช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคครัวเรือนและอาคาร และภาคคมนาคมขนส่งได้ โดยในประเทศไทยได้นำสังคมคาร์บอนต่ำมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ในการปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศ ได้แก่ การปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม และระบบนิเวศเข้าด้วยกัน และปรับพฤติกรรมบริการโภคสุขสังคมคาร์บอนต่ำ เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของประชาชนในกรุงเทพมหานครสู่สังคมคาร์บอนต่ำในภาคการใช้พลังงาน เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาปัญหาโลกร้อน ตลอดจนนำแนวทางที่ได้จากการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการบริหารจัดการในงานด้านอื่นๆ เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชากร ในกรุงเทพมหานคร 5,674,843 คน (กรมการปกครอง, 2554) โดยสอบถามจากประชากรที่มีสำมะโนครัวในกรุงเทพมหานคร

กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดจากสูตร Yamane คือ $n = N/(1+Ne^2)$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ ซึ่งในการวิจัยนี้กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับร้อยละ 5

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก

$$\frac{5,674,843}{1+5,674,843(0.05)^2} = 400 \text{ คน}$$

จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังแสดงในภาพที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีประเด็นดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ระดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคของการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน และการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดมาตรการหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำ ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน การแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนโดยใช้สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้ มาตรการสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ปัญหาและอุปสรรคของสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน แนวโน้มที่จะเป็นสังคมคาร์บอนต่ำในสังคมไทย และสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในอนาคต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test, Anova และ Chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

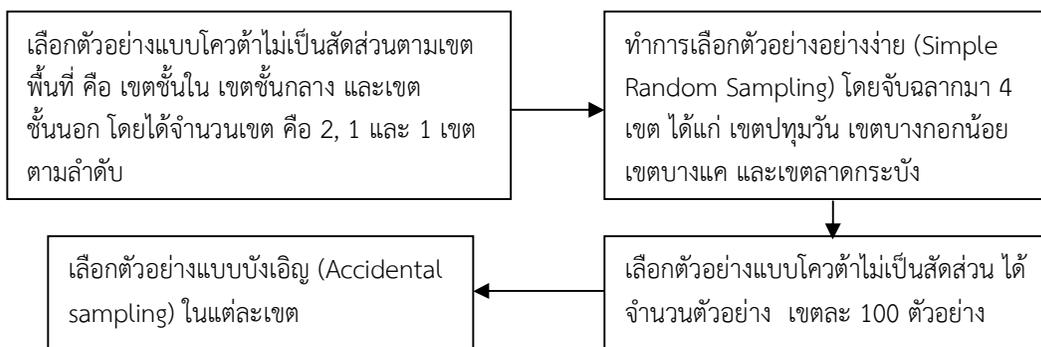
ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกินกว่าครึ่งเป็นเพศหญิงมีจำนวน 244 คน (ร้อยละ 61) และเป็นเพศชายจำนวน 152 คน (ร้อยละ 38) เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 21- 30 ปี (ร้อยละ 55) รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 16.8) และกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 60 มีขึ้นไป (ร้อยละ 0.8) สำหรับสถานภาพสมรสส่วนใหญ่เป็นโสด (ร้อยละ 77.2) รองลงมาคือ มีสภาพสมรส (ร้อยละ 20.5)

ผู้ตอบแบบสอบถามเกินกว่าครึ่งหนึ่งมีพื้นฐานการศึกษา ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 64.2) รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 15.2) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนและนักศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 37.8) รองลงมาคือ พนักงานบริษัท (ร้อยละ 24.5) ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 30.8) รองลงมาคือ ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 23.8)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน จำนวนต่ำสุด 1 คน และจำนวนสูงสุด 14 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานในครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทขึ้นไปมากที่สุด (ร้อยละ 39.8) รองลงมาคือ 2,001 - 3,000 บาท (ร้อยละ 18.8) และมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนค่าขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทขึ้นไปมากที่สุด (ร้อยละ 23.2) รองลงมาคือ 1,001 - 2,000 บาท (ร้อยละ 19.8)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ผู้ตอบแบบสอบถามเกินกว่าครึ่งหนึ่งมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 53.5) และ ไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน (ร้อยละ 44.2) ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 27.78) รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 26.85)

ภาพที่ 1 การสุ่มตัวอย่าง

ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 0.624 คะแนนจากคะแนนเต็ม 1) โดยข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้มากที่สุดคือ สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ค่าเฉลี่ย 0.78) รองลงมาคือ สังคมคาร์บอนต่ำมีแนวคิดมาจากการแก้ไขปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ (ค่าเฉลี่ย 0.75) ซึ่งประชาชนในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับสูงมากที่สุด คือ 139 คน (ร้อยละ 34.7) และระดับต่ำ คือ 107 คน (ร้อยละ 26.7)

สำหรับความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 0.69 คะแนนจากคะแนนเต็ม 1 คะแนน) โดยข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักและจิตสำนึกมากที่สุดคือ ท่านคิดว่า ปัญหาความต้องการการใช้พลังงานที่เพิ่มมากขึ้น จนมีแนวโน้มว่า พลังงานจะหมดไปมีความสำคัญและควรได้รับการแก้ไข (ค่าเฉลี่ย 0.87) รองลงมาคือ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำ และท่านควรจะไปปิดไฟทันทีที่เห็นไฟเปิดทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น (ค่าเฉลี่ย 0.83) สำหรับความมั่นใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 1.92) ซึ่งประชาชนในกรุงเทพมหานครมีระดับความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับสูงมากที่สุด คือ 161 คน (ร้อยละ 40.1) และระดับต่ำ คือ 94 คน (ร้อยละ 23.4)

ทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานได้แบ่งข้อคำถามเป็น 4 ภาค ได้แก่ การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคพลังงานทั่วไป คริวเรือน อาคาร และคมนาคมขนส่ง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในภาพรวมในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 5.05 คะแนน) เมื่อพิจารณาทัศนคติการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานแต่ละภาค พบว่า ในภาคคมนาคมขนส่งประชาชนมีคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 5.14) รองลงมาคือ ภาคทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 5.07) และในภาคอาคารประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.92) ในภาพรวมประชาชนในกรุงเทพมหานครมีทัศนคติเกี่ยวกับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับสูงมากที่สุด คือ 370 คน (ร้อยละ 92.5) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง 22 คน (ร้อยละ 5.5) และประชาชนในกรุงเทพมหานครมีทัศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับต่ำที่สุด คือ 8 คน (ร้อยละ 2.0)

ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคของการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัญหาและอุปสรรคของสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูง (คะแนนเฉลี่ย 5.08 คะแนน) โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคภาคอาคารมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 5.14 คะแนน) รองลงมาคือ ภาคคมนาคมขนส่ง (คะแนนเฉลี่ย 5.08 คะแนน) และภาคคริวเรือน (คะแนนเฉลี่ย 5.02 คะแนน)

พฤติกรรมการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ได้แบ่งข้อคำถามเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคคริวเรือน อาคาร และคมนาคมขนส่ง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 0.80 คะแนน) โดยภาคคริวเรือน ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติมากที่สุด คือ ท่านเลือกซื้อแต่อุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน เช่น เลือกซื้ออุปกรณ์ที่มีฉลากเบอร์ 5 เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 0.93) ภาคอาคาร ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติมากที่สุด คือ ท่านดูสัญลักษณ์ประหยัดพลังงาน ก่อนเลือกซื้ออุปกรณ์สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย 0.91) และภาคคมนาคมขนส่ง ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติมากที่สุด คือ หากต้องเดินทางโดยรถยนต์ ท่านวางแผนและศึกษาเส้นทางก่อนออกเดินทาง เพื่อประหยัดน้ำมัน (ค่าเฉลี่ย 0.86) ซึ่งประชาชนในกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับสูงมากที่สุด คือ 296 คน (ร้อยละ 74.0) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง 97 คน (ร้อยละ 24.2) และประชาชนในกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานระดับต่ำที่สุด คือ 7 คน (ร้อยละ 1.8)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีเพศอายุ สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพ ค่าใช้จ่ายการใช้พลังงานในคริวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายการคมนาคมขนส่งเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประสงค์ เอี้ยวเจริญ, เขาวฤทธิ สุขรักษ์, จินตนา คุ่มอยู่, พรทิพย์ ไตรพิทยากุล และชัยรัช คุ้มมะ (2552) เรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการประหยัด

พลังงานไฟฟ้าของนักศึกษาและบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า นักศึกษาและบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันมีการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาสูง ย่อมส่งผลต่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูงตามไปด้วย เนื่องจากประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติม และมีความสามารถในการรับทราบข่าวสารข้อมูลต่างๆ ได้มากกว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และส่งผลให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความสามารถในการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานได้มากกว่า ดังนั้น ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่ได้รับการศึกษามากกว่าย่อมมีการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานดีกว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นีรนุช วลัยุชเสถียร (2545) เรื่อง การใช้ไฟฟ้าอย่างเหมาะสมของพนักงานการไฟฟ้านครหลวง ซึ่งได้กล่าวว่า ระดับการศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วม คือ เมื่อบุคคลได้รับการขัดเกลาทางสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงมีการสะสมพฤติกรรมที่เหมาะสมในเรื่องต่างๆ มากขึ้น

2. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน

ศึกษาจากการนำผลระหว่างการเรียนรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานกับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ซึ่งเป็นไปได้ว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานอาจไม่สอดคล้องหรือตรงกับความสนใจของประชาชน และไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงเพียงพอ ซึ่งประชาชนในกรุงเทพมหานครมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานทางโทรทัศน์มากที่สุด แต่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานทางโทรทัศน์นั้นจะเน้นในด้านการให้ปฏิบัติตามสิ่งที่เผยแพร่ออกไป แต่ไม่ได้บอกถึงสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นหาที่ไม่สามารถปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานได้ ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครไม่ได้เห็นความสำคัญของการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เดชา กลินจันทร์

(2549) เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้กับระดับการนำไปปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร พบว่า ระดับการรับรู้ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติ

3. ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ศึกษาจากการนำผลระหว่างความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานกับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีและแนวความคิดเรื่องการสื่อสารนวัตกรรม ของ Roger and Shoemaker (1971) ได้พูดถึงความพ้องกันหรือการไปด้วยกันระหว่างความรู้กับพฤติกรรม เน้นสองสิ่งที่แตกต่างกันคือ บุคคลส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมหลาย ๆ อย่างที่เขาไม่เคยยอมรับนำไปใช้เสีย เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์กับตัวเขา ความคิดเรื่องนวัตกรรมก็จะหยุดแค่ความรู้ แต่ถ้าเขาเห็นว่ามีความประโยชน์กับเขาก็จะนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรมและนำไปปฏิบัติต่อไป และสอดคล้องกับทฤษฎี KAP (Knowledge, Attitude, Practice) การมีความรู้ ส่งผลต่อทัศนคติที่ดี เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลต่อพฤติกรรม (Dai, Chen, Yuan and Yen, 2012) ดังนั้น เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานแล้ว จะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ยาระโนภาส ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ฉลากลดคาร์บอน: กรณีศึกษานักศึกษาปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร (2553) พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ฉลากลดคาร์บอนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ฉลากลดคาร์บอน

4. ความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน

ศึกษาจากการนำผลระหว่างความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานกับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และสหสัมพันธ์ พบว่า ความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่

สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูง ย่อมส่งผลต่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในเชิงบวกตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี พรอยด์ในเรื่อง จิตในสำนึก (Conscious) ได้แก่ จิตที่อยู่ในการควบคุมบังคับของบุคคล จิตที่ควบคุมพฤติกรรมได้แสดงออกมาในทิศทางที่ถูกที่ควร รวมทั้งควบคุมอารมณ์ความต้องการและความปรารถนา (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2551) ดังนั้น ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน จะสามารถควบคุมพฤติกรรมให้สามารถปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานได้และสอดคล้องกับแนวคิดของเบลคเลอร์ (1986 อ้างถึงใน นารีกานต์ พราหมน 2544: 142) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า คือ ข่าวสาร ความรู้ โดยผ่านสื่อต่าง ๆ แล้วจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกและความตระหนัก โดยองค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก จะทำหน้าที่ในการประเมินคุณค่าในการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ซึ่งความตระหนักนี้จะเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำในภาคการใช้พลังงาน

5. ทศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน

ศึกษาจากการนำผลระหว่างทศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานกับการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และสหสัมพันธ์พบว่า ทศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครมีทศนคติเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูง ย่อมส่งผลต่อการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทศนคติของ โรเจอร์ส (1973 อ้างถึงใน ญาณภรณ์ เพ็ญภินันท์ 2544: 30) ที่กล่าวว่า การสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทศนคติ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารและประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 9) ซึ่งได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติและพฤติกรรม ดังนี้ ทศนคติ คือ ความคิดเห็นซึ่งถูกกระตุ้นด้วยอารมณ์ (Emotion) ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ดังนั้น เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครถูกกระตุ้นด้วยความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affection) เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน จะทำให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครเกิดความคิด (Idea) หรือความเชื่อ (Belief) ว่า สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้

พลังงานเป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์ จึงทำให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครพร้อมที่จะปฏิบัติ (Intention to Act) เปลี่ยนแปลงการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Martinsson, Lennart and Sundstrom (2011: 1-10) เรื่อง การประหยัดพลังงานของครัวเรือนในสวีเดนและความสำคัญของทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนในสวีเดนมีผลต่อการประหยัดพลังงาน

6. ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน

ศึกษาจากการนำผลระหว่างความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานกับความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และสหสัมพันธ์พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานมีความสัมพันธ์กับความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานสูง ย่อมส่งผลต่อความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบลคเลอร์ (1986 อ้างถึงใน นารีกานต์ พราหมน 2544: 151) ที่กล่าวว่า ความตระหนักเกิดจากทศนคติที่มีต่อสิ่งเร้าและองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนัก คือ ความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม เมื่อบุคคลได้สิ่งเร้าคือ ข่าวสารและความรู้โดยผ่านสื่อต่างๆ แล้วจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกและความตระหนักในสิ่งเหล่านั้น และสอดคล้องกับ Good (1973 อ้างถึงใน ปริมาณ ประภคศิลป์ 2554: 53) ได้ให้ความหมายของความตระหนัก หมายถึง ความตระหนักเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ดังนั้น เมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครที่ได้รับการกระตุ้นจากการณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เรื่องสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน จะทำให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครเกิดการรับรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน โดยเมื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานแล้ว จะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน นำไปสู่ความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ซึ่งความรู้และความตระหนักและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานตามจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของลดาวัลย์ พอใจ (2536) ที่ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หลังจากได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดมาตรการหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำ ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำภาคการใช้พลังงานของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ดังแสดงในภาพที่ 2

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2554. ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนประชากร. ค้นวันที่ 23 เมษายน 2555 จาก http://www.stat.boradopa.go.th/cgi/people2_stat.exe?YEAR=54&LEVEL=1&PROVINCE=10%23%A1%C3%D8%A7%E0%B7%BE%C1%CB%D2%B9%A4%C3&DISTRICT=&TAMBON

กรมธุรกิจพลังงาน. 2554. สถานการณ์น้ำมันเชื้อเพลิงปี 2554 และแนวโน้มปี 2555. ค้นวันที่ 24 เมษายน 2555 จาก http://www.doeb.go.th/press/data/report_dec54.pdf

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2550. การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. ค้นวันที่ 1 มีนาคม 2554 จาก http://weather.go.th/NCCT/climate_change.php

กระทรวงพลังงาน. 2553. สถิติพลังงานที่สำคัญของประเทศไทย ประจำปี 2553. ค้นวันที่ 1 มีนาคม 2554 จาก <http://www.energy.go.th/?q=node/315>

ชนิษฐา ยาวะโนภาส. 2554. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ฉลากลดคาร์บอน กรณีศึกษานักศึกษาปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยรำไพพรรณ. 5 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม) : 84-92

เดชา กลิ่นจันทร์. 2549. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้กับระดับการนำไปปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นารีگانต์ พราหมนง. 2544. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นිරนุช วลัยซ์เสถียร. 2545. การใช้ไฟฟ้าอย่างเหมาะสมของพนักงานครัวไฟฟ้านครหลวง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ปรมาภรณ์ ประกอบศิลป์. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจนำกลไกการพัฒนาที่สะอาดมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมกรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประสงค์ เอี้ยวเจริญ, เขาวฤทธิ สุซรักษ์, จินตนา คุ่มอยู่, พรทิพย์ ไตรพิทยากุล และชัยวัช คุ้มมะ. 2552. ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของนักศึกษาและบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กองกลาง สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2551. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภิญญาภรณ์ เพ็ญภินันท์. 2544. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลดาวัลย์ พอใจ. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาลี ตั้งจิตต์ศีล. 2535. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Dar Chien-Yun, Chen Wan-Fei, Yuan Yu-His and Yen Chia-Hung, 2012. A Study on Modification of Knowledge, Attitude and Practice on Vocational High School Electronics Courses Integrated with Nanotechnology Concept. 2012. Int. J. of Thermal&Environmental Engineering. 2012(4): 73-79.

Low – Carbon Society Vision Thailand 2030. 2010. Bangkok: Global Environmental Research Fund (S-6) of MoEJ.

Martinsson.J., Lennart J and Sundstrom A. 2011. Energy saving in Swedish households. Energy Policy. 2011 (39): 5182-5191

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต Questionnaire Content Management system via the Internet

สุมิตรา นวลมีศรี

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีแนวคิดจากการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต โปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์และระบบฐานข้อมูลมาประยุกต์ใช้ เพื่อนำมาช่วยให้การจัดการทำแบบสอบถาม การตอบแบบสอบถาม และประเมินแบบสอบถามสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แก่ ฐานข้อมูลมายเอสคิงแอล ภาษาเอชทีเอ็มแอล ภาษาพีเอชพี และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การทดสอบเพื่อประเมินหาประสิทธิภาพของระบบใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 40 คน ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 4.00 และผลการทดสอบค่าเฉลี่ยของบุคลากรเท่ากับ 4.24 กล่าวได้ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปประยุกต์เพื่อใช้ในงานแบบสอบถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ระบบสารสนเทศ, แบบสอบถาม

Abstract

The aim of the research was to develop a questionnaire management using accessible via the internet. The sample consisted of specialist and 40 related personnel. The instrument was a questionnaire. The statistics used were mean and standard deviation. The result was found that questionnaire developed can be improved for questionnaire management effectively.

Keywords : Information System, Questionnaire

บทนำ

ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์การทุกด้านเพื่อให้มีศักยภาพสามารถแข่งขัน ข้อมูลถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ทำให้หน่วยงานทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงจากความรู้ที่ซ่อนอยู่ในข้อมูล การได้มาซึ่งข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น การได้ข้อมูลจากกลุ่มคนจำนวนมากทำให้สามารถได้ข้อมูลที่หลากหลายและใกล้เคียงความเป็นจริง จึงเกิดการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากคนกลุ่มใหญ่หรือเฉพาะกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุป วิธีการแก้ไข และแนวทางในการพัฒนา ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สนใจ โดยแบบสอบถามนิยมนำมาใช้ในเพื่อการประเมินผลหรือสำรวจความคิดเห็น เช่น การประเมินการสอนอาจารย์ การสำรวจภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิต การสำรวจความต้องการหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจ การสำรวจความพึงพอใจการทำงานของบัณฑิต การสำรวจการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ และสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า เป็นต้น

งานวิจัยส่วนใหญ่ต้องอาศัยข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อหาข้อเท็จจริงจากสมมติฐานของงานวิจัย ปัจจุบันยังคงนิยมใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามในรูปแบบกระดาษ ส่งผลให้ต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ในส่วนการจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบกระดาษ การออกสำรวจ และการบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปประมวลผล ซึ่งไม่ได้จัดอยู่ในรูปแบบของฐานข้อมูล ทำให้ยากต่อการนำไปใช้งานต่อในด้านอื่น ๆ ซึ่งความรู้ที่แฝงอยู่ในข้อมูลที่ได้นั้น สามารถนำไปประมวลผลในด้านอื่นได้ ถึงแม้ในปัจจุบันอาจมีการจัดทำเว็บไซต์แบบสอบถามออกมามากมาย แต่การจัดการในส่วนเว็บไซต์ การเพิ่ม ลบ แก้ไขรายละเอียดคำถามและคำตอบของแบบสอบถามมักต้องมีการพัฒนาเว็บไซต์แบบสอบถามขึ้นใหม่ทุกครั้ง การเปิดหรือปิดระบบแบบสอบถามก็ยังคงพึ่งพานักพัฒนาโปรแกรมที่มีความรู้ ความสามารถในด้านการเขียนโปรแกรม ทำให้สูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก จากข้อจำกัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำหลักการระบบการจัดการเนื้อหาของเว็บไซต์ (Content Management System : CMS) ซึ่งเป็นแนวความคิดในการพัฒนาระบบเพื่อช่วยลดทรัพยากรในการพัฒนา (Development) และบริหาร (Management) เว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกำลังคน ระยะเวลา และเงินทุน ที่ใช้ในการสร้างและควบคุมดูแลเว็บไซต์ โดยให้ผู้ใช้สามารถจัดการเนื้อหาต่าง ๆ บนเว็บไซต์ได้เอง โดยไม่ต้องมีความรู้ด้านการพัฒนาเว็บไซต์มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการจัดทำแบบสอบถาม การตอบแบบสอบถาม ระบบฐานข้อมูลการตอบแบบสอบถาม และการประเมินผลแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้เกิดความสะดวกแก่ผู้จัดทำแบบสอบถามที่สามารถจัดการเนื้อหาของ

คำถามและคำตอบผ่านเว็บไซต์ โดยสามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ได้ทุกส่วนในเนื้อหาแบบสอบถาม การกำหนดเวลาการทำงานของแบบสอบถามโดยอัตโนมัติผ่านเว็บไซต์ และอำนวยความสะดวกในส่วนผู้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและผู้ตอบแบบสอบถามที่สามารถตอบแบบสอบถามได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วไปผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลถูกจัดเก็บเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลที่ได้มาตรฐาน ทำให้สะดวกแก่การนำไปประมวลผลทางด้านสถิติ เพื่อสรุปหาข้อเท็จจริงในการวิจัย การบริหาร และการพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อประเมินผลระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีกระบวนการดังนี้

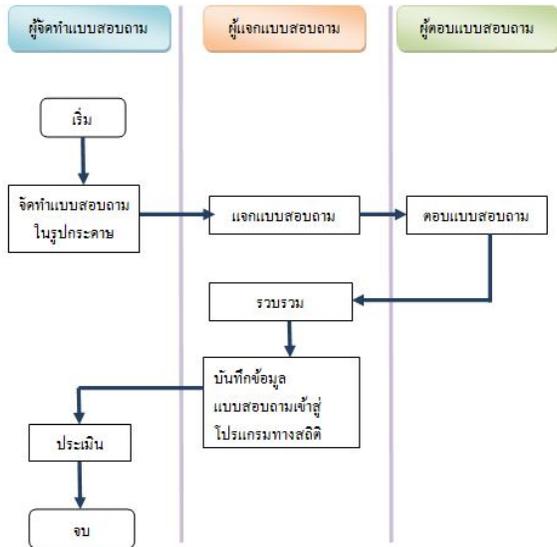
1. การศึกษาระบบงานเดิม

การศึกษาระบบเดิม เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อสอบถามการดำเนินงานในการจัดทำแบบสอบถามจากอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ทำให้ทราบกระบวนการของการจัดทำแบบสอบถามเดิม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1.1 การจัดทำแบบสอบถามส่วนใหญ่เมื่อจะจัดทำแบบสอบถามจะทำการสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยโปรแกรมประยุกต์ประเภทประมวลคำ (Word Processing) เช่น Microsoft Word เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถามซึ่งจะได้แบบสอบถามที่เป็นต้นฉบับ จากนั้นจะนำไปทำสำเนาเพื่อเพิ่มจำนวนแบบสอบถามให้ได้จำนวนที่ใกล้เคียงกับจำนวนประชากรเป้าหมายที่ต้องการสำรวจ แล้วจึงจะดำเนินการออกสำรวจกับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 การจัดเก็บข้อมูลแบบสอบถาม เมื่อจัดทำแบบสอบถามและจัดทำสำเนาเสร็จแล้ว จะนำแบบสอบถามในรูปแบบกระดาษไปดำเนินการออกสำรวจกับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้อายุที่กำหนดและจำนวนประชากรที่กำหนด ซึ่งอาจต้องใช้ผู้ออกสำรวจแบบสอบถามที่จะทำหน้าที่แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามเป็นจำนวนมาก

1.3 การประเมินผลแบบสอบถาม เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามเสร็จ จะเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่เป็นกระดาษกลับมา เพื่อบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามเข้าสู่โปรแกรมทางสถิติเพื่อใช้ในการประเมินผลข้อมูล ซึ่งในขั้นตอนนี้ ต้องใช้เวลาในการบันทึกข้อมูลแบบสอบถามแต่ละชุดเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการศึกษาระบบแบบสอบถามเดิม

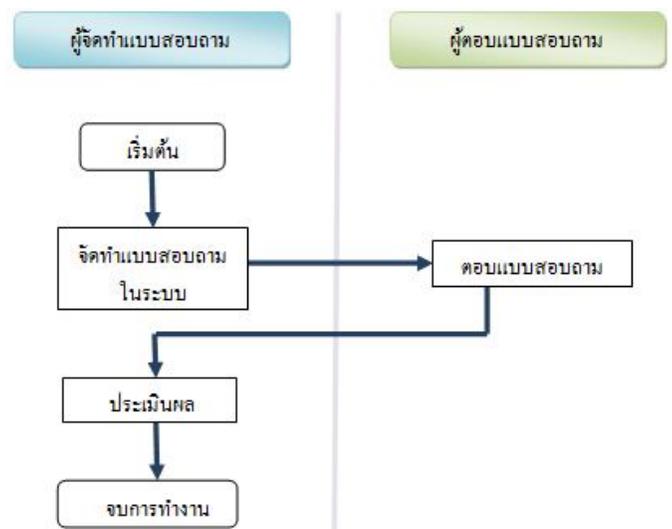
จากการศึกษาระบบงานเดิม จึงได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานแบบสอบถาม โดยเริ่มจากการที่ผู้จัดทำแบบสอบถามจะทำแบบสอบถามต้นฉบับและนำมาทำสำเนาเพื่อนำไปแจกเป็นชุดให้ผู้แจกแบบสอบถามทำการแจกให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามในรูปกระดาษเสร็จแล้ว ผู้แจกแบบสอบถามจะทำการรวบรวมแบบสอบถามที่ผ่านการตอบแล้ว นำมาบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามเข้าสู่โปรแกรมทางสถิติ เมื่อบันทึกข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมทางสถิติจนครบทุกแบบสอบถามแล้ว หน่วยงานที่จัดทำแบบสอบถามจึงทำการประเมินผลแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ สามารถอธิบายสรุปได้ดังภาพที่ 1

2. การวิเคราะห์ระบบ

จากการศึกษาระบบงานเดิม จึงได้ทำการวิเคราะห์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยพัฒนาแบบจำลองแผนภาพขั้นตอนการทำงาน (Flowchart Diagram) เพื่อแสดงขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้น ภาพรวมของการทำงานของระบบและผู้เกี่ยวข้อง (กิตติ ภัคดี วัฒนะกุลและกิตติพงษ์ กลมกล่อม, 2547) ในระบบระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถลดขั้นตอนการทำงานของระบบจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยแบ่งออกเป็นสำคัญได้ 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ส่วนผู้จัดทำแบบสอบถาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสอบถามและการประเมินแบบสอบถาม

2.2 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตอบแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่หน่วยงานจัดทำขึ้น

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนภาพขั้นตอนการทำงานระบบจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 2 แสดงแผนภาพขั้นตอนการทำงานของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจะแสดงขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับระบบโดยตรงตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดในแต่ละส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เพื่อให้ทราบกิจกรรมโดยรวมและบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กิจกรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นในระบบประกอบไปด้วย

1) การจัดทำแบบสอบถามในระบบ เป็นจัดการในส่วนการกำหนดรายละเอียดข้อคำถามแต่ละข้อและรายละเอียดของคำตอบในแต่ละข้อของแบบสอบถาม การกำหนดสถานะการเปิดปิดแบบสอบถามตามเวลาที่กำหนด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้ามาตอบคำถาม และกำหนดผู้มีสิทธิ์เข้ามาตอบแบบสอบถามแต่ละประเภท ในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการจัดการโดยรวมในการบันทึกข้อมูลในส่วนการเพิ่ม แก้ไข ลบข้อมูล รวมทั้งการค้นหาและประเมินผลแบบสอบถามในส่วนของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเป็นหน้าที่ในส่วนของผู้จัดทำแบบสอบถาม ซึ่งจะมีหน้าที่จัดการกิจกรรมในระบบ

2) ตรวจสอบแบบสอบถาม เป็นส่วนที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะเข้ามาตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นบนระบบอินเทอร์เน็ต

3) ประเมินผลแบบสอบถาม เป็นส่วนที่ผู้ดูแลระบบจะเข้ามาประเมินผลแบบสอบถามแต่ละแบบ ที่ผ่านการตอบแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว ซึ่งจะประเมินผลหลังจากวันเวลาที่กำหนดปิดแบบสอบถามนั้น การประเมินผลแบบสอบถามจะประเมินผลในส่วนของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

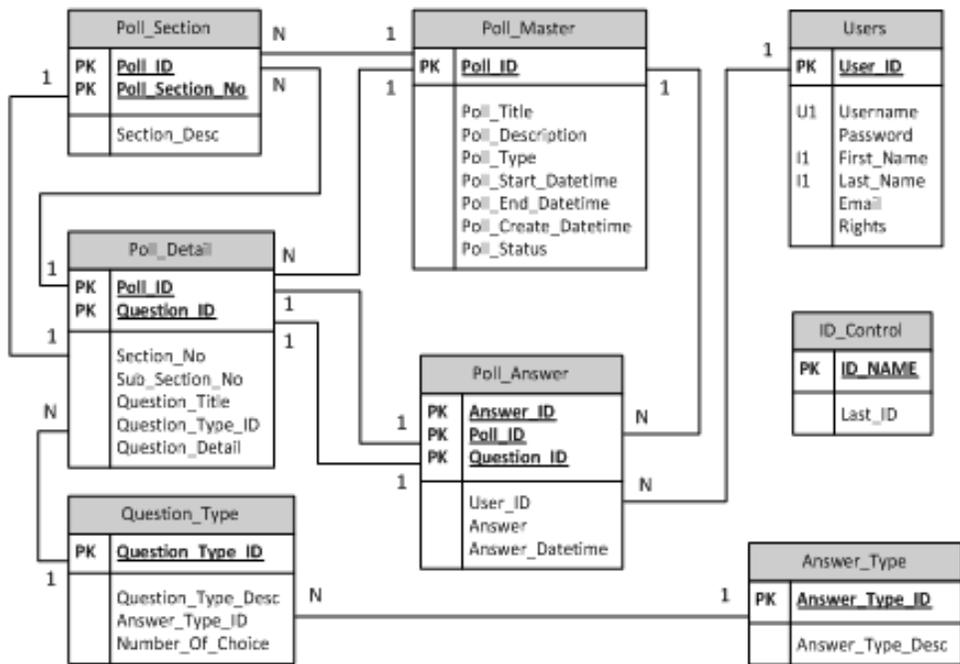

3. การออกแบบระบบ

จากการวิเคราะห์โดยแผนภาพขั้นตอนการทำงานของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้วิจัยได้นำมาสร้างแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล (E-R Diagram) และจัดทำบรรทัดฐาน (Normalization) ระดับ 3 (กิตติ ภัคดีวัฒน์กุลและจำลอง ครูอุตสาหะ, 2546) ซึ่งจะแสดงตารางข้อมูล (Table) และทราบความสัมพันธ์ของแต่ละตารางในฐานข้อมูลของระบบจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แสดงดังภาพที่ 3

4. การพัฒนาระบบ

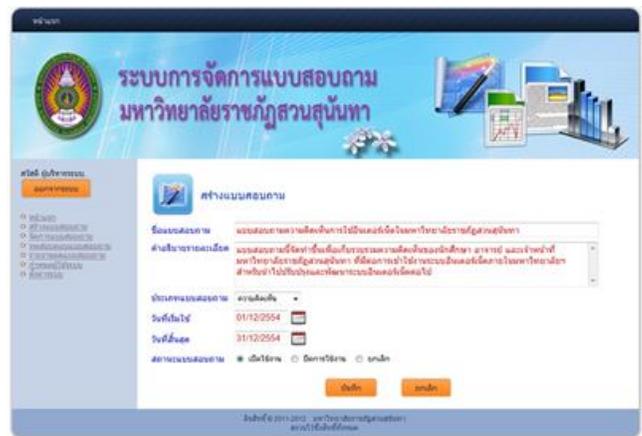
ผู้วิจัยได้ดำเนินการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยภาษาพีเอชพี (PHP) (กิตติ ภัคดีวัฒน์กุล, 2548) และเอชทีเอ็มแอล (HTML) (พันจันทร์ ธนวัฒน์เสถียรและชัชฌิพงษ์ ัฒญ์ลักษณ์, 2545) พัฒนาส่วนติดต่อผู้ใช้งานที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ดูแลระบบ รวมถึงพัฒนาการประเมินผลทางสถิติในแต่ละแบบสอบถาม ใช้ฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล(MySQL) (สงกรานต์ทองสว่าง, 2548) เป็นระบบฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถแสดงการทำงานของระบบดังภาพที่ 4-8

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแผนภาพการมีระบบจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 4 แสดงหน้าจอเมนูสำหรับผู้ดูแลระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 5 แสดงหน้าจอการสร้างแบบสอบถามด้วยระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก) ด้านการทำงานของระบบ			
1. การเพิ่ม แก้ไข ลบ ข้อมูล	4.20	ดี	0.45
2. การค้นหาข้อมูล	4.20	ดี	0.45
3. การแสดงผลของรายงาน	4.20	ดี	0.45
สรุป	4.20	ดี	0.41
ข) ด้านการใช้งานของระบบ			
1. การเข้า/ออกจากระบบ	4.00	ดี	0.00
2. ความถูกต้องของผลลัพธ์	4.20	ดี	0.45
3. ความเหมาะสมของสีตัวอักษรและพื้นหลัง	4.20	ดี	0.45
4. ความง่ายในการใช้งาน	3.80	ดี	0.45
5. การเรียนรู้การใช้ระบบด้วยตนเอง	4.40	ดี	0.89
6. ความเหมาะสมของระบบโดยรวม	4.00	ดี	0.00
สรุป	4.10	ดี	0.48
ค) ด้านความปลอดภัยของระบบ			
1. การกำหนดรหัสผ่านในการเข้าใช้ระบบ	4.00	ดี	0.00
2. การกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้ระบบ	3.40	ปานกลาง	0.55
สรุป	3.70	ดี	0.48
สรุปรวมทุกด้าน	4.00	ดี	0.49

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินระบบโดยผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก) ด้านการทำงานของระบบ			
1. การเพิ่ม แก้ไข ลบ ข้อมูล	4.65	ดีมาก	0.48
2. การค้นหาข้อมูล	4.65	ดีมาก	0.48
3. การแสดงผลของรายงาน	4.65	ดีมาก	0.48
สรุป	4.65	ดีมาก	0.48
ข) ด้านการใช้งานของระบบ			
1. การเข้า/ออกจากระบบ	4.00	ดี	0.00
2. ความถูกต้องของผลลัพธ์	4.15	ดี	0.36
3. ความเหมาะสมของตัวอักษรและพื้นหลัง	4.00	ดี	0.00
4. ความง่ายในการใช้งาน	4.33	ดี	0.47
5. การเรียนรู้การใช้ระบบด้วยตนเอง	4.50	ดี	0.78
6. ความเหมาะสมของระบบโดยรวม	4.48	ดี	0.51
สรุป	4.24	ดี	0.49
ค) ด้านความปลอดภัยของระบบ			
1. การกำหนดรหัสผ่านในการเข้าใช้ระบบ	4.00	ดี	0.00
2. การกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้ระบบ	3.68	ดี	0.73
สรุป	3.84	ดี	0.53
สรุปรวมทุกด้าน	4.24	ดี	0.57

วิจัย

ด

(

จากผลการประเมินระบบจากแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน สามารถสรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีค่าระดับคะแนนเชิงปริมาณเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 สามารถกล่าวได้ว่าเป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพในระดับดี

จากผลการประเมินระบบ จากแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 40 คน สามารถสรุปได้ว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 สามารถกล่าวได้ว่าเป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพในระดับดี

สามารถสรุปได้ว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพในระดับดี จากผลการประเมินค่าเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ตอบแบบสอบถาม

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบเดิมจากผู้ใช้ทำให้ทราบถึงความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้และเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดทำแบบสอบถามได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ ทองแพง (2548) และอารยา วงศ์หงษ์กุล (2541) ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวมีการศึกษาความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศก่อนการพัฒนาระบบสารสนเทศ

การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบ และการพัฒนาระบบสารสนเทศระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้ดำเนินการตามหลักการพัฒนาระบบสารสนเทศมีลักษณะการทำงานที่กำหนดเป็นขั้นตอนที่ละเอียดและชัดเจน (Dennis & Wixom, 2003) มีการพัฒนาแบบจำลองของระบบได้นำเสนอขั้นตอนการทำงานของระบบ กิจกรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบ และความสัมพันธ์ของข้อมูลในฐานข้อมูล ซึ่งมีการดำเนินการก่อนพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการพัฒนาระบบสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chitra (Chitra, 2005) และ Indriasari (Indriasari, 2006) ซึ่งงานวิจัย ดังกล่าวมีการวางแผนการพัฒนาโปรแกรมโดยการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศของระบบงานตามหลักการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วจึงดำเนินการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ที่มีประสิทธิภาพ การประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากผลการประเมินระบบจากแบบประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน สามารถสรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีค่าระดับคะแนนเชิงปริมาณเฉลี่ย

เท่ากับ 4.00 สามารถกล่าวได้ว่าเป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพในระดับดี จากผลการประเมินระบบ จากแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 40 คน สามารถสรุปได้ว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 สามารถกล่าวได้ว่าเป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพในระดับดี สามารถสรุปได้ว่าระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเนื้อหาแบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพในระดับดี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ให้ข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัยและขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ภัคดีวัฒน์กุลและกิตติพงษ์ กลมกล่อม. 2547. UML วิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ. กรุงเทพฯ : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- กัลยา วาณิชย์บุญญา. 2548. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ ภัคดีวัฒน์กุลและจำลอง ครูอุตสาหะ. 2546. คัมภีร์ระบบฐานข้อมูล. กรุงเทพฯ.
- กิตติ ภัคดีวัฒน์กุล. 2548. คัมภีร์ PHP. กรุงเทพฯ : บริษัท เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์ จำกัด.
- พันจันทร์ ธนวัฒน์เสถียรและชิษณุพงศ์ ชาญฤกษ์ลักษณ์. 2545. สร้างเว็บเพจแบบมีอาชีพ HTML เพื่อการประยุกต์ใช้งาน. กรุงเทพฯ : ชัคเซส มีเดีย.
- สงกรานต์ ทองสว่าง. 2548. MySQL ฐานข้อมูลสำหรับอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), สำราญ ทองแพง. 2548. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศมหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อารยา วงศ์หงษ์กุล. 2541. ปัญหาในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Chitra, S. 2005. Analysis, Design and Implementation of an Online Documentation System – Case Study: ICARUS-Integrated Curriculum Information System. Switzerland: Swiss German University.
- Dennis, A. and Wixom, B.H. 2003. Systems Analysis & Design (2nd). New York: John Wiley & Sons.
- Indriasari, M. 2006. Analysis and Design of Information System as Web Based Academic Process at Indonesian Institute of Technology. Switzerland : Swiss German University.

การประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

The Application of an Eco-Industrial Concept in Environmental Management in Community: A
Case Study of Pitak Island community, Bangnamjued Sub-district, Langsuan District,
Chumphon Province.

สิริสุดา หนูทิมทอง, วิชาฯ ภูจินดา

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ในการทำกิจกรรมต่างๆ และกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการรวมกลุ่ม และศึกษาการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจกิจกรรมของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์และการรวมกลุ่มของกิจกรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทำการสัมภาษณ์ผู้ดูแลเกาะพิทักษ์และผู้นำของกลุ่มกิจกรรม

ผลการศึกษา พบว่าชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์มีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของชุมชนในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีจุดเด่นจากการร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนและการมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกันสอดคล้องกับหลักอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจที่พัฒนามาจากระบบนิเวศ ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ โดยมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรโดยมีผู้ผลิต ผู้บริโภคและผู้ย่อยสลาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจ สำหรับปัจจัยและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่ การร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม การทำบัญชีครัวเรือนและสร้างระบบกลุ่มสหกรณ์

คำสำคัญ : การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน อุตสาหกรรมเศรษฐกิจ

Abstract

This study was aimed at 1) studying community aggregation for environmental management activities, a case study of Pitak Island community and also investigating success, problems and obstacles of the aggregation and 2) studying the application of an Eco-Industrial concept in environmental management in the community. Data collection by observing environmental management activities in the Pitak Island community and interviewing heads of each activity was carried out.

The results of this study showed that the Pitak island community has a strong leader and a strong intention in restoration and conservation of their natural resources and so these lead to strong community aggregation of each activity in the community like a home stay group, an organic vegetable farming, aquatic animal conservation and aquatic animal transformation. This aggregation is harmonized with the Eco-industrial concept. The results also demonstrated that each activity has exchanged their resources for example their waste as they are a producer, a consumer and a decomposer. This results in waste reduction in the community, worthwhile utilization of their resources, reduction of an individual and community's expenses and in addition, increase their income. For affecting factors for the application of the Eco-industrial concept in the community environmental management involve cooperating in natural resource conservation and restoration and developing household 's budget and cooperative system.

Keywords : Environmental Management in Community, Eco-Industrial Concept

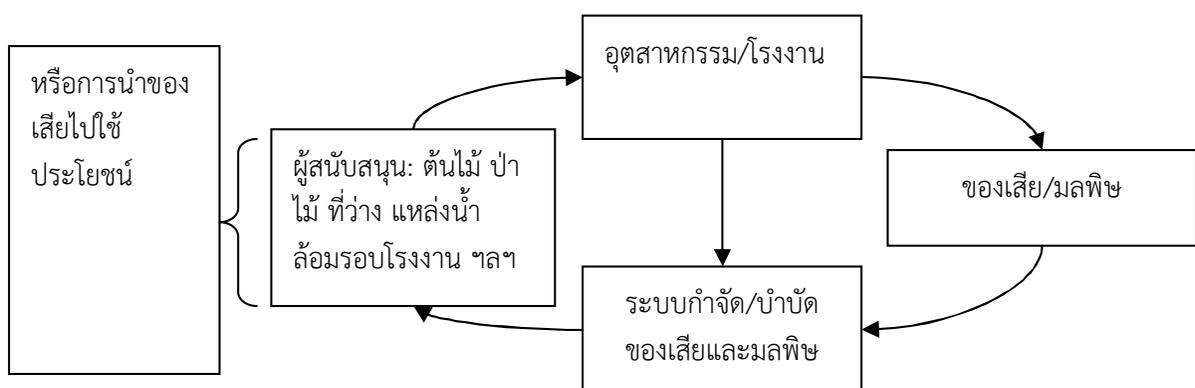
บทนำ

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมาก จะเห็นได้จากปัญหาน้ำท่วม แผ่นดินไหว ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและทรัพย์สินอย่างมาก เป็นผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และที่สำคัญการขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จะเห็นว่ามนุษย์เป็นตัวละครสำคัญที่ยังมีความต้องการอุปโภคและบริโภคอย่างไม่หยุดยั้งและมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันหรือที่เรียกว่าชุมชนซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยเปรียบเสมือนระบบนิเวศที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน เช่น ขยะ น้ำเสีย ฝุ่น เสียง ซึ่งปัญหานี้ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อทำให้ชุมชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาดและยั่งยืน และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ปัจจุบันเริ่มมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกันบ้าง แต่ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม การรวมกลุ่มมักเกิดจากการมีปัญหาาร่วมกันและเป็นความเดือดร้อนของชุมชน จึงต้องรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหานั้นๆมากกว่าที่จะมารวมกลุ่มกันเองเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้ใช้ปัญหาที่มีเป็นตัวตั้งต้น

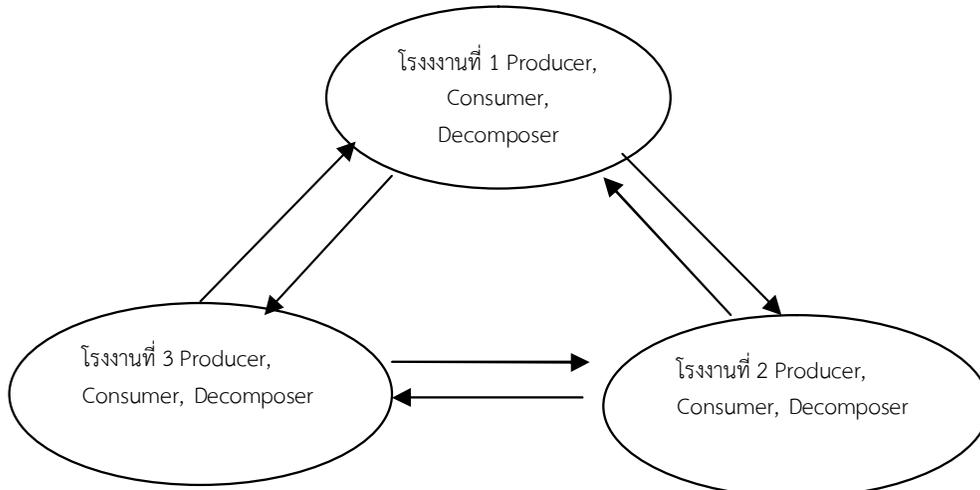
การจัดการสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมนั้น เดิมเป็นการจัดการที่ปลายทาง (End-of-pipe treatment) แต่ในปัจจุบันมีการจัดการที่ดีขึ้นโดยมีวิธีการจัดการที่ต้นทางหรือการป้องกันไว้ก่อน (Pollution prevention) เช่น การใช้เทคโนโลยีสะอาดเพื่อลดของเสียที่แหล่งกำเนิด การนำกลับมาใช้ซ้ำหรือมาใช้ประโยชน์ใหม่ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรม

นั้นมึวงจรกิจการจัการตามระบบนิเวศซึ่งมีผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลาย โดยที่มีอุตสาหกรรมหรือโรงงานเป็นผู้ผลิต ซึ่งจะเกิดของเสียและมลพิษ มีระบบกำจัดหรือบำบัดมลพิษเป็นผู้บริโภคของเสียและมลพิษนั้น แล้วปล่อยของเสียและมลพิษที่ผ่านการบำบัดสู่ผู้สนับสนุน เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ ที่ว่าง แหล่งน้ำล้อมรอบโรงงาน หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นผู้ย่อยสลาย ซึ่งผู้ย่อยสลายเองสามารถกลับเป็นผู้ผลิตให้กับอุตสาหกรรมหรือโรงงานดังแสดงในภาพที่ 1 วงจรนี้เป็นการดำเนินการตามระบบนิเวศแบบทิศทางเดียวและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการพัฒนาของการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมตามระบบนิเวศนั้น มีการพัฒนามาหลักการอุตสาหกรรมเศรษฐกิจที่มีจรกิจการตามระบบนิเวศที่ไม่ใช่ทิศทางเดียว เป็นการเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม/โรงงานด้วยกันเองในการจัดการสิ่งแวดล้อมแทนที่จะให้ผู้อื่นหรือผู้สนับสนุนดังภาพที่ 2 เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศ

หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศ หรือ Eco-Industrial Estate นั้น คำว่า Eco มาจากคำว่า Ecology และ Economics ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าหลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศเป็นการประยุกต์ระบบนิเวศมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมในรูปของเครือข่ายเพื่อผลดีต่อทางธุรกิจ โดยที่มีจรกิจการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน มีการนำของเสียมาใช้ประโยชน์ และมีการใช้ทรัพยากรและสาธารณูปโภคร่วมกันอย่างคุ้มค่า โดยมีผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลาย ซึ่งการแลกเปลี่ยนในระบบนิเวศนั้นทำให้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ลดรายจ่ายและมีผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจดีขึ้น สำหรับความสัมพันธ์ของนิคมอุตสาหกรรมเศรษฐกิจนิเวศนั้น แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ระบบนิเวศของภาคอุตสาหกรรม

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมเศรษฐกิจนิเวศ

หลักการสำคัญของนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศเป็นการใช้นิคมอุตสาหกรรมเป็นแกนกลางในการรวมกลุ่มโรงงานหรือหน่วยต่างๆ ในนิคมอุตสาหกรรมในการร่วมมือกันดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุดิบ พลังงาน น้ำและของเสีย รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนรอบข้าง สามารถสรุปได้ว่าการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ลดการใช้ทรัพยากร ลดมลพิษ ยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Decrease Pollution and Waste) 2) ลดการสร้างผลกระทบต่อชุมชน (Decrease Impact to Community) และ 3) เพิ่มความสำเร็จทางธุรกิจ (Increase Business Success) สำหรับผลประโยชน์ของการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศด้านสิ่งแวดล้อมนั้น Burstrom and Korhonen, (2001: p. 39 อ้างถึงใน Gibbs and Deutz, 2005: pp. 454) สรุปว่าสามารถลดการนำเข้าวัตถุดิบและพลังงานสู่ระบบอุตสาหกรรม ลดของเสียและการปลดปล่อยมลพิษออกจากระบบอุตสาหกรรม ซึ่งถ้าเทียบเป็นผลทางเศรษฐกิจสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบและพลังงานรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดการของเสีย ค่าใช้จ่ายในการสร้างภาพลักษณ์ ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับตามกฎหมาย

การนำหลักการของนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งตามหลักการดั้งเดิมนั้นเป็นเทคนิคการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปตามแบบของระบบนิเวศที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างโรงงานหรือหน่วยต่างๆ ในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อลดการใช้ทรัพยากร วัตถุดิบ และพลังงาน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ลดค่าใช้จ่าย สร้างงานให้ชุมชน และเป็นการเพิ่มความสำเร็จทางธุรกิจ เนื่องจากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแต่ละโรงงานต้องพึ่งพาวัตถุดิบ สาธารณูปโภค และมีการประสานงานร่วมกันในด้านต่างๆ โดยการนำมาใช้กับชุมชนนั้นจะมีรูปแบบที่ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน โดย

ชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรม ค ผลผลิตผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นวัตถุดิบของชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรม ข ชุมชน ข มีของเสียและขยะสามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบให้ชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรม ค ได้ และชุมชน ค สามารถส่งวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรม ก ซึ่งกระบวนการดังกล่าว สามารถอาศัยความได้เปรียบทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการสร้างความร่วมมือแบบเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรร่วมกันที่เน้นวิธีการคิดและการเรียนรู้ภายในชุมชน (ทศพร ทองเที่ยง, 2546)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรวมกลุ่มของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค โดยศึกษากรณีชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน เพราะเป็นชุมชนที่มีการพึ่งพาตนเอง มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิต และศึกษาการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เงื่อนไขหรือปัจจัยของการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงการปล่อยของเสียออกสู่สภาพแวดล้อมภายนอกได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคจากการรวมกลุ่มของชุมชนตามหลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศ
- 2) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งเงื่อนไขหรือปัจจัยของการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

วิธีดำเนินการ

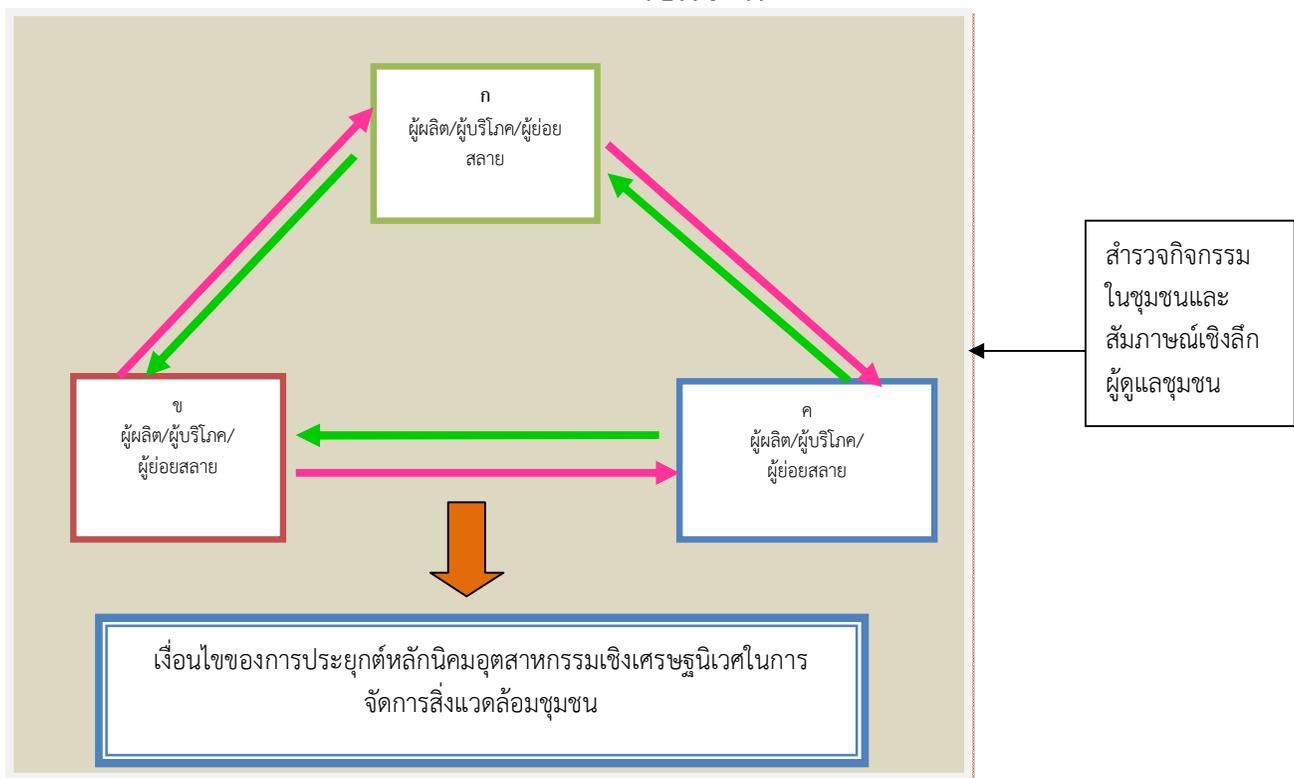
การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการรวมกลุ่มของชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เงื่อนไขและปัจจัยของการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยมีกระบวนการในการศึกษาทั้งในส่วนของข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนเอกสาร และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยการลงพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนหรือมีการแบ่งปันและใช้ทรัพยากรร่วมกันในชุมชน คือ ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และสัมภาษณ์ผู้ดูแลชุมชนและตัวแทนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและวิเคราะห์เงื่อนไขของการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยใช้หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งวิธีการศึกษานั้น สามารถสรุปได้ดังปรากฏในภาพที่ 3

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

1. ลักษณะที่ตั้งของชุมชน

บ้านเกาะพิทักษ์ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีสภาพเป็นเกาะ ตั้งอยู่ห่างจากผืนแผ่นดินประมาณ 1,200 เมตร มีพื้นที่ 712 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย 142 ไร่ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ 570 ไร่ ปัจจุบันมีครัวเรือนอยู่อาศัย 44 ครัวเรือน ประชากร 235 คน มีนายอำพล ธาณีครุฑ (ผู้ใหญ่หรั่ง) เป็นผู้ใหญ่บ้าน ประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ฝั่งด้านในของเกาะซึ่งหันหน้าเข้าสู่ฝั่งแผ่นดิน เป็นบริเวณเขตน้ำตื้น สามารถเดินข้ามไปมาได้ ขณะที่น้ำทะเลลดต่ำลง พื้นที่บริเวณนี้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันกับชุมชนอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีเกาะปะการังที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ในอดีตทางการได้นำหอยมือเสือมาเลี้ยงเป็นจำนวนมาก ชาวเกาะพิทักษ์นำโดยผู้ใหญ่หรั่ง เป็นกลุ่มที่ดูแลรักษา (ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ม.ป.ป.: 1)

ภาพที่ 3 วิธีการศึกษา

2. ประวัติของเกาะพิทักษ์

เดิมเกาะพิทักษ์ เป็นเกาะที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ มีป่าไม้ขนาดเล็กขึ้นปกคลุมทั่วไป ต่อมาเมื่อชาวประมงบริเวณใกล้เคียง เดินทางมาจากที่อื่น อาศัยเกาะพิทักษ์เป็นที่หลบลม บางครั้งใช้เวลาในการพักหลบมรสุมเป็นเวลาหลายวัน จึงมีการสร้างที่พักชั่วคราวขึ้นเมื่อเวลานานเข้าจึงมีการตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นการถาวร ประชาชนเริ่มอพยพมาอยู่อาศัยเมื่อ พ.ศ.2434 ได้มีบุคคลแรกเข้าไปยังเกาะพิทักษ์คือ นายเดช เดชาฤทธิ์ และในปี พ.ศ.2436 ได้มีตระกูล “แก้วสกลิต” ซึ่งมาจากเกาะสมุย ได้เข้ามาอยู่อาศัยที่เกาะอีกตระกูลหนึ่ง เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านตามลักษณะการปกครองท้องถิ่น จึงได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นบ้านเกาะพิทักษ์ มาจนถึงปัจจุบัน (ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ม.ป.ป.: 2)

ชุมชนเกาะพิทักษ์ ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางทะเลได้ดีเคยได้รับรางวัลปลอดภัยจากยาเสพติดจากกระทรวงมหาดไทยมาแล้ว ปัจจุบันบ้านเกาะพิทักษ์ ยังเป็นศูนย์หอยมือเสือ และปะการังสวยงามรอบเกาะ รวมถึงเกาะใกล้เคียงอย่างเกาะคราม ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเกาะพิทักษ์ ประมาณ 1 กิโลเมตร บริเวณรอบเกาะ มีทรัพยากรที่สมบูรณ์ ได้แก่ ปะการังเขากวาง ปะการังสมอง หอยมือเสือ ปลาทะเลสวยงาม เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวได้ดำน้ำชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ

3. ที่มาของการรวมกลุ่ม

จากการสอบถามข้อมูลจากสมาชิกของกลุ่มอาชีพในชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ทำให้ทราบว่า การรวมกลุ่มของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์เกิดขึ้นจาก ช่วงปี พ.ศ.2538 ถึง 2539 ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์มีหนี้สินแทบทุกหลังคาเรือน สาเหตุมาจากการที่ไม่ดูแลเรื่องการใช้จ่าย การแย่งชิงทรัพยากรในทะเล ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปริมาณสัตว์น้ำลดลง การใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย สินค้าประมงถูกกดราคาโดยนายทุนที่รับซื้อ เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้น ชาวบ้านในชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ นำโดยผู้ใหญ่หรั่งซึ่งเป็นผู้กล่าวว่า “ทุกคนต้องทำและทำด้วยตนเอง ไม่มีใครช่วยเราได้เท่าตัวเราเอง คนอื่นไม่ทำไม่เป็นไร เราทำ เราให้ ในที่สุดเขาก็เข้ามาเป็นพวกเรา ขณะนี้ทุกคนมีอาชีพ มีรายได้ แต่เราก็ไม่หยุด” ชาวชุมชนจึงได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ จนประสบความสำเร็จในการเป็นชุมชนพึ่งตนเอง

4. กิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

จากการสอบถามสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมบ้านเกาะพิทักษ์ และดาบตำรวจท่านหนึ่ง (นามสมมติ) ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ ทำให้ได้ทราบข้อมูลในการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ซึ่งการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น เป็นการจัดตั้งเพื่อการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนในชุมชน ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่เหลือน้อยลงทุกวัน แต่ละกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นนั้นไม่ได้แสวงหากำไร เพียงเพื่อให้มีสภาพชีวิตที่มีความมั่นคง มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ลำบากยากเย็น สามารถพึ่งพาตนเองได้ กิจกรรมการรวมกลุ่มต่างๆของชุมชนในชุมชนเกาะพิทักษ์ เป็นการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรป่าไม้ ตัวอย่างของกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

1) การฟื้นฟูทรัพยากรมนุษย์ เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ ดังปรากฏในภาพที่ 4 มีสมาชิกจำนวน 44 คน การจัดตั้งกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสุขภาวะให้กับคนในชุมชน ได้มีที่อยู่อาศัยที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย อันนำไปสู่การเกิดสุขภาพจิตที่ดีของคนในชุมชน จนสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างเงินเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน เพิ่มโอกาสขายสินค้าแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนเพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการดำเนินการให้สมาชิกถือหุ้นคนละ 100 บาท/ปี ให้สมาชิกที่มีบ้านพร้อมจัดเป็นโฮมสเตย์ ปัจจุบันมีจำนวน 15 หลัง พักได้ 5-20 คน/หลัง โดยจัดแบบห้องแยกต่างหากในบ้านหลังเดียวกับเจ้าของบ้าน และพักแบบใช้มุ้งครอบบริเวณชานบ้านแล้วแต่ความประสงค์ของนักท่องเที่ยว ค่าบริการ 550 บาท/ คน/คืน มีบริการอาหาร 3 มื้อ ค่าเรือรับส่ง และนอนคาง 1 คืน การจัดสรรนักท่องเที่ยวเข้าพักบ้านสมาชิก ประธานกลุ่มเป็นผู้รับประสานงานและรับนักท่องเที่ยว จัดสรรเข้าพักบ้านโฮมสเตย์แต่ละหลัง เรียงตามลำดับก่อนหลัง หรือตามความประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่จะระบุบ้านที่ต้องการพักก็ได้ ส่วนของบ้านสมาชิกที่ไม่ได้จัดเป็นโฮมสเตย์ จะได้รับประโยชน์จากการรับจ้างช่วยทำอาหาร การบริการเรือนำเที่ยว เกาะคราม ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น รายได้จากการบริการนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง เจ้าของโฮมสเตย์ จะต้องจ่ายสมทบ

ภาพที่ 4 กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

เข้าเป็นเงินกองทุนของกลุ่มร้อยละ 5 มีการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมสาธารณะในเกาะร้อยละ 40 และอีกร้อยละ 60 เป็นเงินปันผลสมาชิกเมื่อสิ้นปี

2) กลุ่มยุวชนบ้านเกาะพิทักษ์ มีสมาชิก 18 คน เยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ทุกคนเป็นสมาชิก มีกรรมการ 5 คน เลือกตั้งจากที่ประชุมกลุ่ม ดำรงตำแหน่งวาระละ 1 ปี กลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนรู้จักการออมเงิน ให้มีจิตสำนึกที่ดีในการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเพื่อความรักสามัคคีของเยาวชนและคนในชุมชน การดำเนินการของกลุ่ม สมาชิกจะต้องออมเงิน 100 บาท/คน/เดือน จากเงินเก็บสะสมของตนเอง จากค่าขนมที่ไปโรงเรียน รายได้จากการจับสัตว์น้ำขาย เงินค่าจ้างแรงงานจากการคัดแยกสัตว์น้ำ เป็นต้น กรรมการของกลุ่มมีหน้าที่ทำบัญชีเงินออมของสมาชิก กลุ่มนี้มีการร่วมกันทำกิจกรรม เก็บขยะบริเวณรอบเกาะ สัปดาห์ละครั้ง มีโครงการที่สอนน้องทำการบ้าน และสมาชิกยังมีหน้าที่แจ้งข่าวสารแก่ผู้ใหญ่ทันที เมื่อพบเห็นเหตุผิดปกติบนเกาะ เช่น การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การลักลอบจับสัตว์สงวน เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มอาชีพที่มีรายได้จากการดำเนินกิจการมีเงื่อนไขที่กำหนดโดยชุมชนคือ กลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ กลุ่มแม่บ้านแปรรูปสัตว์น้ำ และกลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำ จะจ่ายสมทบเข้ากองทุนร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 5 ของรายได้จากการค้าขายหรือการบริการ รายรับของกองทุนแต่ละกลุ่ม จัดไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมสาธารณะบนเกาะร้อยละ 40 ได้แก่ เพื่อสวัสดิการแก่เยาวชน การกีฬาของหมู่บ้าน และเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น จ้างตัดหญ้าบริเวณทางเดินเท้ารอบเกาะ การกำจัดขยะ เป็นต้น และรายรับอีกร้อยละ 60 ของกองทุนกลางจัดสรรปันคืนให้แก่สมาชิก ซึ่งเป็นประชาชนทุกคนในชุมชนเมื่อสิ้นปี

3) กลุ่มแม่บ้านแปรรูปสัตว์น้ำ มีสมาชิกจำนวน 44 คน มีนางอำพร ธาณีครุฑ เป็นประธานกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อการแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มมูลค่า ได้แก่ การผลิตปลาหมึกกระป๋อง ปลาหมึกหวานกระป๋อง ปลาเค็มฝงทราย ปลาสามรส ปลาหมึกแห้ง กะปิ รวมทั้งผลิตของที่ระลึกจากเปลือกหอย ดังภาพที่ 5 และรับจ้างทำอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยว ดำเนินกิจการร้านค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค การรวมกลุ่มนั้นสมาชิกถือหุ้น คนละ 50 บาท/เดือน มีการประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้งพร้อมทั้งชำระเงินค่าหุ้น และรับการฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและอื่นๆ เมื่อสมาชิกมีความรู้จึงนำไปใช้แปรรูปสัตว์น้ำ ผลิตภัณฑ์ที่ได้สามารถเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน และนำมาขายกับนักท่องเที่ยว ผลกำไรที่ได้จากการดำเนินงานของกลุ่ม ต้องจ่ายสมทบเข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม ในอัตราร้อยละ 3 การรวมกลุ่มนี้มีการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมสาธารณะในเกาะร้อยละ 40 และอีกร้อยละ 60 เพื่อเป็นเงินปันผลสมาชิกเมื่อสิ้นปี

4) กลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำ มีสมาชิก 29 คน การจัดตั้งกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาด้านการตลาดสัตว์น้ำของชุมชน เมื่อมีการรวมกลุ่มและรวบรวมสินค้าสัตว์น้ำของสมาชิกเพื่อรวมกันขาย ทำให้มีอำนาจต่อรองราคาขายสินค้า มีการดำเนินการโดยรับสมาชิกใหม่ปีละครั้ง สมาชิกถือหุ้น 30 บาท/คน/เดือน ข้อกำหนดของทางกรมตสภาพการเป็นสมาชิก คือ ขาดส่งชำระค่าหุ้นติดต่อกัน 3 เดือน กรณีที่ขาดจากการเป็นสมาชิกเนื่องจากการขาดส่งชำระค่าหุ้นนั้น ถ้าต้องการเป็นสมาชิกใหม่จะต้องเว้นวรรคเป็นเวลา 3 ปี จึงจะสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ มีการบริหารและควบคุมการดำเนินงาน โดยการรวบรวมสัตว์น้ำจากสมาชิก และจ้างแรงงานคนบนเกาะคัดแยกสัตว์น้ำ (ปลาหมึก) กิโลกรัมละ 1 บาท และจ้างค่าขนส่งจากเกาะไปฝั่งแผ่นดินกิโลกรัมละ 1 บาท

ภาพที่ 5 กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำบ้านเกาะพิทักษ์

เพื่อนำไปขาย รายได้จากการขายสัตว์น้ำของสมาชิกผ่านกลุ่มแต่ละครั้ง จะต้องจ่ายสมทบเข้าเป็นเงินกองทุนของกลุ่มร้อยละ 5 กองทุนของกลุ่มไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมสาธารณะในเกาะร้อยละ 40 และอีกร้อยละ 60 เพื่อเป็นเงินปันผลสมาชิกเมื่อสิ้นปี

5) การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เนื่องจากในอดีตบริเวณรอบเกาะมีทรัพยากรสัตว์น้ำที่อุดมสมบูรณ์ ชาวชุมชนสามารถจับสัตว์น้ำได้อย่างมากมาย เมื่อเวลาผ่านไปทรัพยากรสัตว์น้ำเริ่มที่จะร่อยหรอลง การประกอบอาชีพประมงของชาวชุมชนเริ่มติดขัด จับสัตว์น้ำได้น้อยลง การจัดตั้งกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งเพื่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชน และเป็นการเสริมสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มมีกิจกรรมหลายอย่างที่สมาชิกในกลุ่มต้องทำร่วมกัน เช่น สมาชิกและคนในครอบครัวไม่ทำลายและช่วยกันรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำที่สำคัญคือ หอยมือเสือ ปะการัง ปลาโลมา เต่าทะเล และปลิงทะเล สมาชิกต้องช่วยป้องกันและปราบปรามการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย คือ การใช้อวนรุน อวนลาก อวนล้อมจับสัตว์น้ำ บริเวณชายฝั่ง การระเบิดปลา และการใช้ยาเบื่อสัตว์น้ำ การแจ้งข่าวสารการทำผิดกฎหมาย พระราชบัญญัติการประมง ต่อศูนย์ป้องกันและปราบปรามประมงภาคใต้ตอนบน จังหวัดชุมพร การร่วมกันทำโครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่ธรรมชาติ เช่น การปล่อยหอยมือเสือ การปลูกปะการัง การปล่อยกุ้ง หอย ปู ปลา การทำโครงการเก็บขยะในทะเลปีละครั้ง ในชื่อ “โครงการทะเลสะอาดบ้านเกาะพิทักษ์” การปลูกป่าชายเลนมีการร่วมกันปลูกต้นไม้ในชายฝั่งตรงข้ามเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งอนุบาลสัตว์เล็กตามธรรมชาติ รวมทั้งโครงการปลูกต้นไม้ปีละต้นต่อคนทุกคนร่วมกันดำเนินการในพื้นที่บนเกาะพิทักษ์ และห้ามตัดโค่นต้นไม้ และพันธุ์พืชต่างๆ บนเกาะโดยเด็ดขาด

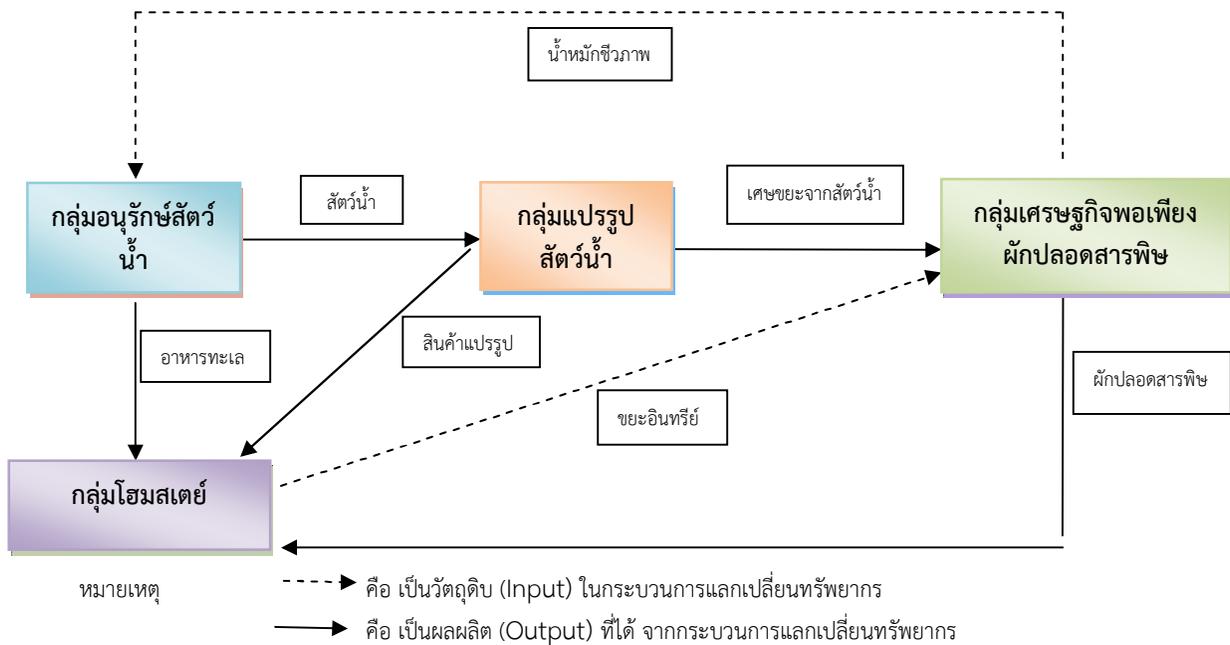
6) กลุ่มธนาคารปู ชาวชุมชนทุกคนบนเกาะเป็นสมาชิก มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดีของชุมชน การอนุรักษ์ปูไข่นอกกระดอง ให้ได้มีโอกาสดูไข่ง่อนนำไปบริโภคเป็นการอนุบาลลูกปูมาให้ชีวิตรอดเพิ่มขึ้น เพื่อให้ชายฝั่งรอบเกาะพิทักษ์เป็นแหล่งปูน้ำที่สำคัญ และคนในชุมชนทำประมงปูได้ตลอดปี เป็นการเพิ่มรายได้จากการทำประมงชายฝั่งในเชิงอนุรักษ์ และสามารถสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนจากการรวมกลุ่มมีการดำเนินงาน โดยสมาชิกมีหน้าที่ช่วยกันสร้างกระชังปู และช่วยกันดูแลความเรียบร้อยตลอดอายุ เมื่อจับปูที่มีไข่นอกกระดองมาได้ จะต้องขายให้กับธนาคารปู ธนาคารจะรับซื้อปูจากสมาชิกตามราคาตลาด และให้สมาชิกบริจาคปูเข้าธนาคารใน

อัตราร้อยละ 20 คือ มีปู 5 ตัว ชาย 4 ตัว บริจาค 1 ตัว ธนาคารปูมีที่เก็บปูไข่นอกกระดองในทะเล โดยปูที่ได้รับมาจากสมาชิกถูกเก็บไว้ในกระชังจนกว่าปูจะวางไข่หมดแล้วก็นำไปขายต่อไป ปัจจุบันธนาคารมีกระชังปูจำนวน 2 กระชัง สมาชิกมีหน้าที่ช่วยกันให้อาหารปูในกระชัง ซึ่งจะใช้เศษเนื้อปลาสด การดูแลกระชังธนาคารปูที่ 1 จะมีหัวหน้าผู้ดูแลรักษา คือ นายอัมพล ธานีครุฑ กระชังที่ 2 หัวหน้าผู้ดูแลรักษา คือ นายสถาพร ทัศนชัย หัวหน้าผู้ดูแลรักษากระชังปู มีหน้าที่บริหาร ชื่อปูไข่นอกกระดอง ขยายปูและทำบัญชี การดำเนินงานของคณะกรรมการไม่มีผลตอบแทนเป็นการปฏิบัติเพื่อสังคม

7) การฟื้นฟูทรัพยากรดิน น้ำ และทรัพยากรป่าไม้ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ชาวชุมชนทุกคนบนเกาะเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ มีการเลือกตั้งคณะกรรมการเป็น 8 ชุด เพื่อดูแลตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคณะ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มบัญชีครัวเรือน กลุ่มดูแลการลด ละ เลิกอบายมุข กลุ่มลด ละ เลิกสารเคมี กลุ่มลดรายจ่ายในครัวเรือน กลุ่มการออมเงิน กลุ่มดูแลโครงการปลูกต้นไม้คนละ 9 ต้น กลุ่มดูแลความสะอาดบริเวณชายฝั่ง และกลุ่มปลูกผักสวนครัว การจัดตั้งกลุ่มนี้เพื่อรู้จักการใช้ชีวิตแบบพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ให้สมาชิกลด ละ เลิกอบายมุข เลิกใช้สารเคมีในการปลูกพืชผัก ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่งเสริมการออมเงินของสมาชิก สร้างจิตสำนึกของสมาชิกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสริมสร้างให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มโดยให้คนในชุมชนได้รับการอบรม ตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธกส. ได้แก่ หลักสูตรการจัดทำบัญชีครัวเรือน หลักสูตรการทำน้ำยาเอนกประสงค์ (น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยารีดผ้าฯ) หลักสูตรการทำน้ำหมักชีวภาพจากสาหร่ายทะเล หลักสูตร ลด ละ เลิกอบายมุข หลักสูตรเตาอิวาเตะ หลักสูตรบ่อปลาพอเพียง การทำจุลินทรีย์ก้อน (EM Ball) การทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น เมื่อได้รับการอบรมแล้ว ทุกคนครอบครัวผลิตน้ำยาเอนกประสงค์ ผลิตน้ำหมักชีวภาพจากสาหร่ายทะเลหรือวัตถุดิบอื่นๆ เพื่อใช้ในครอบครัว และนำน้ำหมักชีวภาพ และจุลินทรีย์ก้อน ไปทิ้งในทะเล และบริเวณริมชายฝั่งเพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ สมาชิกมีการปลูกผักสวนครัวเพื่อการบริโภคทุกครัวเรือนและใช้น้ำหมักชีวภาพมาใช้ทดแทนสารเคมี และสมาชิกจะต้องออมเงินเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งสมาชิกจะต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณชายหาดหน้าบ้าน และบริเวณหมู่บ้านทั่วทั้งเกาะ และต้องร่วมกันปลูกต้นไม้คนละ 9 ต้น/ปี เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กลุ่มฐานการเรียนรู้ทางการฟื้นฟุทรัพยากรดินและป่าไม้ บ้านเกาะพิทักษ์

ภาพที่ 7 การแลกเปลี่ยนทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำลูกขัน จังหวัดชุมพร

5. ผลของการรวมกลุ่ม

จากการศึกษาการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายในชุมชน ของบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำลูกขัน จังหวัดชุมพร ทำให้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่มีการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุข ตามวิถีของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรทั้ง 4 ด้าน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรป่าไม้ ภายในชุมชนเกาะพิทักษ์ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เพื่อช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำรอบๆ เกาะให้สัตว์น้ำได้มีปริมาณเพิ่มขึ้น และไม่ให้สัตว์น้ำบางชนิดสูญหายไป ทำให้ชาวชุมชนสามารถทำอาชีพประมง โดยการจับสัตว์น้ำเพื่อนำมาประกอบอาหารให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักในโฮมสเตย์ และส่งสัตว์น้ำให้กับกลุ่มแปรรูปอาหารนำไปแปรรูปเพื่อบริโภค และจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ทางด้านกลุ่มแปรรูปอาหารเมื่อนำสัตว์น้ำมาแปรรูปจะมีเศษชิ้นเนื้อต่างๆ ของสัตว์น้ำเป็นขยะ ซึ่งกลุ่มนี้จะนำขยะนี้ไปให้กับกลุ่มที่ผลิตปุ๋ย

อินทรีย์ นำไปผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้กับการปลูกพืชผักสวนครัว ทำให้ได้พืชผักปลอดสารพิษไว้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

ขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นมาจากหลายแหล่งด้วยกัน ทั้งที่น้ำทะเลพัดมา ขยะจากคนในชุมชน และจากนักท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มยุวชนบ้านเกาะพิทักษ์จะทำการเก็บขยะบริเวณชายหาดสัปดาห์ละครั้ง และทำการแยกขยะที่เป็นพลาสติก ขวดแก้ว แล้วรวบรวมเอาไว้ให้มีปริมาณมากจึงนำไปขาย ในส่วนของบ้านเรือนก็มีการแยกขยะเช่นกัน และยังมีการใช้จุลินทรีย์ก้อน (EM Ball) ปรับสภาพน้ำ เรือทุกลำที่ออกทะเลจะนำ EM Ball ออกไปปล่อยในทะเล การใช้ EM Ball ปรับสภาพน้ำตลอดมา ทำให้คุณภาพน้ำดีขึ้นมาก ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ทะเลอุดมสมบูรณ์ขึ้น และก็นำ EM Ball ไปปล่อยในทะเลอย่างสม่ำเสมอ

การรวมกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำลูกขัน จังหวัดชุมพร สามารถเชื่อมโยงเป็นความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 7

6. ปัจจัยและเงื่อนไขของการรวมกลุ่ม

ปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากร รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับหลักอุตสาหกรรมเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การทำบัญชีครัวเรือนเมื่อรู้รายรับ รายจ่าย จะสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก สร้างรายได้เพิ่ม ไม่นานหนี้สินจะหมดไป
- 2) การร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้จุลินทรีย์ก้อนในการปรับสภาพน้ำ
- 3) ปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน มีการตกลงกับหมู่บ้านอื่น แบ่งเขตการทำประมง เจริญให้มีการลดการใช้เครื่องมือที่ทำลายสัตว์น้ำ และเครื่องมือที่ผิดกฎหมาย โดยให้ใช้ต่อระยะหนึ่งก่อน แล้วกำหนดเวลาการเลิกใช้ แบ่งเขตช่วยกันดูแล ดูทั้งคนนอกและคนบนเกาะ ใครทำผิดข้อตกลงมีการทำโทษ บางครั้งต้องอาศัยเวรยาม ถึงขั้นใช้อาวุธ อย่างเบา เช่น ใช้หนังสติ๊กช่วยกันยิงผู้รุกร้าเข้ามาในเขตหวงห้าม (เขตอนุรักษ์ เขตฟื้นฟู) สำหรับเกาะปะการังคนบนเกาะพิทักษ์เป็นผู้ดูแล สามารถจับต้องได้แต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย และไม่ใช้เครื่องมือทำลายสัตว์น้ำ เขตด้านในไม่มีอวนลาก ไม่มีลอบดักปู ถ้าพบให้เก็บและทำลาย

4) สร้างระบบกลุ่มสหกรณ์ ทุกครัวเรือนเป็นสมาชิก เก็บเงินเข้าเป็นทุนเรือนหุ้น 100 บาท ทุกวันที่ 1 ของเดือน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำการประมง สามารถเบิกจากกองกลางแล้วลงบัญชีรายรับรายจ่าย เมื่อขายสัตว์น้ำได้ให้หักเงิน ร้อยละ 3 จากรายรับเข้ากองกลาง เมื่อหักลบรายจ่ายกับรายรับ จึงรับเงินส่วนที่เหลือเป็นรายได้ที่จะนำไปจัดสรร ถ้าร่วมกันออกเรือหลายคน รายได้จากการทำโฮมสเตย์ การขายสินค้าประมงแปรรูป รายได้ทุกประเภทจะถูกหักร้อยละ 3 เข้ากองกลาง ใช้ความไว้นื้อเชื่อใจกันในการส่งเงินเข้ากองกลาง แต่สามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบันมีเงินเข้ากองกลางเกือบล้านบาท

5) กำจัดขยะทั้งในบ้านเรือน บริเวณบ้าน บริเวณรอบเกาะในทะเล รวมทั้งขยะที่ติดเรือมากับอวน ขยะที่ย่อยสลายได้เอาไปทำปุ๋ยหมัก ที่สำคัญคือเป็นกิจกรรมที่เยาวชนบนเกาะช่วยกันทำ และดูแลความสะอาดของเกาะ กิจกรรมต่างๆ ใช้เงินกลุ่ม และมีการออกเรือเก็บขยะเดือนละครั้ง

6) ตลาดกลางบนเกาะพิทักษ์ แต่เดิมสัตว์น้ำที่จับได้ต่างคนต่างขายที่สำคัญเมื่อยังไม่ได้ทำระบบกลุ่ม ชาวประมงไม่มีทุนต้องเอาวัสดุอุปกรณ์จากนายทุน ซึ่งเรียกว่าเจ้าของแพ เป็นการซื้อของด้วยสินเชื่อ เมื่อจับสัตว์น้ำได้จะนำไปขายให้กับนายทุน จึงถูกนายทุนกดราคาสินค้า ชาวประมงจึงมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก การทำตลาดกลางบนเกาะพิทักษ์ไม่ใช่ไปรับซื้อสินค้าแข่งกับนายทุน สินค้าต้องไปขายกับนายทุนอยู่ดี เพราะนั่นคือตลาดที่จะทำการ

กระจายสินค้า ตลาดกลางสินค้าบนเกาะพิทักษ์ดำเนินการโดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดจากเกาะพิทักษ์สำเร็จการศึกษาและมีความรู้ เป็นตัวกลางในการรวบรวมสินค้า จากคนบนเกาะที่จับได้ในแต่วัน ทำการต่อรองราคากับพ่อค้า เมื่อไม่เป็นหนี้จะไม่เด้งระบบผูกขาดการรับซื้อ ทำให้มีอำนาจต่อรองราคาสินค้ามากขึ้น คนทำงานเป็นลูกหลานคนบนเกาะจะมีรายได้ ชาวประมงสามารถขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น

7) ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแลกเปลี่ยนสินค้า ทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเท่าเทียมกันและราคาเดียวกัน จัดสรรผลประโยชน์เท่าเทียมกัน ทำให้ทุกอย่างลงตัว สภาพแวดล้อมดีขึ้น ทะเลมีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนเข้มแข็ง โฮมสเตย์มีชื่อเสียง ทุกคนมีรายได้ มีความมั่นคง และมีความเป็นอยู่ที่ดียังยั่งยืนตลอดไป

7. ข้อเสนอแนะการรวมกลุ่มเพื่อความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความยั่งยืนนั้น ทางผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจไว้ว่าจะต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ม.ป.ป.: 25) มีรายละเอียดดังนี้

1) จัดได้โดยเริ่มจากการเพาะใจตนเองในการบำเพ็ญประโยชน์ ใจต้องหนักแน่น คือ การที่เราต้องเชื่อมั่น ศรัทธา ใจต้องสู้ในกิเลส ความโลภ ความไม่รู้จักพอ เมื่อใจพร้อมแล้วจะต้องมีใจอาสา คือใจที่รู้จักในการช่วย ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และใจต้องเป็นธรรม คือ ความตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ สุจริต เท่าเทียม และยุติธรรม

2) จัดข้อมูล ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์มีการจัดข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ชุมชน เช่น การวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของชุมชน วิเคราะห์จุดแข็งของชุมชน เช่น การวิเคราะห์กิจกรรมในชุมชน การหาผู้รู้ ผู้ที่มีความรู้ และดูว่าในชุมชนมีกองทุนอะไรบ้าง

3) จัดชุมชน การจัดชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์เริ่มจากการจัดหัวใจตัวเองที่ระเบิดจากข้างในไปสู่การเคลื่อนที่ไปหาคนด้วยการรวมกลุ่มปรึกษาหารือในการสร้างชุมชน ดูแลชุมชนที่สามารถทำได้ง่าย และทำได้จริง และนำไปสู่การตั้งกฎชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน เช่น ตั้งกฎชุมชน การไม่ทิ้งขยะ พบแล้วเก็บหรือการตั้งกฎเขตปลอดสิ่งเสพติดทุกชนิด

4) จัดขยะและจัดทะเล การจัดการขยะเป็นอีกต้นแบบหนึ่งที่ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ได้ทำ โดยการจัดการขยะในชุมชนด้วยการดึงเยาวชนมามีส่วนร่วม หรือการอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนในการสร้างนิสัยรักความสะอาด เช่น ไม่ทิ้งขยะ พบแล้วเก็บ และการแยกขยะ นำขยะที่ย่อยสลายได้ไปทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในการเกษตร และใช้ในทะเล อันเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมกันฟื้นฟูทะเลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5) จัดกองทุนชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์พยายามสร้างพลังอำนาจให้สามารถพึ่งตนเอง ด้วยการให้ชุมชนรู้จักการออม การรวมกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทสรุป

ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์มีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำของเสียหรือขยะมาใช้ประโยชน์ มีการนำผลิตภัณฑ์ ขยะ และของที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากกลุ่มกิจกรรมหนึ่งมาใช้ในกลุ่มกิจกรรมหนึ่ง และกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ ได้มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยสอดคล้องกับระบบนิเวศ สำหรับผลดีทางด้านเศรษฐกิจนั้นเห็นว่าการลดรายจ่าย สร้างรายได้และมีอาชีพ ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับหลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศและเป็นไปตามการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อการรวมกลุ่มชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ได้แก่ การร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีกองทุนต่างๆ การทำบัญชีครัวเรือน การมีผู้นำที่เข้มแข็งและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้

ข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้น คือ การคงไว้ซึ่งแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มี การสนับสนุนกลุ่มเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากองทุนต่างๆที่มีในชุมชนและการถือหุ้นต่างๆ และพัฒนาระบบกลุ่มสหกรณ์ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นักพัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชน ที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการรวมกลุ่มของชุมชนตามหลักอุตสาหกรรมเศรษฐกิจนิเวศ และขอขอบพระคุณ ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และตัวแทนทุกกลุ่มในชุมชนแห่งนี้ ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลต่างๆ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ การประยุกต์หลักนิคมอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแห่งอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. ม.ป.ป. **เที่ยวทั่วไทยไปเกาะพิทักษ์**. ชุมพร: ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด.
- ทศพร ทองतीयง. 2546. **การเรียนรู้สู่การทำแผนงานและสร้างเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เบสท์ กราฟฟิค เพรส.
- Gibbs and Deutz. 2005. Eco-Industrial Development and Economic Development: Industrial Ecology or Place Promotion ? **Business Strategy and the Environment**. 13 (5): 347-362.
- Stormer. 2008. Greening as strategic development in industrial change: Why companies participate in eco-networks. **Geoforum**. 39 (1): 32-47.

การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพารา กรณีศึกษากลุ่มสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยาง บ้านอ่างศิรี จำกัด
ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

The Study on Logistics Para Rubber System of Ban Angkeri Para Rubber Fund Cooperative Limited
Tumbon Angkeri Ampher Makarm Chanthaburi Province

โสภา อินทรวงษ์, ทรงศักดิ์ มีมกระโทก, สำราญ ชำโสม
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพารา กรณีศึกษากลุ่มสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาาระบบโลจิสติกส์ยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 90 คน คณะกรรมการสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากร จำนวน 9 คน และบริษัทผู้ประมูลยางกับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากร จำนวน 7 บริษัท การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย (focus group) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า

ระบบโลจิสติกส์ยางพาราของชุมนุมสหกรณ์การทำสวนยางจันทบุรีจำกัด

โครงสร้างโลจิสติกส์ยางพารา ประกอบด้วย

1. เกษตรกรทำหน้าที่ผลิตยางพาราตามมาตรฐานคุณภาพ จำหน่ายให้สหกรณ์กองทุนการทำสวนยางที่เป็นสมาชิก
2. สหกรณ์กองทุนการทำสวนยาง ทำหน้าที่คัดเกรด ชั่งน้ำหนัก ส่งข้อมูลให้ชุมนุมสหกรณ์การทำสวนยางจันทบุรีจำกัดเพื่อเป็นตลาดประมูลท้องถิ่น
3. พ่อค้าหรือผู้ประกอบการ ทำหน้าที่ประมูลยางพารา แปรรูปร่างยางพารา ตกลงซื้อขายกับผู้ประกอบการแปรรูปร่างยางพาราภายในประเทศหรือส่งออกต่างประเทศ

ปัญหาการจัดการในระบบโลจิสติกส์ยางพารา

1. การจัดหาปัจจัยการผลิต ปัญหาคือ เกรดชั้นคุณภาพยางพารา ที่ไม่ตรงกันระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า มีสิ่งปลอมปนในเนื้อยางพารา โดยเฉพาะยางก้อนถ้วย เช่น แป้ง ปูนขาว ทราย ซ่อนยาง ฤงมื่อ หิน ขาดเงินทุนหมุนเวียน ทั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง และพ่อค้า ผู้ประกอบการ
2. การเคลื่อนย้ายวัสดุ ปัญหาคือ เกษตรกรที่อยู่ไกลจากสหกรณ์ฯ จะมีค่าขนส่งสูง
3. การขนส่ง ปัญหาคือ น้ำหนักที่สหกรณ์ฯ ส่งมอบให้พ่อค้ามีความคลาดเคลื่อน ขาดหายไป ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายการขนส่งสูงขึ้น กรณียางก้อนถ้วย จะมีความชื้นสูง ทำให้การขนส่งแต่ละครั้ง จะได้ปริมาณเนื้อยางพาราน้อย
4. สินค้าคงคลัง ปัญหาคือ เกษตรกร ขวางรายไม่มีโรงเก็บยางพาราแผ่นดิบ ทำให้เกิดราในยางแผ่นดิบ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด มีโรงเรือนทำยางแผ่นรมควันและโรงยางอัดแท่ง แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เต็มความสามารถ

แนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ยางพารา

1. แนวทางการพัฒนาปัจจัยการผลิต คือ การผลิตยางพารา ให้ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค โดยการฝึกอบรมทางด้านการผลิตตามคุณภาพมาตรฐาน การทำยางพาราแผ่นดิบ ให้ได้เกรดชั้นคุณภาพที่ดี พ่อค้าที่ประมูลจะต้องจ่ายเงินตรงตามเวลา หากขาดสภาพคล่อง พ่อค้า ผู้ประกอบการ จะต้องจ่ายดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยาง จะได้รับเงินจากชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรี ในวันที่ประมูลยางพารา และดำเนินการจ่ายเงินให้เกษตรกรภายในวันเดียวกัน
2. แนวทางการพัฒนาการเคลื่อนย้ายวัสดุ คือ เกษตรกร จะใช้รถบรรทุกรวบรวมให้เต็มเที่ยว ในการขนส่งแต่ละครั้ง
3. แนวทางการพัฒนาการขนส่ง คือ จัดหาผู้ประกอบการขนส่งที่เป็นมืออาชีพ มีความรับผิดชอบ ที่สามารถประกันความเสี่ยงทางด้านขนส่งให้มีความถูกต้อง ตรงตามเวลา ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีราคาสูง โดยให้รัฐบาลหาแนวทางช่วยเหลือ และการขนส่งยางก้อนถ้วย จะต้องทำให้อย่างก้อนถ้วยมีความชื้นลดลง เพื่อเพิ่มประมณยางพาราในการขนส่งแต่ละเที่ยว สามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งได้
4. แนวทางการพัฒนาสินค้าคงคลัง คือ ให้ความรู้เกษตรกร เกี่ยวกับการจัดเก็บยางพาราแผ่นดิบ ให้คงคุณภาพ โดยไม่ให้มีความชื้น หรือเชื้อราในแผ่นยางดิบ สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด ทำการปรับปรุงโรงเรือนที่มีอยู่ ให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด

คำสำคัญ : ระบบโลจิสติกส์ยางพารา สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

Abstract

The study of para rubber logistic system as a case study at Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited was aimed to study and develop para rubber logistic system focused at Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited in Chanthaburi province. The target group included 400 members of Para Rubber Fund Cooperative, 9 members of para rubber board at Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited, and 7 companies winning the auction for para rubber traders. The research instruments and procedure for data collection included a questionnaire, observation, interview, and focus group meeting. Descriptive statistics was employed for both quantity and quality data analysis.

The following two major results were revealed.

Para rubber logistic system of Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited :

Para rubber logistic structure - standard para rubber was produced by para rubber farmers, the para rubber was sold to the Para Rubber Fund Cooperative, the para rubber was then graded and weighed, the para rubber data were later sent to Chanthaburi Rubber Cooperative Ltd. as a market for local auction, merchants or entrepreneurs took auction, the para rubber was processed, then the products were sent to domestic and overseas traders.

Problems of para rubber logistic system :

1. Supply of raw materials - rubber was graded differently between farmers and traders, the impurities in the rubber meat especially in the rubber cup lumps like, flour, lime, sand, rubber spoon, rubber gloves and rocks etc., lack of working capital from both Para Rubber Fund Cooperative Limited and traders.
2. Material delivery - farmers' area far from the Cooperative and that caused high transportation costs.
3. Transportation - rubber weights done by the Cooperative management were reduced, high cost of fuel affected high cost of transportation, high humidity of rubber cup lumps caused lower rubber texture.
4. Stock - some farmers did not have their warehouses for their raw materials and that caused fungi in rubber sheets. At Para Rubber Fund Cooperative Limited, a warehouse designed for smoked rubber sheets and packed bars is available. However, full utilization has not been made.

The following development guidelines for para rubber logistic system are proposed.

1. Development of production factors - rubber production should be processed to meet the needs of the markets and consumers through training on the standard and qualified production, processing good quality of rubber sheets, paying in time or with interest at 18 percent by entrepreneurs for late payment, members of Chanthaburi Cooperative are paid at the annual meeting.
2. Development of rubber delivery - farmers share trucks carrying their products.
3. Development of transportation - recruiting a professional entrepreneur who is responsible and able to cope with risk assurance and punctuality, requesting from the government for high cost fuel, reducing humidity of rubber cup lumps like for more rubber quantity and lower cost of transportation.
4. Development of stock - farmers are educated and trained to maintain high quality of rubber sheets free from fungi. Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited has highly improved its rubber stored house .

Keywords : Logistics Para rubber, Ban AngKeri Para Rubber Fund Cooperative Limited

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ผลักดันให้ภาคธุรกิจต้องยกระดับความสามารถในการดำเนินธุรกิจในทุกวิถีทางที่เป็นไปได้ ทั้งการลดต้นทุนธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มใหม่ๆ เสนอลูกค้า การบริหารจัดการกระบวนการนำส่งสินค้าและบริการจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคตลอดห่วงโซ่อุปทานหรือการบริหารจัดการโลจิสติกส์ จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแหล่งที่มาของความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งในระดับธุรกิจและระดับประเทศ

แม้ว่าหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ของไทย ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการ และสื่อมวลชน ได้แสดงออกถึงความตื่นตัว และความพยายามร่วมกันในการพัฒนาระบบ โลจิสติกส์ของไทย แต่จากการศึกษา รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ถึงสถานภาพของระบบโลจิสติกส์ไทยในปัจจุบัน พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของไทยยังต่ำกว่าประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ เนื่องมาจากแนวโน้มเศรษฐกิจการค้าโลก และปัจจัยทางเศรษฐกิจภายในประเทศ กล่าวคือ

รัฐบาลโดยคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กพข.) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยออกเป็นฝัน 7 ประการที่แสดงถึงภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ควรจะเป็นของไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) นำมาผลักดันไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2550-2554 เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญซึ่งหนึ่งในประเด็นเหล่านั้น คือการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554)

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการประชุมเพื่อหารือแนวทางจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดสนับสนุนการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ณ กระทรวงคมนาคม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน เป็นประธาน โดยที่ประชุมได้มอบหมายให้ สศช. ประสานงานกับภาคเอกชนร่วมกันพิจารณาคัดเลือกประเภทสินค้า เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งด่วนเป็นรายอุตสาหกรรมหรือรายสินค้า (Commodity-based) โดยคำนึงถึงมิติพื้นที่ (Area-based) และรูปแบบการขนส่ง (Mode) ตลอดทั้ง ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ต้นทางถึงปลายทางของสินค้า

ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการพัฒนาประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์เป็นกุญแจสำคัญอันหนึ่ง ที่ชักนำให้ การปรับปรุงประสิทธิภาพของธุรกิจตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Optimization) สามารถเป็นจริงได้ และจะนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมทั้งสาขาได้ในที่สุด

ในปัจจุบัน ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรทั่วประเทศให้ความสนใจต้องการปลูกเป็นอย่างมากและรัฐบาลได้ให้การส่งเสริมการปลูกยางพาราในทุกภาคของประเทศ นับตั้งแต่ ภาคใต้, ภาคตะวันออก, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคเหนือ และภาคกลาง ด้วยเช่นกัน นับเป็นพืชที่มีอนาคตสดใส เนื่องจากทั่วโลกยังมีความจำเป็นในการใช้ยางพาราอยู่เป็นจำนวนมาก ทุกวันนี้ อัตราการขยายตัวของปริมาณการผลิตและกรใช้ยางพาราหรือยางธรรมชาติ เฉลี่ยร้อยละ 4.5 ต่อปี คาดการณ์ว่าปริมาณการใช้ยางธรรมชาติของโลก ในอีก 5 ปีข้างหน้าหรือในปี 2558 จะสูงถึง 10.6 ล้านตัน ประกอบกับในอนาคต "วิกฤตพลังงานโลก" เป็นเรื่องที่ต้องตระหนัก ซึ่งก็ต้องเกี่ยวข้องกับราคาน้ำมันที่อาจสูงขึ้นๆ ความต้องการยางสังเคราะห์ที่ทำมาจากน้ำมันจึงมีแนวโน้มลดน้อยลง ดังนั้น ราคาและความต้องการยางพาราจึงน่าจะอยู่ในระดับสูงพอสมควร (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2554)

ภาคตะวันออกมีลักษณะภูมิอากาศและลักษณะดินบางกลุ่มเหมือนกับดินในภาคใต้ ทำให้สามารถปลูกยางพาราได้แต่ปัญหาของการปลูกยางพาราทางภาคตะวันออกก็คือ ผลผลิตของน้ำยาง ยังคงอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก ซึ่งคาดว่า เกิดมาจากคุณสมบัติของดิน น้ำจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของยางพารา ดังนั้น "ทางกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคุณบำรุง ทรัพย์มาก ได้ทำการศึกษาสมบัติที่สำคัญของดินที่คาดว่า เป็นปัจจัยควบคุมผลผลิตของยางพารา เพื่อใช้เป็นข้อมูล พื้นฐานในการวางแผนการจัดการดินให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต"(สถาบันวิจัยยาง, 2545)

ดังนั้น คณะผู้วิจัย จึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพาราสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด โดยการวิจัยแบบการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่เกษตรกรผู้ผลิต จนถึงพ่อค้าผู้ส่งออก เพื่อลดต้นทุนทางการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพาราสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์ยางพาราสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระจำกัด ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากร จำนวน 90 คน คณะกรรมการสหกรณ์

กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากร จำนวน 9 คน และ บริษัทผู้ประมุลยาง กับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ประชากร จำนวน 7 บริษัท

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สมาชิก สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 90 คน คณะกรรมการสหกรณ์ กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 9 คน บริษัทผู้ประมุลยางกับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 7 บริษัท

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ การเก็บ ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมทั้งภายใน และภายนอกสหกรณ์ประกอบด้วย การตอบแบบสอบถาม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In dept interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยได้จัดทำแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพารา สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพารา สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด

ชุดที่ 3 แบบประชุมกลุ่มย่อย การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพารา สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระบบโลจิสติกส์ยางพารา สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด ตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี การศึกษารวบรวมข้อมูล ระบบโลจิสติกส์ยางพาราของชุมชน สหกรณ์การทำสวนยางจันทบุรี จำกัด เป็นการศึกษาค้นคว้า ตั้งแต่ต้นน้ำคือเกษตรกรผู้ผลิตยางพารา ผู้รวบรวมผลผลิต บริษัทผู้ส่งออก โรงงานแปรรูป จนถึงการจัดจำหน่าย มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระบบโลจิสติกส์ยางพาราของชุมชนสหกรณ์การทำสวนยางจันทบุรีจำกัด

โครงสร้างโลจิสติกส์ยางพารา ประกอบด้วย เกษตรกรทำ หน้าที่ผลิตยางพาราตามมาตรฐานคุณภาพ จำหน่ายให้สหกรณ์ กองทุนการทำสวนยางที่เป็นสมาชิก สหกรณ์กองทุนการทำสวนยาง ทำหน้าที่คัดเกรด ชั่งน้ำหนัก ส่งข้อมูลให้ชุมชนสหกรณ์ การทำสวนยางจันทบุรีจำกัดเพื่อเป็นตลาดประมุลที่ต้องถิ่น พ่อค้า

หรือผู้ประกอบการ ทำหน้าที่ประมุลยางพารา แปรรูปยางพารา ตกลงซื้อขายกับผู้ประกอบการแปรรูปยางพาราภายในประเทศ หรือส่งออกต่างประเทศ

เกษตรกร ทำหน้าที่ผลิตยางพาราให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน โดยทำการผลิตยางพาราให้ได้ผลผลิต 3 ประเภท คือ น้ำยางสด ยางก้อนถ้วย และยางพาราแผ่นดิบ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การปลูกยางพารา การกรีดยางพารา การเก็บน้ำยาง การทำน้ำยางพาราสด การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นดิบ การเก็บรักษายางแผ่นดิบ การขนส่งยางพาราแผ่นดิบเข้าตลาดประมุลให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรีจำกัด

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิรี จำกัด เป็นการรวมตัวของเกษตรกร ตามคำแนะนำ ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นดิบ รวบรวมผลผลิตยางพารา และเปิดประมุลยางตามคุณภาพ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การรวบรวมและประมุลยางพาราแผ่นดิบ น้ำยางพาราสด ยางก้อนถ้วย และ รวบรวมผลไม่

ตลาดยางของสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรี จำกัด จัดอยู่ในประเภท ตลาดยางท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการซื้อขายยางพารา เพื่อสร้างทางเลือกให้แก่เกษตรกร ให้สามารถนำผลผลิตมาจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น และมีความเป็นธรรม วิธีการซื้อขายยางพาราจากตลาด ใช้วิธีการประมุลแบบ Paper Rubber Market จะได้รับการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพยาง และการคัดชั้นยางที่ได้รับการยอมรับ อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลตั้งแต่กระบวนการผลิตในโรงอบ/รมยาง (กรณียางแผ่นรมควันหรือยางแผ่นผึ่งแห้ง) โดยพนักงานของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจันทบุรี ในสายงานปฏิบัติการที่รับผิดชอบสถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง ไปจนถึงการรักษาระดับมาตรฐานของการคัดชั้นยางและผลผลิตยางที่เข้าสู่การซื้อขายของตลาดยาง

กิจกรรมของสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรี จำกัด ประกอบด้วย การจัดคิวรับยางพารา การคัดเกรดชั้นคุณภาพ การชั่งน้ำหนัก การบันทึกข้อมูลน้ำหนักตามคุณภาพ การส่งข้อมูลให้ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรีจำกัด การส่งมอบสินค้ายางพารา การจ่ายเงินให้สมาชิกเกษตรกร และการจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับยางพารา เช่น ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ในปี พ.ศ.2554 สหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรี จำกัด รวบรวมยางพาราแผ่นดิบ จำนวน 1,930,010.50 กิโลกรัม มูลค่า 246,203,980.96 บาท

ชุมชนสหกรณ์ชาวสวนยางจันทบุรีจำกัด (ชสยจ.) จัดทะเบียนเป็นสหกรณ์เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 ทำหน้าที่เพิ่มศักยภาพของสหกรณ์กองทุนสวนยางและทำให้การดำเนินธุรกิจมีความเป็นเอกภาพ พร้อมทั้งทำหน้าที่จัดหาปุ๋ยและวัสดุทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคามากขึ้นกว่าเดิมจากที่แต่ละสหกรณ์จัดหาเอง

กิจกรรมของชุมนุมสหกรณ์ชาวสวนยางจันทบุรีจำกัด ประกอบด้วย การรวบรวมผลผลิตยางพารา แฉ่งน้ำหนักรยางพารา แยกตามเกรดชั้นคุณภาพส่งให้พ่อค้า ผู้ประกอบการ ดำเนินการประมูลยางพารา ในลักษณะตลาดยางท้องถิ่น โดยใช้วิธีการประมูลแบบ Paper Rubber Market จ่ายเงินค่ายางพาราให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยาง รับเงินค่ายางพาราจากพ่อค้า ผู้ประกอบการที่ประมูลยางพาราได้ ภายใน 3 วันหลังส่งมอบยางพาราติดตามทางหนี้ จากพ่อค้า ผู้ประกอบการ ที่ไม่จ่ายเงินหลัง 3 วันหลังส่งมอบยางพารา และเป็นศูนย์กลาง ประสานงาน ระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางที่เป็นสมาชิก และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของแต่ละสหกรณ์

พ่อค้า หรือผู้ประกอบการ ที่ประมูลยางพาราแผ่นดินจากสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด จะรับข้อมูลปริมาณยางพาราแผ่นดินตามเกรดชั้นคุณภาพ จากประธานสหกรณ์ฯ หรือเจ้าหน้าที่ประสานงานของสำนักงานสงเคราะห์กองทุนสวนยางจันทบุรี เพื่อประมูลยางพารา ตามปริมาณคำสั่งซื้อของลูกค้า หรือความต้องการของผู้ประกอบการ ที่จะแปรรูปเพื่อการส่งออกสำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด จะเปิดตลาดประมูลทุกวันพฤหัสบดี แล้วจ่ายเงินภายใน 3 วัน หลังการประมูล

กิจกรรมของพ่อค้า หรือผู้ประกอบการ คือ รับจำนวนผลิตภัณฑ์ยางพาราจากชุมนุมสหกรณ์ แฉ่งราคาประมูลทางโทรศัพท์ หรือส่งตัวแทนไปสังเกตการณ์ ตรวจรับยางพาราจากสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด ซึ่งน้ำหนักตาชั่งใหญ่ โดยชั่งทั้งรถบรรทุกและยางพาราแผ่นดิน เพื่อสอบเทียบน้ำหนักและใช้ตาชั่งเล็ก ขนาด 2 ตัน ซึ่งน้ำหนัก บันทึกน้ำหนักเพื่อรับยางพารา แปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน หรือทำยางแผ่นดิบอัดก้อนเตรียมส่งลูกค้า จัดส่งยางพาราที่แปรรูปแล้ว ส่งลูกค้าในประเทศหรือ บรรจุตู้คอนเทนเนอร์ ส่งต่างประเทศ

2. ปัญหาการจัดการในระบบโลจิสติกส์ยางพารา

ปัญหาการจัดการในแต่ละกิจกรรมของระบบโลจิสติกส์ดังนี้

2.1 การจัดหาปัจจัยการผลิต ปัญหาคือ

2.1.1 เกรดชั้นคุณภาพยางพารา ที่ไม่ตรงกันระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า

2.1.2 มีสิ่งปลอมปนในเนื้อยางพารา โดยเฉพาะยางก้อนถ้วย เช่น แป้ง ปูนขาว พราย ซ่อนยาง กุ้งมือ หินเป็นต้น

2.1.3 ขาดเงินทุนหมุนเวียน ทั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง และพ่อค้า ผู้ประกอบการ

2.2 การเคลื่อนย้ายวัสดุ ปัญหาคือ เกษตรกรที่อยู่ไกลจากสหกรณ์ฯ จะมีค่าขนส่งสูง

2.3 การขนส่ง ปัญหาคือ

2.3.1 น้ำหนักที่สหกรณ์ฯ ส่งมอบให้พ่อค้ามีความคลาดเคลื่อน ขาดหายไป

2.3.2 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายการขนส่งสูงขึ้น

2.3.3 กรณียางก้อนถ้วย จะมีความชื้นสูง ทำให้การขนส่งแต่ละครั้ง จะได้ปริมาณเนื้อยางพาราน้อย

2.4 สินค้าคงคลัง ปัญหาคือ

2.4.1 เกษตรกร บางรายไม่มีโรงเก็บยางพาราแผ่นดินทำให้เกิดราในยางแผ่นดิน

2.4.2 สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีโรงเรือนทำยางแผ่นรมควัน ปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด จังหวัดจันทบุรี มีปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรงที่สุด คือ น้ำหนักที่ส่งมอบให้พ่อค้า ผู้ประกอบการ ไม่ครบตามจำนวน พบว่าเกษตรกรส่งมอบตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม 2554 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2554 จำนวน 14 ครั้ง ปริมาณยางพารา 765,829 กิโลกรัม น้ำหนักขาดหายไป 2,290 กิโลกรัม เฉลี่ยน้ำหนักที่ขาดหายไปต่อตัน คือ 3.48 กิโลกรัมต่อตัน ปัจจัยที่น้ำหนักที่ส่งมอบให้พ่อค้า ผู้ประกอบการ ไม่ครบตามจำนวน มีปัจจัยดังนี้

1. อาจเกิดจากข้อผิดพลาดในการชั่งน้ำหนักของเจ้าหน้าที่ชั่งน้ำหนักสหกรณ์กองทุนสวนยาง
2. อาจเกิดจากการจดบันทึกและคำนวณผิดพลาดของเจ้าหน้าที่บัญชีสหกรณ์กองทุนสวนยาง
3. เครื่องชั่ง ไม่ได้มาตรฐาน
4. การขนส่งรถบรรทุก ไม่ครบถ้วน
5. น้ำหนักหายระหว่างการบรรทุกขนส่งจากสหกรณ์กองทุนสวนยาง ไปยังโรงงาน

6. อาจเกิดจากข้อผิดพลาดในการชั่งน้ำหนักของเจ้าหน้าที่ชั่งน้ำหนักของพ่อค้า ผู้ประกอบการ

7. อาจเกิดจากการจดบันทึกและคำนวณผิดพลาดของเจ้าหน้าที่บัญชีของพ่อค้า ผู้ประกอบการ

ตอนที่ 2 การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด ดำเนินการโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย เกษตรกร สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทบุรี จำกัด และ พ่อค้า ผู้ประกอบการ โดยมีการพัฒนาตามกิจกรรมโลจิสติกส์ที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดหาปัจจัยการผลิต

การจัดหาปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ปัจจัยที่ใช้ในการผลิตยางพารา น้ำยางสด ยางก้อนถ้วย และยางพาราแผ่นดิน เช่น การปลูก การดูแลรักษา การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ การกรีดยาง การทำยางก้อนถ้วย และการทำยางแผ่นดินพบว่าปัญหาทางด้านการจัดหาปัจจัยผลิต คือ มีสิ่งปลอมปนในเนื้อยางพารา โดยเฉพาะยางก้อนถ้วย เกรดชั้นคุณภาพยางพาราที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค และ การขาดเงินทุนหมุนเวียน ทั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง และพ่อค้า ผู้ประกอบการ

แนวทางการพัฒนาปัจจัยการผลิต คือ การผลิตยางพาราให้ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค โดยการฝึกอบรมทางด้านการผลิตตามคุณภาพมาตรฐาน การทำยางพาราแผ่นดิบ ให้ได้เกรดชั้นคุณภาพที่ดี พ่อค้าที่ประมูลจะต้องจ่ายเงินตรงตามเวลา หากขาดสภาพคล่อง พ่อค้า ผู้ประกอบการ จะต้องจ่ายดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยาง จะได้รับเงินจากชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางจันทร์บุรี ในวันที่ประมูลยางพารา และดำเนินการจ่ายเงินให้เกษตรกรภายในวันเดียวกัน

2. การเคลื่อนย้ายวัสดุ

การเคลื่อนย้ายวัสดุ ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายต้นพันธุ์ยางพารา การกรีดยางพารา การทำยางพาราแผ่นดิบ พบว่า ปัญหาในการเคลื่อนย้ายวัสดุ คือ กรณีที่เกษตรกรที่อยู่ไกลจากสหกรณ์กองทุนสวนยาง จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าเกษตรกรที่อยู่ใกล้ แนวทางการพัฒนาการเคลื่อนย้ายวัสดุ คือ เกษตรกร จะใช้รถบรรทุกรวบรวมให้เต็มเที่ยว ในการขนส่งแต่ละครั้ง

3. การขนส่ง

การขนส่ง ประกอบด้วย การขนส่งยางพาราแผ่นดิบจากเกษตรกร ไปยังสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด และไปยังพ่อค้า ผู้ประกอบการพบว่าปัญหาในการขนส่ง คือ น้ำหนักที่สหกรณ์ฯ ส่งมอบให้พ่อค้ามีความคลาดเคลื่อนขาดหายไป ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายการขนส่งสูงขึ้น และกรณียางก้อนถ้วย จะมีความชื้นสูง ทำให้การขนส่งแต่ละครั้ง จะได้ปริมาณเนื้อยางพาราน้อย

แนวทางการพัฒนาการขนส่ง คือ จัดหาผู้ประกอบการขนส่งที่เป็นมืออาชีพ มีความรับผิดชอบ ที่สามารถประกันความเสี่ยงทางด้านขนส่งให้มีความถูกต้อง ตรงตามเวลา ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีราคาสูง โดยให้รัฐบาลหาแนวทางช่วยเหลือ และการขนส่งยางก้อนถ้วย จะต้องทำให้ยางก้อนถ้วยมีความชื้นลดลง เพื่อเพิ่มปริมาณยางพาราในการขนส่งแต่ละเที่ยว สามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งได้

4. สิ้นค้าคงคลัง

สิ้นค้าคงคลัง ประกอบด้วย การดูแลและจัดเก็บปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช น้ำกรด ถ้วยน้ำยาง มีดกรีดยาง และยางพาราแผ่นดิบ ปัญหาสิ้นค้าคงคลัง พบว่า เกษตรกรบางรายไม่มีโรงเก็บยางพาราแผ่นดิบ ทำให้เกิดราในยางแผ่นดิบ และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด มีโรงเรือนทำยางแผ่นรมควันและโรงยางอัดแท่ง แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เต็มความสามารถ

แนวทางการพัฒนาสิ้นค้าคงคลัง คือ ให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บยางพาราแผ่นดิบ ให้คงคุณภาพ โดยไม่ให้ความชื้น หรือเชื้อราในแผ่นยางดิบ สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด ทำการปรับปรุงโรงเรือนที่มีอยู่ ให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด

สรุปและอภิปรายผล

1. ระบบโลจิสติกส์ยางพารา มีกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย การจัดหาปัจจัยการผลิต การเคลื่อนย้ายวัสดุ การขนส่ง และสิ้นค้าคงคลัง

2. การจัดหาปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ปัจจัยที่ใช้ในการผลิตยางพารา น้ำยางสด ยางก้อนถ้วย และยางพาราแผ่นดิบ จากศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านการจัดหาปัจจัยผลิต คือ มีสิ่งปลอมปนในเนื้อยางพารา โดยเฉพาะยางก้อนถ้วย เกรดชั้นคุณภาพยางพารา ที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค เนื่องมาจากเกษตรกรไม่ได้ใส่ใจในการดูแลกระบวนการผลิต และ ขาดความรู้ เทคโนโลยีในการผลิตให้ได้คุณภาพ

3. การเคลื่อนย้ายวัสดุ ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายต้นพันธุ์ยางพารา การกรีดยางพารา การทำยางพาราแผ่นดิบ จากศึกษาพบว่า ปัญหาในการเคลื่อนย้ายวัสดุ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตยางพารา มีรายได้ดีจากราคายางปัจจุบันมีราคาสูง ทำให้มีความสามารถในการจัดการรถยนต์บรรทุกส่วนตัว และอุปกรณ์เครื่องมือในการเคลื่อนย้ายวัสดุในแต่ละไซ์อุปทานโลจิสติกส์

4. การขนส่ง ประกอบด้วย การขนส่งยางพาราแผ่นดิบจากเกษตรกร ไปยังสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด และ ไปยังพ่อค้า ผู้ประกอบการ จากศึกษาพบว่า ปัญหาในการขนส่ง คือ น้ำหนักที่สหกรณ์ฯ ส่งมอบให้พ่อค้ามีความคลาดเคลื่อน ขาดหายไป ทำให้เป็นปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุอาจเกิดจากมาตรฐานตราชั่งที่ไม่ตรงกัน ระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางกับ พ่อค้า ผู้ประกอบการ การขนส่งเป็นการจ้างรถบรรทุกจ้าง โดยไม่มีผู้แทนของสหกรณ์กองทุนสวนยางติดตามไปด้วย และไม่มีการสอบทานน้ำหนักกรมก่อนการขนส่งให้พ่อค้า ผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางกับพ่อค้า ผู้ประกอบการ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และปัจจุบันค่าน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายการขนส่งสูงขึ้น ดังนั้นควรหาแนวทางให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าว ส่วนการขนส่งยางก้อนถ้วย ที่มีความชื้นสูง ทำให้การขนส่งแต่ละครั้ง จะได้ปริมาณเนื้อยางพาราน้อย

5. สิ้นค้าคงคลัง ประกอบด้วย การดูแลและจัดเก็บปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช น้ำกรด ถ้วยน้ำยาง มีดกรีดยาง และ ยางพาราแผ่นดิบ จากศึกษาพบว่า เกษตรกรบางรายไม่มีโรงเก็บยางพาราแผ่นดิบ ทำให้เกิดราในยางแผ่นดิบ ดังนั้น ควรจะจัดให้มีการเพิ่มเติมความรู้และเทคโนโลยีในการเก็บยางพาราแผ่นดิบให้คงคุณภาพดี สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างศิระ จำกัด มีโรงเรือนทำยางแผ่นรมควันและโรงยางอัดแท่ง แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เต็มความสามารถ ดังนั้น ควรหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงโรงเรือนที่มีอยู่แล้ว ให้นำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิธีการลดต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง
2. ควรศึกษากิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูง คือ ปัญหาน้ำหนักยางพาราที่ส่งมอบ ไม่ตรงกับน้ำหนักที่ได้รับจากเกษตรกร ที่มีปัจจัยจากตัวบุคคลจากต้นทาง คือ เกษตรกร สหกรณ์กองทุนสวนยาง ถึงปลายทาง คือ พ่อค้า ผู้ประกอบการ หรือจากการขนส่งระหว่างทาง
3. ควรศึกษาหาเครื่องมือที่เหมาะสม สำหรับตรวจวัดปริมาณเนื้อยางและน้ำ ในยางก้อนถ้วย เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกร นิยมผลิตยางก้อนถ้วยมากขึ้น โดยการตรวจสอบปริมาณเนื้อยาง จะใช้วิธีการสังเกตและการสัมผัส ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการซื้อขายยางก้อนถ้วยดังกล่าว
4. สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับ สหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อสนับสนุนหลักการ อุดมการณ์สหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีอำนาจต่อรองในการซื้อขายสินค้าการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันวิจัยยาง (2545) ข้อมูลทางวิชาการยางพารา. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงาน กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2554) การปลูกยางพารา. กรุงเทพฯ
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2554) แผนยุทธศาสตร์วิจัยด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานแห่งชาติ. ฉบับที่ 2 พ.ศ.2555-2559. จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์. กรุงเทพฯ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัย และวิชาการ วิชาการของคณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในภายนอกมหาวิทยาลัย

เพื่อแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 2) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และ 3) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ในวารสารได้แก่ 1) บทความวิจัย 2) บทความวิชาการ 3) บทความเชิงวิชาการ โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวน ไม่เกิน 10 หน้า โดยทุกบทความต้องมีส่วนประกอบดังนี้ บทความย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

- ขนาดกระดาษ A4
- ขอบกระดาษ ขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว
- ระยะระหว่างบรรทัด หนึ่งเท่า (Single Space)
- ตัวอักษร ใช้ TH Sarabun PSK ตามที่กำหนดดังนี้
  - ชื่อเรื่อง (Title)
    - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
    - ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
  - ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)
    - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
    - ที่อยู่ผู้เขียน ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
  - บทคัดย่อ
    - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point , กำหนดกึ่งกลาง , ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
    - เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
  - คำสำคัญ ให้พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4-5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ อังกฤษ ขนาด 14 point
    - เนื้อหา บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวหนา
    - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
  - Keyword ให้พิมพ์ต่อจากส่วน Abstract ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
  - รายละเอียดบทความ (Body)
    - คำหลักบทขนาด 16 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
    - หัวข้อย่อยขนาด 14 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
    - ตัวอักษรขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
    - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

รายละเอียดบทความประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

- คำศัพท์ ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน
- รูปภาพและตาราง กรณีรูปภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้อยู่ใต้รูปภาพ และจัดกึ่งกลางคอลัมน์ เนื้อหา และคำบรรยายภาพ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์./ชื่อเรื่อง./จำนวนเล่ม./ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ชื่อชุดหนังสือ./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547. **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัย ปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล**. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง.

Rothwell, William J.; Lindholm, John Edwin and Wallick, William G. 2003. **What CEOs Expect from Corporate Training: Building Workplace Learning and Performance Initiatives that Advance Organizational Goals**. New York: AMACOM.

2. อ้างอิงจากบทความในหนังสือ รายงานการประชุมทางวิชาการ สัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ใน ชื่อหนังสือ./ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.

ครั้งที่พิมพ์./ชื่อชุดหนังสือ./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./หน้า.

ตัวอย่าง :

ปกรณัม ปรียากร. 2532. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการ บริหารการพัฒนาชนบท**. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 33-34.

Fitzroy, Felix R. and Kraft, Kornelius. 1991. Firm Size, Growth and Innovation: Some Evidence from West Germany. In **Innovation and Technological Change: An International Comparizon**. Zottan J. Aes and David B. Audretsh, eds. New York: Harester Wheatsheaf. Pp. 152-159.

3. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ (เดือน):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุรัชช์ พึ่งเกียรติ. 2547. นาโนเทคโนโลยีวิจัยที่ต้นเทคโนโลยีระดับไมโคร. **ผู้ส่งออก**. 17 (ปีที่แรก เมษายน): 19-22.

Mintrom, Michael and Vergari, Sandra. 1996. Advocacy Coalitions, Policy Entrepreneurs and Policy Change. **Policy Studies Journal**. 24 (Autumn): 420-434.

4. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และสารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ หรือสารนิพนธ์. ระดับปริญญา มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

ธีรวัฒน์ พันธุ์สุผล. 2547. **การรับรู้กิจกรรมการพัฒนาทหารกองประจำการเพื่อการพัฒนา ประเทศ กรณีศึกษา กรมทหารต่อสู้อากาศยาน หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน กองบัญชาการยุทธทางอากาศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิโย เล็กกำแหง. 2547. **พฤติกรรมการณ์ซื้อและการบริโภคเครื่องดื่มในร้านกาแฟขนาดเล็กของ นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษานักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**. ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Thawilwadee Bureekul. 1998. **Major Factors Affecting Industrial Hazardous Waste Policy Implementation in Central Thailand**. Doctoral dissertation, National Institute of Development Administration.

5. อ้างอิงจากรายงานการวิจัย และเอกสารวิจัยที่เสนอต่อหน่วยงานต่างๆ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. ชื่อเอกสาร. รายงานการวิจัย/เอกสารวิจัย หน่วยงาน.

ตัวอย่าง :

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2538. **จริยธรรมในงานวิจัย**. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

6. อ้างอิงจากสิ่งพิมพ์กฎหมาย

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย//ชื่อวารสาร//ฉบับ/เล่มที่/ตอนที่/(วัน เดือน)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ไปเป็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ.2509. **ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับกฤษฎีกา 83, 29 ฉบับพิเศษ (31 มีนาคม): 23-36.

The Act on Revenue Code Amendment (No.35) B.E. 2544. **Royal Thai Government Gazette**. 118, 85A (27 September 2001): 1-4.

7. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[CD-ROM]//สถานที่ผลิต//ผู้ผลิต/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่.

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[Online]//เข้าถึงได้จาก://วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (หรือสืบค้น).

ตัวอย่าง :

Noam, E.M. Telecommunication Policy Issue for the Next Century. [online]. Available: gopher://198.80.36...//global/telcom.txt. 1994.

Texas Instruments. Speech Synthesis Processors. [online] available : <http://www.ti.com/sc/does/msp/speech/index.htm>. 1998.

การส่งบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับที่เป็น Microsoft Word for Windows(2003) บันทึกลงแผ่น CD-ROM จำนวน 1 ชุด พร้อมเอกสารจำนวน 4 ชุด ให้มีรายละเอียดครบตามแบบฟอร์มของวารสารวิจัยรำไพพรรณี ความยาวไม่เกิน 10 หน้า ส่งมาที่

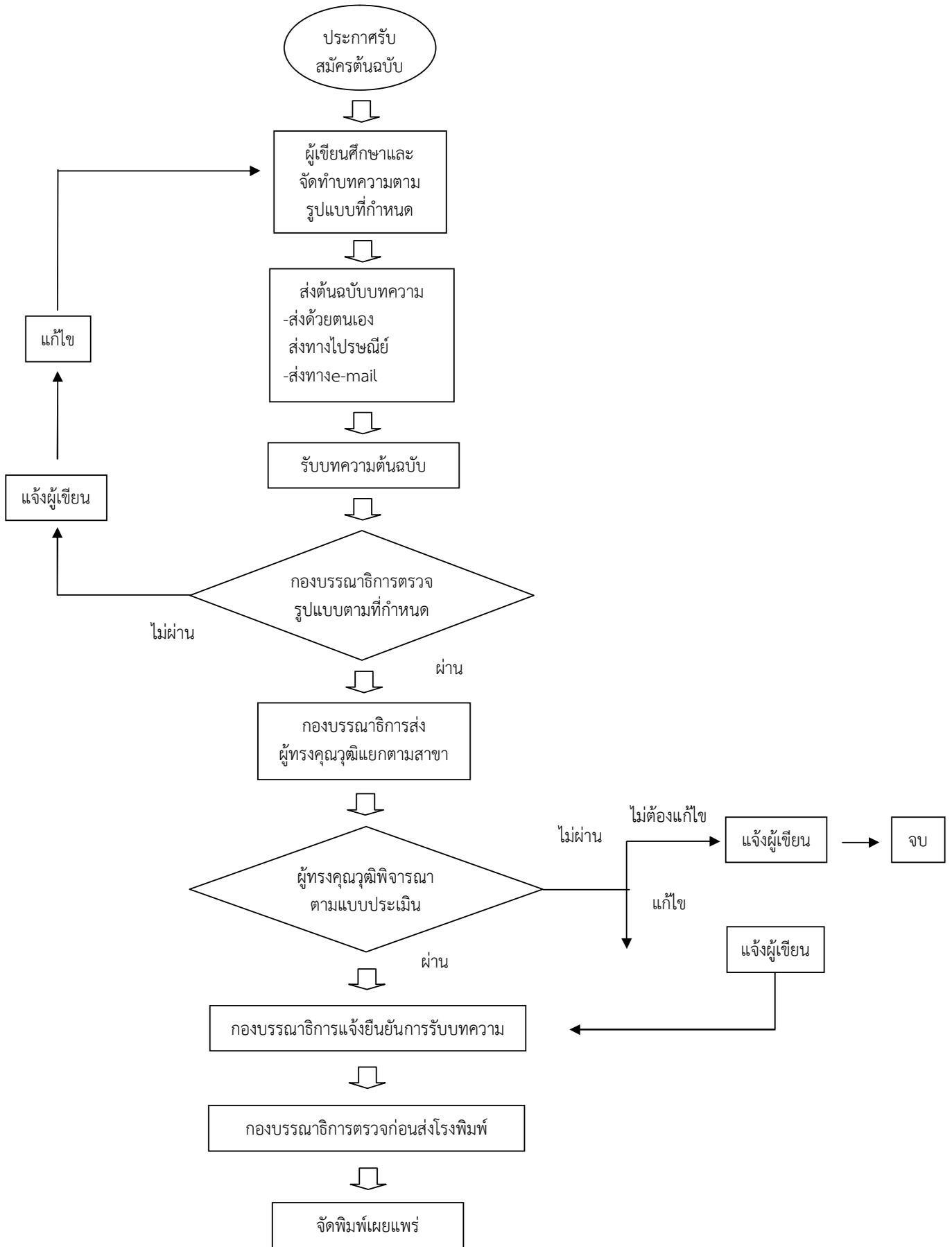
สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์ชุมลด ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000 โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505 โทรสาร 0-3947-1056 อีเมลล์ research_rbru2010@hotmail.com , research@rbru.ac.th

ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ได้ที่ www.rbru.ac.th/org/research/สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อการตอบรับการตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความตามรูปแบบที่กำหนด หากบทความใดไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับคืนให้ผู้เขียนแก้ไข หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และภายนอก เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการการตีพิมพ์ พร้อมวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ โดยจะให้ผู้เขียนที่เป็นชื่อแรก

ขั้นตอนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี

**ใบสมัครขอส่งบทความลงตีพิมพ์
(การกรอกใบสมัครโปรดใช้วิธีการพิมพ์)**

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

ชื่อ - สกุล .....

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ).....

สังกัดมหาวิทยาลัย .....

สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี (Rajabhat Rambhai Barni Research Journal) ISSN 1906-372X

สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้า ได้ที่ สถานที่ทำงานที่ระบุข้างต้น ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

และในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์.....

โทรสาร.....E-mail.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

.....ลายมือชื่อ
(.....)

เจ้าของผลงาน

กรุณาส่งใบสมัคร ไปยัง สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรัชชศักดิ์ชุมพล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505 โทรสาร 0-3947-1056
อีเมลล์ research_rbru2010@hotmail.com, research@rbru.ac.th

ผลการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยรำไพพรรณี”
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชื่อบทความวิจัย

.....
.....
.....

ชื่อผู้ประเมิน ..... ส่งคืนภายในวันที่ .....

1. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหาวิจัย

.....
.....
.....

2. การประมวลเอกสาร (กรอบแนวคิด / คุณภาพการประมวลเอกสาร / ความเป็นวิชาการ / ความเกี่ยวข้องกับสมมติฐาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

3. วิธีการวิจัย (กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม / ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ / ข้อมูล ฯลฯ)

.....
.....
.....

4. ผลการวิจัย (ใช้สถิติครบถ้วนเหมาะสม / ความถูกต้องของการรายงาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

5. การอภิปรายผล (ความเหมาะสมทางวิชาการ ฯลฯ)

.....
.....
.....

6. อื่น ๆ (เช่น การใช้ภาพ / การจัดระเบียบบทความ / การอ้างอิง / ความถูกต้องเชิงวิชาการ ฯลฯ)

.....

.....

.....

7. โดยภาพรวมท่านประเมินว่าบทความวิจัยนี้มีคุณภาพระดับใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

- 1) ควรตีพิมพ์ โดยมีการแก้ไขเล็กน้อย (เช่น คำผิด)
- 2) ควรตีพิมพ์ โดยอาจแก้ตามคำแนะนำของผู้ประเมิน หรือไม่ก็ได้
- 3) ควรตีพิมพ์ แต่ต้องแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ประเมินก่อน โดย
- ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- 4) อาจตีพิมพ์ได้ โดยผู้เขียนต้องทบทวนและปรับปรุงบทความใหม่ และผ่านการประเมินใหม่อีกครั้ง
- โดย
- ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- 5) ไม่ควรตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่ .....

หมายเหตุ 1. ถ้าเนื้อที่กระดาษไม่พอ ท่านสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้

2. กองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผยแบบประเมินนี้แก่ผู้เขียนบทความ แต่จะรวบรวมส่งข้อวิจารณ์ และข้อเสนอแนะให้แก่ผู้เขียน โดยพิจารณาตามแต่กรณี

กรุณาส่ง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักษาศักดิ์มงคล ตำบลท่าช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505, 3515 โทรสาร 0-3947-1056
อีเมลล์ research_rbru2010@hotmail.com
research@rbru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี